

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Norway
grants



Rzeczpospolita
Polska



MINISTERSTWO
FUNDUSZY I POLITYKI
REGIONALNEJ

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żary o statusie miejskim w ramach projektu „Żary, tu chcę żyć!!!”

Wspólnie działamy na rzecz Europy
zielonej, konkurencyjnej
i **sprzyjającej integracji społecznej**



Rozdział I. Charakterystyka Gminy Żary o statusie miejskim.	5
1.1. Lokalizacja Żar.....	5
1.2. Historia, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze	6
1.3. Genius Loci.....	9
1.4. Rola miasta w strukturze osiedleńczej regionu	10
1.5. Stan miasta	11
1.5.1. Demografia	11
1.5.2. Majątek miasta oraz źródła i wielkość dochodów mieszkańców i miasta.....	16
1.5.3. Gospodarka i rynek pracy	29
1.5.4. Aktywność społeczna mieszkańców	36
1.5.5. Tożsamość regionalna	41
1.5.6. Dostępność i jakość infrastruktury oraz usług dla mieszkańców, przedsiębiorców i przyjezdnych. ...	43
1.5.6.1. Usługi oraz infrastruktura oświaty.	43
1.5.6.2. Usługi w obszarze kultury, sportu i rekreacji.....	44
1.5.6.3. Usługi z zakresu pomocy społecznej oraz integracji społecznej.	49
1.5.6.4. Usługi zdrowotne	59
1.5.6.5. Usługi wychowawcze i opiekuńcze dla dzieci.....	62
1.5.6.6. Jakość i zakres usług rynkowych świadczonych dla mieszkańców i przyjezdnych.....	65
1.5.6.7. Bezpieczeństwo	67
1.5.6.8. Infrastruktura transportu	71
1.5.6.9. Środowisko	77
1.5.6.9.1. Gospodarka odpadami	79
1.5.6.9.2. Gospodarka wodno-ściekowa	80
1.5.6.9.3. Stan jakości powietrza atmosferycznego	82
1.5.6.10. Zagospodarowanie przestrzenne	84
1.6. Analiza pozycji konkurencyjnej Miasta Żary w oparciu o Monitor Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich	86
Rozdział II. Diagnoza pogłębiona	90
2.1. Pogłębiona analiza zmian w sferze demograficznej i ich wpływu na rynek pracy, gospodarkę i dochody miasta	90
2.1.1. Demografia	90
2.1.2 Demografia a rynek pracy	91
2.1.3. Wpływ zmian demograficznych na budżet miasta	93
2.1.4. Imigranci ekonomiczni.....	94
2.1.5 Zagospodarowanie przestrzeni	95
2.1.6. Zamek i Pałac w Żarach	99

2.2. Środowisko	101
2.2.1. Energia odnawialna	104
2.2.2. Zanieczyszczenia powietrza w wyniku ruchu samochodowego	104
2.2.3. Zanieczyszczenia przemysłowe	107
2.2.4. Zagospodarowanie wód opadowych i przystosowanie do zmian klimatu	107
2.3. Smart City	108
2.4. Usługi społeczne	112
2.4.1. Pomoc społeczna	112
2.4.2. Mieszkalnictwo	117
2.5. Aktywność społeczna w sferze wspierania inicjatyw społecznych	121
2.6. Charakter miasta i najważniejsze wnioski wynikające z diagnozy.	124
2.7. Wpływ epidemii COVID 19 na rezultaty wcześniejszych analiz.	127
2.8. Źródła i narzędzia wykorzystane do opracowania dokumentu.	129
Rozdział III. Wizja i cele rozwojowe miasta.....	131
3.1. Wizja miasta.....	131
3.2. Cele Rozwojowe.....	131
Rozdział IV. Szanse i potencjały rozwojowe miasta Żary	132
4.1. Analiza SWOT.....	132
4.2. Szanse i potencjał rozwojowe miasta Żary	133
Rozdział V. Opis działań.....	135
Rozdział VI. Partycypacja społeczna- sposób włączenia społeczności lokalnej w proces przygotowania i wdrażania PRL.....	179
6.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania PRL	180
6.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji PRL	181
6.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów PRL	185
Rozdział VII. Szacunkowy harmonogram realizacji Planu Rozwoju Lokalnego	186
Rozdział VIII. Analiza finansowa Planu Rozwoju Lokalnego, w tym rozpoznanie możliwych źródeł finansowania planowanych działań i ich szacunkowy koszt	194
Rozdział IX. Analiza ryzyka i zarządzanie ryzykiem	197
9.1. Analiza ryzyka i zarządzanie ryzykiem PRL/ PRI	197
9.2. Zestawienie analiz ryzyka wykonanych dla działań PRL przy pomocy analizy ryzyka generatora PRL/ PRI	203
Rozdział X. System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego oraz procedura jego modyfikacji	215
10.1. Struktura zarządzania Planem Rozwoju Lokalnego / Planem Rozwoju Instytucjonalnego.....	215
10.2. System obiegu informacji	217
10.2.1. Zakres odpowiedzialności i kompetencji organów/ komórek/ jednostek organizacyjnych JST zaangażowanych we wdrażanie PRL/PRI.....	217

10.2.2. Sposoby informowania o postępach we wdrażaniu PRL/PRI w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych	219
10.2.3. Sposoby i formy pozyskiwania informacji o postępie prac.....	219
10.2.4. Sposoby włączenia mieszkańców miasta w bieżący nadzór nad wdrażaniem PRL	219
10.3. Promocja i informacja	219
10.4. Procedura modyfikacji PRL/PRI w wyniku przeprowadzania działań monitoringowych	220
Rozdział XI. Monitorowanie postępów na podstawie zrealizowanych działań wraz z określeniem wskaźników.	221
11.1. System monitoringu oraz zasady pomiaru i doboru wskaźników.....	221
Rozdział XII. Ewaluacja rezultatów wdrożenia Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego	230
12.1. Systematyczna ocena PRL/PRI	230
12.2. Procedura prowadzenia ewaluacji i kryteria ewaluacji	231
Rozdział XIII. Powiązanie Planu Rozwoju Lokalnego z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	235
Spis tabel, wykresów, rysunków, map, zdjęć.....	238
Załączniki	246

Rozdział I. Charakterystyka Gminy Żary o statusie miejskim

1.1. Lokalizacja Żar

Miasto Żary położone jest w zachodniej Polsce, w województwie lubuskim, w powiecie żarskim. Leży na terenie Wzniesień Żarskich, na pograniczu Niziny Śląskiej i Niziny Wielkopolskiej, pomiędzy dwoma dopływami Odry: Bobrem i Nysą Łużycką. Żary są największym miastem, uważanym za stolicę polskiej części Łużyc, które rozciągają się od Bogatyni do Gubina. Miasto jest jednym z największych ośrodków gospodarczych i kulturalnych położonych na południu województwa lubuskiego.

Żary są czwartym co do wielkości miastem w województwie, po Gorzowie Wielkopolskim, Zielonej Górze i Nowej Soli. Powierzchnia miasta wynosi 33,24 km², co stanowi 0,24% ogólnej powierzchni województwa i 2,4% powierzchni powiatu żarskiego.

Miasto Żary obejmuje obszar 33,24 km² (3324ha), w tym:

- 6,89 km² stanowią lasy i grunty leśne,
- 13,22 km² - użytki rolne,
- 13,13 km² - pozostałe grunty i nieużytki.

Żary są położone na trasie przebiegu drogi krajowej nr 12 (DK 12). Jest to droga krajowa klasy GP (ruchu głównego przyspieszonego), biegnąca równoleżnikowo przez obszar Polski od granicy z Niemcami w Łęknicy do granicy z Ukrainą w Dorohusku – Berdyszczach. Przebiega przez 6 województw: lubuskie, dolnośląskie, wielkopolskie, łódzkie, mazowieckie i lubelskie. Przecina drogę krajową nr 18 (docelowo autostradę A18) na węźle „Żary Zachód” i autostradę A1 na zachód od Piotrkowa Trybunalskiego. Wschodnie odcinki trasy są częścią trasy europejskiej E372 i E373. Przez Żary przebiega również droga krajowa nr 27 (DK27) o długości 74 km. Biegnie od granicy z Niemcami w Przewozie do Zielonej Góry, w przeważającej części przez Bory Zielonogórskie. W węźle Żary bezkolizyjnie przecina drogę krajową nr 18.

Duży wpływ na rozwój gospodarczy Żar ma położenie w pasie przygranicznym. W pobliżu miasta (20 - 40 km) znajdują się polsko-niemieckie przejścia graniczne w Olszynie, Łęknicy, Przewozie i Zasiękach oraz kolejowe przejście w Forście¹.

Odległość z Żar do granicy polsko-niemieckiej wynosi:

- Olszyna – ok. 30 km (A-18),
- Łęknica – ok. 36 km (Nr 12),
- Przewóz – ok. 21 km (Nr 27),
- Zasieki – ok. 50 km (Nr 287, 289).

Nieopodal miasta przebiega międzynarodowa trasa E-36 (Berlin-Śląsk-Kraków), która przekształci się wkrótce w autostradę A-18. Autostrada po niemieckiej stronie nr A-15 umożliwia bardzo szybki dostęp poprzez sieć autostrad do Berlina i Wrocławia. Niedaleko Żar znajdują się lotniska:

- Międzynarodowy Port lotniczy Schönefeld który w roku bieżącym zostanie zastąpiony nowocześniejszym portem -BBI - Berlin Brandenburg International - ok. 150 km,
- w Babimoście koło Zielonej Góry krajowy port lotniczy, okazjonalnie wykorzystywany do lotów czarterowych – ok. 88 km,
- we Wrocławiu – ok.170 km.

¹ http://www.zary.pl/PL/87/STOLICA_POLSKICH_LUZYC/

Mapa 1. Lokalizacja Żar



Źródło: <http://www.zary.pl/PL/85/LOKALIZACJA/>

1.2. Historia, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze

Początki osadnictwa na ziemi żarskiej sięgają czasów prehistorycznych. Nazwa "Żara" (odnosząca się najprawdopodobniej do niewielkiego, niezależnego plemienia słowiańskiego) pojawia się po raz pierwszy w 1007r. w kronice Thietmara. W owym czasie za panowania Bolesława Chrobrego, ziemia żarska wraz z Łużycami została przyłączona do Polski. Miasto lokowano na prawie magdeburskim ok. 1260r. Objęło ono swym zasięgiem trzy ośrodki: osadę targową przy "trakcie solnym" z Lipska do Wrocławia, gród wzniesiony pośród bagien (na terenie późniejszego zamku) i osadę franciszkańską, która powstała w 1274r. Burzliwa historia ziem pogranicza śląsko-łużyckiego sprawiła, że Żary nader często zmieniały przynależność państwową. Obejmowali nad Żarami zwierzchnictwo Piastowie śląscy (do 1364r.), królowie czescy (do 1635r.), elektorowie sascy (do 1815r.), władcy Prus. Właścicielami miasta byli przedstawiciele możnych rodów: Dewinów, Bibersteinów

i Promnitzów, których rezydencje stoją do dziś na wzgórzu zamkowym. Przez kilka stuleci Żary były ośrodkiem "wolnego państwa stanowego". Ich mieszkańcy bogacili się na handlu i rzemiośle. Już w XIV w. w mieście istniały cechy sukienników, płócienników, piwowarów, szewców, farbiarzy. W wieku XIX Żary stały się prężnym ośrodkiem przemysłowym. Szczególną rolę odgrywały zakłady włókiennicze, w których pracowało 50 proc. wszystkich zatrudnionych w przemyśle. W czasie II wojny światowej Niemcy przenieśli do Żar oddział zakładów lotniczych Focke-Wulf. W kwietniu 1944 r., po alianckim nalocie, legła w gruzach część zabudowy starego miasta. W lutym 1945r. do Żar wkroczyły wojska Armii Czerwonej. Na mocy traktatu poczdamskiego miasto powróciło do Polski.

Wojna radykalnie przerwała długi etap powodzenia ekonomicznego i zarazem wprowadziła Żary w nową rzeczywistość polityczną. W kwietniu 1945 r. po zajęciu ziemi żarskiej przez wojska radzieckie, na terenie powiatu żarskiego polskie wojsko i przedstawiciele władz przystąpili do organizacji administracji. Był to ciężki dla miasta okres. Dezorganizacji wywołanej zniszczeniami, towarzyszył masowy proces wysiedlania Niemców i osiedlania na terenach Ziem Zachodnich Polaków. Nie sposób dokładnie omówić wszystkich trudności, które pokonywać musieli w pierwszych latach powojennych mieszkańcy Żar. Okres Polski Ludowej to przede wszystkim próby podnoszenia miasta ze zniszczeń wojennych, odbudowa potencjału ludzkiego i organizacja

produkcji w ramach gospodarki socjalistycznej. Pamiętają to jeszcze niektórzy spośród mieszkańców miasta. Skupiono się wówczas na reaktywowaniu produkcji włókienniczej, odzieżowej, szklarskiej, dobrze rozwijać zaczęły się zakłady spółdzielcze. Zjawiskiem, na które należy zwrócić szczególną uwagę był rozwój kulturalno-oświatowy miasta w latach 1945-1989, kontynuowany umiejętnie przez demokratycznie wybrane w 1990 r. władze samorządowe. Zainicjowane wówczas ożywienie trwa do dziś. Wystarczy spojrzeć w kalendarium wydarzeń sportowych i imprez kulturalnych, by nabrać przekonania, że aktywność mieszkańców, która niegdyś rozślawiała miasto, w czasach współczesnych została zwielokrotniona. Efekty postępu widoczne są również w sektorze gospodarczym, gdzie rezygnacja z gospodarki planowej i podążenie rytmem gospodarki wolnorynkowej zmieniło los wielu zakładów pracy i wpisało w mapę miasta nowe, istotne dla rozwoju ośrodka przedsięwzięcia gospodarcze. Żary są ponownie miastem przemysłowym z dużymi fabrykami, w których istotną rolę odgrywa dziś zarówno kapitał zagraniczny (np. Swiss Krono, Saint-Gobain, Valmet sp. z o.o., Pol-Orsa, SYNCREON sp. z o.o., Multimon, Orsat, Sage), jak i pochodzenia polskiego (Hart SM, Relpol, Chroma, Poli-Eco, Magorex, PKS S.A.). Około 4,5 tys. małych i średnich firm prywatnych jest związanych głównie z działalnością usługową i handlową.²

Mimo znacznych ubytków historycznego układu, spowodowanych zniszczeniem w czasie ostatniej wojny dużej liczby domów oraz nową zabudową, jądro zabytkowego rozplanowania z rynkiem zachowało się bez większych zmian. Stanowi ono, wraz z ocalałą częściowo starą zabudową mieszkalną oraz monumentalnymi założeniami architektonicznymi kompleksu zamkowo-pałacowego i dawnego kościoła parafialnego z otoczeniem, zespół urbanistyczny o dużych wartościach zabytkowych (źródło: www.zary.pl).

Do najciekawszych obiektów zabytkowych miasta Żary należą: Zamek Dewinów – Pałac Bibersteinów, Pałac Promnitzów, Park geometryczny z pałacem ogrodowym i Błękitną Bramą, Ratusz, Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, Kościół p.w. Św. Piotra i Pawła, Budynek nadintendentury, Willa przy ul. Wrocławskiej 11, Mury obronne z basztami, Zabudowa miejska.

Zdjęcie 1. Zamek i Pałac w Żarach



Źródło: Archiwum UM w Żarach

²Żary – Tam, gdzie przeszłość nie milknie, Konopnicka Małgorzata, <http://telemann.com.pl/>

To właśnie z zespołem zamkowo-pałacowym związana jest historia pobytu na ziemi żarskiej **Georga Philippa Telemanna**.

Zdjęcie 2. Georg Philipp Telemann.



Źródło: wikipedia

Obok Johanna Sebastiana Bacha należał do najwybitniejszych kompozytorów niemieckich XVIII wieku. W historii muzyki europejskiej uznawany za prekursora muzycznego klasycyzmu. Żarska Państwowa Szkoła Muzyczna I stopnia nosi jego imię. W latach 1704-1708 Telemann był nadwornym kompozytorem i kapelmistrzem na dworze hrabiego Erdmanna II von Promnitz. Jako żarski kapelmistrz miał obowiązek komponowania, rozpisywania nut, kierowania kapelą dworską podczas uroczystości świeckich i kościelnych, gry na organach w kaplicy zamkowej w miejskiej farze. Z tego okresu pochodzi wiele utworów posiadających elementy polskiej muzyki ludowej zasłyszanej przez mistrza na słowiańskich Łużycach i podczas podróży wraz z hrabią po Polsce. Telemann w 1709 wziął ślub w kaplicy zamkowej z dworzanką Promnitz. Co roku na dziedzińcu pałacu Promnitzów odbywa się kilka koncertów,

Wartości kulturowe i turystyczne posiadają także inne usytuowane w mieście obiekty i miejsca:

- Rynek miasta, z odrestaurowanym ratuszem i kamienicami z XVII-XIX w., ciekawą kompozycyjnie fontanną, ławeczką pomnikową Georga Philippa Telemanna – kompozytora niemieckiego baroku;
- Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego – z wystawą historycznych eksponatów związanych z regionem (mapy, widokówki, zdjęcia, wykopaliska archeologiczne itp.), makietą starówki żarskiej z poł. XVIII w., a także zbiorem wzornictwa żarskiej porcelany produkowanej w mieście do 1945r.
- Kino Pionier Żary – Kino otwarte w 1946 roku. Po najnowszej modernizacji w marcu 2013 roku kino jest wyposażone w nowoczesne projektory cyfrowe (z możliwością projekcji także w systemie 3D) oraz nagłośnienie. Sala kinowa ma 334 miejsca.

Liczne walory turystyczne miasta Żary umożliwiają uprawianie turystyki pieszej lub rowerowej. Przebiega tu wiele malowniczych szlaków rowerowych i pieszych. Poznawanie ich umożliwiają wyznaczone następujące szlaki turystyczne:

- Szlak Legend Żarskich – ciekawe historyczne miejsca Żar można zwiedzać szlakiem legend łużyckich. Szlak czarny: Żagań – Żary liczący 23 km, wiodący przez Wzniesienia Żarskie, kąpielisko w Żarach w Zielonym Lesie, centrum Żar.
- Szlak czerwony: Żary – Łęknica liczący 46,5 km, prowadzący m.in. przez kompleks leśny „Zielony Las”, wieża widokowa z XIX w., wsie Boruszyn z XIX -wiecznym pałacem, Cisową z chatami łużyckimi z XIX w. i Jędrzychowice, gdzie rozpoczyna się kraina geograficzna "Łuk Mużakowski" wpisany na listę Geoparków przez UNESCO oraz unikalny w skali europejskiej, położony po obu stronach granicznej rzeki Nysy historyczny Park Mużakowski, obiekt uznany przez UNESCO za część światowego dziedzictwa kultury.

- Szlak zielony: Żary –Gubin liczący 45,6 km, łączący największe miasta Wschodnio -Dolnych Łużyc, tj. Żary, Lubsko i Gubin. Na szlaku znajduje się też rezerwat przyrody Uroczysko Węglińskie i Kompleks Leśny w Jeziorach Wysokich, Jezioro Głębokie, a tuż za nim Jezioro Płytkie, rzeczki: Bystra i Rzeczyca oraz pałac Brühla w Brodach.

Żary leżą na pograniczu Niziny Śląskiej i Niziny Wielkopolskiej pomiędzy dwoma dopływami Odry: Bobrem i Nysą Łużycką. Geograficznie należą do polskiej części historycznej krainy Łużyc Dolnych. Do najważniejszych obszarów posiadających niewątpliwe duże walory przyrodnicze należy Obszar Chronionego Krajobrazu „Zielony Las”, przylegający do południowych granic miasta Żary.

Obszar Zielony Las obejmuje powierzchnie 1245,1 ha i jest to specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 (kod obszaru PLH080070), zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej. Obejmuje on kompleks kwaśnych buczyn niżowych, kwaśnych dąbrów i lasów łęgowych zlokalizowanych na kulminacji moreny czołowej zlodowacenia środkowopolskiego stadiału Warty z Górą Żarską 227 m n.p.m., będącą najwyższym punktem woj. Lubuskiego.

Jest to jedno z ulubionych miejsc weekendowych spacerów mieszkańców miasta i okolicznych wsi. Przebiegają tu liczne szlaki turystyczne, rowerowe, ścieżki dydaktyczne dla dzieci i dorosłych, ścieżki geologiczno – górnicze, ścieżki historyczne, centrum informacyjno- geologiczne moreny polodowcowej wraz z łukiem Mużakowa, ścieżki Parkrun i Nordic Walking.

Sporą atrakcją lasu są trzy wieże: "Wieża Bismarcka", wieża widokowa z XIX w. oraz przeciwpożarowa - zbudowana na najwyższym wzniesieniu Żarskich. W pogodne dni można podziwiać z nich panoramę miasta oraz Karkonoszy.

1.3. Genius Loci

Pojęcie Genius loci mieści się niewątpliwie w kręgu określeń ściśle związanych z niematerialną wartością krajobrazu: duch miejsca rozumiany jest bowiem jako zespół właściwości, które nadają określonej części środowiska człowieka- poszczególnym miejscom, domom, obiektom, miastom, ogrodom wreszcie całym krajobrazom indywidualną jakość – definicja K. Lenartowicz³

*Inne były Żary dawniej, inne są dziś. Różni je skala przedsięwzięć i wyzwania, jakie stawiają przed nimi nowe czasy. Wspólną nicią wiążącą przeszłość z teraźniejszością **jest ciągle dążenie mieszkańców do poprawy własnego bytu i otoczenia, kreowanie przestrzeni miejskiej tak, by pozostawić po sobie pamiątkę na miarę tych, które przez ponad 750 lat istnienia miasta zostawiali jego dawni mieszkańcy.***⁷

Budowanie własnej tożsamości na ziemiach odzyskanych nie było łatwe. Różnice kulturowe grup osadników i ludności rodzimej wyznaczały w pierwszych latach po wojnie w sposób zasadniczy współzycie międzygrupowe, stanowiące podstawę wzajemnego poczucia obcości czy bliskości. Powoli dochodziło do zbliżenia społecznego, powstawania wspólnej opinii, norm zachowania, by stopniowo dochodzić do zacierania się różnic, mieszania się wzorców kulturowych. Był to proces długotrwały. W pierwszych latach po wojnie osadnicy nie czuli związku z tym miejscem. Nie akceptowali spuścizny historycznej Żar, była dla nich obca. Integrowali się tam, gdzie musieli, w zakładach pracy, czy najbliższym sąsiedztwie. Kilka pokoleń po tym możemy już mówić o wspólnej małej ojczyźnie, w której z dumą odnosi się do tradycji tych ziem: do kultury łużyckiej, do muzyki Telemanna, do dbałości o pozostawione zabytki. *Współczesne Żary w niczym nie przypominają ośrodka z okresu stagnacji gospodarczej. Dynamiczny rozwój miasta wspierany jest korzyściami płynącymi z przygranicznego położenia. Umożliwia to mu udział w inicjatywach realizowanych w ramach euroregionu, ułatwia wiele gospodarczo-kulturalnych przedsięwzięć a przede wszystkim pozwala zaistnieć w szerszym, międzynarodowym wymiarze. Miasto, o którym mówiono za sprawą znanego w całej Polsce „Przystanku Woodstock”, obecnie zyskuje coraz większy rozgłos jako miejsce, gdzie organizuje się, z dużym powodzeniem, koncerty telemannowskie, czy też coroczne mityngi skoku o tyczce im. Tadeusza Ślusarskiego.*⁴

³ Niematerialne wartości krajobrazów kulturowych, Krystyna Dąbrowska- Budziło, Kraków 2011

⁴ Żary – Tam, gdzie przeszłość nie milknie, Konopnicka Małgorzata, <http://telemann.com.pl/>

„Żary-miasto ludzi aktywnych”

Wielokrotnie w powojennej historii miasta Żary mieszkańcy musieli zmagać się z przeciwnościami, które ukształtowały ich umiejętność przystosowania się do niesprzyjających warunków życia. Budowali na nowo Polskę tam, gdzie jej nie było od wieków. Tworzyli więzi społeczne w trudnej rzeczywistości, na nieswojej ziemi, oderwani od tradycji i korzeni. I kiedy wydawało się, że to, co osiągnęli ma solidne fundamenty zarówno społeczne jak i bytowe, przyszły czasy przemiany gospodarczej w Polsce. Ale i z nimi Żaranie dobrze sobie poradzili i po raz kolejny jak feniks z popiołów odrodziło się stabilne gospodarczo miasto. Genius loci tego miasta to ludzie, którzy na przestrzeni lat niejednokrotnie udowodnili, że są w stanie podnieść się z popiołów.

1.4. Rola miasta w strukturze osiedleńczej regionu

Najbliższym większym ośrodkiem miejskim jest Zielona Góra. Stolica samorządowa Województwa Lubuskiego oddalona od Żar o 45 km jest z nimi dobrze skomunikowana połączeniem drogowym (DK 27) i kolejowym. Znajduje się tam również delegatura Urzędu Wojewody Lubuskiego, który główną siedzibę ma w Gorzowie Wielkopolskim, ponad 150 km od Żar. Zielona Góra dostarcza usługi w zakresie: szkolnictwa wyższego (Uniwersytet Zielonogórski powstały z połączenia Wyższej Szkoły Pedagogicznej i Wyższej Szkoły Inżynierskiej prowadzi kierunki studiów technicznych i humanistycznych właściwe dla obu wcześniej działających uczelni, poszerzone o studia medyczne i prawnicze), kultury – teatr i filharmonia, jest dużym ośrodkiem handlowym i administracyjnym.

Miasto jest stolicą powiatu żarskiego. W związku z powyższym, choć administracja powiatowa jest oddzielona od miejskiej, w Żarach zlokalizowane są wszystkie funkcje właściwe temu poziomowi administracji. W Żarach są siedziby: Starostwa Powiatowego, Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej, Powiatowej Komendy Policji, Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego, Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej. Powiatowy Inspektor Weterynarii w Żarach ma siedzibę w Lubsku. Starostwo w Żarach prowadzi również szkoły ponadpodstawowe: Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych, Zespół Szkół Ogólnokształcących, Zespół Szkół Budowlanych, Zespół Szkół Ekonomicznych, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, Zespół Szkół Specjalnych, Specjalny Ośrodek dla Dzieci z Wadami Słuchu i Mowy, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Zespół Szkół Technicznych, Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych Powiatu Żarskiego. Ponadto w Żarach mają siedziby: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Urząd Pracy i Powiatowy Dom Dziecka.

Powiatowa służba zdrowia to działający w formie spółki „Szpital Na Wyspie” Ponadto w Żarach funkcjonuje „105 Kresowy Szpital Wojskowy z Przychodnią”

Miasto Żary wchodzi w skład Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.⁵ ŻŻOF zasięgiem obejmuje obszar administracyjny miasta Żary i Żagań, gminy miejsko – wiejskiej Iłowa oraz gmin wiejskich Żary i Żagań. Rdzeniem obszaru jest dwumiasto: Żary–Żagań jako obszar najsilniej oddziałujący na miejscowości położone w zasięgu wyznaczonego obszaru. Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny jest jednym z najsilniejszych

⁵ Dla miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodka subregionalnego w Planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego przyjęto następujące zasady zagospodarowania:

- zachowanie spójności przestrzennej obszaru, - zachowanie ładu przestrzennego w strefach zurbanizowanych jak i na terenach wiejskich, - kształtowanie przyjaznych mieszkańcom przestrzeni publicznych, zapobieganie rozpraszaniu zabudowy, rozwój urbanizacji w nawiązaniu do ukształtowanych układów osadniczych, - rewitalizacja obszarów zdegradowanych, - zachowanie ciągłości i ochrona przed zabudową obszarów pełniących głównie funkcje przyrodnicze, w tym klimatyczne (kliny napowietrzające), - dbałość o wysoki standard terenów zieleni, - wzmocnienie infrastruktury turystycznej, - podejmowanie działań mających na celu ochronę zabytków i zachowanie krajobrazu kulturowego, - wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych z zapewnieniem dostępu do infrastruktury technicznej jak i społecznej, - wzmocnienie infrastruktury społecznej, - wyznaczenie nowych terenów inwestycyjnych w oparciu o istniejący układ komunikacyjny i tereny uzbrojone w infrastrukturę techniczną oraz w sposób minimalizujący negatywny wpływ na jakość środowiska przyrodniczego i warunki zamieszkania, z zachowaniem obowiązujących przepisów, - wykluczenie lokalizacji zabudowy chronionej akustycznie w bezpośrednim sąsiedztwie terenów kolejowych, - wyznaczenie nowych terenów mieszkaniowych z uwzględnieniem uwarunkowań demograficznych, - zapewnienie niezbędnych rezerw terenowych pod lokalizację systemów infrastruktury technicznej obsługującej obszary aktywności gospodarczej, - rozbudowa zintegrowanej sieci transportowej oraz sieci infrastruktury technicznej, - dążenie do zapewnienia dostępności komunikacyjnej ośrodka miejskiego za pomocą komunikacji publicznej i rowerowej, - uwzględnienie w zagospodarowaniu terenów zagrożonych powodzią oraz budowy niezbędnej infrastruktury służącej ograniczaniu ryzyka powodziowego i skutków powodzi.

gospodarczo obszarów województwa lubuskiego, posiadającym duży potencjał rozwojowy w tym zakresie. Jednocześnie jest to obszar o wyraźnie widocznych problemach demograficznych wspólnych dla całego obszaru i kumulujących się w Żarach –silniejszym gospodarczo członie rdzenia. W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego 2015r. został zapisany jako: Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Żary-Żagań (MOF OS Żary-Żagań). Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Żary-Żagań położony jest w południowej części województwa lubuskiego. Cały obszar liczy 801 km² powierzchni, którą zamieszkuje ponad 91 tys. osób. Gęstość zaludnienia wynosi 114 os./km². Miasta sklasyfikowane jako rdzenie oddalone są od siebie zaledwie o 13 km i uzupełniają się wzajemnie pełnionymi funkcjami, co stwarza wyjątkową sytuację na tle województwa.

Gminy z ŻŻOF wykazują silne powiązania, zarówno pod względem wskaźników funkcjonalnych, społeczno-gospodarczych i morfologicznych, jak również powiązania funkcjonalne w zakresie wykonywanych wspólnie zadań. Wolę współdziałania potwierdzono podpisaniem porozumienia o utworzeniu Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego. Największym zrealizowanym wspólnym projektem gmin ŻŻOF jest projekt prowadzony przez Łużycki Związek Gmin oraz ZZO Marszów, współfinansowany z POIiŚ, dotyczący uporządkowania systemu gospodarki odpadami na obszarze funkcjonalnym. W ramach projektu zostały ustanowione ramy wieloletniej, stałej współpracy gmin w rozwiązywaniu problemów z zakresu gospodarki odpadami. Obszarem współdziałania jest również promocja turystyczna i gospodarcza. Gminy wspólnie uczestniczą w targach i innych imprezach promocyjnych. W toku prac nad diagnozą ŻŻOF wstępnie zidentyfikowano obszary problemowe, które dotyczą całego ŻŻOF. Dotyczy to: gospodarki, ochrony środowiska i gospodarki niskoemisyjnej, w tym komunikacji miejskiej i edukacji na wszystkich poziomach.

Analiza konkurencyjności prowadzona przy pomocy narzędzia MRL (Monitor Rozwoju Lokalnego) pokazuje, że spośród dwu ośrodków rdzeniowych ŻŻOF silniejszym pod względem wskaźników rozwoju i ich dynamiki wzrostu są Żary.

1.5. Stan miasta

1.5.1. Demografia

Jedną z podstawowych determinant warunkujących możliwości rozwojowe miasta, posiadających charakter pierwotny dla wielu czynników stanowiących o potencjale społeczno-gospodarczym są uwarunkowania demograficzne. Na podstawie danych z gminnego rejestru mieszkańców Gminę Żary o statusie miejskim zamieszkuje 36.604 mieszkańców – stan na 31.12.2019 r. Struktura wiekowa miasta wskazuje, że zauważalny jest wzrost liczby osób w wieku emerytalnym i spadek liczby osób w wieku produkcyjnym, co obserwujemy również w miastach wybranych do porównań (Nowa Sól, Bolesławiec, Żagań). Wskaźniki obciążenia demograficznego wskazują, że w przypadku Żar w ostatnich latach mamy do czynienia z rosnącym współczynnikiem obciążenia demograficznego osobami starszymi. Wpływ na strukturę ludności w przyszłości i zmiany demograficzne ma przyrost naturalny, który dla Żar ma wartość ujemną i wyraźnie się pogłębia. Liczba cudzoziemców zameldowanych w Żarach rośnie bardzo znacznie. W latach 2017-2019 zwiększenie wynosi 269%.

Na podstawie danych z gminnego rejestru mieszkańców w roku 2018 Żary zamieszkiwało 36.350 osób tj. mniej o 4,9 % niż w 2014 r. W grupie porównawczej miast w badanym okresie zarejestrowano spadek w Żaganii o 1,90%, Nowej Soli o 2,04% i Bolesławcu o 2,28%.

Dane statystyczne przedstawiane przez GUS oraz w narzędziu MRL, w zakresie liczby ludności, odbiegają od danych zgromadzonych w gminnym rejestrze mieszkańców. Sytuację demograficzną miast przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Przekrój statystyczny Gminy Żary o statusie miejskim

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016r.		31.12.2017r.		31.12.2018 r.	
Liczba ludności, w tym*:	38.527		38.287		38.048		37.907		37.682	
- w wieku przedprodukcyjnym	6.639	17,2%	6.527	17%	6.487	17%	6.438	17%	6.427	17,1%
- w wieku produkcyjnym	24.330	63,2%	23.886	62,44%	23.434	61,6%	23.020	60,7%	22.533	59,8%
- w wieku poprodukcyjnym	7.558	19,6%	7.874	20,6%	8.127	21,4%	8.449	22,3%	8.722	23,1%
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,42		9,48		9,69		10,14		8,97	
Zgony na 1000 ludności	9,55		9,77		10,29		10,22		11,48	
Przyrost naturalny na 1000 ludności	- 1,14		- 0,29		- 0,60		- 0,08		- 2,51	
Małżeństwa na 1000	4,5		5,1		5,4		5,32		5,11	
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	- 7,1		bd		- 4,2		- 3,4		- 5,1	
Saldo migracji wewnętrznych	- 212		- 184		- 151		- 72		- 191	
- w tym kobiet	- 123		- 101		- 89		- 20		- 91	
Saldo migracji zagranicznych	- 63		bd		- 10		- 57		- 2	
- w tym kobiet	- 32		bd		- 6		- 36		1	

Opracowanie własne, Źródło: GUS Baza Danych Lokalnych

*STAN LUDNOŚCI - Dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzypisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczanie danych metodą bilansową według następującego schematu

Tabela 2. Liczba mieszkańców miasta Żary

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	31.12.2017 r.	31.12.2018 r.	31.12.2019 r.
Liczba mieszkańców	38.256	37.939	37.564	37.282	36.350	36.604

Opracowanie własne. Źródło: UM Żary – Gminny rejestr mieszkańców

Tabela 3. Przekrój statystyczny gminy Żagań o statusie miejskim

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016r.		31.12.2017r.		31.12.2018 r.	
Liczba ludności, w tym*:	26.426		26.235		26.188		26.148		25.812	
- w wieku przedprodukcyjnym	4.494	17%	4.415	16,8 %	4.408	16,8 %	4.441	17%	4.354	16,9%
- w wieku produkcyjnym	16.854	63,8 %	16.528	63%	16.284	62,2 %	15.996	61,2 %	15.529	60,2%
- w wieku poprodukcyjnym	5.078	19,2 %	5.292	20,2 %	5.496	21%	5.711	21,8 %	5.929	23%
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,47		9,10		9,39		9,63		8,43	
Zgony na 1000 ludności	10,67		10,51		10,46		11,04		13,08	
Przyrost naturalny na 1000 ludności	- 2,19		- 1,4		- 1,07		- 1,42		- 4,66	

Małżeństwa na 1000	4,8	5,2	5,6	4,8	6,2
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	- 1,4	bd	- 3,74	- 2,95	- 6,39
Saldo migracji wewnętrznych	- 21	- 117	- 91	- 70	- 162
- w tym kobiet	- 18	- 69	- 53	- 48	- 78
Saldo migracji zagranicznych	- 16	bd	- 7	- 7	- 4
- w tym kobiet	- 5	bd	- 1	- 5	- 3

Opracowanie własne, Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

*STAN LUDNOŚCI – Dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzyspisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczanie danych metodą bilansową według następującego schematu.

Tabela 4. Przekrój statystyczny gminy Nowa Sól

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016r.		31.12.2017r.		31.12.2018 r.	
Liczba ludności, w tym*:	39.571		39.512		39.258		39.098		38.843	
- w wieku przedprodukcyjnym	6.764	17,1%	6.747	17,1%	6.649	16,9%	6.640	17%	6.629	17,1%
- w wieku produkcyjnym	24.432	61,7%	24.049	60,9%	23.352	60%	23.099	59,1%	22.592	58,2%
- w wieku poprodukcyjnym	8.375	21,2%	8.716	22,1%	9.057	23,1%	9.359	23,9%	9.622	24,8%
Urodzenia żywe na 1000 ludności	9,12		8,58		8,29		8,78		10,21	
Zgony na 1000 ludności	10,74		11,09		9,81		10,64		11,92	
Przyrost naturalny na 1000 ludności	- 1,62		- 2,51		- 1,52		- 1,87		- 1,72	
Małżeństwa na 1000	4,7		5,2		4,6		4,7		4,6	
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	- 3,71		bd		- 2,81		- 4,15		- 4,08	
Saldo migracji wewnętrznych	- 145		- 107		- 121		- 168		- 172	
- w tym kobiet	- 54		- 64		- 56		- 94		- 83	
Saldo migracji zagranicznych	10		bd		10		6		13	
- w tym kobiet	4		bd		6		4		5	

Opracowanie własne, Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

*STAN LUDNOŚCI - Dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzyspisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczanie danych metodą bilansową według następującego schematu.

Tabela 5. Przekrój statystyczny gminy Bolesławiec

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.		31.12.2015 r.		31.12.2016r.		31.12.2017r.		31.12.2018 r.	
Liczba ludności, w tym*:	39.464		39.371		39.167		39.084		38.935	
- w wieku przedprodukcyjnym	6.186	15,7%	6.177	15,5%	6.082	15,5%	6.177	15,7%	6.154	15,8%
- w wieku produkcyjnym	34.307	61,6%	23.955	60,8%	23.410	59,8%	22.958	58,7%	22.498	57,8%
- w wieku poprodukcyjnym	8.971	22,7%	9.301	23,6%	9.675	24,7%	10.009	25,6%	10.283	26,4%
Urodzenia żywe na	8		7,89		8,50		8,82		8,86	

1000 ludności					
Zgony na 1000 ludności	10,61	10,91	11,25	11,66	12,12
Przyrost naturalny na 1000 ludności	- 2,61	- 3,02	- 2,75	- 2,84	- 3,25
Małżeństwa na 1000	4,6	4,9	4,8	5,3	5,1
Saldo migracji na 1000 mieszkańców	- 4,23	bd	1,04	0,84	0,15
Saldo migracji wewnętrznych	- 127	- 1	36	23	- 3
- w tym kobiet	- 72	22	27	16	11
Saldo migracji zagranicznych	- 40	bd	5	10	9
- w tym kobiet	- 21	bd	1	4	4

Opracowanie własne, Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

*STAN LUDNOŚCI - Dane o liczbie i strukturze ludności dla okresów międzyspisowych są sporządzane poprzez przyjęcie wyników spisu powszechnego za bazę wyjściową dla gminy, a następnie naliczanie danych metodą bilansową według następującego schematu

Tabela 6. Prognoza ludności dla miast porównawczych na lata 2017- 2025

ROK	Żary	Żagań	Nowa Sól	Bolesławiec
2016	38.048	26.188	39.258	39.167
2017	37.811	26.060	38.983	38.871
2018	37.566	25.923	38.712	38.564
2019	37.319	25.779	38.438	38.253
2020	37.066	25.628	38.161	37.924
2021	36.811	25.469	37.880	37.585
2022	36.548	25.305	37.591	37.247
2023	36.286	25.140	37.302	36.896
2024	36.007	24.966	37.010	36.540
2025	35.729	24.789	36.718	36.179

Opracowanie własne na podstawie danych GUS: Prognoza Ludności gmin na lata 2017-2030 (opracowanie eksperymentalne).

Powyższe wskazuje, że statystyka nie nadąża za faktycznymi zmianami jakie zachodzą w zakresie liczby ludności. Analizując powyższe zestawienia Żary osiągnęły na koniec roku 2019 poziom liczby ludności prognozowany przez GUS na rok 2022.

Analiza struktury ludności w mieście Żary wskazuje, że od lat utrzymuje się dysproporcja pomiędzy liczbą mężczyzn i kobiet. Powyższe zauważalne jest również w miastach porównawczych, co przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 7. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Żary

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	31.12.2017 r.	31.12.2018 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	38.527	38.287	38.048	37.907	37.682
- mężczyźni	18.255	18.143	18.033	17.944	17.840
- kobiety	20.272	20.144	20.015	19.963	19.842

Opracowanie własne Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych.

Tabela 8. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Żagań

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	31.12.2017 r.	31.12.2018 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	26.426	26.235	26.188	26.148	25.812
- mężczyźni	12.740	12.647	12.657	12.662	12.466
- kobiety	13.686	13.588	13.531	13.486	13.346

Opracowanie własne Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Tabela 9. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Nowa Sól

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	31.12.2017 r.	31.12.2018 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	39.571	39.512	39.258	39.098	38.843
- mężczyźni	18.778	18.573	18.632	18.581	18.477
- kobiety	20.793	20.759	20.626	20.517	20.366

Opracowanie własne Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

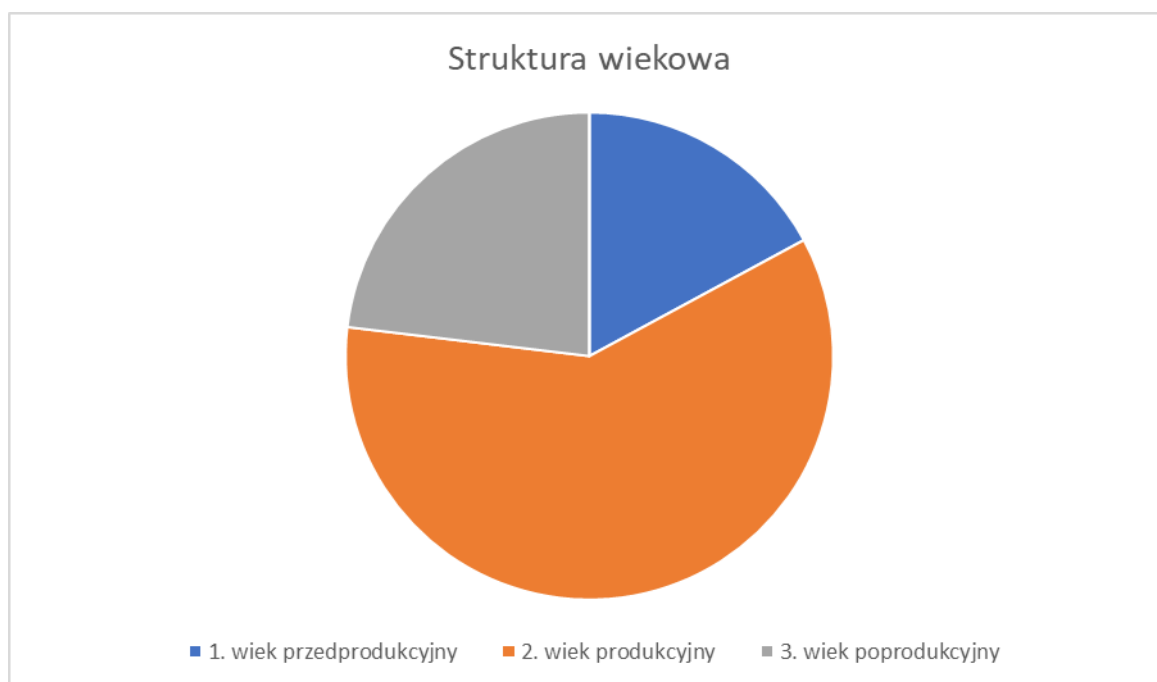
Tabela 10. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Bolesławiec

Wyszczególnienie	31.12.2014 r.	31.12.2015 r.	31.12.2016 r.	31.12.2017 r.	31.12.2018 r.
Stan ludności ogółem, w tym:	39.464	39.373	39.167	39.084	38.935
- mężczyźni	18.640	18.543	18.436	18.432	18.342
- kobiety	20.824	20.830	20.731	20.652	20.593

Opracowanie własne Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych.

Sytuacja demograficzna ludności miasta Żary odzwierciedla typowe dla regionu lubuskiego problemy demograficzne, do których należą: niekorzystna struktura wiekowa ludności, niski przyrost naturalny, wysokie saldo migracji wewnętrznych. Największym problemem sfery społecznej Żar jest duża migracja ludności, szczególnie ludzi młodych i zdolnych do pracy. Ujemne saldo migracji w Żarach jest efektem niekorzystnej sytuacji ekonomicznej mieszkańców, gdzie w wyniku migracji zarobkowej ludzie wyjeżdżają za granicę. Innym powodem migracji mieszkańców miasta jest chęć zamieszkania na ościennych terenach wiejskich, gdzie znajdują tańsze grunty i domy, spokojniejsze okolice, więcej zieleni i mniejszą skalę zanieczyszczeń środowiska. Dynamika wzrostu liczby mieszkańców miasta Żary jest od roku 2014 do końca roku 2019 jest bardzo niekorzystna. Łączna liczba mieszkańców mierzona na podstawie gminnego rejestru mieszkańców zmniejszyła się aż o 1.652 osoby. Sytuacja ta ma bezpośredni związek z procesem starzenia się mieszkańców oraz ujemnym przyrostem naturalnym w mieście Żary.

Wykres 1. Struktura wiekowa (udział %) ludności Gminy Żary o statusie miejskim.



Opracowanie własne Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych, stan na dzień 31.12.2018 r.

Bardzo niekorzystna sytuacja demograficzna miasta wpływa obecnie, a w przyszłości będzie wpływać jeszcze bardziej znacząco, na całą sferę gospodarczą miasta ograniczając ilość i jakość zasobów ludzkich, zakres i skalę usług społecznych i dochody miasta.

1.5.2. Majątek miasta oraz źródła i wielkość dochodów mieszkańców i miasta

Polityka finansowa miasta jest prowadzona w oparciu o budżet uchwalany corocznie przez Radę Miejską w Żarach. Uchwała określa źródła dochodów oraz kierunki wydatkowania środków. Budżet miasta jest przygotowywany zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o finansach publicznych. Oprócz budżetu uchwalana jest także Wieloletnia Prognoza Finansowa Miasta Żary. Dochody ogółem budżetu miasta w 2019 r. wynosiły 184.990.732,67 zł, w tym dochody bieżące 170.850.708,91zł. Zauważalny jest wzrost dochodów ogółem z równoczesnym spadkiem udziału dochodów własnych w budżecie miasta. Jednocześnie zauważa się wzrost dochodów ogółem i własnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Najistotniejszą częścią dochodów własnych budżetu miasta są dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od nieruchomości oraz w mniejszym stopniu dochody z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych, gdzie następuje ich systematyczny wzrost. Wraz ze wzrostem dochodów następuje wzrost wydatków na realizację zadań obejmujących sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym. Wydatki ogółem budżetu miasta w 2019 r. wyniosły 162.755.101,84 zł, w tym wydatki majątkowe 33.282.741,60 zł. Miasto stara się pozyskiwać środki finansowe z budżetu państwa i funduszy unijnych, które stanowią istotne źródło finansowania miejskich inwestycji. Zadłużenie miasta w 2019 r. wynosiło 41.224.900,00 zł (22,28% dochodów ogółem) zapewniając zachowanie płynności finansowej.

FINANSE MIASTA

Analiza porównawcza wykonana za pomocą narzędzia MRL

Obszar 4: Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)

Wysokość i struktura dochodów

Tabela 11. Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia

		2014	2015	2016	2017	2018
Żary		3084	3297	3611	3898	4204.74
Grupa odniesienia	średnia	2906.76	3050.71	3326.53	3635.05	4027.93
	mediana	2864	2994	3272	3578	3970.46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urząd Miejski w Żarach – sprawozdawczość budżetowa.

Możliwości budżetowe Żar określają zdolność miasta do inwestowania, która w znacznym stopniu wpływa na rozwój społeczno – gospodarcze miasta. W ciągu analizowanych lat dochody ogółem Żar wzrosły o 25,97% ze 132.182.439,29 zł do 166.507.498,77 zł. W przypadku dochodów własnych dynamika była mniejsza, bo wyniosła 10,10% (wzrost z 86.100.409,14 zł w 2014 r. do 94.790.779,46 zł w 2018 r.). W konsekwencji udział dochodów własnych w budżecie miasta spadł z 65,14 % w 2017 r. do 56,93 % w 2018 r. Pozostałe miasta w grupie porównawczej w 2018 r. posiadały następujący udział dochodów własnych w budżecie: Bolesławiec 55,73%, Żagań 55,02% i Nowa Sól 45,97%. Dane pokazują, że na tle innych miast Bolesławiec i Żary są mniej zależne od środków zewnętrznych płynących z budżetu państwa lub środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Tabela 12. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2014 – 2018 (%)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	65,14	63,85	57,70	55,98	56,93
Żagań	62,11	61,58	53,96	54,23	55,02
Nowa Sól	50,83	54,85	50,49	50,92	45,97
Bolesławiec	66,23	67,90	62,92	60,90	55,73

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urząd Miejski w Żarach – sprawozdawczość budżetowa.

Przeliczenie dochodów ogółem budżetu miasta na 1 mieszkańca wykazuje, że Żary w 2018 roku osiągnęły kwotę 4.406,24 zł. Najwyższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca uzyskuje Nowa Sól, a dalej Bolesławiec, Żary i Żagań. Największą dynamikę wzrostu w badanym okresie osiągnęła Nowa Sól + 51,59%, a następnie Żagań + 46,54%, Żary + 29,08% i Bolesławiec + 24,99%.

Tabela 13. Dochody ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (zł)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	3.413,45	3.489,43	3.887,73	4.286,84	4.406,24
Żagań	2.658,27	2.899,15	3.407,71	3.753,72	3.895,46
Nowa Sól	3.060,13	3.383,42	3.630,97	4.281,35	4.638,76
Bolesławiec	3.678,17	3.653,29	3.905,44	4.213,61	4.597,48

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urzędu Miejskiego w Żarach – sprawozdawczość budżetowa.

Pod względem dochodów własnych budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Żarach zanotowano najwyższą wartość – 2.508,42 zł w 2018r. Największa kwota przypadła w Bolesławcu, następnie w Żarach, Żaganiu i Nowej Soli. W Żarach wartość wyliczona w roku 2018 i była wyższa od tej z roku 2014 o 12,82%. Wyższa dynamika wzrostu wystąpiła w Nowej Soli + 37,09% i Żaganiu + 29,81%. Najniższą dynamikę wzrostu odnotowano w Bolesławcu + 5,17%.

Tabela 14. Dochody własne budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	2.223,44	2.227,86	2.243,06	2.399,75	2.508,42
Żagań	1.650,94	1.785,40	1.838,89	2.035,63	2.143,14
Nowa Sól	1.555,39	1.855,84	1.833,20	2.179,93	2.132,35
Bolesławiec	2.436,19	2.480,63	2.457,47	2.565,96	2.562,22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urząd Miejski w Żarach – sprawozdawczość budżetowa.

Istotną częścią dochodów własnych budżetu miasta są dochody z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od nieruchomości oraz w mniejszym stopniu dochody z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych. W 2018 r. wpływy z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Żarach wyniosły odpowiednio 956,69zł i 191,26zł. W porównaniu do roku 2014 (669,78 zł) wpływy z PIT były wyższe o 42,84%. Inne miasta cechowały się większą dynamiką wzrostu odpowiednio: Żagań +47,20%, Nowa Sól +47,58% i Bolesławiec 44,96%. Największe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiąga Bolesławiec, następnie Żary, Żagań i Nowa Sól.

Natomiast wpływy z CIT w porównaniu do 2014 r. (123,11 zł) okazały się wyższe o 55,36%. Większe wpływy wystąpiły także w Żaganiu + 91,70% i Nowej Soli + 29,47%. Duży spadek zanotowano w Bolesławcu – 23,20%. Największe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągają Żary następnie Bolesławiec, Nowa Sól i Żagań.

Tabela 15. Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Miasto	2014		2015		2016		2017		2018	
	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT	PIT	CIT
Żary	669,78	123,11	731,31	133,54	761,18	144,56	837,06	161,74	956,69	191,26
Żagań	619,13	16,26	676,40	21,15	747,76	24,33	800,41	26,35	911,48	31,17
Nowa Sól	537,76	26,57	583,26	27,18	618,45	31,34	672,63	34,23	793,61	34,40
Bolesławiec	691,41	50,26	735,32	90,96	811,10	94,81	887,30	64,85	1.002,28	38,60

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2018 r. wpływy z tytułu udziału w podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Żarach wyniosły odpowiednio 809,91 zł i tym samym były wyższe o 10,50% w stosunku do roku 2014. Żary osiągają najwyższe dochody z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca i są zdecydowanym liderem, następnie Nowa Sól, Bolesławiec i Żagań. Dynamika przyrostu dochodów w wybranych miastach w latach 2014 -2018 była następująca: Nowa Sól + 42,63%, Żagań + 18,25%, Żary + 10,50% i Bolesławiec – 4,43%.

Tabela 16. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	732,98	735,12	761,94	788,86	809,91
Żagań	473,91	515,67	519,23	552,77	560,40
Nowa Sól	448,88	481,12	553,92	588,64	652,25
Bolesławiec	603,68	546,31	560,70	565,65	584,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urzędu Miejskiego w Żarach – sprawozdawczość budżetowa

Zadłużenie miasta Żary w badanym okresie zmniejszało się osiągając w 2018 r. najniższy poziom – 16,98%. Najbardziej zadłużonym miastem była Nowa Sól (33,17%). Średnią relacją poziomu długu do dochodów charakteryzowały się odpowiednio: Żagań (24,47%) i Bolesławiec (22,50%).

Tabela 17. Zadłużenie ogółem do dochodów ogółem w latach 2014-2018 (w%)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	22,54	22,24	18,96	17,19	16,98
Żagań	23,19	20,79	17,24	14,19	24,47
Nowa Sól	52,37	42,36	35,50	26,42	33,17
Bolesławiec	33,72	30,07	23,43	16,41	22,50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Systemu Analiz Samorządowych i Urzędu Miejskiego w Żarach – sprawozdawczość budżetowa.

Miasto ponosi wydatki na realizację zadań przypisanych samorządowi terytorialnemu w zakresie zadań gminy, które obejmują wszystkie sprawy publiczne o znaczeniu lokalnym niezastrzeżone ustawami na rzecz innych podmiotów. W 2018 r. wydatki budżetu miasta Żary wyniosły 162.755.101,84 zł i były wyższe o 20,67% niż w roku 2014 (134.880.807,52 zł).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca daje to kwotę 4.306,94 zł. Biorąc pod uwagę dynamikę zmian za okres pięciu lat, trzeba podkreślić, że największy wzrost wydatków wystąpił w roku 2017 o 24,20% ze 134.880.807,52 zł do 167.520.119,73 zł. Większe od Żar wydatki nastąpiły kolejno: w Nowej Soli, Biorąc pod uwagę dynamikę zmian za okres badany, należy zauważyć, że największy wzrost wystąpiła w Nowej Soli o 65,89%, a w dalszej kolejności w Żaganiu o 48,64% i Bolesławcu o 38,78% niż Żagań i Nowa Sól.

Tabela 18. Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	3.483,13	3.434,74	3.772,95	4.413,42	4.306,94
Żagań	2.754,67	2.857,81	3.413,01	3.728,98	4.391,96
Nowa Sól	2.961,80	3.239,91	3.506,39	3.938,03	4.913,31
Bolesławiec	3.569,61	3.483,40	3.626,99	4.095,14	4.953,97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urzędu Miejskiego w Żarach.

Wydatki majątkowe ogółem za 2018 r. w Żarach wyniosły 22.078.009,16 zł i stanowiły 13,57% ogólnych wydatków. W odniesieniu do 2014 r. wydatki majątkowe były niższe o 21,58% z 28.154.513,05 zł do 22.078.009,16 zł. Największe wydatki miały miejsce w roku 2017 w kwocie 29.332.591,52 zł (o 4,18% więcej w stosunku do roku 2014). Wydatki majątkowe ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca spadały, począwszy

od 2014 r. z kwoty 727,00 zł do 584,00 zł. W 2016 r. przejściowo zwały do kwoty 469,00 zł i w roku 2017 osiągnęły najwyższą wartość tj. 773,00 zł. W perspektywie lat 2014 – 2018 spadek wyniósł 19,67%. Natomiast dynamika wzrostu nastąpiła w pozostałych miastach, kolejno: w Nowej Soli + 184,10%, Żaganiu + 127,75% i Bolesławcu + 47,75%.

Tabela 19. Wydatki majątkowe ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	727,00	586,00	469,00	773,00	584,00
Żagań	418,00	349,00	331,00	345,00	952,00
Nowa Sól	541,00	702,00	518,00	702,00	1.537,00
Bolesławiec	777,00	596,00	292,00	538,00	1.148,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Miasto Żary na realizację własnych zadań stara się pozyskiwać środki finansowe z funduszy unijnych. W latach 2014-2018 otrzymało dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w wysokości 12.056.836,36 zł, w 2014r. – 3.837.066,09 zł (99,50 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca). W latach 2014 – 2018 Żary uzyskały dochody średnio w przeliczeniu na 1 mieszkańca w kwocie 316,81 zł (łącznie 12.056.836,27 zł). Większe dochody otrzymały kolejno: Nowa Sól – 1.354,63 zł (52.966.890,54 zł), Bolesławiec – 1.003,78 zł (39.354.480,14 zł) i Żagań – 346,78 zł (9.067.438,36 zł). Zdecydowanym liderem jest Nowa Sól. Największe dochody środków unijnych miasto Żary otrzymało w roku 2018, tj. 5.204.168,82 zł, czyli więcej o 35,63% w stosunku do 2014 r. Fundusze unijne stanowią istotne źródło finansowania miejskich inwestycji.

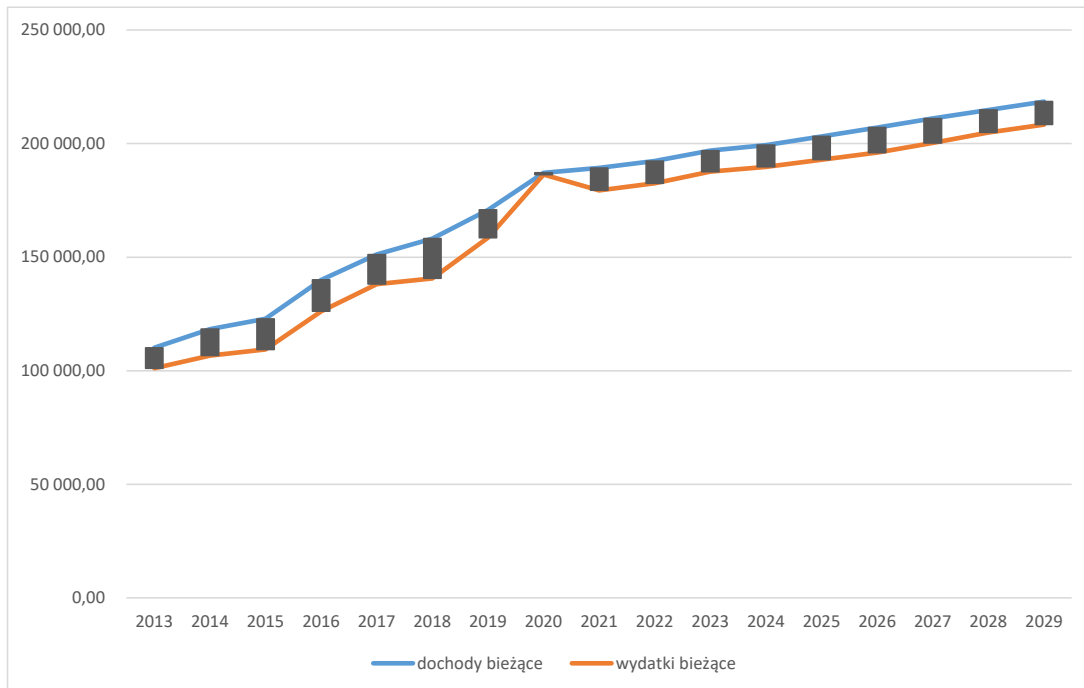
Tabela 20. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	99,50	33,84	1,43	43,93	138,11
Żagań	50,78	73,78	77,50	74,18	70,54
Nowa Sól	259,21	141,50	59,83	173,03	721,06
Bolesławiec	343,88	168,07	36,07	54,63	401,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych i Urzędu Miejskiego w Żarach – sprawozdawczość budżetowa.

Wydatki bieżące miasta Żary w latach 2014 – 2019 są dużo niższe od dochodów bieżących, czego wynikiem jest duża nadwyżka operacyjna, która pierwotnie była planowana w niższej wysokości. Dzięki zachowaniu takiej relacji pomiędzy wydatkami bieżącymi a dochodami bieżącymi sytuacja finansowa miasta jest w bardzo dobrej kondycji. W latach 2020 prognozowana jest bardzo mała nadwyżka operacyjna, przy czym uwzględniając dane historyczne można spodziewać się wykonania nadwyżki operacyjnej w wyższej wysokości, co przedstawia wykres poniżej.

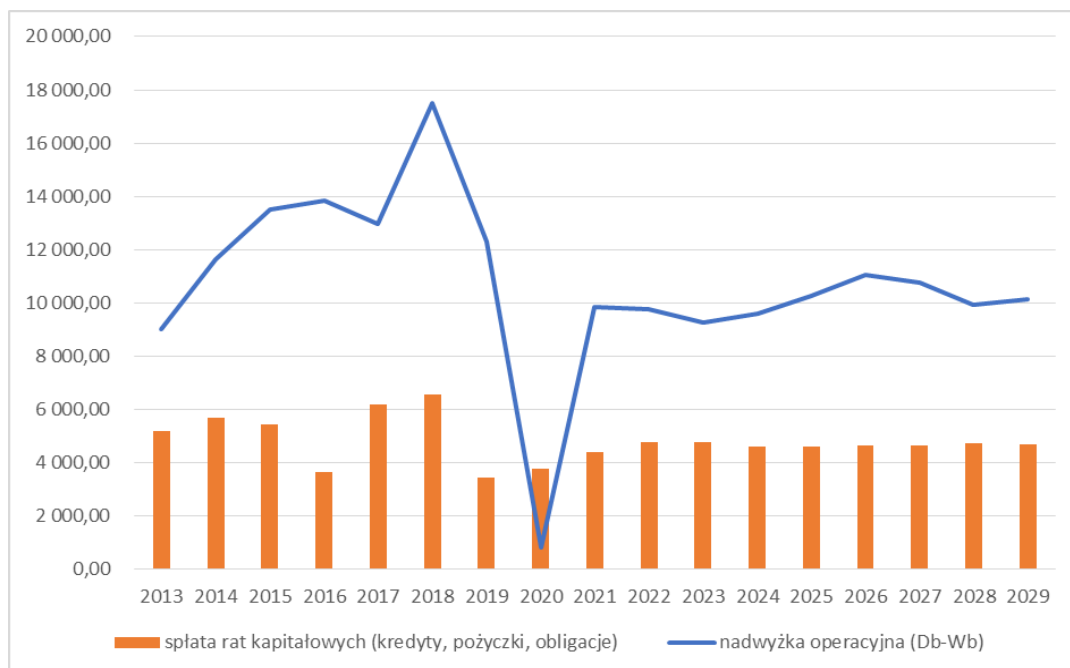
Wykres 2. przedstawiający relację dochodów bieżących do wydatków bieżących miasta.



Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@

Potwierdzeniem dobrej sytuacji finansowej miasta jest nadwyżka operacyjna, która pozwala na spłatę zadłużenia, a tym samym zmniejszenie kosztów obsługi zadłużenia, czyli mniejszych wydatków bieżących na odsetki od kredytu. Posiadana nadwyżka operacyjna pozwala również na zabezpieczenie środków na wkład własny wymagany przy realizacji projektów z dofinansowaniem środków zewnętrznych, co przedstawia poniższy wykres.

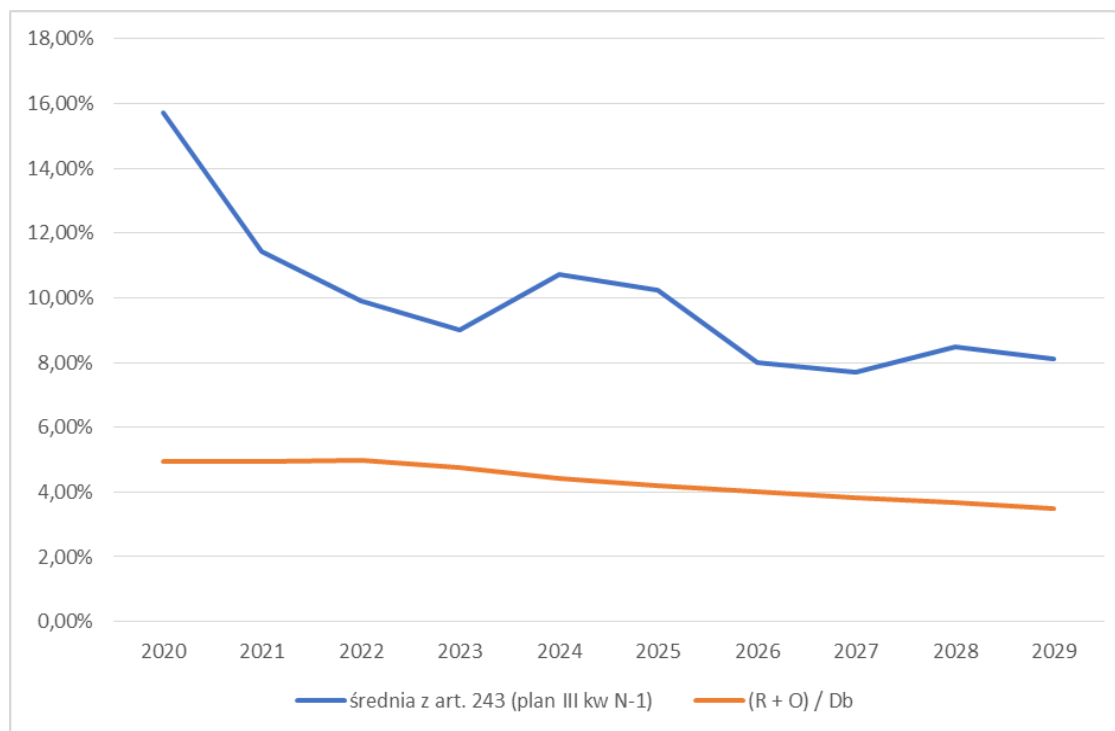
Wykres 3. Relacja spłat rat kredytów do nadwyżki operacyjnej miasta.



Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@

Dla określenia sytuacji finansowej miasta istotne jest przeanalizowanie kształtowania się ustawowych wskaźników limitujących stan i obsługę zadłużenia w relacji do dochodów. Jak wynika z poniższego wykresu wskaźnik utrzymywał się powyżej limitów. Prognoza na lata 2020 – 2029 również wskazuje na utrzymanie wartości powyżej limitów. Tym samym miasto posiada duży zapas, co umożliwi planowanie nowych inwestycji pomimo konieczności wzrostu zadłużenia.

Wykres 4. przedstawiający spełnienie wskaźników zadłużenia miasta.



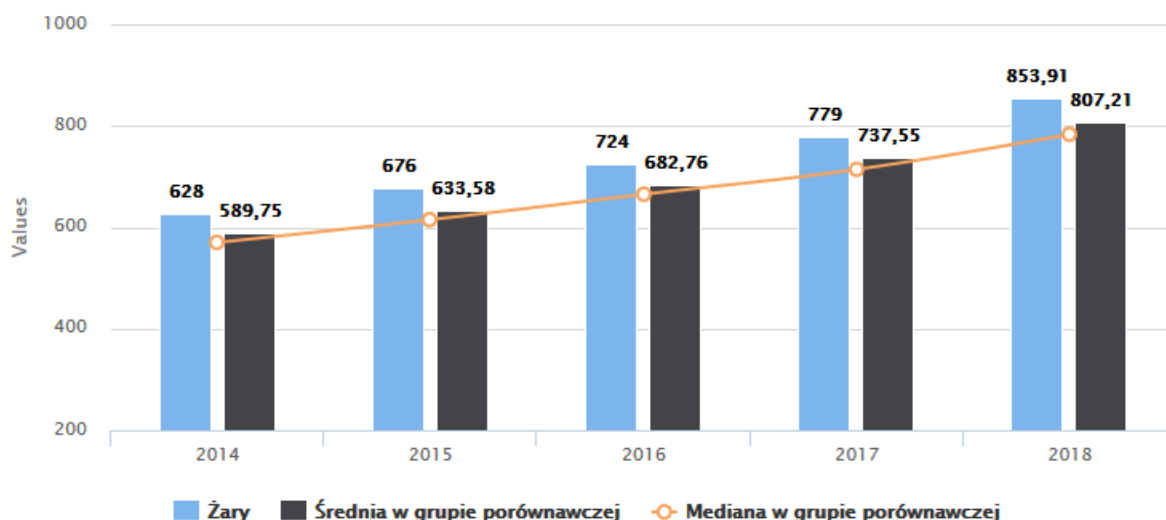
Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@

Dochody mieszkańców Żar i stopień ich zróżnicowania.

W tej części analizy posłużono się narzędziem: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*. Wskaźniki wybrane do analizy to:

- wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na jednego mieszkańca,
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,
- osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców,
- liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców.

Wykres 5. Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca.



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Wartość tego wskaźnika dla Żar na tle grupy porównawczej i średniej wartości wskaźnika jest najwyższa i na przestrzeni ostatnich lat systematycznie rośnie. Średnia w grupie porównawczej wobec Żar jest niższa w każdym roku, jednak również systematycznie wzrasta, zmniejszając ten dystans. W tej grupie miast, Bolesławiec ma największą wartość nominalną wskaźnika: 902,26 (podobnie jak dynamikę: 0,34) i wyprzedza Żary (dynamika:0,07). Najniższą wartość ma Nowa Sól i jako jedyne miasto w tej grupie ma ujemną dynamikę, natomiast Żagań niewiele ustępuje Żarom.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Żarach, na tle grupy porównawczej, w roku 2018 wynosiło 4426,69 zł, podczas gdy średnia dla grupy porównawczej w tym samym roku wyniosła 3975,12 zł. Wartość tego wskaźnika na przestrzeni lat 2014-2018 jest dodatnia, dynamika w roku 2018 również (0,46). Od 2014 do 2018 średnie miesięczne wynagrodzenie brutto w Żarach systematycznie wzrastało i w analizowanym przedziale czasowym było wyższe niż średnia dla grupy porównawczej. W tej grupie porównawczej miast, Żary mają najwyższą wartość wskaźnika i najwyższą dynamikę. Wynika to przede wszystkim z dobrej sytuacji gospodarczej w Żarach, rozwoju przedsiębiorczości, która w mieście przybiera różnorodny charakter. W mieście funkcjonują zarówno firmy z sektora MŚP jak i duże firmy, obecne głównie w strefie gospodarczej/przemysłowej.

Tabela 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

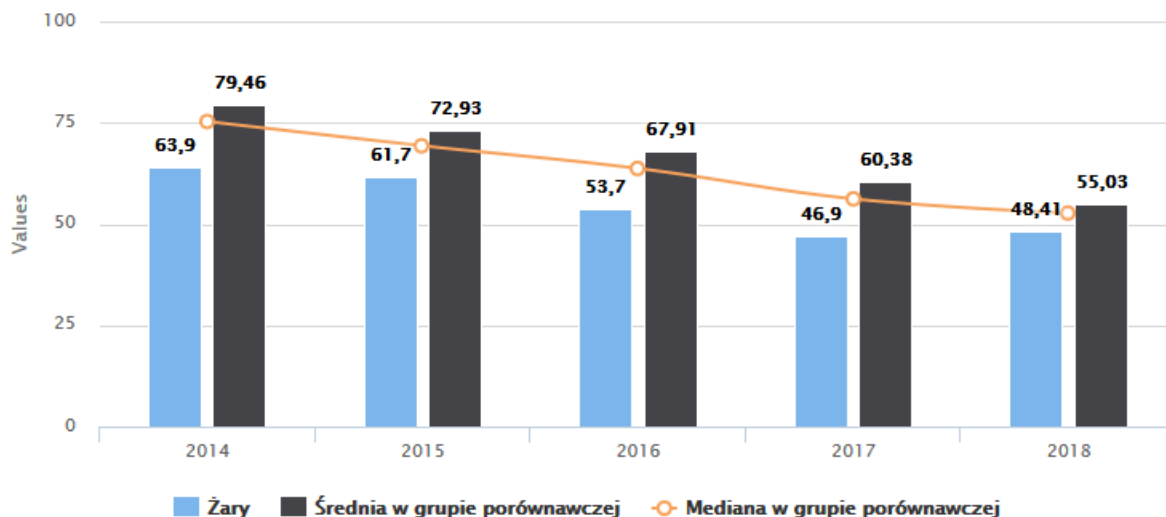
Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	4426.69	1.6	0.46
Bolesławiec	4214.66	0.85	0.32
Żagań	3843.35	-0.47	0.06
Nowa Sól	4174.69	0.71	0.36

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

W przypadku wskaźnika **Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców**, który również obrazuje poziom dochodów mieszkańców i ich różnorodność, wartość nominalna dla Żar jest dodatnia i wynosi 48,41, a dynamika jest ujemna (-0,47). Ujemną dynamikę mają również Żagań (-0,6) i Bolesławiec (-0,16). Wszystkie miasta w grupie porównawczej mają dodatnie wartości tego wskaźnika, jednak Żary mają największą. Zaraz za Żarami plasuje się Nowa Sól, Żagań i na końcu Bolesławiec z najniższą

wartością wskaźnika. Na przestrzeni lat 2014-2018 w przypadku Żar, wartość tego wskaźnika wyraźnie spada, z 63,9 w 2014 r. do 48,41 w 2018 r. Spadła ona również w miastach z grupy porównawczej. Średnia dla tego wskaźnika w grupie porównawczej wynosiła w roku 2014: 79,46, a roku 2018: 55,03.

Wykres 6. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

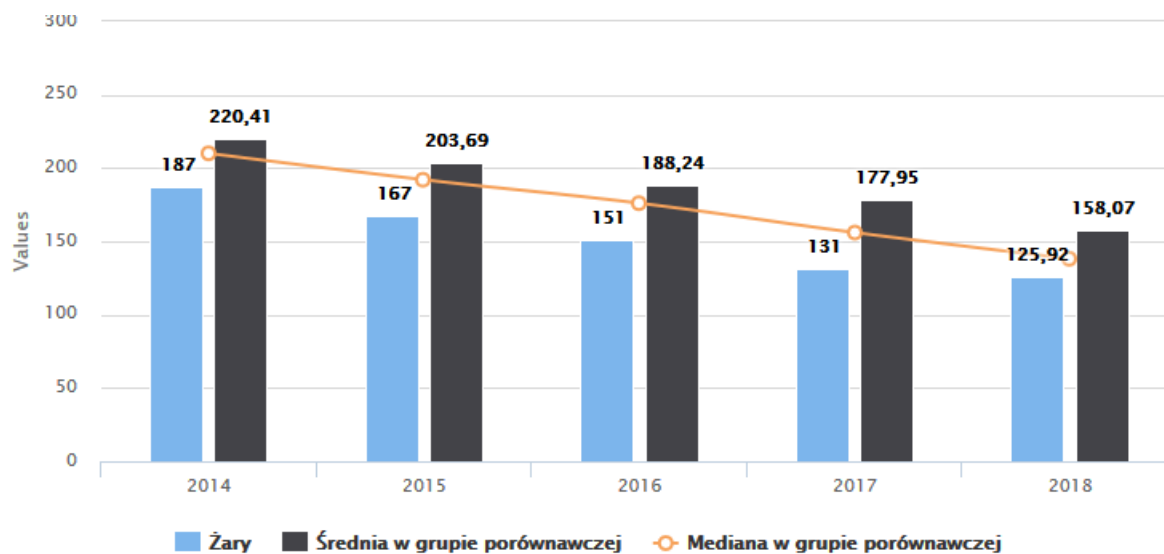
Tabela 22. Analiza grupy porównawczej wskaźnika „Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców”

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	48.41	0.35	-0.47
Bolesławiec	24.99	1.59	-0.16
Żagań	32.12	1.22	-0.6
Nowa Sól	44.49	0.56	0.03

Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Ostatnim ze wskaźników opisujących sytuację ekonomiczną mieszkańców jest **liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców**. Żary na tle grupy porównawczej, w porównaniu do średniej wartości dla grupy w latach 2014-2018 zanotowały spadek liczby przyznanych dodatków i ujemną dynamikę (-0,01). Jednak najmniejszą wartość dla tego wskaźnika ma Bolesławiec (107,9), największą zanotował Żagań.

Wykres 7. Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców



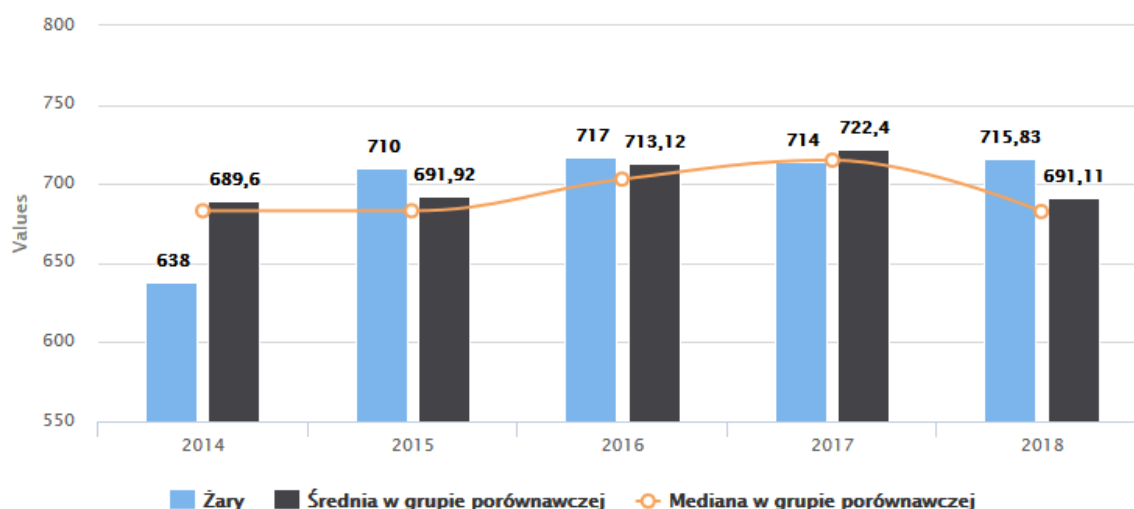
Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Na sytuację materialną mieszkańców wpływa również poziom sztywnych wydatków związanych z utrzymaniem gospodarstw domowych (koszty wyżywienia, wydatki mieszkaniowe itp.) mierzony ilością zużytej energii w zasobach mieszkaniowych na 1000 mieszkańców

W grupie porównawczej miast, Żary zanotowały wzrost wartości tego wskaźnika w stosunku do średniej dla grupy (w roku 2018-715,83; średnia dla grupy-691,11), najmniejsza jego wartość dla Żar dotyczy tylko roku 2014 (638; średnia dla grupy to 698,6).

W tej grupie miast, Żary mają największą wartość wskaźnika (dynamika 0,81), najmniejszą natomiast notuje Nowa Sól (674,59), jednak dynamika w jej przypadku jest jedna z najwyższych w tej grupie (2,14 i ustępuje pod tym względem tylko Żaganiowi: 2,37). Bolesławiec pod względem wartości wskaźnika niewiele ustępuje Żarom (714,79), ale wykazuje najmniejszą dynamikę (0,01).

Wykres 8. Ilość zużytej energii w zasobach mieszkaniowych gminy na 1000 mieszkańców



Highcharts.com

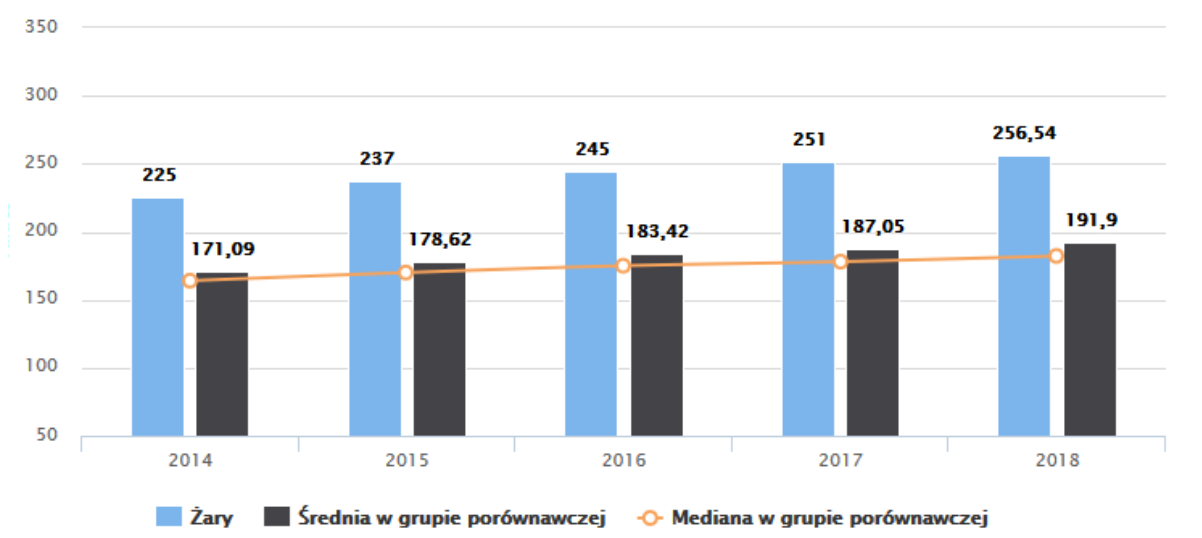
Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Na koniec analizy sytuacji materialnej mieszkańców, przeanalizowano wielkość majątku zakumulowanego przez mieszkańców gminy w odniesieniu do:

- dochodów od osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób wieku od 18 lat,
- rynkowej wartości powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W przypadku pierwszego wskaźnika Żary notują największą wartość wskaźnika w stosunku do średniej w grupie porównawczej, mają też największą wartość nominalną (256,54) ze wszystkich porównywanych miast.

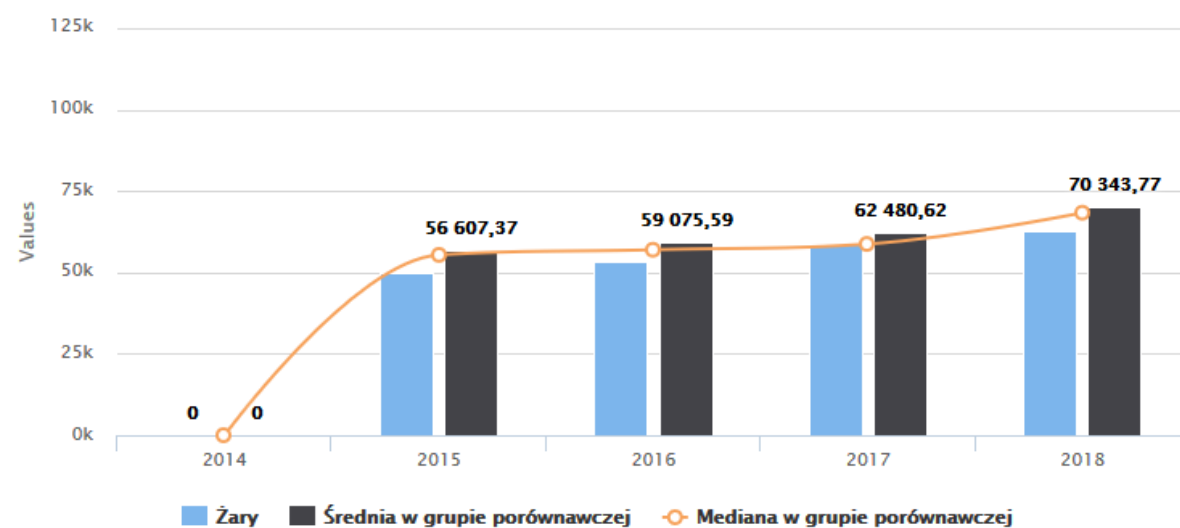
Wykres 9. Dochód od osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

W przypadku drugiego wskaźnika, Żary (62773.97) ustępują Bolesławcowi (72714.33). W grupie porównawczej Żary, na przestrzeni lat, wykazywały niższe wartości dla tego wskaźnika, w stosunku do średniej.

Wykres 10. Rynkowa wartość powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Majątek miasta

Dane dotyczące majątku gminy zawarte są w „Informacji o stanie mienia komunalnego gminy Żary o statusie miejskim” sporządzanej przez Urząd Miejski według stanu na koniec roku poprzedzającego. Powierzchnia wszystkich gruntów komunalnych na terenie Miasta Żary wynosi 1.242,37 ha według stanu na dzień 31 grudnia 2018 r. Z tej liczby: w wieczystym użytkowaniu znajduje się 235,5 ha, w trwałym zarządzie 37,53 ha i pozostałe wchodzące w skład zasobu nieruchomości gminnych – 981,34 ha.

Na terenie miasta znajdują się 42 obiekty użyteczności publicznej:

- Oczyszczalnia ścieków – 1,
- Wysypisko odpadów – 1,
- Targowiska – 2,
- Przedszkola miejskie – 6,
- Szkoły Podstawowe – 16 (w tym 3 niepubliczne),
- Zespoły Szkolno-Przedszkolne – 1,
- Biblioteki – 1,
- Domy Kultury – 1,
- Muzeum – 1,
- MOSiR – 1,
- Cmentarze komunalne – 2,
- Ośrodki Pomocy Społecznej – 1,
- Szalety – 1.

Miasto Żary osiągnęło w 2018 roku dochody z tytułu gospodarki nieruchomościami w wysokości 2.477.046,60 zł, w tym z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego 890.258,48 zł.

Dane dotyczące innych praw majątkowych

1. Udziały Miasta Żary w spółkach prawa handlowego- stan na dzień 31.12.2018 r.:

- Przedsiębiorstwo Komunalne PEKOM S.A. w Żarach 67.890 udziałów o wartości 1.357.800,00 zł,
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Żarach 3.035 udziałów o wartości 3.035.000,00 zł,
- Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Żarach 642 udziały o wartości 321.000,00 zł,
- Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp.z o.o. w Marszowie 71.522 udziałów o wartości 3.576.100,00zł,
- Regionalne Towarzystwo Budownictwa Społecznego Sp. Z o.o. 632 udziały o wartości 316.000,00 zł.

2. Darowizna:

Gmina Żary o statusie miejskim w 2018 r. nabyła nieodpłatnie do swojego zasobu prawo własności niezabudowanej nieruchomości gruntowej własność Powiatu Żarskiego, położonej w Żarach, oznaczonej jako działka ewidencyjna nr 186/2, obręb 5, miasto Żary, o pow. **0,1048 ha**.

3. Komunalizacja

W 2018 roku złożono wniosek do Wojewody Lubuskiego o przekazanie na własność na rzecz Gminy Żary o statusie miejskim nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa, położonych w Żarach na cele związane z realizacją zadań własnych Gminy.

Tabela 23. Nieruchomości przekazane na rzecz Gminy Żary o statusie miejskim.

Lp.	Położenie nieruchomości	Rodzaj użytku	Powierzchnia nieruchomości [ha]	Wartość nieruchomości	Oznaczenie decyzji, na mocy której nieruchomość stała się własnością Gminy Żary o statusie miejskim
1.	dz. 25, obr. 3, Aleja Jana Pawła II	dr	2,4388	1.409.000,00 zł	decyzja Wojewody Lubuskiego znak: GN-I.7531.7.2018.Jzió z dnia 07.09.2018 r.
2.	dz. 24/2, obr. 1 ul. Zielonogórska	dr	0,6444	339.000,00 zł	decyzja Wojewody Lubuskiego znak: GN-I.7531.9.2018.Jzió z dnia 07.09.2018 r.
3.	dz. 230, 389, obr. 1 ul. Zielonogórska	dr	2,5231	1.327.000,00 zł	decyzja Wojewody Lubuskiego znak: GN-I.7531.8.2018.Jzió z dnia 07.09.2018 r.
Razem:			5,6063	3.075.000,00 zł	

Opracowanie własne. Źródło: Urząd Miejski w Żarach – Raport o stanie gminy za rok 2018

Skomunalizowany teren stanowi powierzchnię: **5,6063** ha.

4. Dzierżawa

W roku 2018 Gmina Żary o statusie miejskim kontynuuje umowy dzierżawy zawarte z PGL Nadleśnictwo Lipinki, obejmujące teren o łącznej powierzchni **0,0589 ha**, za kwotę **1.668,14 zł**, zgodnie z poniższym zestawieniem:

- Część działki nr 1224/1, obr. 6, m. Żary, o pow. 0,0405 ha, w celu poprowadzenia ciągu pieszego;
- Część działek nr 518 oraz 524, obr. Łaz, gm. Żary, o pow. 0,0180 ha, w celu wykonania parkingu turystycznego;
- Część działki nr 363, obr. 3, m. Żary, o pow. 0,0004 ha w celu umieszczenia tablicy informacyjnej „Żary Witają”.

Wielkość mienia komunalnego gminy Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2014 – 2018 uległa zwiększeniu o 190,97 ha.

Tabela 24. Powierzchnia gruntów gminy Żary o statusie miejskim komunalnych wg prawnych form użytkowania (ha)

Powierzchnia gruntów komunalnych wg prawnych form użytkowania [ha]	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.
Przekazane w trwały zarząd gminnym jednostkom organizacyjnym	44,90	39,15	39,15	37,53	37,53
Przekazane w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym	176,70	176,70	176,70	166,90	166,10
Przekazane w użytkowanie wieczyste (pozostałe)	78,9	78,9	78,9	57,4	57,4
Tworzące gminny zasób nieruchomości	750,90	1009,58	1009,58	976,80	981,34
Ogółem stan na 01.01.	1051,4	1304,33	1304,33	1238,63	1242,37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie – Informacji o stanie mienia komunalnego UM w Żarach

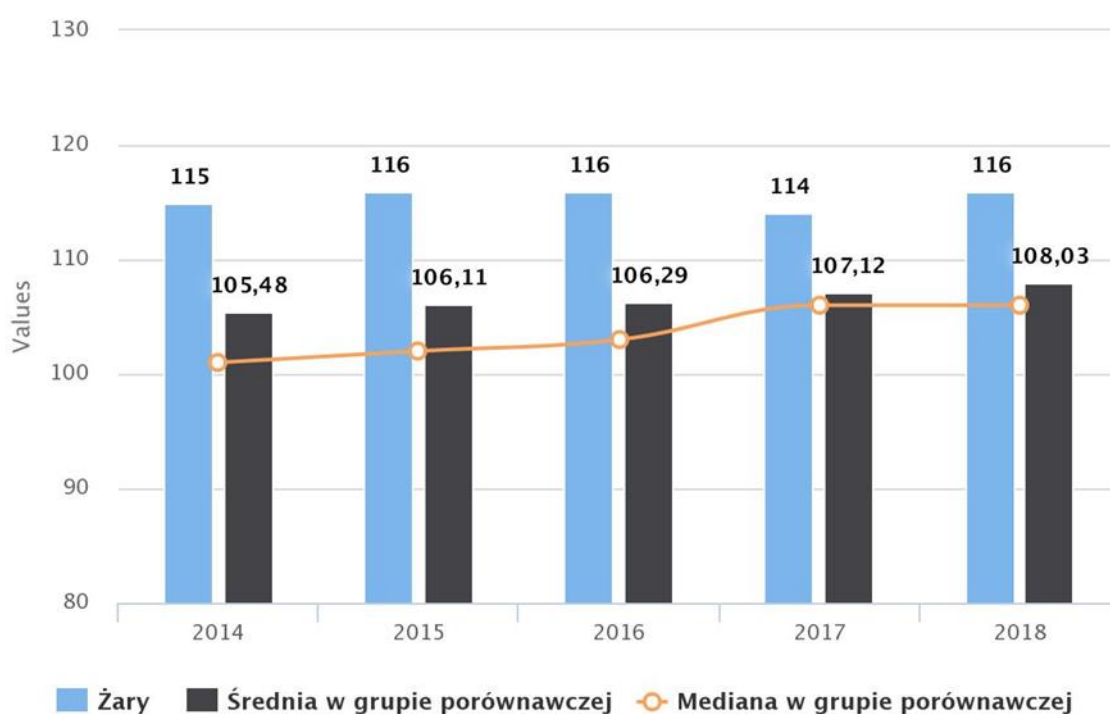
Miasto Żary sprzedało mniej lokali w 2018 r w stosunku do lat wcześniejszych, co było następstwem wprowadzonych pod koniec roku 2017 r. przepisów prawa materialnego uniemożliwiających wyodrębnianie samodzielnych lokali z zasobu nieruchomości gminnych. Przepisy te zostały doprecyzowane dopiero ustawą, która weszła w życie 23.08.2018 r. Gmina Żary o statusie miejskim pomimo spadku sprzedaży w roku 2018, posiada szeroki katalog nieruchomości przeznaczonych do zbycia, w szczególności w zakresie lokali mieszkalnych i działek budowlanych pod budownictwo mieszkaniowe.

Zauważalne są również pewne ograniczenia zasobu nieruchomości o funkcjach komercyjnych - usługowej, handlowej, przemysłowej, gdzie są wdrażane systematycznie mechanizmy, których celem jest wspieranie lokalnej polityki inwestycyjnej (podziały nieruchomości w celu poprawienia walorów inwestycyjnych nieruchomości, proinwestycyjna polityka uzbrajania gruntów w infrastrukturę techniczną, wydzielanie nieruchomości pod układy komunikacyjne).

1.5.3. Gospodarka i rynek pracy

Analizę porównawczą dla obszaru gospodarki przeprowadzono za pomocą Monitora Rozwoju Lokalnego i objęto nią: Bolesławiec, Żagań i Nową Sól.

Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych REGON na 1000 mieszkańców



Highcharts.com

Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

1.5.3.1. Gospodarka

W analizie porównawczej gospodarka prezentuje się jako silna strona Żar. Najwyższą wartością standaryzowaną wskaźnika stanu obecnego charakteryzują się Żary, wyprzedzając znacznie Bolesławiec, Żagań i Nową Sól. Najwyższą dynamiką wzrostu charakteryzuje się Bolesławiec, który wyprzedza pod tym względem Żary oraz znacznie Żagań i Nową Sól. Poniższy wykres pokazuje obydwie tendencje miasta i wolno zmniejszający się dystans do grupy porównawczej. Analiza kończy się w 2018r.

Na podstawie danych GUS z 2019r można również potwierdzić, że liczba przedsiębiorstw w Żarach utrzymuje się na bardzo zbliżonym poziomie. Gospodarka Żar utrzymuje się na dość wysokim poziomie, ale dynamika wzrostu jest bardzo mała. W tym obszarze konkurencyjność miasta maleje.

Podmioty gospodarcze

Tabela 25. Podmioty gospodarcze na obszarze Gminy Żary o statusie miejskim wg sekcji PKD

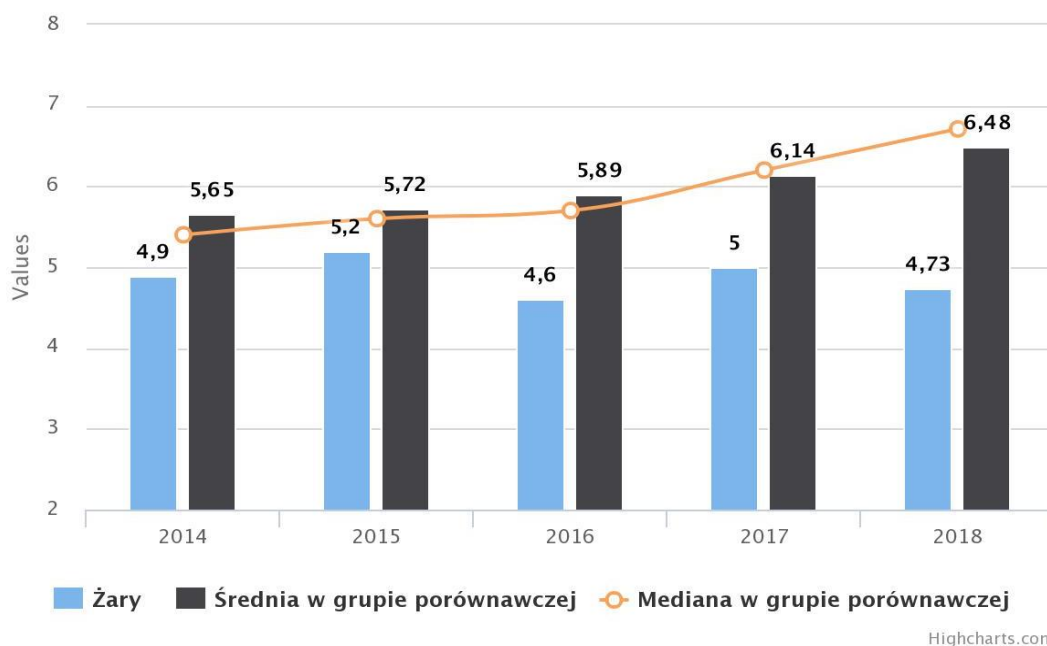
Sekcja	Wyszczególnienie	2012	2014	2016	2019	Udział w całej grupie w %	Zmiana w %
Sekcja A	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo i rybactwo	34	23	24	27	0,6	-20,6
Sekcja B	Górnictwo i wydobywanie	2	2	3	0	0,0	-100,0
Sekcja C	Przetwórstwo przemysłowe	285	293	289	260	5,8	-8,8
Sekcja D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4	4	3	0	0,0	-100,0
Sekcja E	Dostawa wody: gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	13	14	10	6	0,1	-53,8
Sekcja F	Budownictwo	455	432	432	579	13,0	27
Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1318	1267	1221	1101	24,6	-16,5
Sekcja H	Transport i gospodarka magazynowa	236	219	220	231	5,2	-2,1
Sekcja I	Działalność związana zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	129	121	120	118	2,6	-8,5
Sekcja J	Informacja i komunikacja	64	68	74	82	1,8	28,1
Sekcja K	Działalność finansowa i ubezpieczenia	116	118	108	102	2,3	-12,1
Sekcja L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	627	646	658	690	15,4	10,0
Sekcja M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	269	287	308	333	7,4	23,8
Sekcja N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	101	106	105	102	2,3	1,0
Sekcja O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	14	14	13	13	0,3	-7,1
Sekcja P	Edukacja	143	143	157	139	3,1	-2,8
Sekcja Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	287	293	285	298	6,7	3,8
Sekcja R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	71	78	78	84	1,9	18,3
Sekcja SIT	Pozostała działalność usługowa	271	295	287	305	6,8	12,5
Sekcja U	Organizacja i zespoły eksterytorialne	-	-	-	-	0	

Źródło: GUS (dane z III kwartałów 2019 r.)

W ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych ilościowo dominują firmy z branż: handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle z udziałem 24,6% ale z dużą dynamiką zmian negatywnych -16,5% od roku 2012; działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, udział 15,4%, dynamika + 10,0%; budownictwo odpowiednio 13,0% i + 27,3 %. Pozostała działalność usługowa z udziałem 6,8% rośnie o 12,5%.

Znaczący spadek notuje przetwórstwo przemysłowe- 8% oraz działalność finansowa i ubezpieczenia-12,1%. Stabnie również sektor silnie powiązany z turystyką - działalność związana zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - 8,5%. Wysoką dynamikę wzrostu pokazują: informacja i komunikacja 28,1% oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 23,8% ale ich udział w całej gospodarce nie przekracza 9,2% liczby podmiotów. W relacji z grupą odniesienia zwraca uwagę niski udział podmiotów sektora kreatywnego i niska dynamika wzrostu tego sektora. (Wykres poniżej).

Wykres 12. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) – średnia trzyletnia



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Również wskaźnik prezentujący relację nowych powierzchni komercyjnych do liczby podmiotów gospodarczych na tle grupy porównawczej ma wyraźną tendencję spadkową i pozycja konkurencyjna Żar znacząco słabnie. Widać wyraźnie negatywny wpływ braku nowych terenów inwestycyjnych na wzrost nowych powierzchni komercyjnych.

Położenie w obszarze przygranicznym, dobre skomunikowanie z rynkiem niemieckim i europejskim

Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród przedsiębiorców⁶ wskazują na silne związali firm żarskich z rynkiem Niemiec i Unii Europejskiej. Spośród ankietowanych, 36% przedsiębiorców wskazało jako główny rynek międzynarodowy. Ponadto, wśród ankietowanych firm 30 % deklaruje swój udział w rynku jako dominujący. Z informacji uzyskiwanych od przedsiębiorstw przez pracowników UM w Żarach wynika, że są wśród nich firmy działające na rynku europejskim. Położenie Żar w obszarze przygranicznym, dobrze skomunikowanym z rynkiem Unii Europejskiej sprzyja rozwojowi działalności gospodarczej w Żarach.

Kluczowe przedsiębiorstwa na terenie Żar

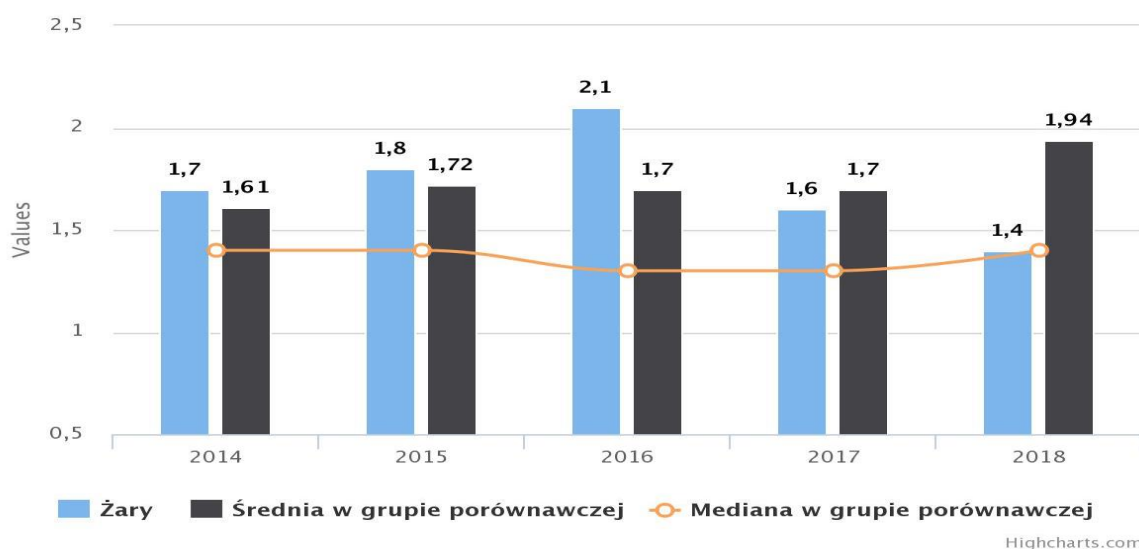
Na obszarze miasta Żary funkcjonuje 7 dużych firm. Są to m.in.: - Swiss Krono Sp. z o.o. w Żarach, będący częścią holdingu Swiss Krono Group (Ernst Kaindl), światowego lidera w branży produktów drewnopochodnych sp. z o.o. należąca do szwajcarskiego holdingu Swiss Krono Group; jest to również jedna z największych firm w regionie lubuskim; Chroma – największa drukarnia internetowa w Polsce; Hart SM Żary – producent szkła hartowanego do AGD, kabin prysznicowych, szyb samochodowych; Valmet Automotive Sp. z o.o. w Żarach – producent systemów składanych dachów samochodowych; RELPOL Sp. z o.o. z Żar – jeden z największych producentów przekładników elektromagnetycznych w Europie; spółki z o.o. światowego koncernu SAINT-

⁶ E-2.5.2 Narzędzia do badań i konsultacji – przedsiębiorcy

Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia diagnostycznego: E-2.5.2. - Narzędzia do badań i konsultacji – Wsparcie Przedsiębiorczości. Ankieta wraz z informacją wstępną oraz zaproszeniem Burmistrza Żar do jej wypełnienia została opublikowana na stronie internetowej miasta Żary w lutym 2020 r.

GOBAIN produkujące głównie szyby samochodowe; Syncreon – producent kartridży do drukarek światowego producenta Lexmark. Działy B+R występują w firmach największych, m.in. w: Swiss Krono, Saint Gobain, Hart SM, Relpol, Magorex, grupie Pol-Orsa, Spomasz S.A. oraz średnich firmach głównie metalowych. W Żarach jest także duża ilość firm średnich oraz małych zatrudniających powyżej 10 osób. Duże i średnie firmy zgłaszają potrzeby rozwojowe i potrzebują dodatkowych terenów pod inwestycje.

Wykres 13. Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych – średnia trzyletnia.



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Instytucje wsparcia biznesu

Istotnym czynnikiem wsparcia wzrostu gospodarczego jest otoczenie biznesu, w tym instytucje wspierające. Na obszarze miasta Żary funkcjonuje kilka instytucji wspierania biznesu, które odgrywają istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości na tym obszarze. Są to:

- Fundacja "Przedsiębiorczość" w Żarach - organizacja pozarządowa powołana przez Zarząd Gminy Miejskiej w Żarach, której celem jest inspirowanie, wspieranie, tworzenie w miejscowym środowisku przedsięwzięć gospodarczych (małych firm prywatnych), wyzwalanie, wdrażanie inicjatyw gospodarczych i pobudzanie przedsiębiorczości oraz aktywne zwalczanie bezrobocia. Fundacja realizuje swój cel m.in. poprzez: przekazywanie wiedzy, wsparcie finansowe oraz wsparcie techniczne. Świadczy usługi w zakresie: doradztwa, informacji, szkoleń, usług finansowych.

W ramach Fundacji Przedsiębiorczość działają:

- Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości w Żarach – oferuje usługi doradcze, informacyjne i szkoleniowe, niezbędne do prowadzenia własnej firmy oraz podnoszące kwalifikacje zawodowe pracowników,
- Fundusz Rozwoju Przedsiębiorczości – działający przy Fundacji „Przedsiębiorczość” jako jeden z elementów projektu współfinansowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oraz Bank Światowy. Fundusz finansuje rozwój i rozpoczęcie każdej działalności gospodarczej, której celem jest stworzenie trwałych miejsc pracy.
- Inkubator Przedsiębiorczości w Żarach – celem jest promowanie przedsiębiorczości, kreowanie i stwarzanie warunków do powstawania nowych firm oraz poszerzanie działalności firm już istniejących. Udostępnia pomieszczenia pod działalność gospodarczą (na warunkach preferencyjnych) osobom chcącym założyć i rozwinąć własną firmę, przy jednoczesnym obniżeniu kosztów jej funkcjonowania.

Fundacja działa na rzecz mieszkańców Żar i okolic. W 2018 r udzielono pomocy doradczej dla 130 osób, szkoleniami objęto 250 osób.

Fundacja prowadzi 4 różne fundusze pożyczkowe. Dwa, finansowane z funduszy Unii Europejskiej (LRPO I, LRPO II), jeden wspierany przez bank Gospodarstwa Krajowego i jeden finansowany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Socjalnej. Obecnie 3 linie pożyczkowe są aktywne, a do 4 linii z Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej trwa nabór i szkolenia potencjalnych uczestników pożyczek. Trwają przygotowania do uruchomienia 5 linii pożyczkowej o wartości ok. 5 mln. PLN. Wszystkie linie pożyczkowe mają charakter pomocy publicznej de minimis i służą wsparciu rozwoju istniejących i tworzenia nowych firm.

RAZEM kapitały dla 4 linii pożyczkowych wynoszą 10,1 mln.

Tabela 26. Liczba i wartość udzielonych pożyczek

	2017	2018	2019
Ilość pożyczek	15	22	27
Kwota w PLN	2 458 500	2 981 500	3 019 700

Źródło: Fundacja "Przedsiębiorczość" w Żarach

Inne instytucje i organizacje wspierające przedsiębiorców w Żarach to:

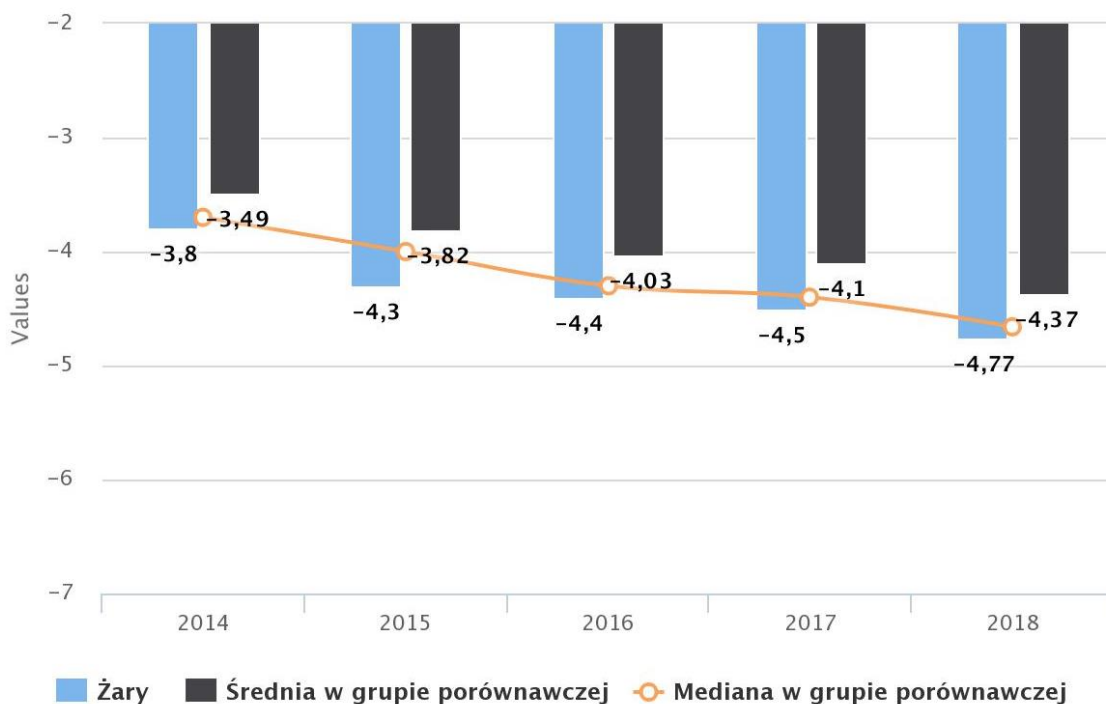
- Forum Młodych Lewiatan, Oddział w Żarach (przy Fundacji Przedsiębiorczość) - to organizacja, która działa w oparciu o współpracę i dialog pomiędzy organizacjami pozarządowymi, firmami i instytucjami państwowymi. Obszarem działalności jest przedsiębiorczość i rozwiązywanie bieżących problemów ludzi młodych.
- Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno- Gospodarczego zajmuje się projektami dla osób niepełnosprawnych oraz wykluczonych społecznie. Celem jest przystosowanie osób z opieki społecznej i długotrwale bezrobotnych do ponownego zatrudnienia.
- Powiatowy Urząd Pracy w Żarach – udziela wsparcia finansowego przy tworzeniu nowych miejsc pracy, umożliwiają zmniejszenie kosztów zatrudnienia pracowników, świadczą poradnictwo zawodowe w zakresie szkoleń i przygotowania zawodowego dla dorosłych.
- Łużycka Izba Gospodarcza w Żarach - samodzielna organizacja samorządu gospodarczego, reprezentująca interesy gospodarcze zrzeszonych podmiotów wobec innych instytucji, których funkcjonowanie wywiera wpływ na warunki działalności zrzeszonych w Izbie podmiotów gospodarczych. Wydaje miesięcznik Łużycki Magazyn Gospodarczy.
- Organizacja Pracodawców Ziemi Lubuskiej, Oddział Żary-Żagań, z siedzibą w Żarach - celem i zadaniem organizacji jest ochrona praw i reprezentowanie interesów zrzeszonych członków wobec związków zawodowych pracowników, organów władzy i administracji państwowej oraz organów samorządu terytorialnego, a także zaspokajanie wszelkich organizacyjnych, prawnych, gospodarczych potrzeb i oczekiwań pracodawców. Obecnie prowadzi kilkumilionowy Program dla firm innowacyjnych.

Również Miasto Żary wspiera nowe inwestycje. Rada Miasta przyjęła uchwałę o wspieraniu inwestycji (Uchwała Rady Miejskiej w Żarach nr. XL/68/14 z dnia 11 września 2014 r). Inwestorzy mogą otrzymać zwolnienie z podatku od nieruchomości przez okres 3 lat, ale nie więcej niż 200 tys. euro.

1.5.3.2. Rynek pracy

Podstawowy czynnikiem determinującym potencjał rynku pracy jest demografia. W przypadku Żar mamy do czynienia z wyraźnymi tendencjami negatywnymi. Miasto się wyludnia i starzeje. Zmniejszanie się liczby mieszkańców wyprzedziło pesymistyczną długoterminową prognozę GUS. Odzwierciedla się to we wskaźniku z analizy MRL, pokazującym, że relacja pomiędzy liczbą mieszkańców a liczbą mieszkańców w wieku produkcyjnym pogarsza się z roku na rok i jest gorsza od wskaźnika dla grupy referencyjnej. W dłuższym terminie spowoduje to pogorszenie się sytuacji konkurencyjnej miasta i stanie się jednym z głównych czynników ograniczających możliwości rozwoju.

Wykres 14. Zmiana liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ostatnich pięciu latach (jako % ogólnej liczby mieszkańców)



Highcharts.com

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Ostatnie lata koniunktury gospodarczej zmieniły sytuację na rynku pracy. Stopa bezrobocia obniżyła się znacząco. Stopa bezrobocia według danych GUS na koniec grudnia 2018 roku w powiecie żarskim wynosiła 5,2; w województwie lubuskim – 4,9 i w kraju – 5,2. Na dzień 31 grudnia 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie żarskim w stosunku do grudnia 2018 spadła o 0,6 %. W samym mieście Żary szacuje się stopę bezrobocia na ok. 3 %.

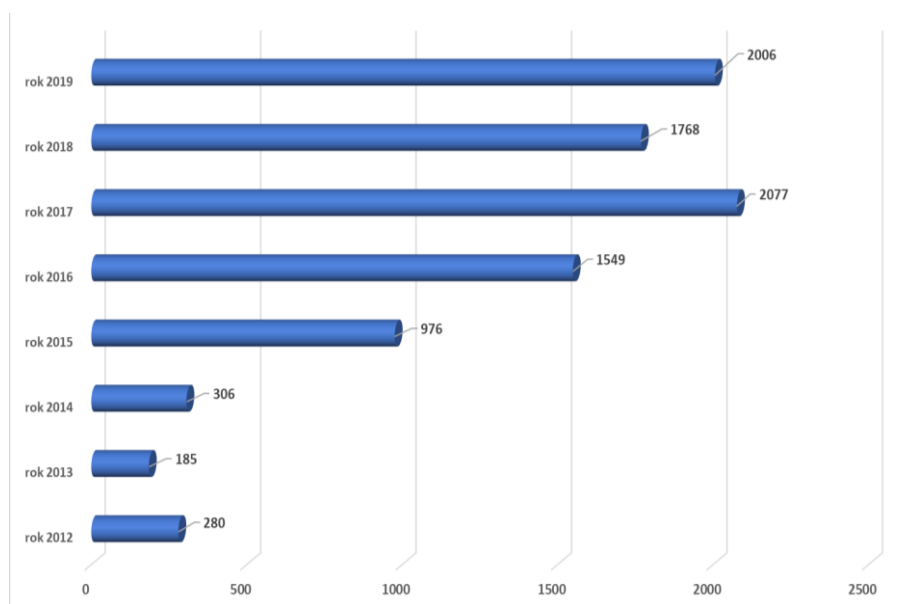
Według opracowania „Analiza rynku pracy Powiatu Żarskiego” styczeń 2020r wydanej przez Powiatowy Urząd Pracy w Żarach: Na koniec 2019 roku w powiecie żarskim liczba zarejestrowanych kobiet wyniosła 991 co stanowiło 58,47% ogółu zarejestrowanych osób (zarejestrowanych mężczyzn było 704). W stosunku do 2018 roku nastąpił spadek zarejestrowanych kobiet o 121. Wśród zarejestrowanych na terenie powiatu osób bezrobotnych prawo do zasiłku dla bezrobotnych przysługiwało 139 kobietom (8,2% ogólnej liczby bezrobotnych) i 96 mężczyznom (5,7% ogółu) – wg stanu na 31.12.2019 r.

Jeśli chodzi o strukturę wiekową bezrobotnych można stwierdzić, że największą grupę stanowiły osoby w wieku 25-34 lata – 458 osób (27% ogółu). W tym przedziale wiekowym większość stanowiły kobiety - 315 osób. Mężczyzn było 143, a więc znacznie mniej. Najmniej liczną grupę zarejestrowanych kobiet stanowiły panie w wieku 55-59 lat – 82. Zarejestrowanych panów, w tym przedziale wiekowym było więcej, bo 101. W grupie osób 60 lat i więcej liczącej na dzień 31.12.2019 r. 162 osoby - nie było zarejestrowanych kobiet.

Z analizy struktury wykształcenia osób bezrobotnych wynika, że bezrobotne kobiety są lepiej wykształcone od bezrobotnych mężczyzn. Z 131 osób posiadających wykształcenie wyższe – 71 to kobiety, co stanowi 4,2%, a mężczyzn 3,5 % ogółu bezrobotnych. Szkoły średnie i policealne ukończyło 220 kobiet (13% ogółu) i 163 mężczyzn (9,6% ogółu) pozostających w ewidencji osób bezrobotnych. Mężczyźni dominują w grupach z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (z 529 osób – 307 (18,1% ogółu) to mężczyźni, kobiet w tej grupie było 222 (13,1% ogółu)), oraz zasadniczym zawodowym (z 475 osób – 283 (16,7% ogółu) to mężczyźni, kobiet 192 (11,3% ogółu)). W roku 2019 odnotowano spadek (o 121 osób) liczby zarejestrowanych kobiet w stosunku do roku ubiegłego (z 1112 w roku 2018 do 991 w roku 2019). W relacji do grupy porównawczej, obecna

sytuacja wybranych grup bezrobotnych prezentuje się następująco: w grupie najmłodszych bezrobotnych Żary mają zdecydowanie najmniejszą grupę pozostających bez zatrudnienia (Wykres poniżej).

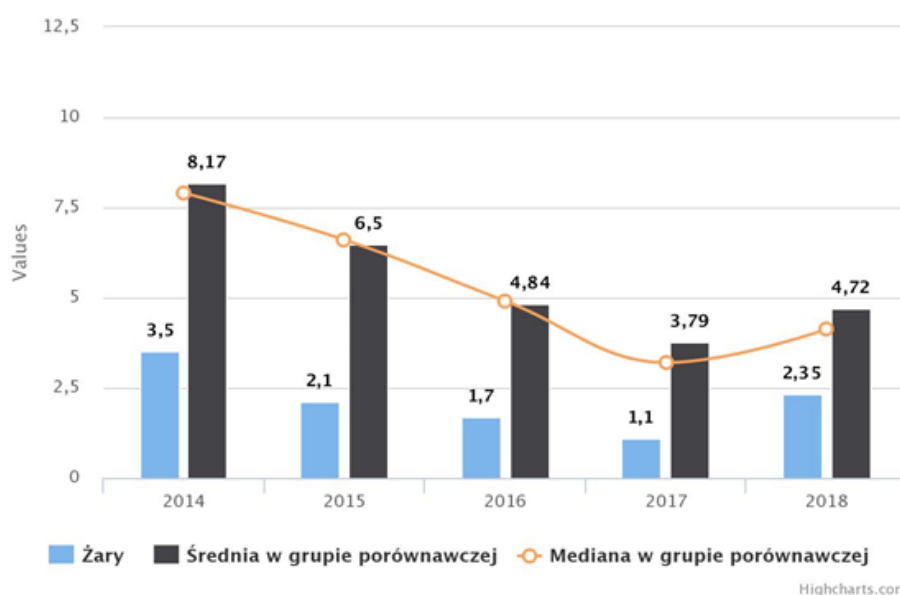
Wykres 15. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców.



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Kolejną grupą charakteryzująca stan zatrudnienia są osoby długotrwale bezrobotne. Według analizy porównawczej MRL, również w tej kategorii Żary prezentują się znacznie lepiej od pozostałych gmin z wybranej grupy. Szczegółowa charakterystykę bezrobocia w oparciu o dane Powiatowego Urzędu Pracy w Żarach za lata 2017-2018. Liczba bezrobotnych w Żarach ogółem wynosiła 404 osoby i zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 25 osób. W trakcie roku zarejestrowało się 1614 osób a wyrejestrowało 1635. Pracę podjęło 630 osób, 313 osób nie potwierdziło gotowości do pracy a 138 dobrowolnie zrezygnowało ze statusu bezrobotnego. Prawa emerytalne nabyło 17 osób. 151 osób rozpoczęło szkolenia i staże, 228 podjęło prace społecznie użyteczne.

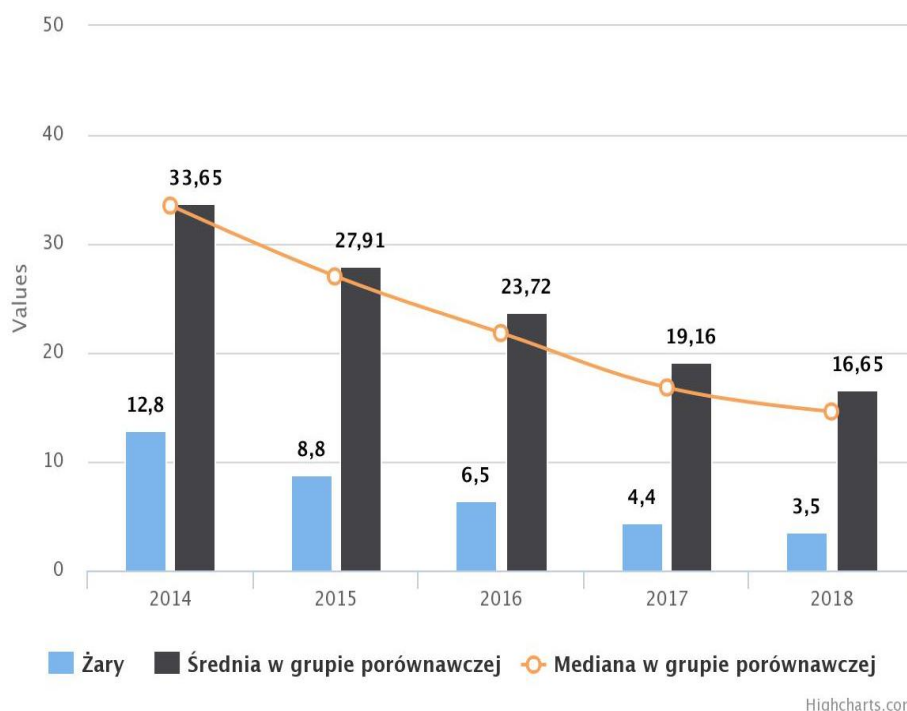
Wykres 16. Oświadczenia rejestrowane w PUP w Żarach w poszczególnych latach.



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Bardzo widoczne braki na rynku pracy dotyczą zawodów wymagających wysokich kwalifikacji i wskazują na zmiany zachodzące w gospodarce w związku np. ze zmianami klimatu, dynamicznym rozwojem gospodarki opartej na wiedzy. Bardzo ważną grupą pracowników uzupełniających braki na rynku są cudzoziemcy.

Wykres 17 Liczba długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców gminy.



Źródło: Zatrudnienie cudzoziemców, na podstawie danych PUP w Żarach

Powyższy wykres przedstawia zatrudnienie cudzoziemców w zakresie rejestrowanym przez PUP w Żarach. Liczącą ponad dwa tysiące grupą pracowników zasila prawie wyłącznie firmy żarskie.

1.5.4. Aktywność społeczna mieszkańców

Aktywność obywatelska mieszkańców mierzona jest na podstawie wskaźników:

- frekwencja wyborcza
- nowo zarejestrowane fundacje stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców
- liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców
- kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego

Frekwencja wyborcza mieszkańców Żar w wyborach burmistrza w 1 turze, w 2018 wyniosła 47,55%. Dla grupy porównawczej, w tym samym roku, średnia wartość jest wyższa i wynosi 53,53%. Na przestrzeni lat 2014-2018 wartość ta nieznacznie wzrosła (2014-2017: 45,3%). Dynamika tego wskaźnika dla Żar jest ujemna i wynosi -0,06.

W grupie porównawczej największą wartość wskaźnika ma Bolesławiec, a najmniejszą Nowa Sól. Największą dynamikę dotyczy Bolesławca. Wszystkie pozostałe miasta również mają dodatnią dynamikę.

Frekwencja w Żarach samorządowych w roku 2018 była niższa niż w województwie, frekwencja dla województwa lubuskiego wyniosła 52,31%⁷.

⁷ Na podstawie Obwieszczenia Komisarza Wyborczego w Zielonej Górze z dnia 24 października 2018 r. o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miasta obszarze województwa lubuskiego

Tabela 27. Frekwencja wyborcza w wyborach prezydenta, burmistrza, wójta, w 1 turze (%)

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	47.55	-1.48	-0.06
Bolesławiec	52.4	-0.04	1.58
Żagań	51.34	-0.35	0.88
Nowa Sól	50.23	-0.68	1.41

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

W 2018 r. GUS przeprowadził Badanie Spójności Społecznej, które przedstawia Lubuszanina jako posiadającego zaufanie do ludzi ogólnie rzecz biorąc (poziom zaufania jest wyższy od średniej krajowej), ale również do sąsiadów. Wobec nieznanymi mieszkańcy lubuskiego byli w gronie województw najmniej ufnych. Największym zaufaniem mieszkańcy regionu obdarzyli policję, Kościół Rzymskokatolicki (60%), a ok 57% Lubuszan ufało władzom lokalnym miast i gmin. W badaniu ankietowym młodzieży⁸ wskazano, że jedyną grupą, która cieszy się pełnym zaufaniem jest rodzina. Wskazało to 76% ankietowanych (17,36 ograniczone zaufania). Osoby z którymi się uczysz lub pracujesz wskazało 11,25% (59,16), pozostałe grupy/osoby wymienione poniżej cieszą się pełnym zaufaniem od 10,93 do 4,18% ankietowanych. Najwyższym poziomem nieufności 64,95% ankietowanych darzy kapłanów. Poziom nieufności do władz miasta to: brak zaufania do Burmistrza 47,27 %, do Radnych Miasta Żary 49,20 %. Budowanie zaufania społecznego jest ważnym elementem tworzenia silnego kapitału społecznego w regionie. Poziom zaufania do innych ludzi oraz instytucji publicznych przekłada się na potencjalne możliwości współdziałania w realizacji różnych celów. Istotna rozbieżność w wynikach badania młodzieży w stosunku do badania mieszkańców regionu wskazuje na słabość komunikowania się z tą grupą mieszkańców. W powiązaniu z odpowiedziami dotyczącymi zamiaru wyjazdu z Żar wskazuje na obszar deficytowy w zakresie komunikowania się i pozyskiwania zaufania grupy mieszkańców, którzy będą stanowić o przyszłości miasta.

Aktywność społeczna mieszkańców Żar przybiera różną formę, tj. organizacji społecznych, stowarzyszeń i fundacji oraz klubów sportowych, dzięki którym rozwija się nie tylko społeczeństwo obywatelskie, ale i wzrasta jakość kapitału społecznego.

Mieszkańcy chętnie uczestniczą w życiu społecznym. W roku 2019 na terenie miasta działało 70 stowarzyszeń i fundacji, około 20 klubów sportowych zrzeszających około 1600 zawodników, 13 Rodziny Ogródów Działkowych (łącznie 2902 działki rodzinne).⁹ Z roku na rok wzrasta liczba uczestników imprez o charakterze sportowym np. cotygodniowy Parkrun (333 edycje, od roku 2013, średnio biegnie 70 osób)¹⁰, Dycha po Żarach (bieg uliczny) czy Cross Górski po Zielonym Lesie. Zwiększa się także zainteresowanie ofertą kulturalną miasta. Z tego powodu od roku 2015 ukazuje się miesięcznik społeczno –kulturalny Info Żary, gdzie ukazują się zapowiedzi imprez organizowanych przez działające w mieście instytucje kultury-Żarski Dom Kultury, Miejską Bibliotekę Publiczną i Muzeum Pogranicza Śląsko –Łużyckiego.

Mierząc aktywność społeczną i poziom kapitału społecznego, można posłużyć się wskaźnikiem nowo zarejestrowanych fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców. W Żarach wskaźnik ten, w roku 2018, wyniósł 1,33, przy średniej dla grupy porównawczej 1,62. Jednak na przestrzeni lat 2014-2018, wartość tego wskaźnika spadła. W latach 2014-2016 była wyższa niż średnia dla grupy porównawczej. Dynamika dla tego wskaźnika jest ujemna i wynosi -1,32. W tej grupie porównawczej miast, Bolesławiec i Żagań mają najwyższe wartości wskaźnika, Nowa Sól natomiast ma najmniejszą. W tej grupie miast, tylko Żagań ma dodatnią dynamikę. Najmniejszą ujemną dynamikę ma Bolesławiec.

⁸ Ankieta on –line narzędzie E251, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

⁹ Źródło: Dane Urzędu Miasta (zary.pl) -Żarski Sektor 3 oraz danych dotyczących złożonych wniosków o dofinansowanie zadań publicznych

¹⁰ <https://www.parkrun.pl/zary/results/historiabięgu/>

Tabela 28. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	1.33	-0.48	-1.32
Bolesławiec	2	0.63	-0.05
Żagań	2	0.63	0.95
Nowa Sól	1	-1.03	-1.05

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Analizując uczestnictwo mieszkańców Żar w imprezach o charakterze kulturalnym (na 1 tys. mieszkańców), w 2018 r. Żary mają największą wartość dla tego wskaźnika w grupie porównawczej, która wynosi 5876,14 (średnia dla grupy wynosi 4312,33). Dynamika jest jednak ujemna i wynosi -0,04. W grupie porównawczej Żary wypadają najlepiej, wyprzedzając Bolesławiec, Żagań i Nową Sól, która ma najmniejszą wartość wskaźnika.

Tabela 29. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	5876.14	0.23	-0.04
Bolesławiec	5122.56	0.12	0.2
Żagań	2213.9	-0.31	-0.36
Nowa Sól	872.45	-0.51	-0.04

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Dane pochodzące z instytucji kultury w Żarach wskazują, że uczestnictwo w imprezach kulturalnych (organizowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną, Żarski Dom Kultury oraz Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w latach 2016-2018) wzrasta.

Tabela 30. Uczestnicy imprez kulturalnych w Żarach

UCZESTNICZY IMPREZ			
	2016	2017	2018
Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach	18018	18302	20067
Żarski Dom Kultury	185098	129256	177105
Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego	8037	5534	7824

Źródło: UM Żary

Do obecności w kulturze niewątpliwie przyczyniają się programy społeczne jak Karta Dużej Rodziny, Karta Seniora, które uprawniają do ulgowych biletów. Dużym potencjałem miasta są bardzo aktywni seniorzy, widoczni zarówno w Miejskiej Społecznej Radzie Seniorów jak i w Uniwersytecie Trzeciego Wieku czy Związku Emerytur i Rencistów.

W trakcie prac nad projektem, władze miasta angażowały różne gremia interesariuszy i mieszkańców, aby włączyć ich w sposób aktywny w proces analizowania problemów i deficytów w mieście, które wpływają na sposób postrzegania miasta. Aktywne włączanie interesariuszy i partnerów rozpoczęło się w lutym 2020 r., co zostało udokumentowane. Burmistrz Miasta powołał m.in. Radę Rozwoju, której członkowie złożyli deklaracje współpracy, a podczas spotkań wyrażali swoje opinie, formułowali wnioski oraz propozycje

rozwiązań. Do dyskusji dotyczącej przyszłości miasta zostali włączeni również młodzi ludzie, uczniowie żarskich szkół,

za pośrednictwem badania ankietowego oraz za pośrednictwem przedstawicieli Żarskiego Forum Dzieci i Młodzieży. Interesariusze i partnerzy przyłączyli się aktywnie do zainicjowanego procesu dialogu nt. nowej ścieżki rozwoju miasta, które stoi w obliczu trudnych rozwojowych wyzwań. Ponad 700 mieszkańców wypowiedziało się w ankiecie dot. miasta w lutym 2020 r. Ponad 400 młodych ludzi wzięło udział w badaniu ankietowym. W maju 2020 r. rozpoczęły się również spotkania konsultacyjne w zakresie poszczególnych obszarów rozwojowych, zarówno z udziałem instytucji, organizacji pozarządowych jak i mieszkańców.

Sektor pozarządowy

Realizując zadania publiczne, miasto Żary przeznaczają środki budżetowe dla sektora pozarządowego, w tym dla organizacji pożytku publicznego. Kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego przypadających na 1000 mieszkańców w roku 2018 wyniosła 76 705,79 zł. Wartość ta jest dwukrotnie wyższa niż średnia kwota wydatków dla grupy porównawczej w roku 2018, która wyniosła 33 691,15 zł. Tutaj Żary są liderem wśród miast, do których jest porównywany w analizie. Drugą najwyższą wartość dla tego wskaźnika ma Nowa Sól, ona ma również najwyższą dynamikę spośród całej grupy miast. Wartość przekazywanych środków zależy do wielkości budżetu jednostki samorządu terytorialnego. Żary mają wysoki budżet, wobec tego przeznaczają na realizację zadań publicznych przez organizacje 3-sektora, w tym organizacje pożytku publicznego, duże środki. W ramach tych zadań realizowane są między innymi usługi opiekuńcze w mieście.

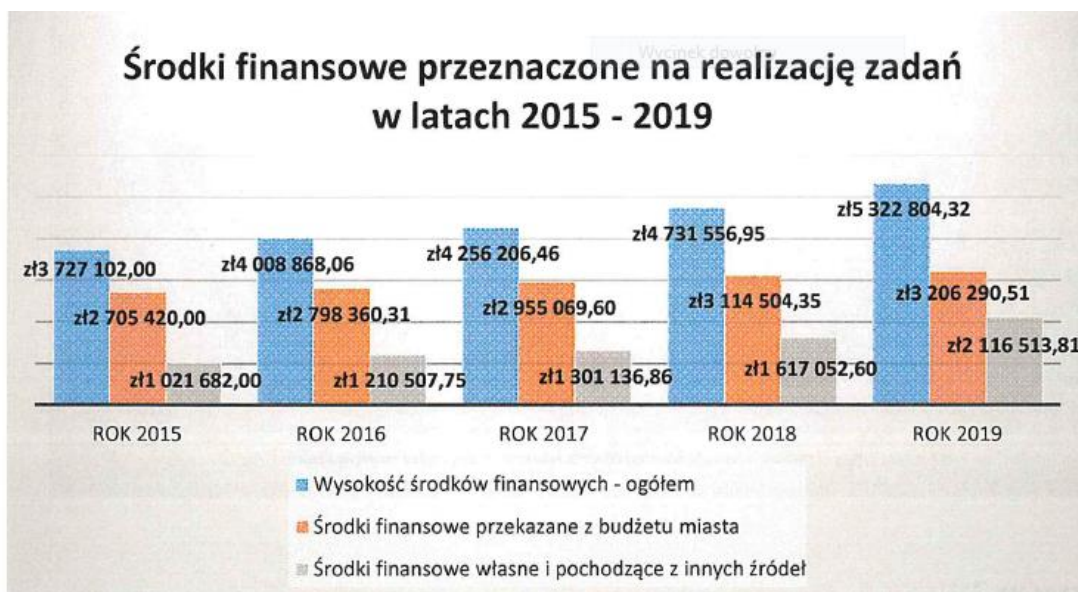
Tabela 31. Kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego przypadające na 1000 mieszkańców.

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	76705.79	1.93	-0.07
Bolesławiec	24572.32	-0.41	-0.14
Żagań	39898.87	0.28	-0.39
Nowa Sól	69382.82	1.6	1.33

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Dotacje kierowane do organizacji z sektora pozarządowego cieszą się dużą popularnością co pokazuje analiza sprawozdań z realizacji programu współpracy Gminy Żary o statusie miejskim z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w latach 2014-2018.

Wykres 18. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań w latach 2015 - 2019



Źródło: Sprawozdanie z realizacji programu współpracy Gminy Żary o statusie miejskim z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie za rok 2019.

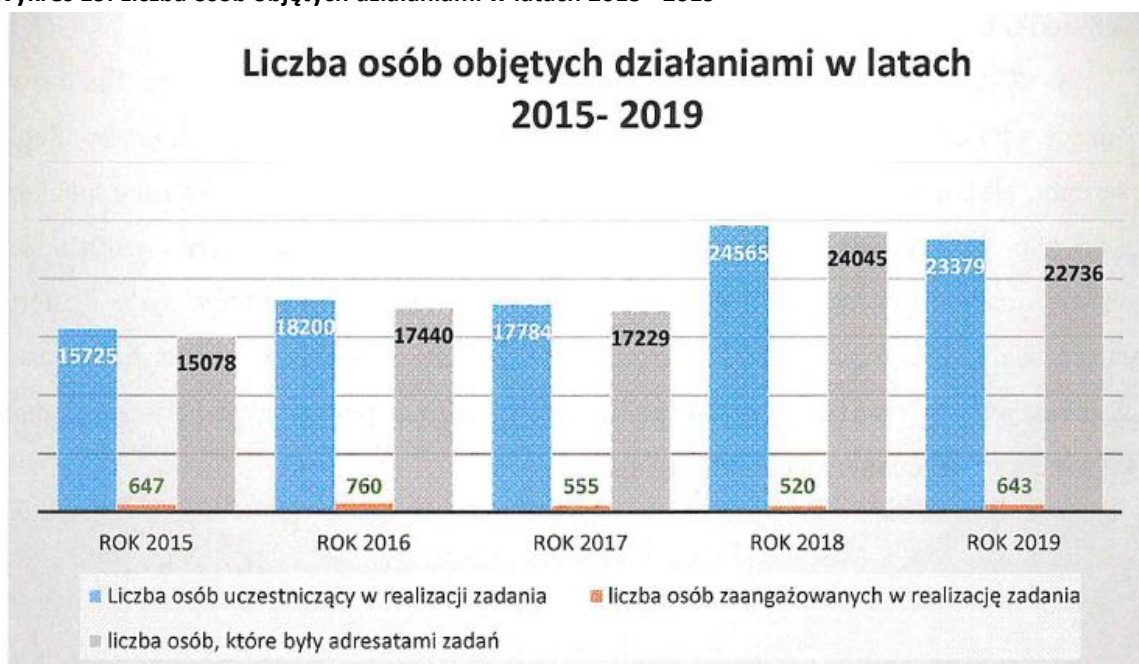
Dane ze sprawozdań z realizacji programu współpracy Żar z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie wskazują, że zainteresowanie współpracą z samorządem w obszarze realizacji zadań publicznych nie maleje, jednak organizacje biorących udział w konkursach otwartych i w trybie bezkonkursowym w latach 2017-2019 było mniej niż w latach 2015-2016. W roku 2019 liczba złożonych ofert wyniosła 119, a organizacje, które przystąpiły do tych zadań było 60. Najwięcej ofert zostało złożonych w roku 2015 (141) oraz w roku 2016 (136). Wówczas liczba organizacji, która podjęła się realizacji zadań publicznych wynosiła 56.

Aktywność społeczna mieszkańców Żar oraz ich zaangażowanie na rzecz rozwoju lokalnej społeczności, integracji pokazują również dane ze sprawozdania z realizacji programu współpracy Gminy Żary o statusie miejskim z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie za rok 2019, dotyczące liczby osób uczestniczących w realizacji zadań (w tym wolontariuszy) oraz adresatów zadań dofinansowywanych przez Miasto Żary a realizowanych przez organizacje pozarządowe w Żarach, w latach 2014-2018. Szczególny wzrost odnotowano w roku 2018. W roku 2019 tendencja ta się utrzymała, jednak z niewielkim spadkiem. Odzwierciedla się to w udziale mieszkańców w bezpośrednich spotkaniach i warsztatach prowadzonych w ramach niniejszego projektu. Bardzo wysoki poziom uczestnictwa uzyskano w ankiecie dla mieszkańców. Wypowiedziało się w niej 737 osób (ok. 2 % mieszkańców). Aktywność społeczna przedsiębiorców znalazła odbicie w wynikach ankiety.¹¹ Zgodnie z wiedzą Osoby odpowiedzialnej za kontakty z przedsiębiorcami w UM Żary, w ankiecie wzięli udział przedsiębiorcy najbardziej zaangażowani we współpracę z miastem oraz angażujący się w działania o charakterze społecznym. Biorąc pod uwagę nikły udział w ankiecie przedstawicieli mikro przedsiębiorstw i relatywnie mały małych firm, w życie miasta angażują się firmy duże i średnie a poziom zaangażowania w stosunku do liczebności całego sektora MŚP jest znikomy.

¹¹ E-2.5.2 Narzędzia do badań i konsultacji – przedsiębiorcy. Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia diagnostycznego: E-2.5.2. - Narzędzia do badań i konsultacji – Wsparcie Przedsiębiorczości. Ankieta wraz z informacją wstępną oraz zaproszeniem Burmistrza Żar do jej wypełnienia została opublikowana na stronie internetowej miasta Żary w lutym 2020 r. Formularz elektroniczny ankiety został aktywowany do wypełnienia w dniu 18.02.2020 r. Ankieta została zamknięta w dniu 3 marca 2020 r. Ankietę w formie elektronicznej pobrało 37 przedsiębiorców, z tego wypełnioną przesłało 25 ankietowanych. Należy zwrócić uwagę na praktycznie całkowity brak w ankiecie odpowiedzi przedstawicieli mikrofirm. Powoduje to że ankieta nie daje wyników reprezentatywnych. Odzwierciedla poglądy sektora firm dużych i średnich które stanowią większą część ankietowanych. Świadczy to o słabości współpracy samorządu z sektorem mikrofirm. Potrzebny tego sektora pozostają nierozpoznane.

Spśród aktywności związanych z lokalnymi inicjatywami społecznymi, ankietowani przedsiębiorcy najczęściej deklarują uczestnictwo w takich inicjatywach, tylko jeden nie uczestniczy (5%). Regularne uczestnictwo deklaruje 45%. Wsparcia finansowego regularnie udziela 37%, nigdy 5%. W lokalnych organizacjach społecznych uczestniczy stale 24% a nie uczestniczy 17%. Najmniejszym powodzeniem cieszą się organizacje przedsiębiorców. W ich działaniach aktywnie uczestniczy 17% a nie bierze udziału 35%. Wadą ankiety jest brak odpowiedzi ze strony mikrofirm. Ich potrzeby są nierozpoznane a teoretycznie wsparcie jest najczęściej potrzebne tej części sektora.

Wykres 19. Liczba osób objętych działaniami w latach 2015 - 2019



Źródło: Sprawozdanie z realizacji programu współpracy Gminy Żary o statusie miejskim z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie za rok 2019.

1.5.5. Tożsamość regionalna

Po II wojnie światowej na terenie dzisiejszego województwa lubuskiego osiedliło się grup o zróżnicowanych korzeniach narodowościowych i etnograficznych, a także biorąc pod uwagę podziały administracyjne różnicujące te obszary (m.in. podział na 2 województwa: zielonogórskie i gorzowskie w 1975 r.), lubuska tożsamość regionalna podlega ciągłemu kształtowaniu. W badaniach socjologicznych przeprowadzonych wśród Lubuszan identyfikacja na poziomie województwa uzyskała bardzo wysoki odsetek wskazań (ponad 82%), co można traktować jako sygnał poczucia odrębności regionalnej¹².

Tematyczne ograniczenie zagadnienia, nakazuje przyrzeć się tożsamości jedynie w odniesieniu do społeczności zamieszkującej obszar Miasta Żary – wcześniej Sorau, miasto zamieszkiwane do 1945 r. przez narodowościowo inny etnos niż deklarowany współcześnie, nazwą nawiązuje do pierwotnych mieszkańców tego obszaru, krewnych, przybyłych tutaj po 1945 r. byłych mieszkańców II RP. Przybysze z różnych stron: Kresy, Bukowina, Centralna Polska, różnych narodowości: Polacy, Żydzi, Ukraińcy, Niemcy. Wszyscy z tradycjami, bogatą kulturą ludową, mieszczańską. Wreszcie o różnych światopoglądach, doświadczeniach i oczekiwaniach. Przybysze dobrowolni, przypadkowi, urzędowi czy przymuszeni, tutaj mieli rozpocząć nowe życie, na nowych ziemiach, Ziemiach Odzyskanych – jak się wtedy mówiło. Afirmacja tożsamości dotychczasowej została powstrzymana brakiem akceptacji dla inności przez pozostałych. To, co dotychczas określało, dawało poczucie przynależności, satysfakcji czy uznania pozostało w domu dla rodziny. Następował nowy, ale wspólny proces osvajania

¹² Diagnoza do projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030; *Diagnoza jakości i poziomu życia mieszkańców województwa lubuskiego*, pod red. nauk. D. Szaban, Zielona Góra 2015

przestrzeni, nadawania jej cech swojskości. Początkowo miała ona charakter polonizacji, często o zabarwieniu ustrojowym: plac Marchlewskiego – zamiast (Markt – Rynek), albo ulica Buczka zamiast (Bahnhofstr. - Dworcowa). W tym drugim przypadku wyraźnie widać ślady unikania identyfikacji z poprzednimi mieszkańcami. Sytuacja taka utrzymywała się do pewnego czasu. Czas ten ujemnie wpłynął na kondycję pozostawionych na tym obszarze zabytków: pomników, pałaców parków itd. Tożsamość odbija się, wyraża w nazwach. Jaka zatem mogła być identyfikacja z tabliczką Fridrichstr. albo Ehrlichstr., czy Wilhelmstr. dla ludzi z traumą wojny?! Wspólnota językowa rodzi więzi, buduje wspólnotę. Przybysze porzucają gwarowe zaśpiewy i wypracowują bardzo czysty literacko język, dzieci przybyłych, urodzone tutaj nie słyszą różnic językowych u swoich rówieśników. Rozwijają się toponimia (nadawanie nazw miejscom, obiektom) – wiele osób posługuje się określeniami powstałymi na bazie wspólnych lub identycznych skojarzeń i przeżyć, co do miejsca lub czasu: „jak był Woodstock...”, „idę na leśną” zamiast „idę na basen”. Tak więc w Żarach jest „Lotnisko” i są „Koszary”, określenia dla rejonów miasta, „Smródka” dla wielu pozostań doświadczeniem pierwszego poznanego cieką wodnego. Powstawanie mikrotoponimów – nazw pozostających jedynie w świadomości mieszkańców danego obszaru, których nie ma na żadnych mapach, to wyraźne świadectwo poczucia tożsamości. „Zatorze” na określenie południowego obszaru Żar, w którym jak głosi miejscowy mural, „Promień tutaj Bogiem, a futbol nałogiem”, wyraźnie wskazuje na lokalną identyfikację a nawet jej afirmację. Współcześnie młodzi ludzie posługują się nazwami miejsc w obrębie Miasta i poza Nim, które nie występują w oficjalnym obiegu, ale znane są już w kolejnym pokoleniu: „Okrągłak” – obecnie boisko sportowe, „Wały” - teren przy torach na zachodniej stronie Miasta, „Włóknierz” - teren po byłym stadionie. W tych miejscach młodzi ludzie spotykają się, wprowadzając w krwioobieg miejski alternatywne miejsca integracji, poczucia wspólnoty miejscowej. Tutaj dyskutuje się, zawiązuje kontakty i rozwiązuje konflikty. Dzisiaj popularność u dorastających Żaran to „Dekora” – opuszczone nieruchomości zakładu pracy o tej nazwie, „Morena” – miejsce szczególnej aktywności młodzieży szkolnej, podobnie jak „Murek”. Młodzi ludzie zaadoptowali ten teren kulturowo, ich potencjał wskazuje na gotowość stałej akceptacji przestrzeni i tworzenie niewymuszonej tradycji. Ma to szczególne znaczenie, co do rozpoznawania i akceptowania obiektów rekreacji. Nazwy „Morskie Oko” czy „Sine” albo „Żwirownia” wskazują na dziedziczenie nazw i sposobu spędzania wolnego czasu. Na uwagę zasługuje stosunek społeczności lokalnej do Zespołu Pałacowo – Zamkowego. W świadomości obiekt ten jest wysoko notowany jako symbol Miasta

i pewnie dlatego wokół niego wyrasta poczucie identyfikacji, rozpoznawalności. Zarówno młodzi jak starsi obywatele wokół tej budowli snują plany, propozycje czy sugestie. To wyraźny sygnał poczucia tożsamości z regionem. To utożsamianie przejawia się w wielu aspektach:

- nazwy własne podmiotów ekonomicznych, społecznych, edukacyjnych - Lusatia - firma odzieżowa, Łużycka Szkoła Wyższa, Łużyckie Centrum Medyczne. Nazwy nawiązują do regionu wiążąc, śladem pionierów z lat 40- tych ubiegłego wieku historię z współczesnością.
- nazwy ulic: Rondo Ks. prał. Tadeusza Demela, Rondo im. Jerzego Wiśniewskiego, Rondo im. Tadeusza Ślusarskiego – wskazują na zamianę potrzeb lokalnej społeczności na identyfikację nie z całą wspólnotą narodową czy ustrojową, ale na identyfikację regionalną.
- restauracja: przywrócenie i ponowne odkrycie walorów Miasta w stylu z przed 1945 roku: Towarzystwo Upiększania Miasta, Zielony Las, Parki przy Alei Jana Pawła, Park na ul. Czerwonego Krzyża etc.
- identyfikacja przez negację: „My narażeni bardziej na nowotwory, bo Kronopol...” – chociaż już nie Kronopol, nic tak nie jednoczy jak wspólny „wróg”, ale nasz podobnie jak w opowiadaniu B. Hrabala „Bawidółki” - groźny, ale swój.

Zakres ograniczyliśmy jedynie do sygnalizacji zagadnienia tożsamości regionalnej jako poczucia swojskości i odrębności społeczeństwa, które w przestrzeni kilkudziesięciu lat dokonało asymilacji i obszaru i siebie nawzajem. Stale jednak podlega ruchom społecznym i psychologicznym, wymaga więc aktywnej obserwacji i moderacji - żyjemy wszak na pograniczu.

1.5.6. Dostępność i jakość infrastruktury oraz usług dla mieszkańców, przedsiębiorców i przyjezdnych.

1.5.6.1. Usługi oraz infrastruktura oświaty.

Różnorodność, dostępność i jakość usług oraz infrastruktury ma kluczowe znaczenie dla warunków życia mieszkańców. Wpływa to na atrakcyjność miasta oraz decyzje osiedleńcze - zatrzymanie osób młodych / możliwość pozyskania nowych mieszkańców. Ośrodki miejskie pełnią funkcję centrów usług dla swoich obszarów funkcjonalnych - osoby zamieszkujące okoliczne gminy przyjeżdżają do miasta, aby korzystać z usług niedostępnych na ich terenie. Atrakcyjne usługi mogą również przyciągać przyjezdnych z odległych obszarów, co przekłada się na wzrost liczby użytkowników. Rosnąca liczba odbiorców stabilizuje popyt oraz przyczynia się do rozszerzania zakresu i dalszej poprawy jakości usług. Do oceny tego obszaru wybrano kilka kluczowych usług oraz odpowiadające im wskaźniki w: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego.*, takie jak edukacja i kształcenie zawodowe, usługi związane z kulturą, sportem, rekreacją, ofertę pomoc społeczną, opieki zdrowotnej, usługi wychowawcze dla dzieci i młodzieży oraz usługi rynkowe dla mieszkańców i przyjezdnych.

Tabela 32. Wskaźnik standaryzowany dla obszaru badawczego nr 5 Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury

Nazwa JST	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	0.36	-0.05
Bolesławiec	0.23	0.16
Żagań	-0.24	0.02
Nowa Sól	-0.1	-0.19

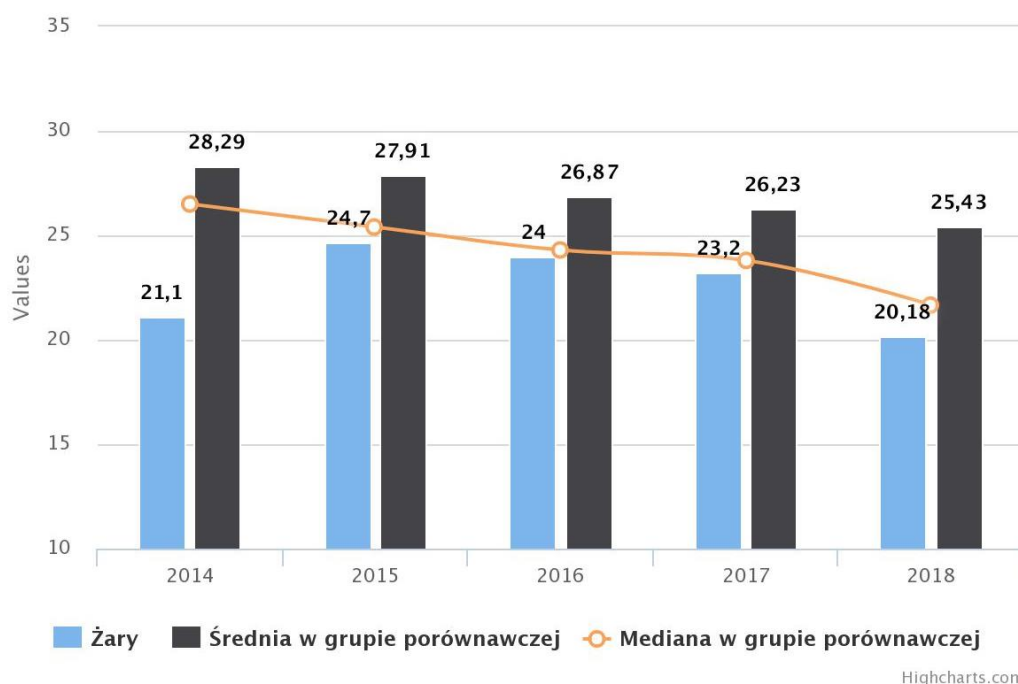
Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Najwyższą wartością standaryzowaną wskaźnika w tym obszarze badawczym charakteryzują się Żary, wyprzedzając Bolesławiec oraz znacznie Nową Sól i Żagań. Najwyższą dynamiką wzrostu charakteryzuje się Bolesławiec, który wyprzedza pod tym względem Żagań, Żary oraz Nową Sól.

Wskaźnik opisujący współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych (%) w przypadku Żar, w porównaniu do średniej w grupie porównawczej, ma wartość większą na przestrzeni lat, która w latach 2016-2018 była na zbliżonym poziomie (110,2; 110,9; 110,81) podczas gdy średnia w grupie rosła. Bolesławiec w tej grupie miast ma najwyższą wartość nominalną (112,39). Obszar ten nie wymaga interwencji, a wskaźnik dla samorządu lokalnego jest zadowalający.

W przypadku wskaźnika dotyczącego liczby uczniów w szkołach zawodowych do liczby osób w tej grupie wiekowej, jego wartość dla Żar, w stosunku do średniej w grupie, spadła na przestrzeni lat i zanotowała najwyższy dystans (spadek wartości w stosunku do średniej) do grupy porównawczej (20,18 dla Żar; 25, 43 średnia dla grupy).

Wykres 20. Liczba uczniów w szkołach zawodowych do liczby osób w tej grupie wiekowej (%)



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

1.5.6.2. Usługi w obszarze kultury, sportu i rekreacji

W Żarach funkcjonują trzy instytucje kultury. Miejska Biblioteka Publiczna, której budynek główny usytuowany jest w zabytkowej willi przy ul. Wrocławskiej. Budynek został poddany gruntownemu remontowi, zarówno jego część zewnętrzna jak i wnętrza. Dokonano także wymiany wyposażenia i stworzono nowy dział pod nazwą Sala Projekcyjna 3D, wyposażony w nowoczesny sprzęt do organizacji małych projekcji. Biblioteka posiada trzy filie, usytuowane w strategicznych punktach miasta tj. na osiedlu „muzyków” (jedyna agenda biblioteki dostępna dla niepełnosprawnych ruchowo), na żarskim „Zatorzu” i w dzielnicy Kunice. Budynek główny Żarskiego Domu Kultury, to także zabytkowa willa wymagająca pewnych nakładów na bieżące remonty, podobnie jak biblioteka usytuowany przy ul. Wrocławskiej. Oba budynki połączone są parkiem, który od roku 2018 zyskał nazwę „Żarskiego parku kultury i nauki”. Teren parku poddano renowacji i usytuowano w nim urządzenia tworzące ścieżkę edukacyjną oraz odbudowano muszlę koncertową, do organizacji imprez plenerowych. Dom Kultury posiada jeszcze trzy rozproszone po całym mieście agendy. Na Zatorzu zlokalizowana jest Sala Widowiskowa Luna. Obiekt wymaga remontu, zwłaszcza elewacja budynku i sala widowiskowa, która może pomieścić 210 uczestników. Bardzo zużyte i wymagające wymiany jest wyposażenie sali (fotele, oświetlenie, nagłośnienie sali). Brakuje nowoczesnych urządzeń do projekcji multimedialnych i cyfrowych projektorów filmowych. Poważnym problemem tego obiektu jest bardzo mała liczba miejsc parkingowych. Niedaleko żarskiego Rynku swoją lokalizację ma Salon Wystaw Artystycznych, gdzie odbywają się głównie wystawy, sporadycznie zajęcia warsztatowe. Kolejny obiekt ŻDK to budynek w Kunicach. Tam także oprócz pomieszczeń, w których odbywają się warsztaty jest w miarę dobrze wyposażona i niedawno odnowiona niewielka sala widowiskowa na 132 osoby. Najmłodszą instytucją kultury w Żarach jest Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego, usytuowane w zabytkowym budynku przy placu Kardynała Wyszyńskiego. Instytucja organizuje wystawy stałe i okazjonalne, konkursy i warsztaty, chociaż nadal jest w fazie tworzenia swojej docelowej infrastruktury. Trwają prace remontowe mające na celu uaktywnienie kolejnych pomieszczeń w budynku. Zabytkowy charakter infrastruktury kulturalnej w Żarach jest poważnym problemem w przystosowaniu jej do powszechnej dostępności zwłaszcza dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Brakuje także miejsca, które swoją ofertą lub nowoczesną infrastrukturą mogłyby przyciągnąć większą grupę młodych ludzi w wieku 15+. Zmieniająca się struktura demograficzna w mieście pokazuje także jak ważną grupą dla miasta stają się obcokrajowcy. W niedalekiej przyszłości należy zadbać także o ich potrzeby związane z partycypacją w kulturze w taki sposób,

aby wspomagać ich integrację z mieszkańcami, przełamywać bariery językowe, ale także dać im możliwość kultywowania własnych tradycji i prezentowania ojczyściego dorobku kulturalnego.

Liderzy społeczni w trakcie warsztatów¹³ zwrócili uwagę na brak odpowiedniej oferty dla młodzieży i potrzebę wykorzystania oferty w zakresie kultury i sportu do przygotowania młodzieży do życia i pracy. Zwrócili również uwagę na brak nowoczesnych form działania w tym zakresie.

Znalazło to odzwierciedlenie w ankiecie przeprowadzonej wśród młodzieży¹⁴, gdzie wśród słabych stron miasta, zachęcających do jego opuszczenia 59,21% badanych ankietowo wskazało ofertę rozrywkową i komercyjną a jedynie 23,87% widzi w tej sferze atut miasta. Spora część ankietowanych (18,1 %) chciałaby w Żarach miejsc dla młodych ludzi (lodowisko, zoo, kino).

W analizie porównawczej według MRL (Tabela 28) wskazano, że Żary mają najwyższy wskaźnik uczestnictwa mieszkańców w imprezach kulturalnych na 1000 mieszkańców spośród porównywanych ośrodków.

Dane pochodzące z instytucji kultury w Żarach wskazują, że uczestnictwo w imprezach kulturalnych (organizowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną, Żarski Dom Kultury oraz Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w latach 2016-2018) wzrasta.

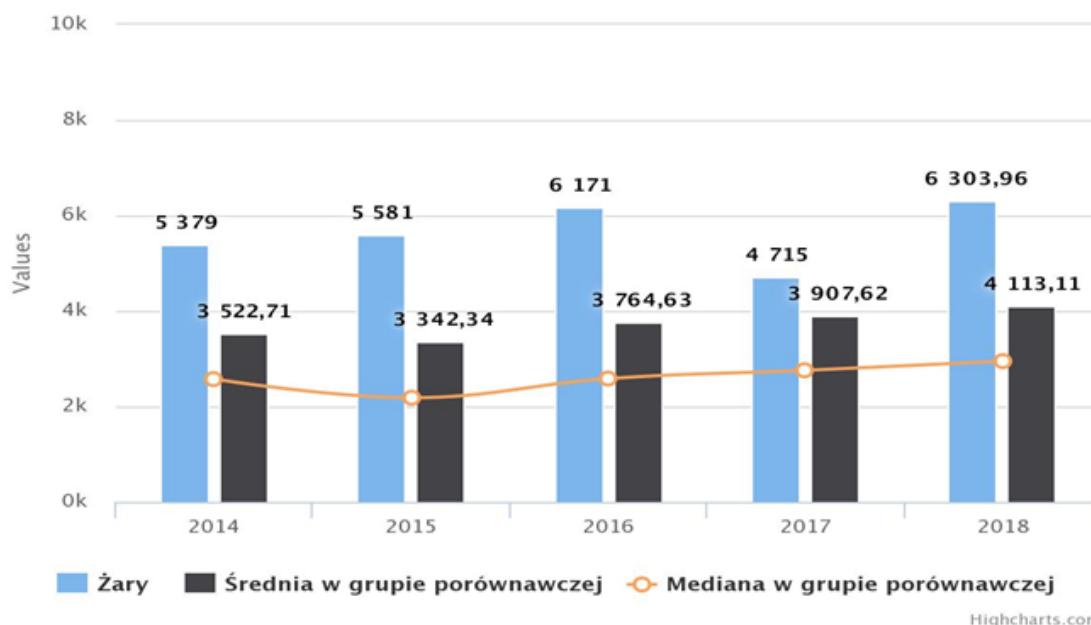
Tabela 33. Uczestnicy imprez kulturalnych w Żarach

UCZESTNICZY IMPREZ			
	2016	2017	2018
Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach	18018	18302	20067
Żarski Dom Kultury	185098	129256	177105
Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego	8037	5534	7824

Źródło: UM w Żarach

Do obecności w kulturze niewątpliwie przyczyniają się programy społeczne jak Karta Dużej Rodziny, Karta Seniora, które uprawniają do ulgowych biletów. Dużym potencjałem miasta są bardzo aktywni seniorzy, widoczni zarówno w Miejskiej Społecznej Radzie Seniorów jak i w Uniwersytecie Trzeciego Wieku czy Związku Emerytur i Rencistów. Analizując usługi w obszarze kultury, sportu i rekreacji, analizujemy liczbę osób odwiedzających filharmonie, koncerty, muzea, wystawy (na 1000 mieszkańców).

Wykres 21. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

¹³ E-2.5.4. Narzędzia do badań i konsultacji – liderzy społeczni, spotkanie warsztatowe w UM Żary w dniu 28.02.2020.

¹⁴ Ankieta on-line narzędzie E2.5.1, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

Tabela 34. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców

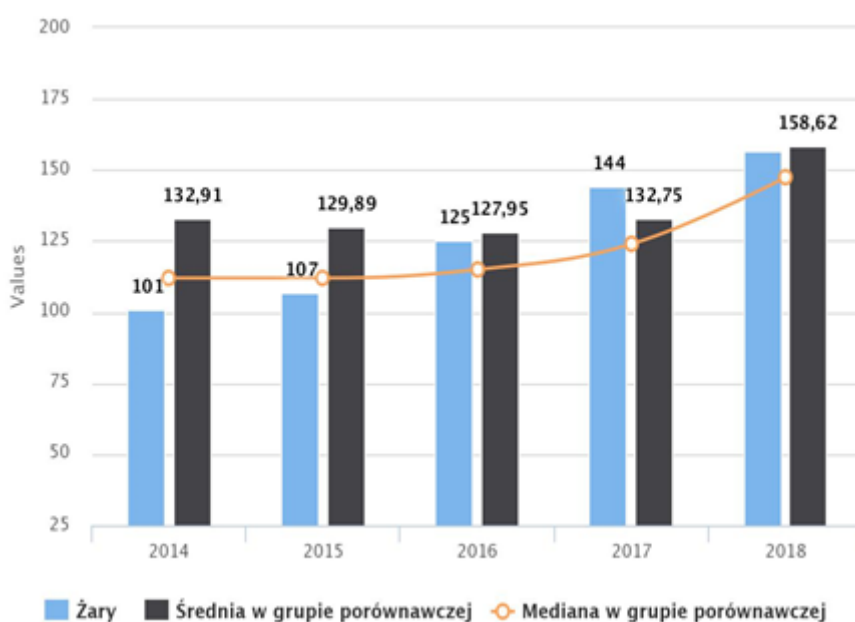
Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	6303.96	0.32	0.05
Bolesławiec	5166.97	0.15	0.23
Żagań	2397.49	-0.25	-0.31
Nowa Sól	593.85	-0.52	-0.05

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

W tym przypadku Żary wypadają korzystnie na tle grupy porównawczej, notując wzrost w każdym z analizowanych lat. W tej grupie miast, tylko Bolesławiec wykazuje wartość nominalną zbliżoną do wartości wskaźnika Żar. Oba miasta mają również dodatnią dynamikę. Najgorzej w tej grupie wypada Nowa Sól.

Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe na 1 mieszkańca plasują Żary na tle grupy porównawczej poniżej średniej wartości dla grupy (oprócz 2017 r.), jednak dystans do średniej wartości wskaźnika w grupie jest najmniejsza w roku 2019. Analizując wartości nominalne, Żary wydają prawie najmniej z całej grupy miast (156.71), nie licząc Nowe Soli. Najwięcej w tej grupie wydaje Bolesławiec (341.96) i Żagań (248.8), jednak to Żary ma jako jedyne miasto dodatnią dynamikę i zmniejsza dzięki temu ten dystans.

Wykres 22. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Tabela 35. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca

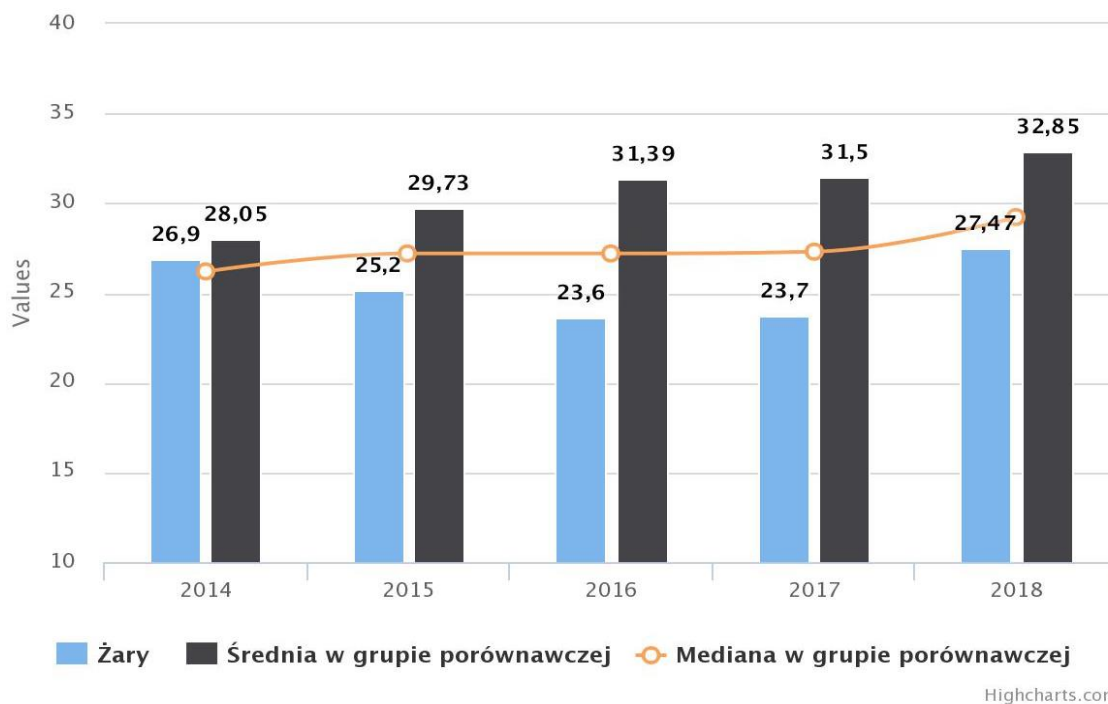
Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	156.71	-0.03	0.45
Bolesławiec	341.96	2.72	-1.5
Żagań	248.8	1.34	-1.07
Nowa Sól	127.49	-0.46	-0.05

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Usługi w zakresie sportu i rekreacji, przeanalizowano liczbę członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców. W grupie porównawczej, w stosunku do średniej wartości wskaźnika, Żary mają niższe wartości

na przestrzeni wszystkich analizowanych lat. W przypadku wartości nominalnych wartość dla Żar jest najwyższa, jednak wskaźnik ma ujemną dynamikę. Obrazują to wskaźnik 2.1 i 2.2. z *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*.

Wykres 23. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców.



Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Żary wydają najwięcej na kulturę fizyczną, sport i rekreację w grupie porównawczej, widać to w każdym roku na przestrzeni lat 2014-2018. Żary mają też dodatnią dynamikę w tej grupie. Dystans ten w każdym roku systematycznie zmniejsza się w grupie porównawczej. Najmniej w tej dziedzinie wydają natomiast Żagań (188.46) i Nowa Sól (118.53). Bolesławiec niewiele ustępuje Żarom i ma największą dynamikę w tej grupie.

Tabela 36. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	213.59	0.47	0.55
Bolesławiec	194.48	0.28	0.71
Żagań	188.46	0.22	-0.19
Nowa Sól	118.53	-0.45	-0.3

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Obiekty sportowe na terenie miasta Żary są ogólnodostępne, korzystać z nich mogą zarówno placówki oświatowe, kluby sportowe jak i grupy zorganizowane czy osoby indywidualne w sposób nie kolidujący z zajęciami, imprezami, zawodami zorganizowanymi na danym obiekcie. Wszystkie obiekty przystosowane są dla osób niepełnosprawnych. Powstanie nowoczesnej infrastruktury sportowej jest niezbędnym elementem warunkującym rozwój i promocję sportowych idei i zamiłowań nie tylko tych profesjonalnych (zawodowych) ale i amatorskich.

Mieszkańcy miasta mogą korzystać z następujących obiektów:

- 1) Kompleks sportowy SYRENA przy ul. Leśnej w Żarach obejmujący:

- boisko do piłki nożnej,
 - kort tenisowy,
 - stadion lekkoatletyczny,
 - boisko wielofunkcyjne,
 - siłownia plenerowa,
 - plac zabaw,
 - wiaty ogniskowe z miejscami do odpoczynku wraz ze stojakami na rowery,
 - pole kamperowe.
- 2) Obiekt Promień:
 - płyta boiska trawiastego o wymiarach 107x70m;
 - sala sportowa o wymiarach 28,5mx16m wraz z pomieszczeniem klubowym i świetlicą
 - 3) Trzy obiekty typu ORLIK na terenie miasta Żary: ul. Paderewskiego, ul. Zwycięzców, ul. Sikorskiego (Kunice)
 - 4) Obiekt sportowy „OKRĄGLAK”:
 - Pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej o wymiarach 60X90m o nawierzchni ze sztucznej trawy; bieżnia lekkoatletyczna.
 - Budynek szatniowo-sanitarnego
 - 5) Stadion Kunice,
 - 6) Kompleks sportowo – rekreacyjny „Źródłana”
 - 7) Pływalnia wodna WODNIK,
 - 8) Otwarte strefy aktywności przy Szkole Podstawowej nr 1 przy ul. Szymanowskiego
 - 9) Skatepark wraz z otwartą strefą aktywności,
 - 10) Tężnia solankowa z placem zabaw i stojakami rowerowymi,
 - 11) Nowoczesny park przy ul. Czerwonego Krzyża w Żarach z placem zabaw, ścieżkami edukacyjnymi oraz pumtrackiem, urządzeniami Street Workout oraz torem do gry w bule
Zabytkowy park przypałacowy wraz z kompleksem popołudniowym, adaptowanym obecnie na Centrum Usług Społecznych.
 - 12) Zielony Las wraz z infrastrukturą sportowo-edukacyjną.

Mapa 2. Teren Zielonego Lasu



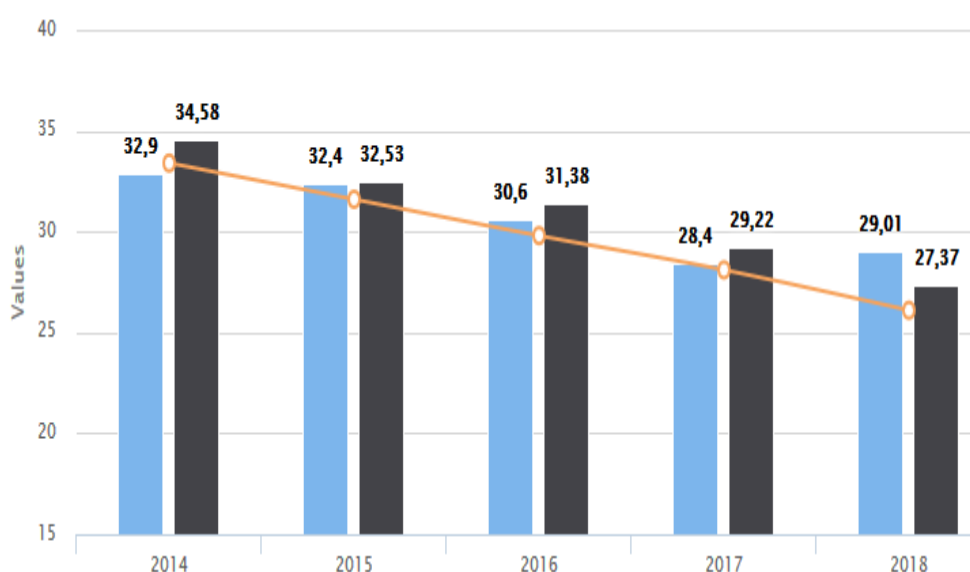
Źródło: zielonylas.com.pl

1.5.6.3. Usługi z zakresu pomocy społecznej oraz integracji społecznej.

Żary realizują zadania z zakresu pomocy społecznej za pośrednictwem jednostki organizacyjnej, tj. Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (MOPS), ale także za pośrednictwem Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miejskiego w Żarach, który prowadzi sprawy z zakresu świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego, z zakresu świadczeń wychowawczych i zasiłków dla opiekunów, oraz poprzez inne podmioty działające w zakresie polityki społecznej, np. organizacje pozarządowe. W 2018r. wydatki miasta w zakresie pomocy społecznej wyniosły ogółem 162.755.101,84 zł.

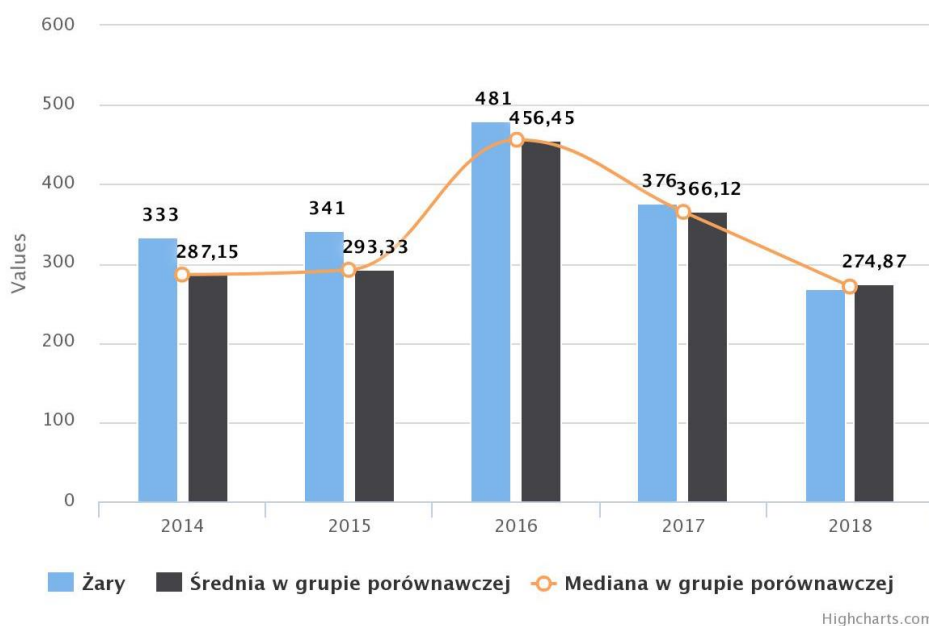
Grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objęte wsparciem to przede wszystkim osoby starsze, osoby niepełnosprawne, a także osoby i rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym ze względu na ubóstwo, bezrobocie, choroby, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, osoby bezdomne. Na rzecz tych grup JST świadczy usługi pomocy społecznej, w tym integracji społecznej, które mają przywrócić społeczną spójność i przeciwdziałać wykluczeniu. W narzędziu MRL dostęp do usług pomocy społecznej oraz ich jakość obrazuje wskaźnik gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców (analizowany również w obszarze dotyczącym sytuacji materialnej mieszkańców we wcześniejszej części charakterystyki). Dystans pomiędzy Żarami, a miastami z grupy porównawczej jest niewielki. W roku 2018 r. liczba gospodarstw domowych korzystająca z usług pomocy społecznej jest niemal na równi ze średnią grupy. To w Żarach (29,01) i w Nowej Soli (27,34) najwięcej gospodarstw domowych (na 1000 mieszkańców) korzysta z usług pomocy społecznej. Najmniej gospodarstw korzysta z pomocy społecznej w Bolesławcu (15,36). To miasto notuje również ujemną dynamikę.

Wykres 24. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres 25. Kwota dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca

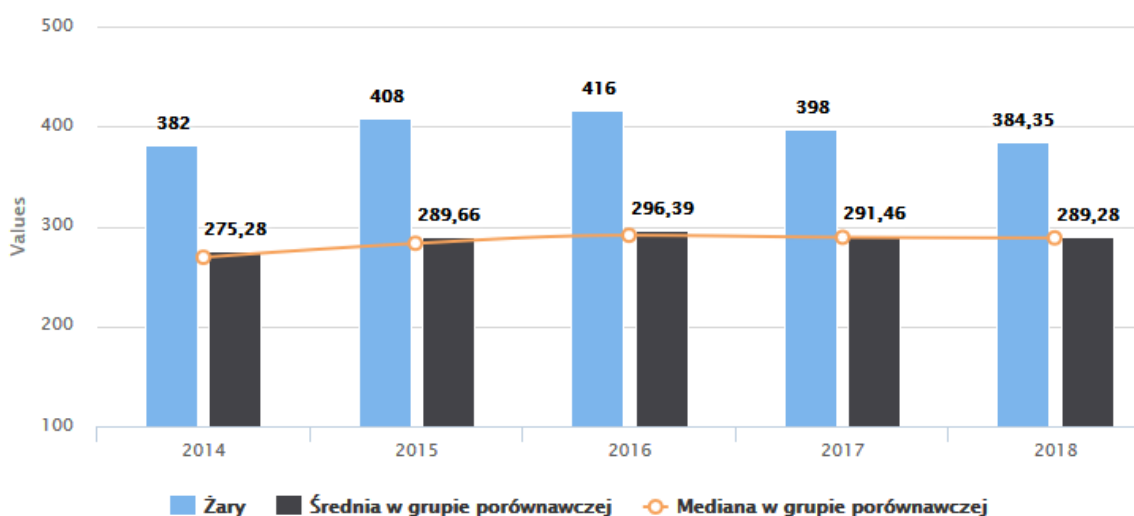


Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Innym wskaźnikiem, którym można się posłużyć w tym obszarze to kwota dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca. W Żarach, w roku 2018, wynosiła ona 269,18. Jest to kwota nieznacznie mniejsza niż średnia dla tej grupy porównawczej (274,87). W porównaniu do roku 2017 kwoty te uległy zmniejszeniu, zarówno dla Żar jak i dla całej grupy. Wartość nominalna tego wskaźnika dla Żar jest najwyższa i ma ujemną dynamikę (-1,22). Najmniejszą wartość wskaźnika ma w tej grupie Bolesławiec (229,6), który ma również dodatnią dynamikę.

W przypadku kwot na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadające na 1 mieszkańca, Żary przeznaczyły w roku 2018 większą kwotę na zadania własne niż zlecone, tj. 384,35, podczas gdy średnia dla grupy porównawczej miast wyniosła 289,28. Na przestrzeni lat 2014-2018 kwoty, w przypadku Żar, były największe w stosunku do średniej wartości pozostałych miast z grupy porównawczej. W tej grupie miast, wartość nominalna wskaźnika jest największa dla Żar, a najmniejsza dla Bolesławca (266,66).

Wykres 26. Kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Dane MOPS w Żarach pokazują, że w 2018 r. w ramach wydatków na pomoc społeczną i rodzinę największy udział miały koszty dot. świadczenia 500+, a zaraz potem wydatki MOPS oraz wydatki na świadczenia rodzinne i fundusze alimentacyjne. Natomiast wśród wydatków ponoszonych przez MOPS w ramach realizowanych zadań, największy udział w 2018 r. miały wydatki dot. odpłatności za Dom Pomocy Społecznej (DPS).

Tabela 37. Kluczowe wydatki w 2018 r. poniesione na pomoc społeczną i rodzinę w Gminie Żary o statusie miejskim

Nazwa świadczenia	Kwota wydatku	% udział w budżecie gminy
Świadczenia rodzinne i fundusz alimentacyjny	12.237.173,79	7,52
Świadczenie 500+	17.923.792,89	11,01
Wydatki MOPS	12.274.601,53	7,54
Usługi opiekuńcze	1.246,589,00	0,77
Funkcjonowanie ŚDS	757.575,70	0,47

Źródło: MOPS w Żarach

Tabela 38. Kluczowe wydatki w 2018 r. poniesione na pomoc społeczną w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żarach

Nazwa świadczenia	Kwota wydatku	% udział w budżecie MOPS
Zasiłki stałe	2.097.919,45	16,98
Zasiłki okresowe	485.736,56	3,93
Zasiłki celowe	102.172,30	0,83
Program rządowy – „Posiłek w szkole i w domu”	1.132.852,70	9,17
Odpłatność za DPS	2.775.797,38	22,47
Współfinansowanie pobytu w pieczy zastępczej	343.833,69	2,78

Źródło: MOPS w Żarach

Prezentowane dane wskazują, że wydatki z pomocy społecznej w ciągu ostatnich trzech lat wzrosły. Widoczny wzrost w wydatkach na pomoc społeczną spowodowany jest między innymi wzrostem kosztów pobytu osób w domach pomocy społecznej oraz wzrostem kosztów świadczonych usług opiekuńczych. Kolejnym powodem wzrostu wydatków są wysokie koszty utrzymania dzieci znajdujących się w pieczy zastępczej (instytucjonalnej i rodzinnej). W związku ze starzejącym się społeczeństwem część wydatków na pomoc społeczną będzie stale rosła. Wynika to z konieczności zabezpieczenia społecznego osób starszych, często samotnych i niesamodzielných.

Tabela 39. Poziom wydatków na pomoc społeczną w Gminie Żary o statusie miejskim w latach 2016 - 2018

Nazwa	2016	2017	2018
Wydatki z pomocy społecznej	42.798.211,07	49.197.078,21	49.623.257,03

Źródło: MOPS w Żarach

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

Osobom i rodzinom znajdującym się w trudnych sytuacjach życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości jest udzielana pomoc pieniężna i niepieniężna.

Pomoc pieniężna udzielana jest w formie zasiłków okresowych, celowych i stałych. Jak wynika z danych MOPS w Żarach, liczba osób korzystających z tego zasiłku spadała systematycznie od 2016. Spadek jest spowodowany w głównej mierze przywróceniem wcześniejszego wieku emerytalnego. Podobnie w przypadku zasiłku okresowego. Od 2016 do 2019 można zauważyć spadek zasiłków okresowych, spowodowany w głównej mierze zmniejszającą się liczbą osób bezrobotnych oraz zmniejszającą się liczbą osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa. Nieznaczny, ale systematyczny spadek dotyczy również zasiłku celowego, przeznaczanego głównie na zakup leków. Zauważalny spadek liczby osób korzystających z zasiłków celowych w 2019 r. był spowodowany wzrostem kwoty zasiłku pielęgnacyjnego, który miał wpływ na przekroczenie kryterium dochodowego uprawniającego do zasiłku celowego.

Tabela 40. Liczba osób korzystających z zasiłku stałego przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Świadczenie	2016	2017	2018	2019
Zasiłek stały	440	425	399	387

Źródło: MOPS w Żarach

Tabela 41. Liczba osób korzystających z zasiłku okresowego przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Świadczenie	2016	2017	2018	2019
Zasiłek okresowy	402	358	344	321

Źródło: MOPS w Żarach

Tabela 42. Liczba osób korzystających z zasiłku celowego przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Świadczenie	2016	2017	2018	2019
Zasiłek celowy	207	217	234	182

Źródło: MOPS Żarach

Tabela 43. Liczba osób korzystających z zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego (finansowanie opału) przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Świadczenie	2016	2017	2018	2019
Zasiłek celowy (opał)	466	442	425	377

Źródło: MOPS w Żarach

Od 2016 r. zauważalny jest spadek liczby osób korzystających z tej formy pomocy, spowodowany zmniejszeniem liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa a także ociepleniem klimatu. MOPS w Żarach realizuje również szereg programów rządowych w zakresie dożywiania. Program "Pomoc państwa w zakresie dożywiania" zastąpiony programem "Posiłek w szkole i w domu" realizowany jest przez MOPS w formie zasiłków celowych na zakup posiłku lub żywności i w formie gorących posiłków realizowanych w placówkach oświatowych w Żarach oraz w stołówce MOPS.

Dane MOPS wskazują, że nastąpił zauważalny spadek ilości osób korzystających z zasiłków celowych na zakup posiłku lub żywności po roku 2016, który jest podyktowany m.in. wprowadzeniem świadczenia wychowawczego 500+, świadczeń uzupełniających (500+ dla osób całkowicie niezdolnych do samodzielnej egzystencji, „13 emerytura”), emerytura dla kobiet (mama 4+), przejście osób na świadczenia emerytalne

(obniżony wiek emerytalny) oraz naturalny ruch ludności. Rokroczny spadek liczby osób korzystających z posiłków jest spowodowany w głównej mierze sytuacją demograficzną w szkołach i wpływem świadczenia wychowawczego 500+.

Tabela 44. Liczba osób objętych programem rządowym „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i „Posiłek w szkole i w domu” (zasitek celowy) w latach 2016 – 2019

Świadczenie	2016	2017	2018	2019
Zasitek celowy na zakup posiłku lub żywności (zasitek celowy)	913	852	870	854
Zasitek celowy na zakup posiłku lub żywności (posiłek)	476	412	377	314

Źródło: MOPS w Żarach

Świadczenie niepieniężne z pomocy społecznej.

Usługi opiekuńcze

W latach 2016-2019 liczba osób wymagających wsparcia w postaci usług opiekuńczych rosła, ale równocześnie wrosły koszty usług opiekuńczych. Bardzo dużo osób starszych na terenie miasta Żary nie ma żadnej bliskiej rodziny, która mogłaby sprawować nad nimi opiekę. Poza tym jeśli nawet mają bliską rodzinę, ich członkowie coraz częściej nie radzą sobie z opieką nad chorą lub starszą osobą, ze względu na zaangażowanie zawodowe, również za granicą, odległość od miejsca zamieszkania osoby wymagającej opieki. Często również więzi w rodzinie zostają zerwane i nierzadko z powodu konfliktów rodzinnych osoby starsze i schorowane pozostają bez opieki.

Tabela 45. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
Usługi opiekuńcze	151	171	187	189
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	3	2	-	-

Źródło: MOPS w Żarach

Domy Pomocy Społecznej

Od roku 2016 do roku 2019 liczba osób, za które Gmina Żary o statusie miejskim ponosi odpłatność za pobyt w domach pomocy społecznej nieznacznie wzrosła i utrzymuje się na wysokim poziomie (ok. 100 osób). Każdego roku (od 2016 do 2019) radykalnie wzrastają koszty utrzymania osób w tych placówkach.

Tabela 46. Koszty ponoszone przez Gminę Żary o statusie miejskim za pobyt w DPS w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
Roczny koszt gminy za DPS	2.131.401	2.154.628	2.613.114	2.995.384
Średni koszt pobytu 1 osoby w DPS	23.421,99	25.650,33	23.755,58	29.953,84
Dynamika zmian wydatków		9,51%	-7,38%	26,09%

Źródło: MOPS w Żarach

Dzienny Dom „Senior+” jest ośrodkiem działającym w ramach struktury Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach. Placówka ta realizuje założenia rządowego Programu Wieloletniego „Senior +” na lata 2015-2020, którego celem jest w szczególności zapewnienie wsparcia 25 seniorom przez umożliwienie korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywizacji. Jego działanie ma również wymiar integracyjny. Utworzenie Dziennego Domu „Senior+” przyczynia się do włączenia w aktywność społeczną osób starszych, które mogą wykorzystać swoje doświadczenie i wiedzę oraz zdolności, ukryte talenty, pasje, stając się aktywnymi uczestnikami życia

społecznego i lokalnego w mieście Żary. Zainteresowanie tą formą wsparcia dla osób starszych cieszy się coraz większym zainteresowaniem. Obecnie stworzona została lista kolejkowa osób oczekujących w kolejce na przyjęcie do ośrodka.

Ośrodki Wsparcia i Warsztat Terapii Zajęciowej

Usługi w ramach działania ośrodków wsparcia oraz WTZ stanowią formę integracji społecznej i są narzędziem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Wykluczenie społeczne powoduje odcięcie od usług społecznych, udziału w kulturze i w życiu publicznym, doprowadzając do marginalizacji. Osoby wykluczone społecznie mają mniej okazji do spędzania czasu wolnego poza domem, co prowadzi do pogłębienia się izolacji i ograniczenia kontaktów z innymi. Wykluczenie społeczne dotyczy m.in. osób chorych, obciążonych dysfunkcjami, jak również osób starszych. Jednostki te wypychane są na peryferie społeczeństwa. Utrudnia się im uczestnictwo w życiu społecznym, w procesie decydowania o własnym losie i własnych interesach. Powodem wykluczenia tej grupy społecznej jest ich zły stan zdrowia, ograniczenia ruchowe, czy ograniczenia sprawności umysłowej. Osoby te nie są w stanie podjąć się odgrywania istotnych ról społecznych, a więc ich partycypacja społeczna jest znikoma, a tym samym znikomym staje się poczucie przynależności do społeczeństwa lokalnego i określonej grupy społecznej. Osoby wykluczone postrzegają się jako takie, które są niezaradne społecznie, nie potrafią zadbać o własne interesy, brak im aspiracji i możliwości. Społeczeństwo oczekuje wzajemności zysków i obojętnie odnosi się do nierokujących członków społeczeństwa. Szansą dla osób niepełnosprawnych, chorych i starszych jest reintegracja społeczna w ośrodkach wsparcia i ośrodkach pobytu dziennego, które są w stanie odbudować oraz umocnić u tej grupy osób umiejętność uczestniczenia w życiu społecznym oraz pełnienia ról społecznych w środowisku lokalnym, a także zmienić wizerunek i postrzeganie tych osób wśród zdrowych członków społeczeństwa. Ich popularność świadczy o ich skuteczności. Wszystkie tego typu placówki na terenie miasta Żary posiadają listy rezerwowe dla osób oczekujących na przyjęcie. Tym samym należy stwierdzić, że zapotrzebowanie na usługi tego typu jest większe niż oferowane.

- Dom Dziennego Wsparcia – 12 osób oczekujących na miejsce,
- Środowiskowy Dom Samopomocy – 4 osoby oczekujących na miejsce,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej – 10 osób oczekujących na miejsce.

W tym obszarze widoczny jest deficyt, który w związku ze zidentyfikowanymi zmianami demograficznymi będzie się pogłębiał w kolejnych latach.

Pomoc dla osób bezdomnych

Pomoc świadczona osobom bezdomnym opiera się na wsparciu, poradnictwie, kierowaniu do odpowiednich profesjonalistów w celu uzyskania pomocy psychologicznej i terapeutycznej, zapewnieniu miejsc w noclegowni i schronisku dla osób bezdomnych, umożliwieniu korzystania ze stołówki, uruchomieniu dodatkowych lokali socjalnych, tj. mieszkań readaptacyjnych i mieszkań chronionych, jak również na pomocy kobietom z dziećmi przebywającymi w Domu Samotnej Matki.

Noclegowania

Od roku 2014 na terenie Żar funkcjonuje Noclegownia. Udzielenie tymczasowego schronienia w Noclegowni jest doraźną pomocą dla osób bezdomnych, świadczoną przez podmiot wyłoniony w konkursie. Od 2017 r. obsługę powierzono Fundacji „Pogodna Jesień Seniora”, co wpisuje się w zasadę deinstytucjonalizację usług świadczonych na rzecz osób bezdomnych w mieście Żary. Placówka ma 20 miejsc dla osób bezdomnych, a w razie potrzeby (w okresie zimowym), istnieje możliwość dostawienia 5 dodatkowych miejsc interwencyjnych.

W latach 2017-2019 prowadzenie noclegowni realizowane było przez Fundację „Pogodna Jesień Seniora”, co świadczy o dobrej współpracy z miastem i wysokiej jakości wykonywanych usług. Usługi te mają bardzo duże znaczenie dla zabezpieczania osób bezdomnych z terenu miasta Żary oraz doraźnego zabezpieczenia osób bezdomnych spoza terenu miasta.

Tabela 47. Realizacja zadania publicznego w zakresie wsparcia osób bezdomnych w latach 2016-2019

Nazwa zadania publicznego	Wysokość przyznanej dotacji 2017 r.	Wysokość przyznanej dotacji 2018 r.	Wysokość przyznanej dotacji 2019 r.	Realizator zadania
Przeprowadzenie programów profilaktyki uzależnień oraz zapewnienia schronienia osobom bezdomnym w noclegowni oraz możliwości skorzystania z łóżni	159.985,00 zł	153.336,50 zł	159.972,00 zł	Fundacja „Pogodna Jesień Seniora” w Żarach

Źródło: MOPS w Żarach

Tabela 48. Liczba osób korzystających z noclegowni ogółem w latach 2016 - 2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	57	93	98	79

Źródło: MOPS w Żarach

Zwiększona liczba osób korzystających z noclegowni w latach 2017 i 2018 wynika z faktu, iż w tym okresie wzmożona była rotacja osób spoza Gminy Żary, lub osób nietrzeźwych, które dowożone były do noclegowni przez służby medyczne z SOR lub służby mundurowe, tj. Policja i Straż Miejska, a ich pobyt w placówce był przeważnie jednorazowy. W roku 2019 spadła liczba dowożonych przez służby medyczne i mundurowe osób nietrzeźwych do noclegowni w porze nocnej, w okresie zimowym. Osoby te częściej są zabezpieczane w Izbie Wyrzeźwień w Raculi. Ponadto od roku 2018 Gmina Żary o statusie miejskim nie podpisuje porozumień z innymi gminami na zabezpieczenie miejsc noclegowych dla obcych klientów.

Tabela 49. Liczba osób spoza Gminy Żary o statusie miejskim lub osób nietrzeźwych dowożonych przez SOR, Policję i Straż Miejską, które korzystały z noclegowni w latach 2016 -2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba osób	Brak danych	20	41	9

Źródło: MOPS w Żarach

Mieszkania socjalne

Zadania w tym zakresie na rzecz gminy wykonuje Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. W roku 2018 na lokale socjalne oczekiwały 83 osoby - przyznano 25 lokali. Na lokale docelowe oczekiwało 36 osób - przyznano 30 lokali. W roku 2019 na lokale socjalne oczekiwało 78 osób - przyznano 25 lokali, na lokale docelowe było 29 oczekujących - przyznano 26. Powyższe dane wyraźnie pokazują deficyt mieszkań socjalnych w Żarach.

Pieczna zastępcza i wspieranie rodziny

Pieczna zastępcza

Wydatki za pobyt dzieci w pieczy zastępczej stale rosną. Świadczenia na utrzymanie dziecka w pieczy zastępczej w większości przypadków osiągnęły już 50%, a koszty utrzymania z roku na rok są podwyższane, jak również z uwagi na coraz więcej przypadków interwencyjnych, gdzie w trybie natychmiastowym należy umieścić nieletnie dzieci w pieczy zastępczej, stąd zanotowany wzrost.

Tabela 50. Koszty współfinansowania za pobyt w pieczy zastępczej poniesione przez Gminę Żary o statusie miejskim w latach 2016 - 2019

	2016	2017	2018	2019
Rodziny zastępcze	113.356,12	117.763,48	122.594,46	209.073,90
Powiatowe Domy Dziecka	133.886,08	222.100,87	221.239,23	270.497,35

Źródło: MOPS w Żarach

Asystentura rodzin

W ostatnich latach przybywa rodzin zobligowanych przez Sąd do współpracy z asystentem. Rodziny te korzystają z usług asystenta często kilka lat, nie rokując na zakończenie współpracy z racji zbyt dużej ilości problemów jawiących się w ich środowisku rodzinnym. W roku 2019 zobowiązanych przez sąd do współpracy z asystentem rodziny było 28 rodzin, co stanowi znaczny wzrost w porównaniu z latami poprzednimi: 2018 r. – 17 rodzin a 2017 r. – 14 rodzin. Usamodzielnienie tych rodzin jest długofalowym działaniem, które zazwyczaj nie jest możliwe do zrealizowania w ciągu jednego roku, czy nawet dwóch lat.

Asystenci rodziny zajmują się pomocą, wsparciem i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowywanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz wzmocnienie działań profilaktycznych zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie i doskonalenie metod pracy z rodziną na rzecz pozostawienia w niej dziecka lub powrotu do niej dziecka. Działania profilaktyczne są znacznie mniej kosztowne niż specjalistyczne działania, których wymaga rodzina wówczas, gdy już dojdzie do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej. Asystent rodziny ściśle współpracuje z przedstawicielami instytucji, tj. szkoła, policja, służba zdrowia, sąd w celu wspomaganie rodziny w działaniach na rzecz poprawy jej sytuacji. Rodzina może otrzymać wsparcie poprzez wspólne działanie instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny. Praca z rodzina jest prowadzona również w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji.

Tabela 51. Liczba etatów na asystentów rodzin w MOPS Żary oraz liczba rodzin, objętych asystenturą w latach 2016 – 2019

	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin objęta asystenturą	56	49 (z tego 6 rodzin w ramach projektu EFS)	58 (z tego 6 rodzin w ramach projektu EFS)	43
Liczba etatów na asystenta rodziny	4 asystentów	3 asystentów	3 asystentów	3 asystentów

Źródło: MOPS w Żarach

Analiza działań podejmowanych w 2019 roku na terenie miasta Żary w zakresie wspierania rodziny pozwala stwierdzić, że działania te są podejmowane w szerokim zakresie i umożliwiają rodzinom korzystanie z pomocy i wsparcia zarówno w ramach poradnictwa, pomocy socjalnej, jak i opieki nad dziećmi. Poradnictwo jest prowadzone zarówno w placówkach oświatowych, w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żarach, w Zespole Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych Powiatu Żarskiego oraz w placówkach wsparcia dziennego. Aktywne działania w ramach pracy asystenta rodzin pozwalają również na indywidualne podejście do problemów rodzin.

Poradnictwo specjalistyczne

Wsparcie psychologiczne

Klientami wsparcia psychologicznego są osoby zgłaszające się z własnej inicjatywy, a także ze wskazania lub w wyniku motywowania przez asystentów rodziny i pracowników socjalnych. Często osoby wymagające pomocy i wsparcia obawiają się stygmatyzacji z uwagi na sam fakt korzystania z usług psychologa. Postrzegają uzewnętrznianie swoich emocji i problemów jako coś wstydlivego. Jako alternatywną formę pomocy i wsparcia proponuje się kontakt telefoniczny, który sprawdził się w okresie pandemii. Klienci zgłaszają się do psychologa z problemami dotyczącymi labilności emocjonalnej, braku kompetencji rodzicielskich, nieporadności społecznej i wykluczenia społecznego, z zaburzeniami depresyjnymi i innymi wynikającymi ze stanu zdrowia psychicznego.

Tabela 52. Liczba etatów psychologów w MOPS Żary oraz liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego w latach 2016 - 2019

		2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających	Terapia indywidualna	144	172	160	237
	Terapia grupowa	155	234	262	238
Liczba etatów psychologów		1	1	1 1/4	1 1/2

Źródło: MOPS w Żarach

W zakresie wsparcia psychologicznego zwraca uwagę bardzo duży wzrost zapotrzebowania na usługi w tym zakresie i relatywnie mały wzrost liczby etatów.

Terapia uzależnień

Klientami biorącymi udział w terapii uzależnień są osoby wyrażające chęć podjęcia leczenia odwykowego, kierowane na terapię przez pracowników socjalnych w ramach podpisanego kontraktu socjalnego, bezdomni przebywający w Noclegowni w Żarach, osoby kierowane przez Miejską Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach oraz Sąd Rejonowy w Żarach.

Tabela 53. Liczba etatów specjalistów terapii uzależnień w MOPS Żary oraz liczba osób korzystających z terapii uzależnień w latach 2016 -2019

		2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających	Terapia indywidualna	195	177	165	231
	Terapia grupowa	82	81	79	91
Liczba etatów specjalistów terapii uzależnień		2	2	2	1 1/2

Źródło: MOPS w Żarach

Na przełomie lat od 2016 r. do 2019 r. obserwuje się wzrost zapotrzebowania na wsparcie psychologiczne. Złożoność problemów, z którymi borykają się rodziny powoduje często bezradność, z którą sami nie są w stanie sobie poradzić. Często są to problemy związane z brakiem stabilności emocjonalnej po wyjściu z natogu, przemocą w rodzinie, poczuciem zagrożenia i bezradności związanym z chorobą własną lub chorobą członka rodziny. Podobnie sytuacja wygląda w terapii uzależnień. Rośnie liczba osób uzależnionych od alkoholu oraz osób współuzależnionych, co powoduje problemy emocjonalne u członków rodzin osób nadużywających alkoholu.

Również w tym obszarze widoczny jest silny wzrost zapotrzebowania na usługi w zakresie terapii indywidualnej oraz zmniejszanie się możliwości zaspokojenia tego popytu (zmniejszenie liczby terapeutów).

Świadczenia rodzinne

Tabela 54. Wydatki na świadczenia rodzinne wypłacane w latach 2016-2018

Rodzaj świadczenia	2016	2017	2018
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych	3.236.594	3.192.875	3.367.158
Świadczenie pielęgnacyjne	2.127.574	2.590.868	2.929.230
Zasiłek pielęgnacyjny	2.985.489	2.927.196	2.975.812
Specjalny zasiłek opiekuńczy	518.414	500.229	365.205
Zasiłek dla opiekuna	551.784	411.137	264.254
Świadczenie z funduszu alimentacyjnego	1.791.198	1.557.415	1.328.026
Dodatek mieszkaniowy	1.131.303	1.069.310	918.406
Dodatek energetyczny	4.358	37.146	30.412
Świadczenie wychowawcze 500+	14.170.253	18.872.899	17.723.105

Źródło: MOPS w Żarach

Różnice w wydatkach ponoszonych na świadczenia rodzinne w latach 2016-2018 są niewielkie. Zauważalny wzrost wydatków widoczny w świadczeniu pielęgnacyjnym spowodowany jest zwiększeniem się liczby świadczeniobiorców w wyniku przyznawania świadczenia przez organ II instancji. Zauważalny spadek w świadczeniu wychowawczym 500+ w roku 2018 jest spowodowany koordynacją świadczeń tj. część osób korzysta z podobnych świadczeń za granicą. Zauważalne spadki wydatków na dodatki mieszkaniowe i energetyczne spowodowane są w dużej mierze przyznaniem świadczenia wychowawczego 500+.

W związku ze zwiększającymi się zadaniami i zmieniającą się strukturą osób korzystających z pomocy społecznej wymagane jest dostosowanie infrastruktury MOPS, które w pełni pozwolą na realizację nakładanych zadań statutowych i będą stanowić odpowiedź na potrzeby społeczne w mieście (przeniesienie Rejonów pracy socjalnej, Dziennego Domu Wsparcia, Wypożyczalni Sprzętu Rehabilitacyjnego, Stołówki dla osób najuboższych do odpowiedniego budynku). Na ten cel Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach pozyskał budynek po Szkole Podstawowej Nr 3 w Żarach. Budynek wymaga nakładów finansowych na dostosowanie jego do potrzeb MOPS. Należy również podkreślić, iż w dalszym ciągu wzrastają opłaty za pobyt dzieci w pieczy zastępczej. Czynniki te mają znaczny wpływ na zwiększenie zapotrzebowania na środki finansowe na pokrycie wydatków przez gminę w kolejnych latach.

Ekonomia społeczna

Liczba podmiotów ekonomii społecznej w województwie lubuskim w roku 2018 wyniosła 81. Na terenie Żar w 2019, działają 4 podmioty ES:

- Stowarzyszenie Profilaktyczno-Edukacyjno-Terapeutyczne Profil. Obszar jego działania to profilaktyka, psychoedukacja i terapia.
- Żarska Spółdzielnia Socjalna BIS – Sklep zielarski- Herbaciarnia
- Fundacja Centrum Rozwoju Społeczno – Edukacyjno-Gospodarczego – CIS
- Stowarzyszenie SERWUS – wsparcie działalności Warsztatu Terapii Zajęciowej

Ich działalność można zaliczyć do aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych społeczną marginalizacją, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (interesu ogólnego). PES działające w Żarach również pełnią taką funkcję, jednak ich liczebność jest niewielka.

1.5.6.4. Usługi zdrowotne

W Żarach ambulatoryjną opiekę medyczną świadczy 21 placówek (20 niepublicznych oraz 1 publiczna). W latach 2014 – 2018 liczba zakładów opieki zdrowotnej działająca na terenie miasta nie zmieniała się. Obecnie w Żarach działa 10 praktyk lekarskich, mniej niż w Żaganiu czy Bolesławcu, lecz znacznie więcej niż w Nowej Soli (2). W 2018 r. udzielono 412 577 porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, co oznacza spadek w stosunku do roku 2017 o 1,11%. Na terenie miasta działają dwa szpitale: Szpital na Wyspie w Żarach oraz 105 Szpital Wojskowy z Przychodnią Podstawowej Opieki Zdrowotnej zatrudniający 800 osób, w ramach 401 łóżek szpitalnych.

W skład Szpitala na Wyspie wchodzi:

- Oddział Chorób Wewnętrznych,
- Oddział Dziecięcy,
- Oddział Ginekologiczno – Położniczy,
- Oddział Noworodkowy,
- Oddział Intensywnej Terapii,
- Oddział Chirurgiczny,
- Oddział Geriatryczny,
- Całodobowa Izba Przyjęć.

W ramach szpitala działają poradnie: ginekologiczno – położnicza, dermatologiczna, neurologiczna, chirurgiczna, diabetologiczna, otolaryngologiczna, geriatryczna.

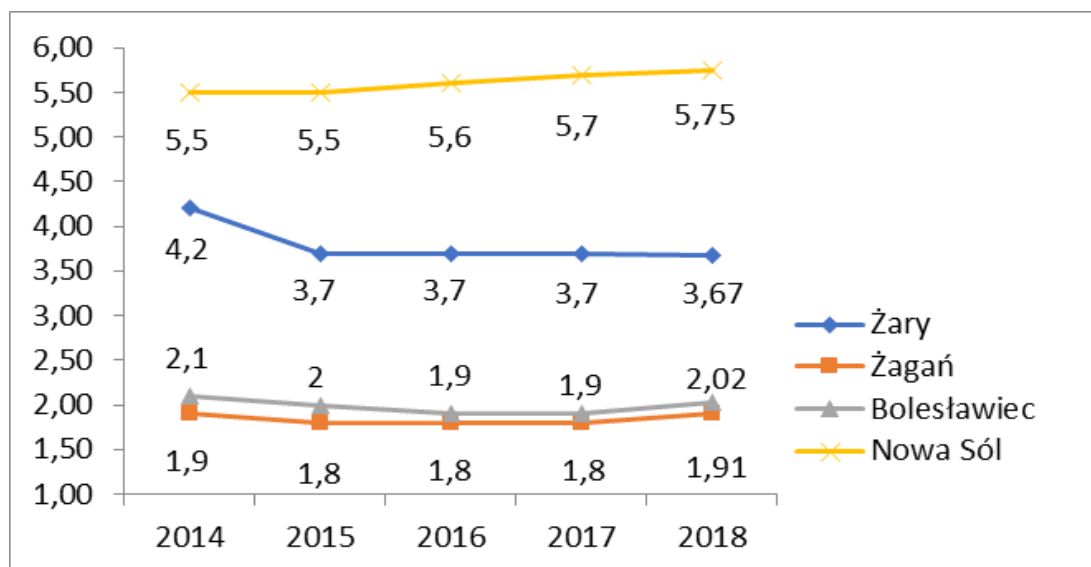
Na terenie Żar w 105 Szpitalu Wojskowym działają oddziały:

- Szpitalny Oddział Ratunkowy,
- Anestezjologii i Intensywnej Terapii,
- Chorób Wewnętrznych,
- Dermatologiczny,
- Kardiologiczny,
- Neurologiczny,
- Ortopedii i Traumatologii Narządu Ruchu,
- Otolaryngologiczny,
- Okulistyczny,
- Psychiatryczny,

oraz poradnie: chirurgii ogólnej, urazowo-ortopedycznej, dermatologiczna, diabetologiczna, endokrynologiczna, gastroenterologiczna, kardiologiczna, laryngologiczna, medycyny pracy, neurologiczna, okulistyczna, psychologiczna, pulmonologiczna, reumatologiczna, urologiczna, zdrowia psychicznego.

Szpitale znajdujące się na terenie Żar dysponują znaczną liczbą łóżek przeznaczonych dla pacjentów. W 2018 r. statystycznie na 1000 ludności przypadało 3,67 łóżka. W porównaniu do wybranych miast pozycjonuje to Żary na drugim miejscu za Nową Solą (5,75). W Żaganiu i Bolesławcu dostępność do wolnych łóżek w szpitalach jest znacznie mniejsza.

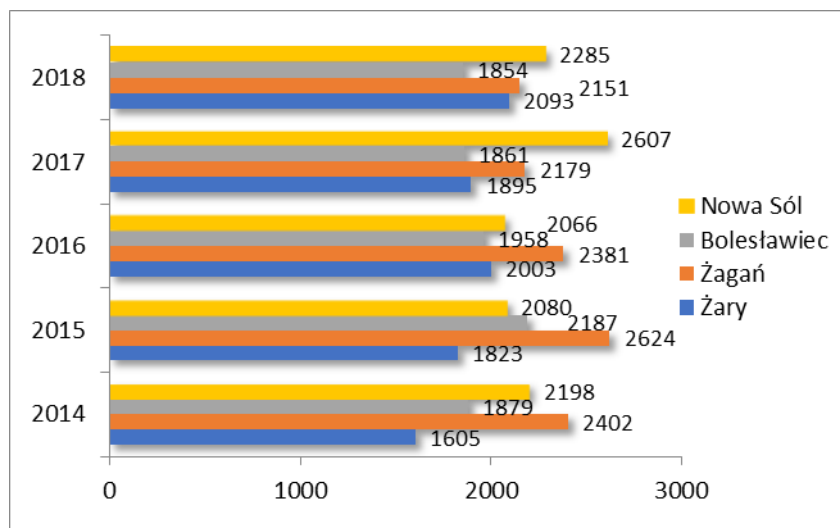
Wykres 27. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2014-2018



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju Lokalnego

Sieć aptek w Żarach jest dobrze rozwinięta, o czym świadczy wskaźnik liczby ludności przypadającej na jedną aptekę. Spośród porównywanych miast jest on najniższy w Bolesławcu (1854 os.), natomiast Żary zajmują drugą pozycję (2093 os.), co oznacza, że mieszkańcy mają większy dostęp do punktów sprzedaży leków, niż ma to miejsce w Żaganiu czy Nowej Soli.

Wykres 28. Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2014-2018 w wybranych miastach.



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych GUS-Bank Danych Lokalnych.

Miasto Żary ponosi wydatki na ochronę zdrowia, w kilku zakresach. W ramach dotacji celowych zostały udzielone dotacje: w roku 2017 dla Powiatu Żarskiego w ramach pomocy finansowej na rozbudowę Szpitala na Wyspie – kwota 1 000 000,00 zł, w 2018r. nie udzielono szpitalom żadnej dotacji, w roku 2019 udzielono dla Powiatu Żarskiego w ramach pomocy finansowej na rozbudowę Szpitala na Wyspie – etap V roboty budowlane- rozbudowa pawilonu nr 2 – kwota 590 000,00 zł, 105 Kresowemu Szpitalowi Wojskowemu z Przychodnią w Żarach dwie dotację – kwota 350 000,00 zł na zakup ambulansu specjalistycznego i kwota 450 000,00 zł na zakup ambulansu sanitarnego, respiratorów transportowo-stacjonarnych, kardiomonitorów specjalistycznych, jeźdnego aparatu RTG.

W ramach środków przeznaczonych na ochronę zdrowia w mieście Żary realizowane są programy profilaktyczne m.in.:

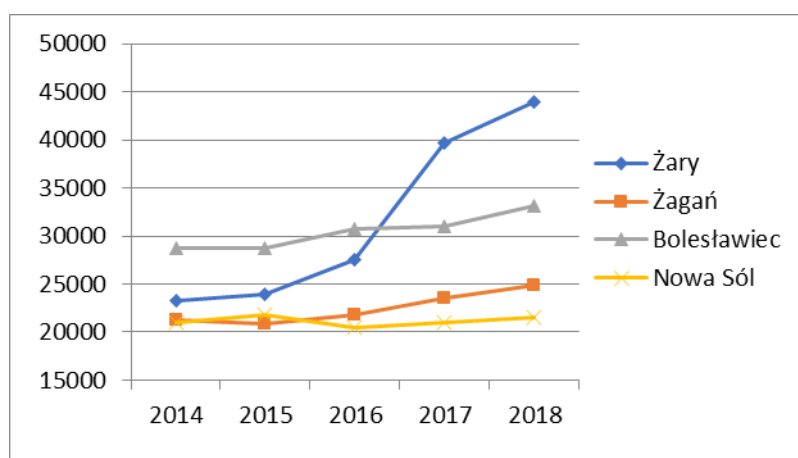
- „Program profilaktyki próchnicy dla dzieci z klas I-II szkół podstawowych w mieście Żary” 2017, 2018, 2019,
- „Programu szczepień profilaktycznych przeciwko pneumokokom skierowany do dzieci urodzonych w 2015 roku z terenu miasta Żary”,
- „Programu szczepień profilaktycznych przeciwko grypie dla osób po 65 roku życia z terenu miasta Żary” 2017, 2018, 2019 r.,
- „Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w mieście Żary” 2018 i 2019 r.,
- „Profilaktyka pneumokokowi pow. 65 roku życia” 2019 r.

Tabela 54. Wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszk. w latach 2014-2020

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	23249	23892	27541	39633	43962,47
Żagań	21230	20888	21761	23564	24898,28
Bolesławiec	28723	28794	30710	30942	33164,28
Nowa Sól	21041	21733	20477	21016	21481,48

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych Monitora Rozwoju Lokalnego

Wykres. Wielkość wydatków na ochronę zdrowia na 1000 mieszk. w latach 2014-2020



Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju Lokalnego

W 2018 roku Miasto Żary na ochronę zdrowia przeznaczyło znacznie większą ilość środków niż pozostałe porównywane miasta.

Zobrazowanie opieki zdrowotnej poprzez dane dotyczące zgonów osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tym wieku.

Tabela. 55. Zgony osób w wieku do 65 lat na 1000 ludności w tym wieku.

Miasto	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	22,4	20,1	18,9	19,8	15,8
Żagań	21,2	20,2	19,1	20,3	15,7
Bolesławiec	22,8	16,8	18	17,3	15,3
Nowa Sól	19,7	19,9	18,4	15,5	16,7

Źródło. Opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju Lokalnego

Opierając się na powyższych danych zauważalny jest spadek zgonów osób w wieku do 65 we wszystkich porównywanych miastach. Bolesławiec i Żary zanotowały najwyższy spadek odpowiednio o 49% i 42%.

Stan opieki zdrowotnej w Żarach jest zadowalający i w badaniach ankietowych nie ma wskazań na konieczność szerszych działań samorządu. Mieszkańcy również mają świadomość, że ten obszar znajduje się poza statutowymi działaniami gminy. W ankiecie internetowej przeprowadzonej wśród mieszkańców pojawił się w ponad 70% ankiet postulat poszerzenia przez miasto finansowania badań profilaktycznych.

1.5.6.5. Usługi wychowawcze i opiekuńcze dla dzieci

Do usług wychowawczych dla dzieci zaliczamy usługi w zakresie dostępności miejsc opieki dla dzieci do lat 3 i dla dzieci w wieku przedszkolnym (3-6 lat). W przypadku wychowania przedszkolnego, w 2018 r. liczba miejsc w stosunku do liczby dzieci w wieku przedszkolnym, tj. 3-6 lat wynosi 99,78%, wobec tego można uznać, że popyt w tym zakresie w Żarach jest zaspokojony. Średnia dla grupy porównawczej jest wyższa i wynosi 102%. Sytuacja jest najlepsza w Bolesławcu i wartość nominalna tego wskaźnika wynosi 124,73 i ma dodatnią dynamikę (1,01). Żary mają ujemną dynamikę (-0,16) w swojej grupie porównawczej. Monitoring Programu Rozwoju Gminy miejskiej Żary na lata 2016-2023 dotyczący okresu 2016-2018, wskazuje, że nastąpił wzrost odsetka objętych opieką w przedszkolach 0,95%.

Tabela 55. Udział liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 (%)

		2014	2015	2016	2017	2018
Żary	Wartość	78.5	76.8	90.3	97.9	99.78
	Wartość standaryzowana	0.05	-0.21	-0.06	-0.04	-0.11
	Dynamika					-0.16
Grupa porównawcza E2	Średnia	77.64	80.05	91.41	98.62	102.19
	Mediana	77.8	78.3	91.8	98.9	

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Opieka nad dziećmi do lat 3

W roku 2018 wskaźnik opisujący stosunek liczby miejsc do liczby dzieci w wieku 2-6 lat wynosi tylko 14,76% i jednocześnie ma zdecydowanie wyższą wartość od średniej wartości dla miast w grupie porównawczej (6,07). Wartość nominalna tego wskaźnika w grupie porównawczej jest najwyższa, najniższą ma Bolesławiec (3,34). Wszystkie miasta mają też ujemną dynamikę. Monitoring Programu Rozwoju Gminy miejskiej Żary na lata 2016-2023 dotyczący okresu 2016-2018 wskazuje, że w dwóch miejskich placówkach opieki nad dziećmi, przybyło 8 miejsc.

Tabela 56. Stosunek liczby miejsc w żłobkach do liczby dzieci w wieku 0-2 lata (%)

Nazwa JST	Wartość nominalna	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	14.76	1.31	-0.24
Bolesławiec	3.34	-0.41	-0.35
Żagań	6.77	0.11	-0.24
Nowa Sól	7.2	0.17	-0.2

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Funkcjonowanie żłobków/klubów dziecięcych czy dziennych opiekunów dla dzieci do lat 3 można odnieść do sytuacji kobiet na rynku pracy, ale również do form wspierania rodzin. Grupą znajdującą się w szczególnej sytuacji na rynku pracy są kobiety powracające na rynek pracy po okresie dezaktywacji związanej z opieką nad dzieckiem (urlopy macierzyńskie/rodzicielskie/wychowawcze). Brak dostępu do usług opiekuńczych dla osób ich potrzebujących (głównie dotyczy to dzieci do lat 3), często utrudnia kobietom uczestniczenie w rynku pracy lub podjęcie pracy w pełnym wymiarze czasu. Wobec tego istotnym elementem wspierania rodziny jest opieka nad dziećmi do lat 3.

Dane GUS-Bank Danych Lokalnych wskazują, że liczba miejsc w żłobkach podlegających samorządowi miejskiemu (łącznie z oddziałami) w Żarach w niewielkim stopniu, powiększyła się w latach 2017-2018.

Tabela 57. Miejsca w żłobkach podlegających samorządowi.

Nazwa	miejsca (łącznie z oddziałami)				
	2014 [msc.]	2015 [msc.]	2016 [msc.]	2017 [msc.]	2018 [msc.]
Bolesławiec	37	38	35	35	35
Nowa Sól	75	75	75	75	75
Żagań	48	48	48	48	48
Żary	148	148	148	151	161

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Dane znajdujące się w zasobach UM Żary wskazują, że liczba nowych miejsc, we wszystkich placówkach, w tym klubach dziecięcych, na terenie Żar, systematycznie wzrasta, co szczególnie widać w roku 2019, ponieważ przyrost wyniósł prawie 100 miejsc (72%). Natomiast liczba dzieci nieprzyjętych z powodu braku miejsca, spadła znacząco w roku 2019, co wiąże się z powiększeniem dostępnego zasobu nowych miejsc.

Tabela 58. Liczba dzieci i miejsca w żłobkach na terenie Żar

	2016	2017	2018	2019
Liczba żłobków	5	5	5	6
Liczba miejsc	225	225	235	326
Liczba dzieci nieprzyjętych	53	109	138	64

Źródło: UM w Żarach

W Żarach działają 2 miejskie żłobki oraz 4 żłobki niepubliczne. W grupie porównawczej miast, Żary posiadają najwięcej placówek samorządowych oraz niepublicznych. Wszystkie żłobki niepubliczne są wpisane do rejestru prowadzonego przez Burmistrza Miasta Żary oraz otrzymują dotacje na swoją działalność zgodnie z Uchwałą Rady Miejskiej. Każdy pracujący rodzic na terenie Gminy Żary o statusie miejskim może liczyć na ulgę w wysokości określonej Uchwałą Rady Miejskiej, tj. 250 zł na dziecko przebywające w żłobku. Ten sektor usług

społecznych został zdominowany przez placówki niepubliczne, które odpowiadają na zapotrzebowanie społeczne w tym obszarze.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez serwis Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej empatia.pl, w lutym 2020 r., w Żaganiu działają, oprócz placówki samorządowej, 4 placówki opiekuńcze dla dzieci do lat 3 (3 niepubliczne żłobki i 1 klub dziecięcy). W Nowej Soli działają 3 niepubliczne placówki, a w Bolesławcu działają 2 niepubliczne placówki (żłobek i klub dziecięcy). Dane z serwisu empatia.pl dodatkowo wskazuje, że wszystkie działające placówki na terenie Bolesławca są niepubliczne.

Tabela 59. Liczba żłobków/klubów dziecięcych działających na terenie Żar

Nazwa	Żłobki (publiczne)					Żłobki/kluby dziecięce (niepubliczne)/2020	Razem 2020
	2014	2015	2016	2017	2018	2020	
Nowa Sól	1	1	1	1	1	3	4
Żagań	1	1	1	1	1	4	5
Żary	2	2	2	2	2	5	6
Bolesławiec	1	1	1	1	1	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych oraz portalu empatia.pl

W przypadku wskaźnika liczba dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 mieszkańców Żary, obok Żagania posiadają największą liczbę miejsc. Najślabiej w tej grupie wypada Bolesławiec oraz Nowa Sól. Podobnie w przypadku wskaźnika odnoszącego się do miejsc w żłobkach i klubach na 1000 mieszkańców.

Tabela 60. Liczba dzieci do lat 3 i liczba miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej.

Nazwa	dzieci w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3					miejsca w żłobkach i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku do lat 3				
	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[-]	[-]	[-]	[-]	[-]
Bolesławiec	82	86	79	84	62	92	93	84	83	62
Nowa Sól	93	81	83	85	118	116	69	73	75	136
Żagań	144	122	124	147	196	150	159	153	174	292
Żary	209	192	192	190	205	216	213	208	201	215

Źródło: Dane GUS-Bank Danych Lokalnych.

Ostatnim istotnym wskaźnikiem jest liczba dzieci w wieku do lat 3 oraz dzieci objęte opieką żłobkową. W grupie porównawczej miast, Żary mają najwięcej dzieci w tym wieku, które mogłyby zostać objęte wsparciem, wraz z opiekunami.

Tabela 61. Liczba dzieci do lat 3 w gminach z grupy porównawczej

Nazwa	dzieci w wieku do 3 lat ogółem				
	ogółem				
	2014	2015	2016	2017	2018
	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
Bolesławiec	954	954	968	1 003	1 047
Nowa Sól	1 103	1 083	1 021	998	1 041
Żagań	722	679	707	748	709
Żary	1 011	1 025	1 068	1 119	1 091

Źródło: Dane GUS-Bank Danych Lokalnych

Tabela 62. Liczba dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach

Nazwa	dzieci objęte opieką w żłobkach				
	ogółem				
	2014 [osoba]	2015 [osoba]	2016 [osoba]	2017 [osoba]	2018 [osoba]
Bolesławiec	78	82	76	84	65
Nowa Sól	103	88	85	85	123
Żagań	104	83	88	110	139
Żary	211	197	205	213	224

Źródło: Dane GUS- Bank Danych Lokalnych

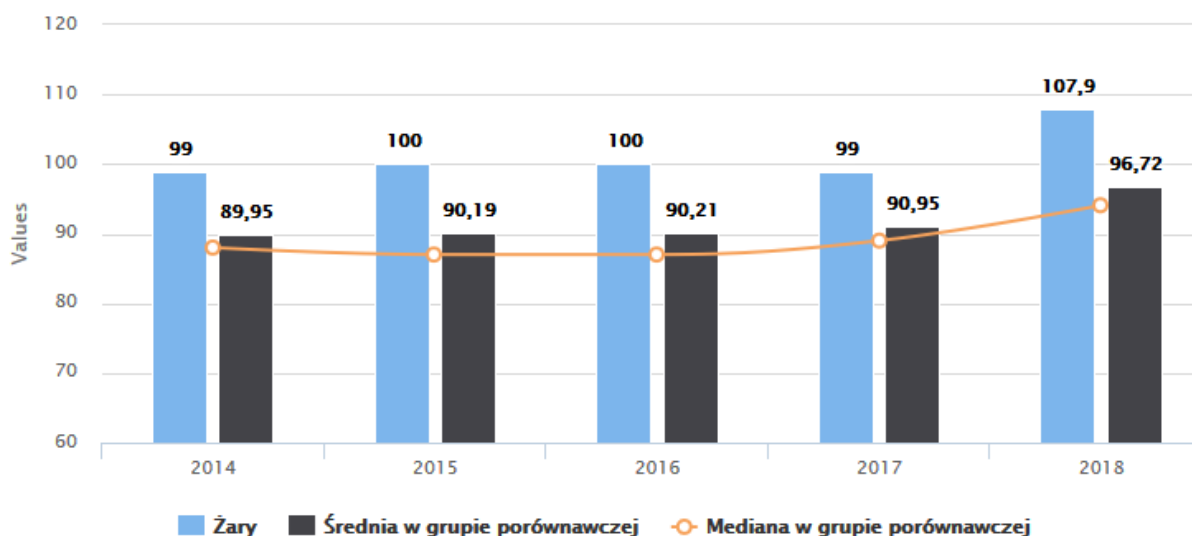
Wszystkie gminy objęte zestawieniem nie obejmują wystarczającej liczby dzieci opieką żłobkową. To zjawisko może w wieloraki sposób rzutować na możliwości rozwojowe Żar.

W obecnym stanie bardzo niskiego (3%) bezrobocia umożliwienie pracy osobom opiekującym się małymi dziećmi może uwolnić cenne rynkowo zasoby. Ponadto, wobec powszechnie występującego w tym zakresie deficytu, szeroki zakres i wysoka jakość opieki nad małymi dziećmi będzie wspierać konkurencyjność miasta i być jednym z czynników, które skłonią młodych ludzi do wyboru Żar jako miejsca zamieszkania lub powstrzymają przed wyjazdem z miasta.

1.5.6.6. Jakość i zakres usług rynkowych świadczonych dla mieszkańców i przyjezdnych.

Jakość i zakres usług rynkowych świadczonych dla mieszkańców i przyjezdnych mierzona jest liczbą pomiotów prywatnych świadczących usługi na 1000 mieszkańców, liczbą udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców oraz liczbą miejsc noclegowych w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców. W przypadku pierwszego wskaźnika, jego wartość na przestrzeni lat 2014-2018 jest większa niż średnia w grupie porównawczej. W latach 2014-2017 była na tym samym poziomie, podczas gdy w średnia w grupie rosła. W 2018 Żary osiągnęły wartość wskaźnika 107,9, natomiast średnia w grupie porównawczej wyniosła 96,72. Analizując wartości nominalne dla każdego z miast w grupie porównawczej, wartość wskaźnika Żar wcale nie jest najwyższa. Wyższą wartość ma Bolesławiec (112,24), później Żagań (109,6). Najmniejszą wartość wskaźnik ma Nowa Sól (84,52). Wszystkie miasta z tej grupy notują dodatnią dynamikę.

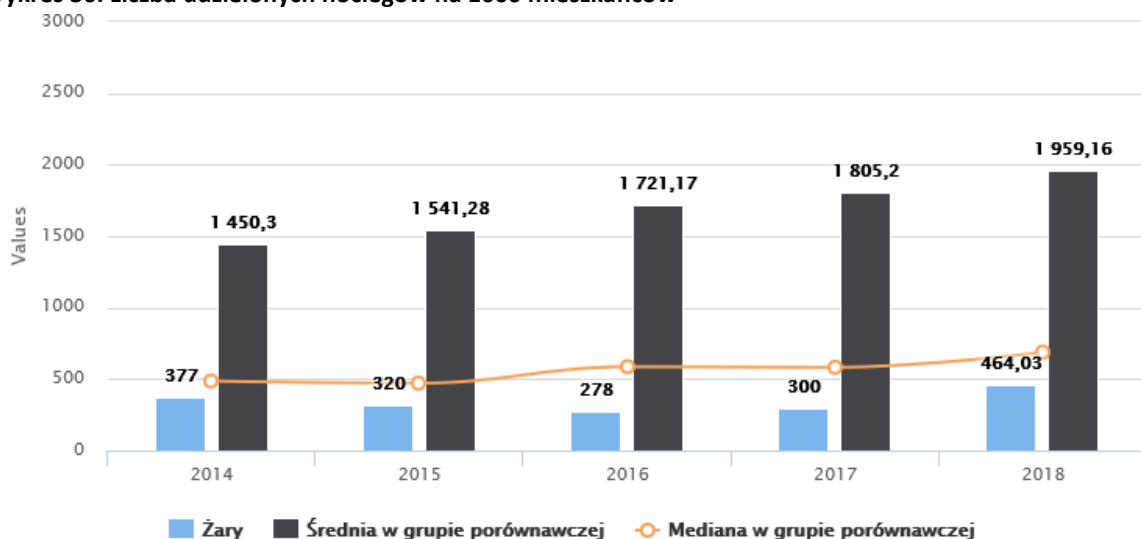
Wykres 29. Liczba pomiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Liczba noclegów udzielonych na 1000 mieszkańców w Żarach znacząco odbiega od wartości tego wskaźnika w grupie porównawczej i w roku 2018 wyniosła 464,03 w stosunku do średniej w grupie 1959,16. Zdecydowanym liderem w tej grupie miast jest Bolesławiec (1191,07) z dodatnią dynamiką.

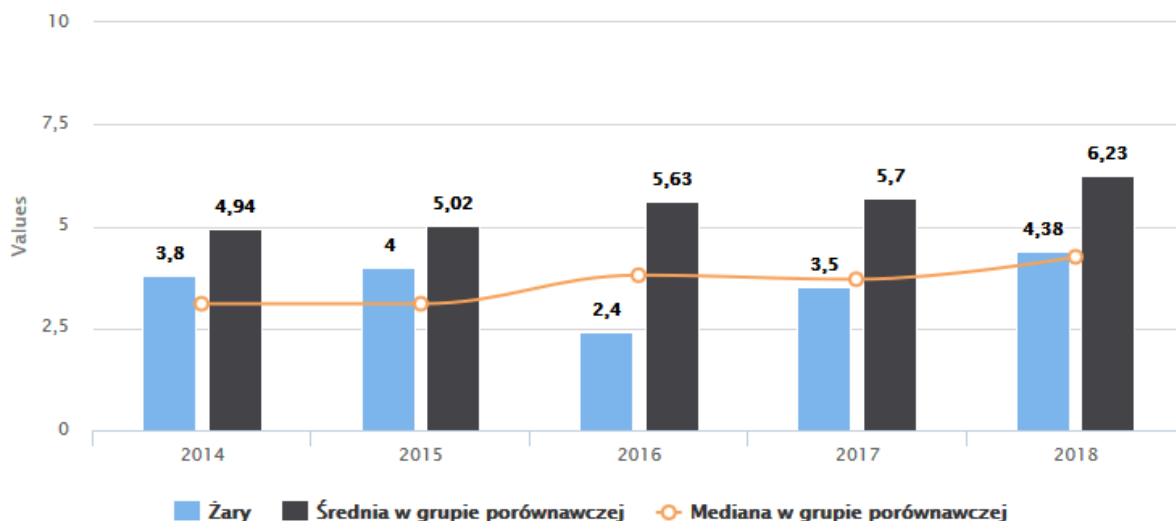
Wykres 30. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Liczba miejsc noclegowych w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców w Żarach w roku 2018 osiągnęła wartość 4,38, podczas gdy średnia w grupie porównawczej wyniosła 6,23. Najwyższą nominalną wartość tego wskaźnika ma Bolesławiec, i jako jedyne miasto w tej grupie ma również dodatnią dynamikę. Dynamika dla Żar jest ujemna (-0.09).

Wykres 31. Miejsca noclegowe w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

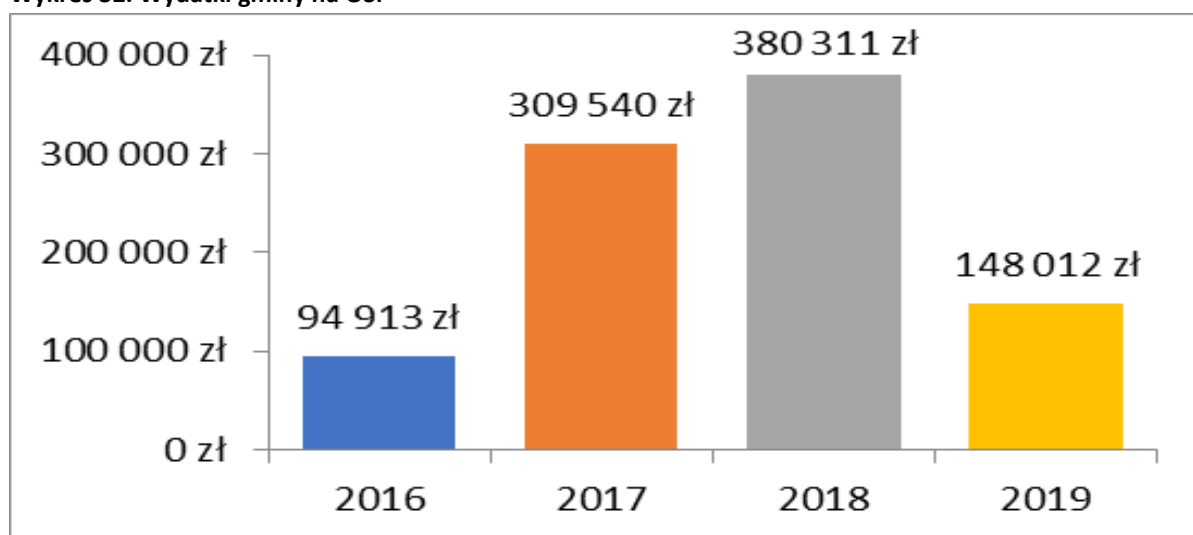
1.5.7. Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa w zamieszkiwanym miejscu prowadzi do zwiększenia jakości życia. W Żarach siedzibę ma Komenda Powiatowa Policji przy ulicy Legionistów 3 licząca 197 funkcjonariuszy, w tym 121 etatów miasta i gminy Żary. Docelowo siedziba Komendy znajdować się będzie w rejonie ulicy Fabrycznej w Żarach. Obecnie trwają prace projektowe dotyczące budowy nowej siedziby Komendy Powiatowej Policji w Żarach.

Zapewnienie bezpieczeństwa to także rola służb straży pożarnej. W Żarach przy ul. Serbskiej 58 zlokalizowana jest Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej. Docelowo siedziba Komendy znajdować się będzie przy ulicy Zielonogórskiej w Żarach. Obecnie trwają prace przy budowie nowej siedziby Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Żarach.

Na terenie miasta Żary działa jedna jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej – OSP Żary-Kunice. Jednostka została włączona do **Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego** decyzją Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej w dniu 28 marca 2001 roku. Obecnie jednostka zrzesza 33 członków OSP, z tego 21 wchodzących w skład tzw. grupy bojowej uprawnionych do działań ratowniczo-gaśniczych

Wykres 32. Wydatki gminy na OSP



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Żarach

Miejski Zespół Zarządzania Kryzysowego, powołany został jako organ pomocniczy Burmistrza Miasta Żary właściwy w sprawach zapewnienia wykonywania zadań w zakresie zarządzania kryzysowego. W skład zespołu wchodzi osoby powołane spośród osób zatrudnionych w Urzędzie Miejskim w Żarach oraz przedstawiciele służb z terenu miasta (obecnie 26 osób).

Zespół współdziała między innymi z:

- Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej w Żarach
- Komendą Powiatową Policji w Żarach
- Ochotniczą Strażą Pożarną w Żarach-Kunicach
- Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Żarach
- Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Żarach
- Komendą Straży Miejskiej w Żarach
- Wodnym Ochotniczym Pogotowiem Ratunkowym w Żarach
- Polskim Czerwonym Krzyżem Oddział Rejonowy w Żarach.

Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi przeznaczonymi do wykonywania zadań obrony cywilnej są formacje obrony cywilnej powołane w dziewięciu zakładach pracy z terenu miasta Żary.

Wydział Spraw Obywatelskich i Zarządzania Kryzysowego każdego roku przy współdziałaniu Straży Miejskiej w Żarach organizuje eliminacje miejskie Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej „Młodzież Zapobiega

Pożarom”. Turniej ma na celu popularyzowanie przepisów i kształtowanie umiejętności w zakresie ochrony ludności, ratownictwa i ochrony przeciwpożarowej wśród młodzieży szkolnej.

W ramach porozumienia o współpracy pomiędzy Jednostką Wojskową nr 2423 w Żaganiu a gminą Żary o statusie miejskim organizowane są szkolenia z native speakerami US Army z zakresu udzielania pierwszej pomocy dla młodzieży szkolnej. Angażuje się także w organizację kursów pierwszej pomocy. Zorganizowaliśmy kurs dla międzynarodowej grupy uczestniczącej w projekcie UE o nazwie Konsumpcja Współpracy – Versus Wasting. Przedstawiciele 8 różnych państw oraz żołnierze armii polskiej i amerykańskiej mogli wymieniać się doświadczeniami podczas wielonarodowościowego treningu z pierwszej pomocy. Staramy się tworzyć pozytywne postrzeganie środowiska żołnierskiego w Polsce oraz wzmacniania partnerstwa obywatelskiego i wojskowego.

O porządek publiczny w Żarach dba również Straż Miejska. Jako samorządowa umundurowana formacja pełniąca służebną rolę wobec społeczności lokalnej, realizuje wyznaczone zadania z zakresu zapewnienia stanu porządku i bezpieczeństwa w miejscach publicznych, głównie poprzez zapobieganie zagrożeniom oraz inicjowanie działań mających na celu przeciwdziałanie popełnianiu wykroczeń (działania prewencyjne). Zadania straży miejskiej wynikają wprost z art. 11 ust. 1 ustawy o strażach gminnych.

Działania straży miejskiej zostały ukierunkowane na poprawę porządku publicznego, podniesienia poczucia bezpieczeństwa wśród społeczności lokalnej oraz sprawnego reagowania na wszelkie sygnały o zagrożeniach. Dyslokacja służb patrolowych wynika z realizacji codziennych zadań stawianych funkcjonariuszom, z prowadzonego rozpoznania i identyfikowania miejsc najbardziej zagrożonych na podstawie własnych obserwacji i informacji otrzymanych od mieszkańców, zgłoszonych do dyżurnego Komendy Straży Miejskiej.

Tabela 63. Interwencje Straży Miejskiej

	2016	2017	2018
Bezpieczeństwo i porządek w komunikacji	716	548	742
Bezpieczeństwo osób i mienia	126	90	66
Porządek publiczny	72	46	35
Przeciwko obyczajności publicznej	14	17	6
Przeciwko urządzeniom użytku publicznego	97	132	117
Wychowanie w trzeźwości i przeciwdziałanie alkoholizmowi	166	134	108
Ochrona zdrowia przed następstwami palenia tytoniu	17	19	15
Utrzymanie czystości i porządku w gminie	97	99	30
Ustawa o odpadach	30	65	36

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Żarach

Do najpowszechniej popełnianych czynów zabronionych na terenie miasta Żary należy zaliczyć wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji. Strażnicy miejscy w Żarach w 2018 roku, podobnie jak od wielu lat, systematycznie prowadzą działania profilaktyczne w żarskich szkołach. Według kierownictwa szkół spotkania z najmłodszymi mieszkańcami mają znaczny wpływ na ich bezpieczeństwo, potwierdzają to również sami uczestnicy. Programy profilaktyczne w szkołach podstawowych:

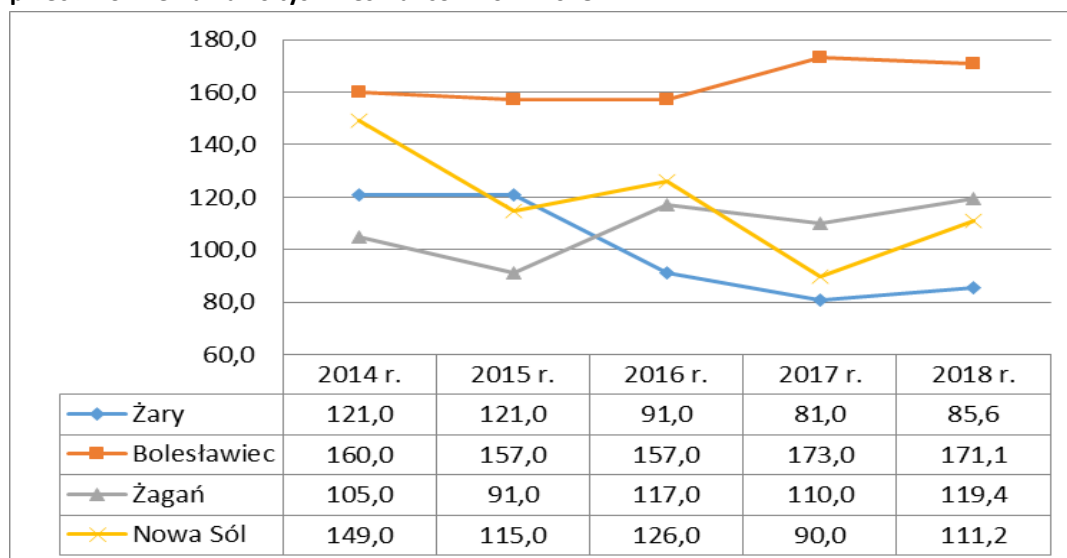
- „Bezpieczne ferie zimowe” – to budowanie schematów zachowań, jakimi należy się kierować, aby bezpiecznie spędzić ferie zimowe;
- „Niebezpieczne cukierki” – celem jest wyjaśnienie pojęcia „środek uzależniający” oraz uświadomienie jak bardzo niebezpieczne są kontakty z nim;
- „Uwaga obcy” – celem jest wyjaśnienie pojęcia „obcy, nieznajomy”, budowanie własnego bezpieczeństwa;
- „Baw się bezpiecznie – bezpieczne wakacje” – to budowanie schematów zachowań, jakimi należy się kierować, aby bezpiecznie spędzić wakacje;
- „Płytką wyobraźnia to kalectwo” – celem jest przypomnienie uczniom zasad bezpieczeństwa nad wodą

- „Bezpieczny użytkownik ruchu drogowego” – celem jest budowanie bezpieczeństwa wśród uczestników ruchu drogowego – użytkowników rowerów oraz pieszych.
- „Bezpieczeństwo w drodze do szkoły” – to budowanie schematów zachowań, jakimi należy się kierować, aby bezpiecznie przejść drogę do szkoły i do domu, poprawnego zabezpieczenia mieszkania, uzmysłowienie jakie sytuacje i miejsca są niebezpieczne;
- „Agresja i przemoc w szkole” – celem jest wyjaśnienie pojęcia agresji i przemocy, przedstawienie form agresji i przemocy, przedstawienie charakterystyki agresora, sposoby rozpoznania ofiary przemocy, budowanie poczucia własnego bezpieczeństwa;
- „Rola i zadania Straży Miejskiej” – to zaprezentowanie Straży Miejskiej jako umundurowanej formacji dbającej o bezpieczeństwo, ład i porządek publiczny.
- „Bezpieczeństwo a materiały pirotechniczne” – celem jest budowanie wśród uczniów poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo własne i innych osób;
- „Pies przyjaciel czy wróg, pies to nie zabawka” – to budowanie bezpiecznych zachowań podczas zabaw i innych kontaktów z psem
- „Bezpieczny Internet” – to propagowanie bezpiecznych form korzystania z komputera oraz unikanie zagrożeń wynikających z korzystania z portali społecznościowych;

Wyciągając wniosek z przebiegu spotkań przeprowadzonych w 2018 r. z uczniami szkół podstawowych stwierdza się, że ta grupa wiekowa mieszkańców doskonale zapamiętuje przekazywaną wiedzę w zakresie bezpieczeństwa i wykorzystuje w różnych sytuacjach. Dowodem tego jest fakt, że w Żarach w kolejnym 2018 roku, w zdarzeniach drogowych nie było poszkodowanych w tej grupie wiekowej. Potrafią też zachować się asertywnie. Większość uczniów korzysta z dostępu do internetu. Wiedzą, że każdy komputer ma swój numer id i w przypadku stosowania cyberprzemocy mogą zostać ujawnieni i ponieść konsekwencje prawne. Również wykazują się znaczną wiedzą przy korzystaniu z drogi publicznej. Uczniowie posiadają wiedzę z zakresu ochrony środowiska, gospodarki odpadami. Największą aktywnością z wieloletniego doświadczenia, wykazują się uczniowie z klasy I-IV. Łącznie we wszystkich szkołach na każdym ze spotkań brało udział około 2884 uczniów.

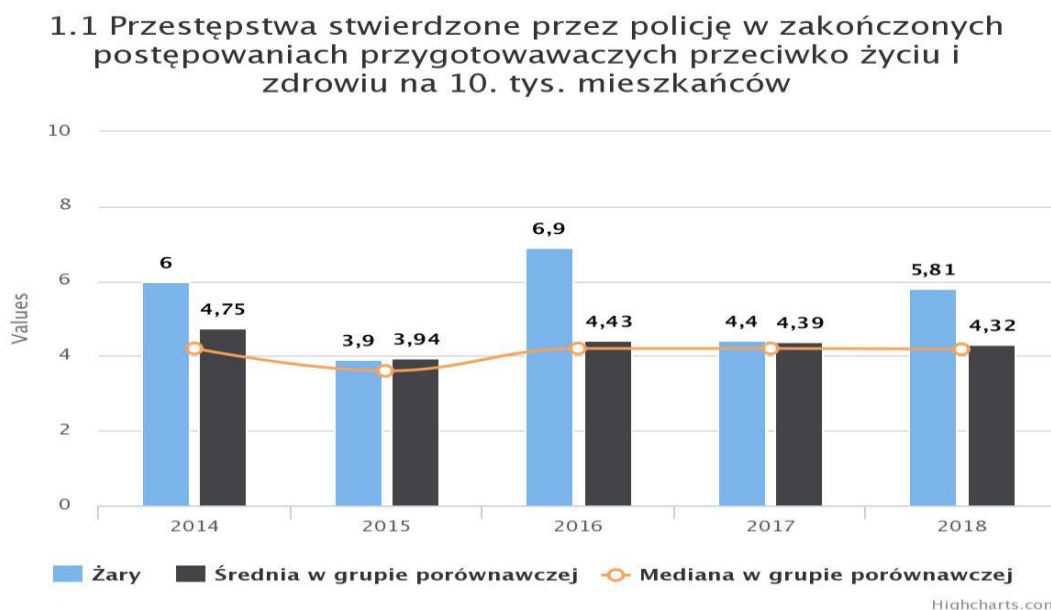
Wskaźnik, który można wykorzystać w obszarze bezpieczeństwa to przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu przypadające na 10 tys. mieszkańców. W Żarach, w roku 2018 r. wynosił on 6. Na przestrzeni lat 2014-2018 ilość stwierdzonych przestępstw była większa w stosunku do średniej wartości pozostałych miast z grupy porównawczej. Największą wartość nominalną wskaźnika w grupie ma Nowa Sól (6) a najmniejszą Żagań (4,82).

Wykres 33. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko mieniu na 10 tys. mieszkańców 2014-2018



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju lokalnego

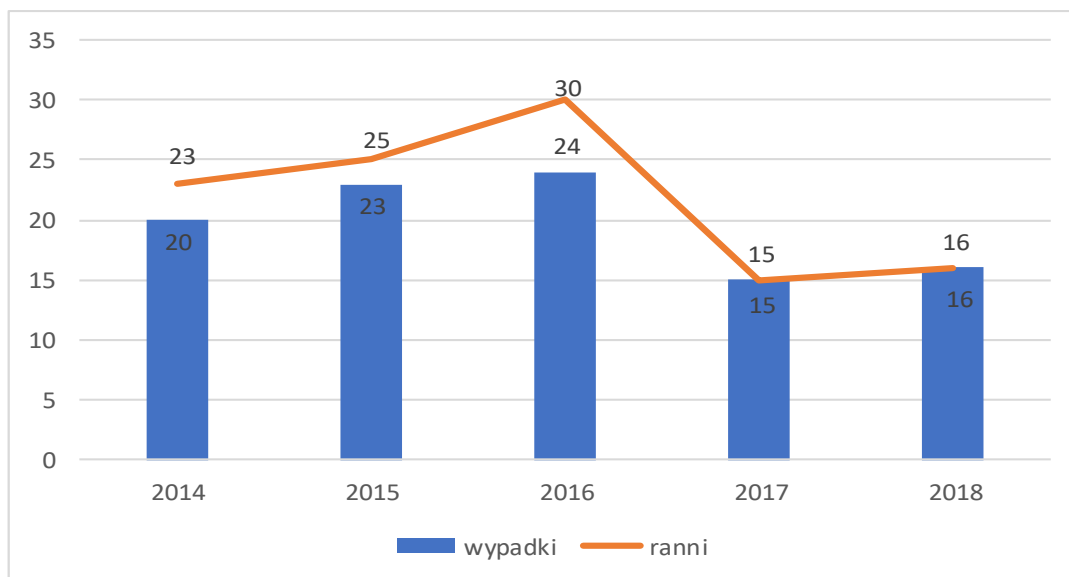
Wykres 34. Przepęstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców



Źródło: systemanaliz.pl- Monitora Rozwoju Lokalnego

Analizując powyższe dane z lat 2014-2018 w Żarach i w Nowej Soli zauważalny jest spadek ilości przepęstw stwierdzonych przez policję przeciwko mieniu. Na przestrzeni lat najwyższe wartości zanotował Bolesławiec wraz z nieznacznym wzrostem w latach 2016-2018. Jednocześnie w Żaganiu w latach 2015-2018 zauważyć można stopniowy wzrost przepęstw przeciwko mieniu.

Wykres 35. Liczba odnotowanych wypadków i kolizji drogowych w Żarach w latach 2014-2018



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Żarach

Statystyki dotyczące odnotowanych kolizji i wypadków drogowych pokazują, iż bezpieczeństwo na drogach ulega pewnej poprawie, z uwagi na spadek liczby wypadków oraz osób rannych w tych wypadkach. Jednakże ilość kolizji w latach 2014-2019 wzrosła o 21% co może być wynikiem wzrostu ilości zarejestrowanych pojazdów o 18% w 2018 r. w stosunku do 2014 r., natomiast w 2019 r. był to wzrost już o 25%. Z budżetu miasta

wydatkowane są środki finansowe z przeznaczeniem na utrzymanie bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej. W 2018 r. Miasto Żary przeznaczyły na ten cel 1 715 529,72 zł, co oznaczało 45,50 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Kwota ta była wyższa o 46,78 % niż w 2014 r. (802 561,22 zł).

W badaniach ankietowych widoczne jest znaczenie poczucia bezpieczeństwa dla prowadzenia biznesu i oceny warunków życia. W ankiecie dla przedsiębiorców ¹⁵spośród czynników wpływających na rozwój firmy, ankietowani największe znaczenie przypisali przychylności społeczności lokalnej wobec Państwa przedsiębiorstwa; dobre relacje ze społecznością lokalną, trwała sieć kontaktów i więzi społecznych (78%), odpowiedni **poziom bezpieczeństwa publicznego (warunków i instytucji chroniących życie i majątek za bardzo istotny, kluczowy i raczej istotny uznało 68%**. Przedsiębiorcy nie przedstawiali opinii o stanie bezpieczeństwa. W ankiecie przeprowadzonej wśród młodzieży ¹⁶przeważają opinie o złym stanie i braku poczucia bezpieczeństwa. W części dotyczącej tego co zachęca do mieszkania 34,14% wskazało bezpieczeństwo w mieście. W tym co zachęca do opuszczenia Żar bezpieczeństwo w mieście jako czynnik negatywny widzi 50,45% ankietowanych.

1.5.8. Infrastruktura transportu

Żary dysponują infrastrukturą dróg publicznych o długości 83.976 m. Z tej liczby, 50.377m to drogi w stanie dobrym lub zadawalającym, pozostałe 34.385m to drogi w stanie złym lub bardzo złym. Miasto Żary leży na przecięciu dróg krajowych nr 12 i 27. Tuż obok biegnie ważna międzynarodowy szlak E36 tj. droga DK 18, wkrótce A18. Droga ta jest przedłużeniem autostrady A15 wiodącej od granicy polsko- niemieckiej w Olszynie i dalej do Berlina. Pomimo bardzo złego stanu południowej jezdni i obciążeń opłatą za przejazd ruch tutaj był bardzo intensywny i wynosił w 2015 ponad 9000 pojazdów na dobę. Przebudowa DK 18 w A18 będzie w dużym stopniu determinowała zmiany komunikacyjne w Żarach i okolicach. **Odcinki zielony i czerwony powinny być wykonane do 2023r.** Na pozostałe odcinki trwają postępowania przetargowe.

Mapa 3. Infrastruktura transportu



Źródło: GDDKiA

¹⁵ Narzędzia do badań i konsultacji – przedsiębiorcy. Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia diagnostycznego: E-2.5.2.

¹⁶ Ankieta on –line narzędzie E2.5.1, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

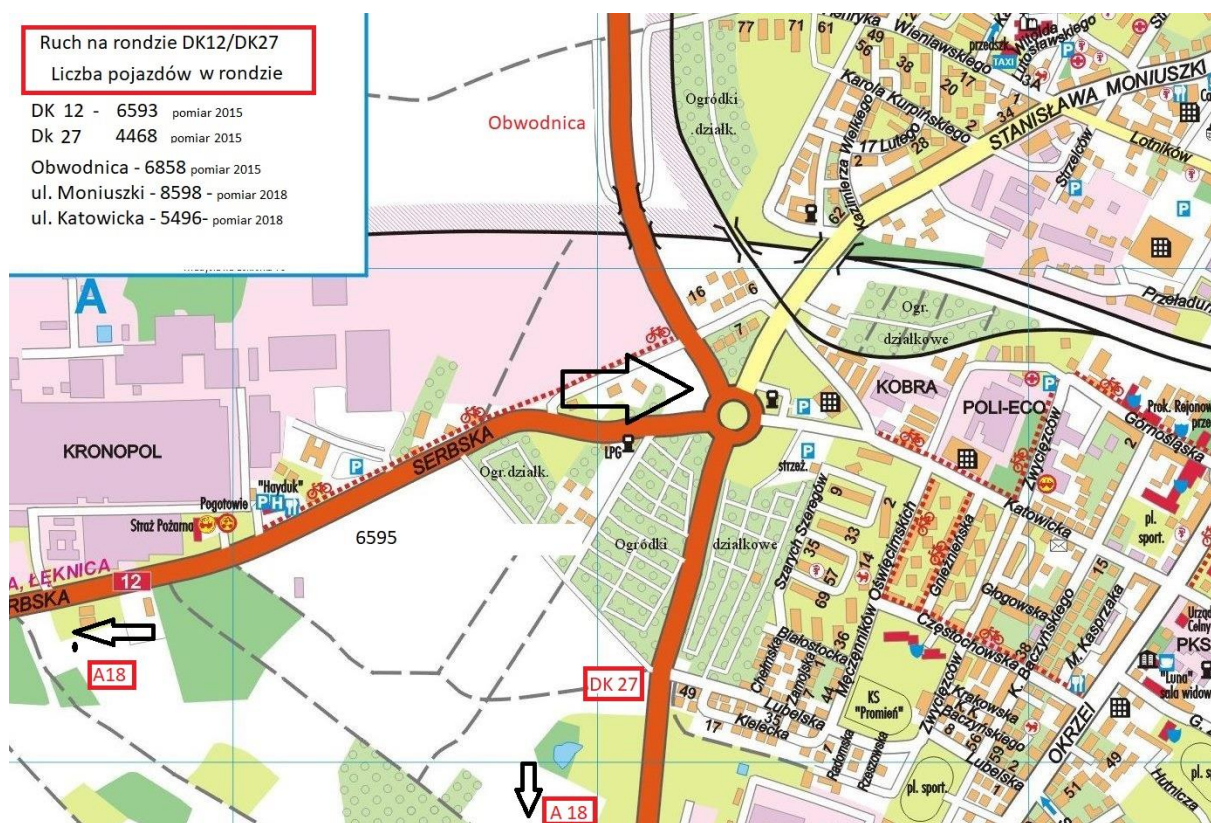
Obecnie GDKiA podpisała już z wykonawcami umowy na realizację 2 odcinków:

- Odcinek 1 - Granica państwa- węzeł Żary Zachód o dł. 11,8 km
- Odcinek 2 - Węzeł Żary Zachód – MOP Wymiarki o dł. 21,9 km

W ciągu najbliższych 5 lat cały odcinek drogi Dk18 będzie spełniał normy autostradowe i stanie się drogą A18. Zgodnie z przewidywaniami po modernizacji ruch na drodze Śląsk – Wrocław- Berlin przez A18 wzrośnie dwukrotnie. Wówczas ruch na drogach drugorzędnych łączących się z A18, tj. DK12 i DK 27 z tego powodu także proporcjonalnie wzrośnie. Obecnie, ze względu na bardzo złą jakość drogi DK 18 samochody często omijają ten odcinek, szukając dróg alternatywnych, głównie A4.

W Żarach wąskim gardłem jest rondo, gdzie łączą się drogi dojazdowe do A18 tj. DK 12 i DK27. Już teraz w samym mieście występują okresowe półgodzinne korki w godzinach szczytu porannego i popołudniowego. Skutkuje to utrudnieniami w ruchu w mieście, gdyż w rondzie łączącym drogi krajowe włączają się jeszcze dwie drogi miejskie o bardzo dużym natężeniu ruchu oraz obwodnica Żar. Gdy dochodzi do wypadku na A18 pomiędzy węzłem Żary Zachód i Żary Południe praktycznie całe miasto jest sparaliżowane. Kongestia pierwotna, wynikająca ze zbyt małej przepustowości drogi obejmuje najczęściej na DK 12 / ul. Serbska sięgając aż do miejscowości Sieniawa Żarska. Ruch w tym rondzie przedstawia mapka poniżej.

Mapa 4. Ruch na rondzie DK12/ DK27



Źródło: pomiaru ruchu GDKiA oraz UM w Żarach

W 2015 r. dokonano pomiarów ruchu na wszystkich drogach krajowych w całej Polsce. Sytuację na drogach krajowych w okolicach Żar oraz innych drogach dojazdowych, na których są pomiary opisuje poniższa tabela.

Tabela 64. Ruch dobowy na drogach krajowych w okolicach Żar i innych drogach dojazdowych.

Nr drogi	Odcinek	Ruch na dobę
12	Lipinki Łużyckie – Rondo ul. Moniuszki	6593
12/27	Obwodnica /Rondo (Moniuszki) – droga nr 287	6858
12/27	Obwodnica / droga 287 - Rondo (ul. Zielonogórska)	6765
12	Obwodnica/ rondo Zielonogórska – Rondo ul. Żagańska	4673
12	Rondo Żagańska - Żagań	7587
27	DK18/węzeł Żary południe – Rondo/ ul. Moniuszki/ Katowicka	4468
27	Rondo/ ul. Zielonogórska – Nowogród	5154
18	Węzeł/Iłowa – Węzeł Żary Południe	9116
287	Obwodnica/12/27 – Jasień, droga wojewódzka	5376
104742F	Ul. Katowicka, dojazd do Ronda ul. Moniuszki, droga miejska	5576
	Ul. Moniuszki – (przejazd PKP) - droga powiatowa	8598
	Ul. Wojska Polskiego - (przejazd PKP) – powiatowa, kierunek Kunice	5025
	Ul. Grunwaldzka - droga powiatowa	4355

Źródło: GDDKiA oraz WZD, UM w Żarach, Starostwo Powiatowe w Żarach

Przyjmuje się, że ruch wzrasta proporcjonalnie do wzrostu PKB i wzrostu liczby pojazdów. W okresie ostatnich pięciu lat wzrost PKB wynosił średnio ponad 4 %, co skutkuje wzrostem natężenia ruchu o min. 20%. Dodatkowym czynnikiem jest wzrost liczby pojazdów, który w ciągu ostatnich 5 lat w powiecie i w Żarach wynosi ok. 35 %.

W trakcie spotkań z przedsiębiorcami sygnalizowano problemy z dojazdem i wyjazdem pracowników ze strefy przemysłowej położonej pomiędzy drogami 287, DK12 i DK27, szczególnie w okresie szczytu powodowanego zmianowym systemem pracy, tj. ok. godz. 14.

Głównym problemem jest brak udroźnienia skrzyżowania DK12/27 z drogą wojewódzką 287 i ul. Piastowską. Stanowisko wspierające w sprawie przebudowy skrzyżowania w rondo podjął Zarząd Województwa Lubuskiego 16.04.2019r.

Mapa 5. Skrzyżowanie DK12/27 z drogą wojewódzką 287 i ul. Piastowską.



Źródło: UM w Żarach

Brak ronda na tym skrzyżowaniu uniemożliwia szybsze włączenie pojazdów ze strefy przemysłowej. ul. Zakładowa jest w okresie szczytu praktycznie zablokowana. Na strefie przemysłowej pracuje już ok. 3000 osób i zdecydowana większość dociera tu własnym samochodem. Zmierzony ruch na drodze wojewódzkiej wynosi 5376 pojazdów jest porównywalny z ruchem na obwodnicy¹⁷), podobnie duży ruch jest na ul. Piastowskiej. Brak ronda w tym miejscu sprawia, że jest ono także bardzo niebezpieczne. Dodatkowym bardzo ważnym problemem jest brak ścieżek rowerowych wzdłuż obwodnicy oraz bezpiecznych przepraw z miasta na strefę przemysłową. Nie ma też wyznaczonych przejść dla pieszych z miasta przez obwodnicę. Problem dojazdu do pracy jest problemem zgłaszanym przez przedsiębiorców i pracowników strefy przemysłowej. Bardzo ważnym problemem komunikacyjnym Żar jest tylko jedna droga do dzielnicy Kunice, w której są duże firmy Saint Gobain i Vitrosilikon. Firmy i mieszkańcy Kunic generują spory ruch samochodowy, także samochodów ciężarowych. Muszą one przejechać od A18 oraz DK 27 i dalej DK12 przez całe śródmieście. Stwarza to zagrożenie w śródmieściu, niszczy drogi, utrudnia i wydłuża dojazd. Brakuje ronda pod koniec ul. Żagańskiej i drogi poprzez dawne tereny powojenne omijającej tereny silnie zurbanizowane. Umożliwiłoby to w przyszłości także wykorzystanie ponad 100 ha miejskich gruntów powojennych (nieużytków) do celów aktywności gospodarczej, obecnie niewykorzystywanych z powodu braku połączenia drogowego i nie przynoszących miastu żadnych korzyści.

Ścieżki rowerowe

Ścieżki rowerowe w Żarach nie tworzą zintegrowanej sieci transportowej. Istniejące ścieżki przy drogach miejskich łącznie mają długość 22 km. Niestety nie ma ścieżek rowerowych wzdłuż dróg krajowych DK 12 i 27 oraz ich wspólnym odcinku obwodnicy miejskiej. Brak jest tym samym bezpiecznego połączenia z najbliższymi miejscowościami otaczającymi miasto tj. Sieniawą Żarską, Kadłubią, dzielnicą Koszary, Marszowem i Żaganiem. Nie jest też dokończona międzynarodowa ścieżka Forst – Żagań, ponieważ brakuje odcinka Jasień – Grabik –

¹⁷ źródło: pomiar natężenia ruchu dróg wojewódzkich przeprowadzony w roku 2015.

Żary- Żagań. Nie ma także połączenia wzdłuż dróg krajowych albo inną trasą bezpieczną ścieżką rowerową z Żar do Parku Mużakowskiego i Geoparku Łuk Mużakowa (rejon Łęknicy). Te braki utrudniają bezpieczny dojazd turystów z zagranicy do Żar z masowo odwiedzanego rejonu Parku Mużakowskiego wpisanego na listę UNESCO. Żary mogą się stać dla turystów bramą z Polski do Parku Mużakowskiego, ale brak ścieżki rowerowej istotnie to utrudnia. Najważniejszym problemem w aktualnie istniejącej miejskiej infrastrukturze rowerowej jest brak ścieżki w centralnej części miasta pomiędzy dwoma największymi dzielnicami -Zatorze (17 tys. mieszkańców), rdzenne miasto ok. 16 tys. mieszkańców. Miasto podzielone jest przez linię kolejową a połączenia drogowe, gdzie są ścieżki rowerowe znajdują się na granicach terenów zabudowanych. Po jednej stronie (Stare Miasto) znajdują się wszystkie urzędy, szkoły średnie, główny trzon usług i handlu oraz duża strefa przemysłowa, targowisko, a po drugiej większe dzielnice mieszkaniowe. Mimo, że miasto Żary jest zwarte, dojazd do pracy, szkoły średniej, urzędu możliwy jest rowerem tylko dookoła śródmieścia, jednocześnie skomplikowaną i niebezpieczną drogą. Odległości skrajne z domu do pracy szkoły itd. wynoszą maksymalnie ok. 3 km (na strefę Przemysłową). Brak w centralnej części miasta bezpiecznej przeprawy rowerowej nad lub pod torami, skracającej drogę i eliminującej ruch samochodowy ze wszystkimi jego negatywnymi skutkami dla środowiska naturalnego.

Mapa 6. Żary- Żagań, Wyd. Sygnatura z liczbą mieszkańców w dzielnicach Żar



Źródło: UM w Żarach

W 2016r. dokonano pomiaru ruchu na ul. Tunelowej łączącej w środku miasta dwie największe dzielnice Zatorze i Stare Miasto. Pomiar wykonał PEKOM SA w dniach 16.09.2016 i 21.09.2016r.

Tabela 65. Pomiar ruchu na ul. Tunelowej w Żarach

Data pomiaru	Liczba pojazdów	Liczba rowerzystów	Liczba pieszych
16.09.2016 r.	12640	481	5326
21.09.2016 r.	10120	525	6036

Źródło: UM w Żarach

Ulica Tunelowa ma 6,5 m szerokości, posiada chodnik tylko po jednej stronie o szerokości ok. 1,5 do 2 m. Jej modernizacja jest bardzo trudna ze względu na jej duże zagłębienie w terenie, szacowane ogromne koszty i uzyskanie wielu skomplikowanych uzgodnień z PKP. Większość ruchu rowerowego odbywa się po chodniku, mimo łamania w tym zakresie przepisów. W godzinach szczytu samochody stoją tu w korkach i niemożliwy jest ruch rowerów po jezdni oraz po chodniku ze względu na duży ruch pieszy. Problemy na ul. Tunelowej skutkują przesiadaniem się mieszkańców do samochodów i wybór alternatywnych dróg objazdowych, np. ul. Moniuszki oraz ul. Witosa, w których też są korki, ale jest bezpieczniej.

Drugim wąskim gardłem na drodze południe – północ jest dojazd do pracy na strefę przemysłową „Lotnisko”. W firmach ulokowanych na tej strefie przemysłowej zatrudnionych jest ok. 3000 osób. Znikoma ich liczba dojeżdża rowerem. Odległość od największego osiedla (Moniuszki, 10 tys. mieszkańców) wynosi ok. 1,2 km, ale brakuje dojazdu ścieżką rowerową. Brakuje także ścieżki rowerowej przy samej obwodnicy. W ogóle nie ma możliwości dojścia pieszo z miasta do strefy przemysłowej. Sprawia to, że prawie wszyscy pracownicy dojeżdżają do pracy samochodem¹⁸.

Umożliwienie bezpiecznego dojazdu do strefy przemysłowej ze względu na niewielką odległość od miejsca zamieszkania 1-4 km (5 – 15 min dojazdu) powinno skutkować wyborem środka transportu jakim jest rower przez co najmniej 20% pracowników, czyli zmniejszeniem ruchu o co najmniej 500 pojazdów.

Szacuje się, że brak drogi rowerowej południe – północ, na trasie praca – dom powoduje zwiększenie obciążenia ruchem samochodowym o ok. 2000 pojazdów po wszystkich drogach w mieście. (12 tys. Samochodów (ul. Tunelowa) x 20% ruchu = 2,4 tys. samochodów).

Wszystkie te problemy skutkują tym, że wzrasta gwałtownie liczba samochodów w mieście, a ruch rowerowy rozwija się w niezadowalającym tempie.

Komunikacja rowerowa

W 2019 r. stworzono system pn.: Żarskie Rowery Miejskie, w którym do dyspozycji mieszkańców oraz turystów udostępniono 30 rowerów najnowszej generacji rozlokowanych w 5 stacjach. Użytkownik decyduje jak długo korzysta z roweru i gdzie kończy swoją trasę. W dowolnym czasie można korzystać z Żarskich Rowerów podczas przejazdów po mieście i nie tylko. Rower można zostawić poza strefą parkowania za dodatkową opłatą. Mieszkańcy miasta mogli korzystać z żarskich rowerów w okresie od 15 maja 2019 do 31.10.2019 r. W tym czasie dokonali 13001 wypożyczeń i przejechali 42359,09 km. Na jeden rower przypadło 78,8 wypożyczeń. W znacznie większej Zielonej Górze w systemie funkcjonującym od niespełna dwóch lat i dysponującym rozbudowaną siecią stacji rowerowych, na jeden jednoślad przypadło 95,5 wypożyczeń. Miasto Żary zamierza systematycznie rozbudowywać sieć stacji i zwiększać liczbę dostępnych rowerów. Poziom wykorzystania 30 aktualnie dostępnych rowerów wskazuje, że ta forma komunikacji może zdobyć stałych klientów, ale barierą rozwojową jest brak bezpiecznych i tworzących połączone trasy pozwalające na dojechanie do pracy, szkoły czy centrów handlowych, dróg dla rowerów.

Miejska komunikacja publiczna

Problemem jest także nie najlepiej funkcjonująca komunikacja miejska. W Żarach funkcjonuje miejska komunikacja publiczna. Swoim zasięgiem obejmuje obszar administracyjny miasta Żary. Przewoźnik wybierany jest w drodze przetargu nieograniczonego. Od kilku lat usługi te świadczy spółka Feniks v. z Gliwic. Przebieg linii komunikacyjnych jest tak dobrany, aby zapewniał m.in. dojazd młodzieży do większości szkół i powrót z nich, tak samo jak dorosłym dojazd do większości zakładów i przedsiębiorstw zlokalizowanych na całym terenie miasta. W Żarach obecnie funkcjonuje 30 linii komunikacyjnych, obsługuje je 9 autobusów, które łącznie w ciągu roku przejeżdżają ok. 346.000 km, obsługując w tym czasie ok. 500.000 pasażerów biletowanych. Wskaźnik wykorzystania komunikacji miejskiej wynosi ok 1,44 pasażera na wozokilometr i jest niższy niż w 2014 r. Brakuje regularnych połączeń komunikacyjnych pomiędzy osiedlami mieszkaniowymi a głównymi ośrodkami obsługi mieszkańców. Nie został rozwiązany problem funkcjonowania

¹⁸ Źródło: Wniosek pracowników strefy o ścieżkę rowerową, Archiwum UM w Żarach

wielu przewoźników, w tym miejskiego przewoźnika z pobliskiego Żagania którego linie łączą Żary i Żagań. Do rozwiązania problemów w zakresie komunikacji publicznej nie został wykorzystany potencjał współdziałania pięciu gmin zrzeszonych w Żarsko – Żagańskim Obszarze Funkcjonalnym (Żary-GM, Żagań-GM, Iłowa (od stycznia 2020 r.), Żary-GW, Żagań-GW). W obszarze ŻŻOF działają dwie firmy transportowe prowadzące transport zbiorowy, w Żaganiu – miejska spółka komunalna, a w Żarach prywatna firma, która wygrała przetarg. Miasta otoczone są gminami, w których mieszka ok. 30 % łącznej ludności obu miast i pracujących w rdzeniu ŻŻOF. Dodatkowo na tym terenie przenikają się granice powiatów żarskiego i żagańskiego. Wpływa to na poziom skomplikowania organizacji transportu. Miasta i gminy ŻŻOF próbują rozwiązywać te problemy i stworzyli wspólny projekt pt.: „Kompleksowy program komunikacji i w Żarsko – Żagańskim Obszarze Funkcjonalnym”. Nie zmienił on jednak kształtu i funkcjonalności systemu komunikacji publicznej, wprowadzając wyłącznie niewielki zakres udogodnień dla pasażerów w korzystaniu z obecnego systemu¹⁹.

Parkingi w Żarach

Parkingi w Żarach liczą ok.1700 miejsc postojowych dla samochodów osobowych. Na terenie gminy znajdują się dwie strefy płatnego parkowania:

- przy Pl. Przyjaźni z oznakowaniem pionowym, ale bez oznakowania poziomego, 25 miejsc postojowych, w tym 1 miejsce dla niepełnosprawnych,
- Pl. Rynek 53 miejsca postojowe, w tym 2 dla niepełnosprawnych.

Na podstawie obserwacji pracowników Straży Miejskiej i zgłoszeń od mieszkańców ustalono, że poziom zatłoczenia istniejących parkingów powoduje liczne próby parkowania niezgodnego z prawem. Często miejscem parkowania pojazdów są trawniki. Zjawisko to występuje na większej części obszaru miasta. Bardzo szybko rosnąca liczba samochodów osobowych jest problemem, którego nie da się rozwiązać zwiększaniem liczby miejsc parkingowych. Ograniczenia przestrzenne nie pozwalają na nadmierną rozbudowę sieci parkingów. Zagadnienie związane z rotacją pojazdów na parkingach nie jest rozwiązywane przez obecną Strefę płatnego parkowania, w której opłacamy za możliwość parkowania pojazdów. Obecnie w Żarach opłaty za parkowanie w Strefie płatnego parkowania są bardzo niskie w porównaniu z innymi miastami, co niewątpliwie zachęca kierowców do pozostawiania pojazdów na dłuższy okres czasu, czym zmniejsza się zamierzona rotacyjność w wyznaczonej Strefie.

1.5.9. Środowisko

Stan środowiska Żar w analizie porównawczej MRL postrzegany jest jako dobry. Biorąc pod uwagę wartość standaryzowaną wskaźnika Żary plasują się na drugim miejscu spośród miast porównywanych tuż za Żaganiem, wyprzedzając jednocześnie Bolesławiec i Nową Sól. Jeżeli chodzi o dynamikę wzrostu Żary zajmują pierwsze miejsce, wyprzedzając znacznie Nową Sól, Żagań i Bolesławiec.

Tabela 66. Wartość i dynamika wskaźnika standaryzowanego dla obszaru środowiska.

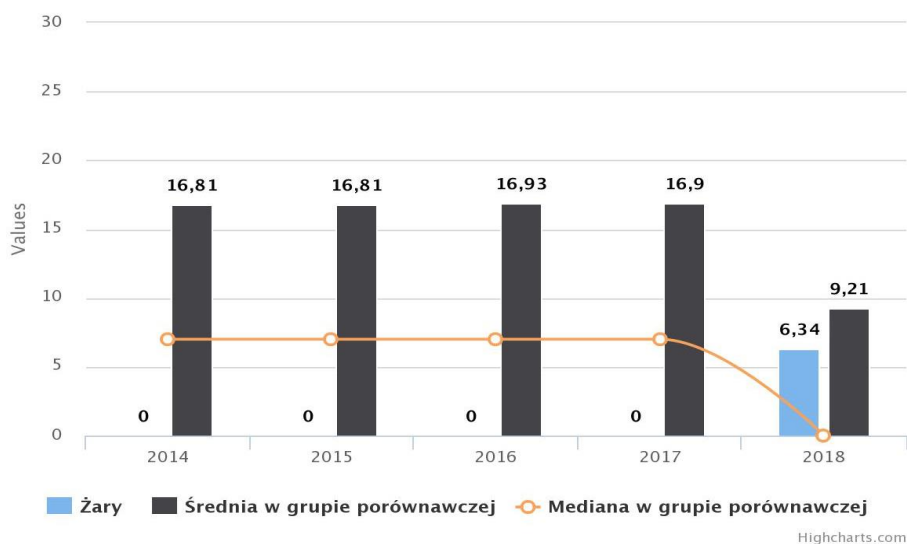
Nazwa JST	Wartość standaryzowana	Dynamika
Żary	0.35	0.27
Bolesławiec	0.26	-0.19
Żagań	0.38	-0.14
Nowa Sól	0.03	-0.03

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

¹⁹ Źródło: Studium wykonalności dla projektu pn. „Kompleksowy program komunikacji w Żarsko- Żagańskim Obszarze Funkcjonalnym” wykonanym przez ARR w Zielonej Górze.

Biorąc pod uwagę obszary chronionej przyrody, lesistość udział zieleni miejskiej w powierzchni miasta, ma ono korzystne wskaźniki podstawowe lub wykazuje wyraźną dynamikę wzrostu wartości wskaźnika.

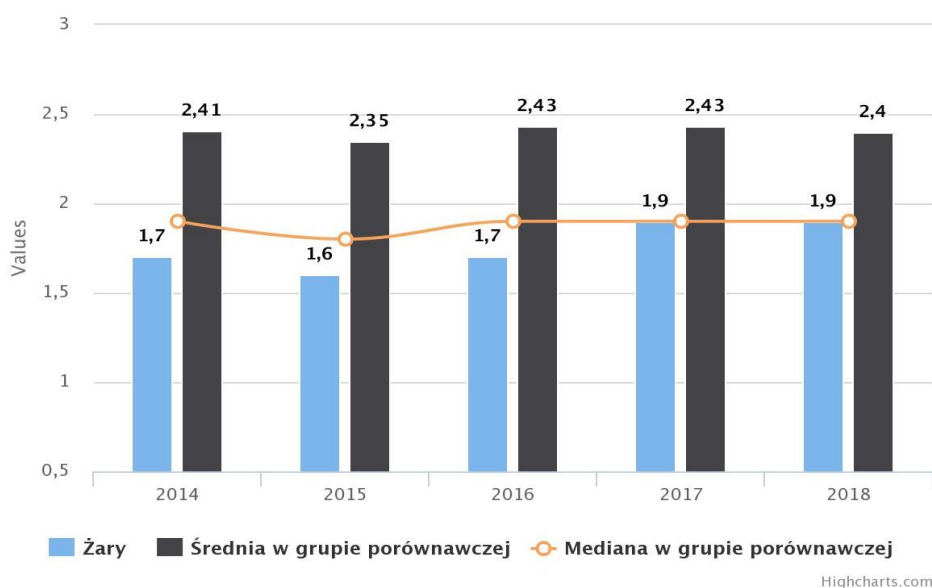
Wykres 36. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wykres 37. Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego



Objęcie ochroną w formie obszaru chronionego krajobrazu Lasu Żarskiego o powierzchni 216.0 ha oraz dodatkowa ochrona Lasu Żarskiego jako specjalnego obszaru ochrony (SOO) na obszarze 199.0 ha znacznie wpłynęło na poprawę tego wskaźnika i zapewniło tym terenom trwałość jako użytków ekologicznych. Równocześnie stanowią one czynnik wyróżniający miasto w grupie porównawczej pod względem lesistości terenów miejskich. Pod względem udziału w powierzchni miasta terenów parkowych Żary odbiegają na niekorzyść od porównywanych w analizie, to wskaźnik dynamiki pokazuje korzystną tendencję i zmniejszanie dystansu do konkurencji (wykres poniżej). Miasto prowadzi prace związane z poprawą jakości terenów parkowych i lepszemu wykorzystaniu ich funkcji ekologicznych. Kolejny etap rewaloryzacji parku przy Pałacu Promnitzów realizowany z udziałem funduszy UE pozwoli na znaczne rozszerzenie zakresu usług ekosystemów w centrum miasta.

1.5.9.1. Gospodarka odpadami

Podstawą funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi w województwie są wyznaczone przez sejmik województwa regiony gospodarki odpadami komunalnymi, obejmujące regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych o przepustowości wystarczającej do przyjmowania i przetwarzania odpadów z obszaru zamieszkałego przez minimum 120 tys. mieszkańców, spełniające w zakresie technicznym kryteria najlepszej dostępnej techniki, obsługujące poszczególne regiony gospodarki odpadami.

Kierując się efektywnością ekonomiczno–ekologiczną, Sejmik Województwa Lubuskiego dokonał podziału województwa lubuskiego na 4 regiony gospodarki odpadami. Gmina Żary o statusie miejskim została przydzielona do Regionu Zachodniego. Pozostałe gminy wchodzące w skład Regionu to: Bobrowice, Brody, Bytnica, Gozdnicza, m. Gubin, gm. Gubin, Iłowa, Jasień, Krosno Odrzańskie, Lipinki Łużyckie, Lubsko, Łęknica, Maszewo, Nowogród Bobrzański, Przewóz, Trzebiel, Tuplice, Wymiarki, gm. Żagań, m. Żagań, gm. Żary.

Zgodnie z nowym systemem gospodarki odpadami komunalnymi, w każdym z wyznaczonych regionów ma funkcjonować regionalna instalacja przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK). W Regionie zachodnim RIPOK-iem jest Zakład Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. w Marszowie. Zakład Zagospodarowania w Marszowie powstał w 2015 r. w ramach projektu pt.: „Gospodarka odpadami w obrębie powiatów żarskiego i żagańskiego”. Celem budowy specjalistycznego zakładu zagospodarowania odpadów jest redukcja odpadów deponowanych na składowiskach oraz wzrost poziomu odzysku odpadów także poprzez rozbudowany program selektywnej zbiórki i edukacji ekologicznej. ZZO w Marszowie składa się m. in. z sortowni, kompostowni, punktu demontażu odpadów wielkogabarytowych, stacji kruszenia (recyklingu) odpadów budowlanych, boksów magazynowych paliwa alternatywnego oraz boksów magazynowych surowców wtórnych.

Gmina Żary o statusie miejskim objęła systemem odbierania odpadów komunalnych wszystkie zamieszkałe nieruchomości położone w jej granicach administracyjnych. Obowiązek wyposażenia nieruchomości w pojemniki i worki do gromadzenia odpadów komunalnych przejęła na siebie Gmina Żary o statusie miejskim i przekazała go w ramach umowy firmie odbierającej odpady komunalne z terenu Miasta Żary. Wszyscy mieszkańcy gminy, którzy zadeklarowali selektywną zbiórkę zostają wyposażeni w zestawy odpowiednich worków.

Mieszkańcy mogą również w ramach wnoszonej opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi zawieźć swoje wysortowane odpady do Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) funkcjonującego w PK PEKOM S.A. w Żarach, ul. Św. Brata Alberta 8. Przetknięte leki można oddawać w aptekach, do ustawionych w nich specjalnych pojemników opróżnianych przez uprawnionego przedsiębiorcę.

Tabela 67. Dane o właścicielach nieruchomości i złożonych deklaracjach z danymi o liczbie mieszkańców oraz sposobie zbierania odpadów

Rok	Ilość złożonych deklaracji		Liczba mieszkańców objętych systemem wg stanu na dzień 31.12.2018 roku w zależności od miejsca zamieszkania		Liczba mieszkańców objęta selektywną zbiórką odpadów w zależności od miejsca zamieszkania	
	właściciele domów jednorodzinnych i lokali mieszkalnych w małych wspólnotach mieszkaniowych;	zarządy i zarządcy spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych	budynki wielorodzinne	budynki jednorodzinne	budynki wielorodzinne	budynki jednorodzinne
2017	3 814	579	21 402	9 499	18 693	6 022
2018	3 889	588	21 097	9 482	18 519	6 027

Źródło: UM w Żarach.

Ilość odpadów komunalnych odebranych przez od właścicieli nieruchomości z terenu gminy w 2018 roku to 16 551,66 Mg (ton) z tego 11 593,47 Mg stanowiły odpady niesegregowane (zmieszane), a 2 145,95 Mg odpady ulegające biodegradacji (papier i tektura, odpady zielone). Pozostałe odpady komunalne odebrane z obszaru gminy to: tworzywa sztuczne, metale, szkło, odpady wielkogabarytowe oraz odpady remontowo-budowlane.

Tabela 68. Masa odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Żary o statusie miejskim

Rodzaj odebranych odpadów komunalnych	Masa odebranych odpadów komunalnych [Mg] w 2018 roku		
	I półrocze	II półrocze	Rok 2018
zmieszane (niesegregowane) z nieruchomości zamieszkałych	4396,27	4554,36	8950,63
zmieszane (niesegregowane) z nieruchomości niezamieszkałych	1309,50	1333,34	2642,84
Odpady zielone	769,72	1081,11	1850,83
Pozostałości z sortowania i z mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów komunalnych	3858,63	4715,31	8573,94

Źródło: Sprawozdania: podmiotów odbierających odpady komunalne od właścicieli nieruchomości oraz Zakładu Zagospodarowania Odpadów Sp. z o.o. (RIPOK)

Podsumowując, łączna masa wszystkich odpadów systematycznie rośnie o około 5% z roku na rok. Ogólny wzrost łącznej masy odpadów jest wynikiem szybko rosnącego strumienia odpadów selektywnie zbieranych. Tendencja ta będzie się utrzymywać wraz ze wzrostem zamożności mieszkańców. Zdecydowany wzrost zbiórki selektywnej oraz funkcjonowanie nowoczesnego PSZOK w Marszowie zabezpieczają potrzeby Żar na przewidywalną przyszłość.

1.5.9.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Tabela 69. Ujęcia wody na terenie miasta Żary.

Gmina	Miejscowość	Rodzaj ujęcia	Wydajność ujęcia Q [m ³ /h]
m. Żary	Żary, ul. Piastowska	podziemne	480,0
	Żary, ul. Zgorzelecka	podziemne	152,0
	Sieniawa – Miłowice	podziemne	275,0
	Żary, Zawiszy Czarnego	podziemne	50,0

Źródło: Program ochrony środowiska dla Łużyckiego Związku Gmin na lata 2018-2021 z perspektywą na lata 2022- 2025

Całkowita długość sieci wodociągowej na terenie Gminy Żary o statusie miejskim w 2018 roku wynosiła 167,4 km, a ilość przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania 3215 sztuk. Według danych GUS, w roku 2018 ilość osób korzystających z instalacji wodociągowej wynosiła 95,4% ogółu ludności. Tak więc sieć wodociągowa kształtuje się na bardzo dobrym poziomie.

Tabela 70. Dane charakteryzujące stan gospodarki wodnej w latach 2016-2018

L.p.	Dana charakteryzująca	Jednostka	Lata		
			2016	2017	2018
1	Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	163,4	164,9	167,4
2	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt	3023	3064	3215
3	Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	1114,0	1115,8	1139,6
4	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	36223	36108	35962
5	Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³	29,2	29,4	30,2
6	Korzystający z instalacji	% ogółu ludności	95,2	95,3	95,4

Źródło: GUS

Całkowita długość sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Żary o statusie miejskim w 2018 roku wynosiła 133,7 km, a ilość przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania 3069 sztuk.

W porównaniu do lat 2016-2017 zaobserwowano znaczny wzrost ilości przyłączy kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych. Według danych GUS, w roku 2018 ilość osób korzystających z instalacji wodociągowej wynosiła 93,8% ogółu ludności i w przeciągu trzech lat obserwuje się tendencję rosnącą. Natomiast różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wynosi jedynie 1,6%.

Tabela 71. Dane charakteryzujące stan gospodarki ściekowej w latach 2016-2018

L.p.	Dana charakteryzująca	Jednostka	Lata		
			2016	2017	2018
1	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	131,3	132,3	133,7
2	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt	1155	1191	3069
3	Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	1026,0	1299,3	1440,2
4	Ścieki oczyszczane odprowadzone	dam ³	1446,0	1431,0	1447,0
5	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	33480	33398	35332
6	Ilość zbiorników bezodpływowych	szt	159	159	159
7	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków	szt	39	39	39
8	Korzystający z instalacji	% ogółu ludności	88,0	88,1	93,8
9	Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wg lokalizacji	%	7,2	7,2	1,6

Źródło: GUS

Wody opadowe

Odpływ wód opadowych z terenu miasta realizowany jest systemem kanalizacji deszczowej (grawitacyjnej i pompowej – niewielki zakres w strefie przemysłowej) oraz rowami otwartymi. Na terenie miasta cały system wspomagany jest zbiornikami retencyjnymi otwartymi o objętości V=2212 m³ i V=4500 m³, retencją kanałową w ul. Żagańskiej, a w strefie przemysłowej zbiornikiem retencyjnym wydzielonym z istniejących stawów poprzez wykonaną groblę o objętości V=5112 m³. Końcowym odbiornikiem jest rzeka Żarka przepływająca przez miasto oraz w ciek Czerwona Woda w obrębie dzielnicy Kunice. W 2020 roku stwierdzone zostały przypadki zanieczyszczenia wód opadowych ściekami komunalnymi. Ponadto, w mieście w niewielkiej skali użytkowane są wody opadowe w gospodarce komunalnej np. do podlewania trawników i roślin.

Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Głównym celem KPOŚK jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków na terenie poszczególnych aglomeracji. Uchwałą nr XIV/138/15 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 16 listopada 2015 r., wyznaczono aglomerację Żary o równoważnej liczbie mieszkańców 41 954, z oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w Żarach, której obszar obejmuje miasto Żary oraz miejscowości Grabik. Mirostowice Dolne oraz Łaz. Mimo tendencji spadkowej liczby mieszkańców w mieście Żary oraz zmniejszaniem się ilości osób korzystających z sieci wodociągowej, rośnie ilość wody dostarczonej gospodarstwom domowym oraz zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca.

Tabela 72. Dane charakteryzujące stan gospodarki wodnej w latach 2016-2018

L.p.	Dana charakteryzująca	Jednostka	Lata		
			2016	2017	2018
1	Długość czynnej sieci rozdzielczej	km	163,4	164,9	167,4
2	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	3023	3064	3215
3	Woda dostarczona gospodarstwom domowym	dam ³	1114,0	1115,8	1139,6
4	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	36223	36108	35962
5	Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca	m ³	29,2	29,4	30,2
6	Korzystający z instalacji	% ogółu ludności	95,2	95,3	95,4

Źródło: GUS

Mimo spadku demograficznego, w latach 2016-2018 zauważalny jest ciągły wzrost ilości odprowadzanych ścieków bytowych siecią kanalizacyjną oraz wzrost liczby ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej.

Tabela 73. Dane charakteryzujące stan gospodarki ściekowej w latach 2016-2018

Lp.	Dana charakteryzująca	Jednostka	Lata		
			2016	2017	2018
1	Długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	131,3	132,3	133,7
2	Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt	1155	1191	3069
3	Ścieki bytowe odprowadzone siecią kanalizacyjną	dam ³	1026,0	1299,3	1440,2
4	Ścieki oczyszczane odprowadzone	dam ³	1446,0	1431,0	1447,0
5	Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	33480	33398	35332
6	Ilość zbiorników bezodpływowych	szt	159	159	159
7	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków	szt	39	39	39
8	Korzystający z instalacji	% ogółu ludności	88,0	88,1	93,8
9	Różnica pomiędzy odsetkiem ludności korzystającej z wodociągu i z kanalizacji wg lokalizacji	%	7,2	7,2	1,6

Źródło: GUS

Z informacji uzyskanej od Spółki Wodno-Ściekowej „Złota Struga” wynika, że aktualnie oczyszczalnia ścieków oczyszcza rocznie 1 509 tys. m³ (ok. 4 130 m³/dobę) ścieków z terenów tworzących aglomerację Żary. Stosowana obecnie technologia oraz zainstalowane urządzenia są mocno zestarzałe i energochłonne. W 2019 r. rozpoczęto I etap modernizacji oczyszczalni, której celem jest zmiana technologii oraz dostosowanie jej wielkości do potrzeb wynikających z wielkości aglomeracji. Docelowa zdolność oczyszczalni będzie wynosiła 8 000 m³ na dobę (maks. 10 000 m³), z zastosowaniem wydajniejszej, energooszczędnej i przyjaznej środowisku, technologii. Realizacja tej inwestycji zapewni zdolność oczyszczania ścieków na ok.20 lat przy uzyskiwaniu doskonałych parametrów oczyszczania ścieków.

Zapotrzebowanie na usługi w zakresie gospodarki wodno - ściekowej jest pokrywane w bardzo wysokim stopniu. Pozostałe do podłączenia obiekty będą realizowane systematycznie w ramach bieżącej działalności.

Zidentyfikowanym deficytem jest niedostosowanie sieci kanalizacji deszczowej do opadów nawałnych wynikających ze zmian klimatu, pojawiające się zanieczyszczenia deszczówki przez ścieki komunalne oraz brak dostosowań technicznych i organizacyjnych pozwalających na gromadzenia wód opadowych przez instytucje komunalne i mieszkańców.

1.5.9.3. Stan jakości powietrza atmosferycznego

Zgodnie z ekspertyzą pn. Stan jakości powietrza w Zarach²⁰, analiza wyników badań wykazała, że w latach 2013-2017 w mieście Żary głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza były wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM10 oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu. Ponadto stwierdzono przekroczenie poziomów celu długoterminowego określonych w odniesieniu do stężenia ozonu (8- godzinna średnia krocząca) oraz pyłu PM2,5 (tzw. faza II) z terminem osiągnięcia do 1 stycznia 2020 r. Na przestrzeni analizowanych lat 2013-2017 stwierdzono tendencję obniżania się poziomów stężeń wskaźników zanieczyszczeń powietrza w mieście Żary. Odnotowane stężenia gazów (za wyjątkiem ozonu w roku 2015) i pyłów nie przekraczały poziomów informowania i alarmowych.

²⁰ Źródło: Ekspertyza stanu jakości powietrza w mieście Żary w latach 2013-2017

Analiza stężeń zanieczyszczeń gazowych w powietrzu w rozpatrywanym okresie czasu nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych poziomów odniesienia ze względu na ochronę zdrowia. Na podstawie corocznej oceny jakości powietrza w mieście Żary przeprowadzanej w latach 2013-2017 w zakresie zanieczyszczeń gazowych nie wykazano zmian w klasyfikacji. Ze względu na stężenia SO₂, NO₂ i CO obszar zaliczono do klasy A. Z uwagi na przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla ozonu do osiągnięcia w roku 2020 obszar zaliczono do klasy D2.

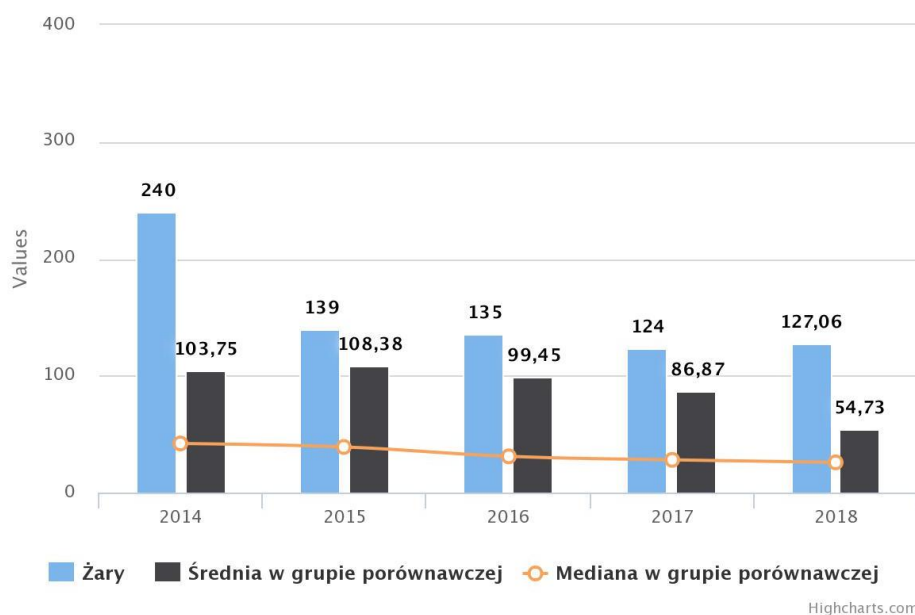
W przypadku zanieczyszczeń pyłowych na przestrzeni analizowanych lat poprawiła się klasyfikacja obszaru ze względu na zanieczyszczenie pyłem PM₁₀ z klasy C na klasę A. W latach 2013-2014 ze względu na przekroczenie wartości normatywnej w odniesieniu do wartości średniodobowych oraz ze względu na liczbę dni przekroczeń pyłu zawieszonego PM₁₀ obszar zaklasyfikowano do klasy C. W latach 2015-2017 nie stwierdzono ponadnormatywnej ilości dni z przekroczeniem normy dobowej i obszar zaklasyfikowano do klasy A. W latach 2013-2017 nie stwierdzono przekroczeń średniorocznej wartości dopuszczalnej 40 µg/m³.

Analiza wskaźników jakości powietrza w latach 2013-2017 wykazała zróżnicowanie stężeń zanieczyszczeń w ciągu roku kalendarzowego będące wynikiem spalania paliw w celu ogrzewania budynków oraz reakcji fotochemicznych zachodzących w atmosferze.

W analizowanych latach 2013-2017 widoczna jest wyraźna zmienność sezonowa zawartości w powietrzu: SO₂, CO, pyłu PM₁₀ i PM_{2,5} oraz benzo(a)pirenu w pyle PM₁₀. Najwyższe stężenia wymienionych zanieczyszczeń występowały w okresie niskich temperatur od stycznia do marca/kwietnia oraz od października do grudnia. Zimą produkcja energii cieplnej jest głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w miastach. Gdy temperatura jest bardzo niska to intensywna emisja z różnych źródeł ogrzewania (zorganizowanych i indywidualnych) powoduje wysoką koncentrację w powietrzu pyłów (PM₁₀, PM_{2,5}), tlenku węgla i dwutlenku siarki oraz benzo(a)pirenu zawartego w pyle PM₁₀. Ilość emitowanych zanieczyszczeń zależy od jakości i rodzaju spalanego paliwa oraz typu pieca. Gospodarstwa domowe ogrzewane są z reguły węglem lub olejem opałowym. Największą emisję pyłów (PM_{2,5} oraz PM₁₀) i benzo(a)pirenu zawartego w PM₁₀, powoduje spalanie węgla w starych i często źle wyregulowanych kotłach i piecach domowych oraz w dużych miastach komunikacja. Spalenie 1 kg węgla jest równoznaczne z emisją 2,2-380 mg benzo(a)pirenu. Oleje opałowe w procesach spalania powodują mniejszą emisję WWA (wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne), szacowaną na poziomie dziesiątych części µg benzo(a)pirenu na 1 kg oleju. W trakcie spalania paliw samochodowych tworzy się około 150 różnych WWA. Im bardziej aromatyczne paliwo, tym więcej węglowodorów powstanie w wyniku jego spalania. Inne źródła WWA to pył ścierany z opon i asfaltu. Istotne znaczenie mają także rozwiązania urbanistyczne i warunki meteorologiczne. Ciasna zabudowa, przestarzałe systemy grzewcze sprzyjają wysokiej zawartości zanieczyszczeń w powietrzu. Bardzo duży wpływ mają warunki meteorologiczne (wiatry, opady) oraz ukształtowanie terenu. Gdy prędkość wiatru jest niewielka i temperatura powietrza jest bardzo niska (typowa sytuacja dla tworzenia się inwersji temperatury), to zanieczyszczenia powietrza utrzymują się blisko powierzchni ziemi poniżej warstw inwersyjnych, i nie są wynoszone poza obszar miasta. Powoduje to utrzymywanie się wyższych koncentracji zanieczyszczeń.

W lecie głównymi zanieczyszczeniami w powietrzu atmosferycznym są: NO₂ i O₃. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w mieście dwutlenkiem azotu jest transport drogowy. Rano intensywny ruch drogowy powoduje duże emisje tlenków azotu i tlenku węgla. Reakcje chemiczne zachodzące w atmosferze mogą usuwać liczne zanieczyszczenia lub czynić je mniej szkodliwymi, ale mogą też przetwarzać te same zanieczyszczenia w związki chemiczne bardziej niebezpieczne, czego przykładem są reakcje chemiczne zachodzące w powietrzu przy udziale światła słonecznego, które powodują spadek koncentracji tlenków azotu i wzrost koncentracji ozonu troposferycznego.

Wykres 38. Emisja zanieczyszczenia pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg)



Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Źródła zanieczyszczeń powietrza

Na tle pozostałych gmin ujętych w analizie porównawczej w MRL Żary niekorzystnie wyróżniają się w zakresie zanieczyszczeń powietrza emitowanych przez przemysł. Funkcjonująca w mieście stacja pomiarowa, zlokalizowana przy ul. Szymanowskiego 8 prowadzi bardzo rozbudowane analizy stanu powietrza, badając również zanieczyszczenia nie mieszczące się w standardowej gamie czynników szkodliwych. Takim specyficznym związkem poddawanych badaniom jest formaldehyd. Ten pollutant nie posiada zdefiniowanej dopuszczalnej normy zawartości w powietrzu. Skala jego oddziaływania nie jest również oficjalnie potwierdzona. Również analiza porównawcza wykonana w narzędziu Monitor Rozwoju Lokalnego wskazuje, że pomimo znacznego ograniczenia emisji pyłów, od 2014 nadal utrzymuje się ich wysoki poziom, znacznie wyższy niż w gminach z grupy odniesienia, bez wyraźnej tendencji do zmniejszania się. W opinii mieszkańców, stan powietrza atmosferycznego w Żarach jest poważnym problemem. Z powyższego opisu stanu środowiska w Żarach wynika, że zarówno badania jak i opinie mieszkańców wskazują, że głównym problemem w tym zakresie jest stan powietrza w mieście. Na terenie Gminy wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii stanowi niewielki udział w ogólnym zapotrzebowaniu energetycznym. Pomimo dobrych warunków klimatycznych na terenie Gminy nie wykorzystuje się ogniw fotowoltaicznych.

1.5.10. Zagospodarowanie przestrzenne

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żary

Obecnie obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żary (SUiKPZ) zostało przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w Żarach Nr XIII/74/99 z dnia 25 listopada 1999 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W wyniku zachodzących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta oraz planowanych zadań na szczeblu wojewódzkim (wynikających m.in. z planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego uchwalonego przez Sejmik Województwa Lubuskiego w 2002r.) SUiKPZ częściowo utraciło swoją aktualność, w efekcie czego

została opracowana zmiana tego dokumentu i uchwalona przez Radę Miejską w Żarach- uchwała Nr XXXVIII/27/2006 z dnia 27 kwietnia 2006 r.

Rada Miejska w Żarach podejmując uchwałę dotyczącą uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta, jak również jego zmiany, określiła politykę przestrzenną w granicach administracyjnych miasta Żary wraz z lokalnymi zasadami zagospodarowania przestrzennego. Dokument ten został sporządzony w części tekstowej i graficznej. SUIKPZ wiąże władze gminy w zakresie określania i przeznaczania funkcjonalnego oraz zasad kształtowania przestrzennego terenów wyznaczonych do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub ich zmian.

W opracowanej w roku 2014 ocenie aktualności SUIKPZ stwierdzono, że w części tekstowej występuje brak omówienia i ustaleń wynikających z aktualizowanych materiałów zewnętrznych, w tym:

- zadań samorządu województwa zapisanych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, m.in. w zakresie rozbudowy infrastruktury (taboru transportu publicznego, rozbudowy infrastruktury kolejowej);
- celów i kierunków działań w pięciu obszarach (ekologia, infrastruktura, gospodarka, przestrzeń i społeczeństwa) wynikających ze Strategii Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Miasta Żary na lata 2007- 2015; m.in. w zakresie tworzenia stref aktywności gospodarczej;
- problematyki zawartej w „Ekofizjografii miasta Żary” (2005);
- obowiązków wynikających ze zmian ustawowych, w tym obowiązku naniesienia lokalizacji udokumentowanych złóż kopalin.

Ponadto wymagają skorygowania bilanse terenów mieszkaniowych, usługowych i zieleni w oparciu o zaktualizowaną prognozę demograficzną, które są podstawą do aktualizacji kierunków rozwoju przestrzennego oraz wyznaczania nowych terenów inwestycyjnych.

W związku z powyższym Burmistrz Miasta Żary, na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Żarach Nr VII/43/15 z dnia 29 kwietnia 2015 r., przystąpił do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żary w granicach administracyjnych Gminy Żary o statusie miejskim. Obecnie prowadzone są w tym zakresie prace analityczne i projektowe.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego miasta Żary.

Jednym z podstawowych narzędzi umożliwiających pozytywne zmiany, a co za tym idzie poprawę wizerunku miasta są plany miejscowe, które wykluczają wydawanie decyzji o warunkach zabudowy skutkujących degradacją przestrzeni.

Udział łącznej powierzchni terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (683,7 ha) w ogólnej powierzchni miasta (3349,0 ha) wynosił na koniec 2013 r. (umowny termin ostatniej „Oceny zmian w zagospodarowaniu) - 20,4%. W związku z uchwaleniem w 2014 r. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Centrum Miasta w Żarach, łączny udział terenów objętych MPZP w powierzchni miasta osiągnął 27,1%. Uwzględniając powierzchnię terenów leśnych (w granicach administracyjnych miasta wynoszącą ok. 689,0 ha) jako niewymagających sporządzenia MPZP, można w przybliżeniu przyjąć, że łączna powierzchnia terenów miejskich (terenów zainwestowanych i terenów otwartych użytków rolnych) nie posiadających jeszcze planów miejscowych wynosi obecnie ok. 1822,2 ha, co stanowi ok. 54,4% powierzchni miasta.

Tabela 74. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w latach 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Bolesławiec	96,8	96,8	89,3	96,9	96,9
Nowa Sól	73,2	73,2	78,8	80,1	80,1
Żagań	22,8	22,8	22,8	22,8	22,8
Żary	27,1	27,1	27,1	27,1	27,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

W odniesieniu do 2018 r. porównując Żary do wybranych miast nie ulega wątpliwości fakt, iż Bolesławiec (96,9%) i Nowa Sól (80,1%) znacznie wyprzedzają Żary (27,1%) pod względem udziału powierzchni objętej obowiązującymi MPZP w powierzchni ogółem.

Tabela 75. Ilość uchwalonych planów zagospodarowania przestrzennego ogółem w latach 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Bolesławiec	40	52	56	64	68
Nowa Sól	28	32	34	40	41
Żagań	31	31	32	32	32
Żary	10	10	10	10	10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych.

Biorąc pod uwagę ilość uchwalanych planów zagospodarowania przestrzennego w latach 2014-2018 największy wzrost widoczny jest w Bolesławcu (70 %). Niewielki wzrost zanotował Żagań (3,2%). Natomiast Żary nie zwiększyły ilości uchwalanych planów zagospodarowania przestrzennego.

1.6. Analiza pozycji konkurencyjnej Miasta Żary w oparciu o Monitor Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich

Analizie porównawczej poddano następujące miasta:

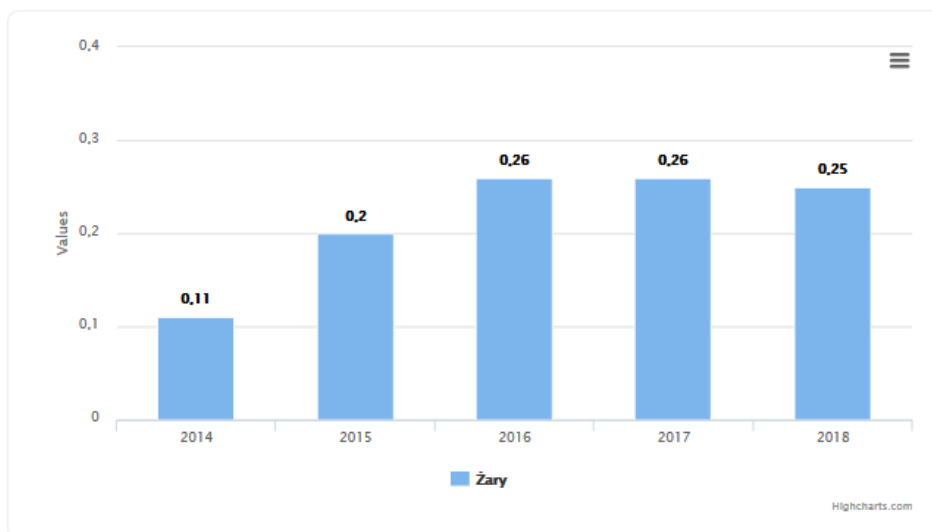
- Żary,
- Bolesławiec,
- Nowa Sól,
- Żagań.

na dwóch poziomach Monitora Rozwoju Lokalnego Związku Miast Polskich:

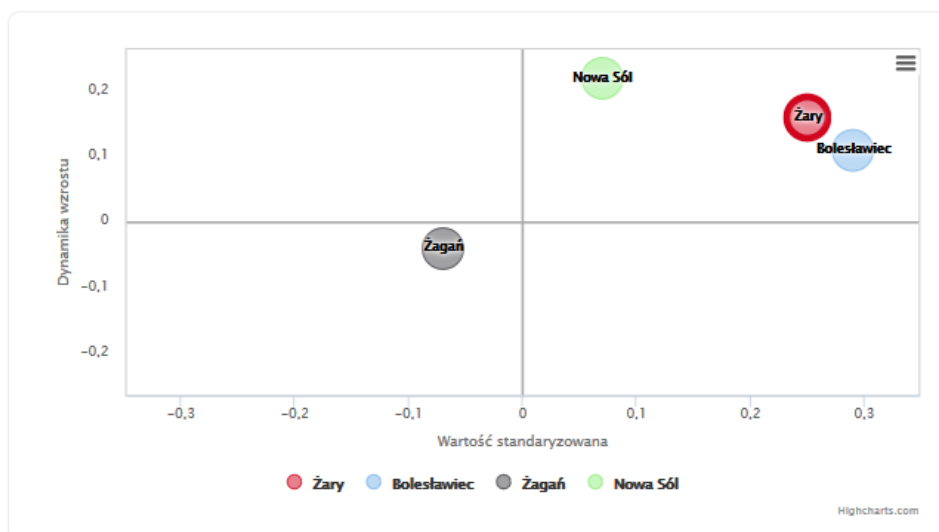
- ogólnego wskaźnika rozwoju gminy,
- wskaźników rozwoju dla wymiarów:
 - gospodarczego,
 - społecznego,
 - środowiskowego.

Dodatkowo w analizie przedstawiona zostanie sytuacja i dynamika zmian w 12 obszarach wymienionych w Monitorze Rozwoju Lokalnego. W zakresie ogólnego wskaźnika rozwoju najwyższą wartością charakteryzuje się Bolesławiec, niewiele ustępują mu Żary, większa różnica dotyczy Nowej Soli, która wykazuje najwyższą dynamikę zmian, wyprzedzając w tym Żary i Bolesławiec. Ujemną wartość i dynamikę zmian notuje Żagań. Graficzna prezentacja wartości wskaźnika znajduje się poniżej.

Wykres 39. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy.



	2014	2015	2016	2017	2018
Wskaźnik rozwoju	0.11	0.2	0.26	0.26	0.25



	Wartość	Dynamika
Żary	0.25	0.16
Bolesławiec	0.29	0.11
Żagań	-0.07	-0.04
Nowa Sól	0.07	0.22

Źródło: systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Ten dość optymistyczny obraz jest korygowany w analizie poszczególnych obszarów oraz analizach szczegółowych, wskazujących na bardzo poważne zagrożenia dla rozwoju miasta wynikające z sytuacji demograficznej, jej konsekwencji dla gospodarki i usług społecznych oraz widocznych problemów w sferach ochrony środowiska i gospodarki przestrzennej.

Wyniki analizy sytuacji i dynamiki zmian w 12 obszarach ujętych w MRL.

Wykorzystując narzędzie MRL przeprowadzono analizę konkurencyjności Żar w 12 obszarach ujętych w MRL.

Podsumowanie wykonanych analiz zawiera się w poniższej tabeli.

Tabela 76. Podsumowanie wykonanych analiz.

Obszar w MRL	Wartość standaryzowana wskaźnika	Dynamika wzrostu	Żary	Bolesławiec	Żagań	Nowa Sól
Obszar 1: Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	Najwyższą wartością standaryzowaną wskaźnika charakteryzują się Żary, wyprzedzając znacznie Bolesławiec, Żagań i Nową Sól.	Najwyższą dynamiką wzrostu charakteryzuje się Bolesławiec, który wyprzedza pod tym względem Żary oraz znacznie Żagań i Nową Sól.	1	2	3	4
			2	1	3	4
			3	3	6	8
Obszar 2: Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	Żary plasują się na drugim miejscu spośród miast porównawczych. Wyprzedza je zdecydowanie Bolesławiec. Za Żarami sklasyfikowany jest Żagań oraz Nowa Sól (wartość ujemna).	Żary pozostają na ostatnim miejscu. Wyprzedza je Żagań, Bolesławiec oraz Nowa Sól	2	1	3	4
			4	3	3	4
			6	4	6	8
Obszar 3: Sytuacja materialna mieszkańców	Żary, wyprzedzając Bolesławiec oraz znacznie Żagań i Nową Sól	Nowa Sól, który wyprzedza pod tym względem Bolesławiec oraz Żary i Żagań	1	2	3	4
			3	2	4	1
			4	4	7	5
Obszar 4: Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	Żary wraz z Bolesławcem plasują się na drugim miejscu spośród miast porównawczych. Wyprzedza je Nowa Sól. Na ostatniej pozycji sklasyfikowany został Żagań	Żary są na drugiej pozycji, a znacznie wyprzedza je Nowa Sól, która lideruje stawce. Daleko w tyle (z wartościami ujemnymi) pozostaje Bolesławiec oraz Żagań.	2	2	4	1
			2	3	4	1
			4	5	8	2
Obszar 5: Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	Żary, wyprzedzając Bolesławiec oraz znacznie Nową Sól i Żagań	Bolesławiec, który wyprzedza pod tym względem Żagań, Żary oraz Nową Sól	1	2	4	3
			3	1	2	4
			4	3	6	7
Obszar 6: Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	Żary plasują się na drugim miejscu spośród miast porównawczych. Wyprzedza je zdecydowanie Bolesławiec. Za Żarami sklasyfikowany jest Żagań oraz Nowa Sól.	Żary wraz z Żaganiem pozostają na ostatnim miejscu. Wyprzedza je Bolesławiec (lider) oraz Nowa Sól.	2	1	3	4
			3	1	3	2
			5	2	6	6
Obszar 7: Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	Żary wraz z Żaganiem plasują się na drugim miejscu spośród miast porównawczych. Wyprzedza je Bolesławiec. Na ostatnim miejscu pozostaje Nowa Sól.	Żary zajmują przedostatnie miejsce, wyprzedzając jedynie Żagań. Wyprzedza je zdecydowanie Nowa Sól (lider) oraz Bolesławiec	2	1	2	4
			3	2	4	1
			5	3	6	5
Obszar 8: Poziom bezpieczeństwa	Żary plasują się na pierwszym miejscu spośród miast porównawczych, wyprzedzając kolejno Żagań, Nową Sól i Bolesławiec	Żary zajmują również pierwsze miejsce, wyprzedzając znacznie Nową Sól, Bolesławiec i Żagań.	1	4	2	3
			1	3	4	2
			2	7	6	5
Obszar 9: Sytuacja demograficzna	Żary plasują się na pierwszym miejscu spośród miast porównawczych, wyprzedzając kolejno Nową Sól, Bolesławiec i Żagań.	Żary zajmują również pierwsze miejsce, wyprzedzając znacznie Bolesławiec, Nową Sól i Żagań.	1	3	4	2
			1	2	4	3
			2	5	8	5

Obszar 10: Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnętrzna)	Żary plasują się na przedostatnim-trzecim miejscu spośród miast porównawczych. Wyprzedza je zdecydowanie Nowa Sól i Bolesławiec. Za Żarami sklasyfikowany jest Żagań (wartość ujemna).	wzrostu Żary pozostają na ostatnim miejscu (wartość ujemna). Wyprzedza je Nowa Sól (lider), Bolesławiec oraz Żagań (wartość ujemna).	3	3	4	1
			4	2	3	1
Obszar 11: Ład i struktura przestrzenna obszaru	Żary plasują się na przedostatnim-trzecim miejscu spośród miast porównawczych (wartość ujemna). Wyprzedza je zdecydowanie Nowa Sól i Bolesławiec. Za Żarami sklasyfikowany jest Żagań (wartość ujemna).	Żary pozostają na przedostatnim miejscu (wartość ujemna), wyprzedzając jedynie Żagań. Liderem je Nowa Sól, która wyprzedza Bolesławiec (wartość ujemna).	3	2	4	1
			3	2	4	1
Obszar 12: Lokalne środowisko przyrodnicze	Żary plasują się na drugim miejscu spośród miast porównawczych tuż za Żaganiem, wyprzedzając jednocześnie Bolesławiec i Nową Sól.	Żary zajmują pierwsze miejsce, wyprzedzając znacznie Nową Sól, Żagań i Bolesławiec.	2	3	1	4
			1	4	4	2
Razem:	Wartość wskaźnika		21	27	35	34
	Dynamika rozwoju		30	26	41	36
	Suma		51	53	76	70

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Rozwoju Lokalnego

Analiza konkurencyjności miasta Żary została wykonana w oparciu o sytuację i dynamikę zmian w 12 obszarach wymienionych w MRL- w porównaniu z trzema ośrodkami wskaźnikowymi. W analizie przyjęto punktację:

- za najlepszy wynik – 1 pkt,
- za drugi, trzeci i czwarty odpowiednio 2, 3 i 4 punkty.

Na najlepszy wynik wskazuje najniższa suma punktów.

Analiza pokazuje dość dużą konkurencyjność Żar w stosunku do wybranych miast województwa lubuskiego. Zarówno sytuacja jak i dynamika zmian wypada korzystnie na tle Żagania i Nowej Soli. Przewaga jest widoczna w 10 z 12 obszarów. Wyraźnie najłabszą stroną Żar są obszary: 10-Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnętrzna) i 11 - Ład i struktura przestrzenna obszaru. Bolesławiec położony w województwie dolnośląskim uzyskuje wynik bardzo zbliżony do Żar wyprzedzając je wyraźnie w obszarze 6-Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie. Najlepszy wynik miasto Żary uzyskuje w obszarach: 1- Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki; 3- Sytuacja materialna mieszkańców; 8- Poziom bezpieczeństwa; 9- Sytuacja demograficzna; 12- Lokalne środowisko przyrodnicze. Wynik ten budzi wątpliwość w przypadku:

- sytuacji demograficznej, która w poświęconej jej części opisu miasta prezentuje bardzo pesymistyczny obraz dla przyszłości miasta ze względu na postępującą depopulację;
- Lokalne środowisko przyrodnicze która w bardziej szczegółowej analizie w jednym z aspektów – stan powietrza wskazują na poważny problem związany z zanieczyszczeniami przemysłowymi i niską emisją;
- W odniesieniu do gospodarki problemem jest widoczna od czterech lat stagnacja i braki w potencjałach niezbędnych do przyspieszenia rozwoju (rynek pracy i dostępność terenów pod rozwój przedsiębiorstw).

Rozdział II. Diagnoza pogłębiona

2.1. Pogłębiona analiza zmian w sferze demograficznej i ich wpływu na rynek pracy, gospodarkę i dochody miasta

2.1.1. Demografia

Analizę prowadzono w oparciu o narzędzie monitor.miasta.pl (analizy pogłębione). W celu uzyskania właściwej perspektywy czasowej zmian skorzystano z danych za lata 1998-2018. Zmiany w głównych grupach wynoszą: dla wieku przedprodukcyjnego – 39,20% (-4144 osób), dla wieku produkcyjnego -9,69% (2417 osoby). Mniejsza jest również całkowita liczba mieszkańców o -7,49%. Niekorzystnie kształtują się proporcja udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Ich liczba rośnie o 67,38%. Wskaźnik pokazujący liczbę osób w wieku poprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym wynosi 1,36. Pojawiający się problem deficytu ludzi młodych ma następujące przyczyny:

1) Migracja

Zjawisko migracji badanej za okres 10 lat (2009-2018) utrzymuje się na dość wysokim poziomie. Za rok 2018 -193 osoby. Dynamika pokazuje trend rosnący. Najsilniejszy wzrost nastąpił do roku 2013, ale po niewielkim spadku, trend wzrostowy ujemnego salda migracji jest kontynuowany.

Tabela 77. Żary. Migracja ogółem.

	2009	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Różnica	dynamika
Napływ ogółem	376,00	365,00	307,00	289,00	271,00	371,00	317,00	-59	-15,69%
Odływ ogółem	487,00	596,00	582,00	507,00	432,00	500,00	510,00	23	4,72%
Saldo migracji ogółem	-111,00	-193,00	-275,00	-218,00	-161,00	-129,00	-193,00	-82	
Napływ kobiet	206,00	215,00	168,00	151,00	133,00	208,00	178,00	-28	
Odływ kobiet	256,00	323,00	323,00	276,00	228,00	264,00	268,00	12	
Saldo migracji kobiet	-50,00	-108,00	-155,00	-125,00	-95,00	-56,00	-90,00	-40	
Napływ mężczyzn	170,00	188,00	139,00	139,00	138,00	163,00	139,00	-31	
Odływ mężczyzn	231,00	273,00	259,00	232,00	204,00	236,00	242,00	11	
Saldo migracji mężczyzn	-61,00	-85,00	-120,00	-93,00	-66,00	-73,00	-103,00	-42	

Źródło: monitor.miasta.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

2) Przyrost naturalny

W latach 2009-2018 przyrost naturalny również pokazuje silną tendencję do zmniejszania się – 205 osób silna dynamika tendencja malejąca. Obrazuje to niski wskaźnik dzietności Niski wskaźnik dzietności zmniejszył się z 1,47 w 2009r do 1,33 w 2018r. Ta negatywna tendencja będzie wzmacniana w przyszłości przez migracje kobiet. W latach 2009-2018 liczba kobiet w wieku 15-49 lat zmniejszyła się o 23%. Obniżenie wskaźnika dzietności pogłębi tylko problemy demograficzne. Bardzo zmniejszają się grupy młodzieży i dzieci. W grupie wiekowej 16-18 lat o 53,69%, w grupie 0-6 lat – 22,62%. W przypadku ostatniej grupy wskaźnik ujemny, lecz znacznie mniejszy niż poprzednie jest wynikiem ostatniego baby boom, będącego pozostałością po wyżu

demograficznym. Nie można liczyć na utrzymanie się tego poziomu. Poprzednie wskaźniki dotyczące kobiet w wieku rozrodczym (15 – 49) i wskaźnik migracji kobiet pokazują, że spadek będzie znacznie wyższy niż w ostatnich latach.

3) Perspektywy zmian -wskaźnik „Floridy”

Wskaźnik zastosowany w narzędziu do analiz pogłębionych. Opiera się na analizie grupy wiekowej 25-34 lat i wykorzystuje wyniki analiz Richarda Florida. Zgodnie z nimi przyjęto w narzędziu analiz pogłębionych zakres wiekowy dla grupy, która już podjęła decyzję o miejscu zamieszkania i związaniu się z nim na dłużej.

Wskaźnik- Odsetek osób w wieku 25-34 lat prezentowany w analizie od 1998 do 2018 r. Wyniki wskazują, że wskaźnik ten rośnie do 2008r., a następnie rozpoczyna się tendencja malejąca. Dla Żar wskaźnik ten w roku 2018 miał wartość 139.

W grupie odniesienia (Żagań, Nowa Sól, Bolesławiec) - tendencja jest identyczna. Żary, które miały ten wskaźnik najwyższy w 1998r., mają jego najwyższą wartość w roku 2018. Ta grupa ludności, czyli w wieku 24-34 decyduje o przyszłości i przygotowanie dla nich propozycji jest podstawą polityk miasta.

2.1.2 Demografia a rynek pracy

Od 2016 r w Żarach liczba osób w wieku produkcyjnym do 24 roku życia jest mniejsza od liczby kobiet i mężczyzn w wieku przedemerytalnym. Nie ma możliwości zastępowania osób odchodzących na emeryturę.

W narzędziu monitor.miasta.pl, w obszarze: zmiany potencjału siły roboczej obserwujemy możliwość zastąpienia osób odchodzących na emerytury przez ludzi z młodego pokolenia.

- w perspektywie 15 lat
- w perspektywie 5 lat

W perspektywie 15 lat relacja liczby ludności w wieku 10-24, którzy zastąpią osoby w wieku 50-64 jest ujemna. W 2018 r. wynosi -2159. Dynamika jest ujemna (-146,92%) i widoczna tendencja wskazuje na pogłębianie się tego deficytu. W perspektywie 5 lat analiza dotyczy ludności w wieku 20-24 i 60-64. Tutaj deficyt wynosi w 2018 r – 1100 osób a dynamika (-169,80%). Biorąc pod uwagę bardzo niski poziom bezrobocia w Żarach wynoszący 3%, przedstawiane wyniki wskazują na poważne zagrożenia dla gospodarki miasta. Narastający deficyt siły roboczej skłania do zastanowienia nad możliwymi kierunkami działania zmniejszającymi poziom zagrożenia. Ponieważ podobny deficyt jest w skali ogólnopolskiej i dotyczy wszystkich miast, należy przypuszczać, że pomiędzy miastami rozpocznie się konkurowanie o przedstawicieli najbardziej atrakcyjnej grupy pracowników. Bardziej szczegółowe analizy dotyczące charakterystyki rynku pracy i konsekwencji zmian wynikających ze zmian demograficznych.

Tabela 78. Zatrudnienie wg. PKD

	2016	2017	Różnica	Dynamika	% zatrudnionych
Liczba pracujących w sekcji: A	2 286,00	2 251,00	-35	-1,53%	10,1
Liczba pracujących w sekcjach: B, C, D, E, F	11 496,00	11 804,00	308	2,68%	50,8
Liczba pracujących w sekcjach: G, H, I, J	7 422,00	7 534,00	112	1,51%	32,8
Liczba pracujących w sekcjach: K Liczba pracujących w sekcjach: M,N,O,P,Q,R,S, L	702,00	687,00	-15	-2,14%	3,1
Liczba pracujących w sekcjach: M,N,O,P,Q,R,S	703,00	9 537,00	-166	-1,71%	3,1

Źródło: monitor.miasta.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego

Wśród zatrudnionych w Żarach, największy odsetek, 50,8% pracuje w przemyśle, 32,8% pracuje w usługach, 10,1 w sektorze rolnym i leśnym, 3,1% w usługach finansowych i podobnie w sektorze usług publicznych. Rynek pracy w Żarach jest zdominowany przez przemysł i usługi rynkowe. Kolejne etapy analizy wskazują bliżej charakter zmian na rynku pracy postrzeganych z perspektywy koniecznej wymiany pokoleń w gospodarce. Najbliższe rzeczywistości dane pochodzą z rejestrów ZUS i KRUS. Poniższa analiza wskazuje na możliwości zastąpienia osób odchodzących na emerytury przez młode pokolenie.

Pracujący według grup wieku (dane wg. ZUS/KRUS za lata 2016-2017) za: monitor.miasta.pl

- W grupie wiekowej 55-64 nastąpił wzrost zatrudnienia o 2,45% i stanowiło to 5393 osoby.
- W grupie wiekowej 15-24 zatrudnienie się zmniejszyło o 2,78% i stanowiło 2205 osoby.

Żeby zastąpić odchodzących na emerytury w ciągu pięciu lat brakuje 3188. To przybliżenie pokazuje jeszcze większą skalę braków na rynku pracy niż w analizie demograficznej. Zmiany w obrębie poszczególnych grup wiekowych obrazuje wskaźnik: Liczba pracujących wg. wieku. produkcyjnym.

- Grupa 25-54, wskaźnik 0,56 dynamika 0%;
- Grupa 55-64, wskaźnik 0,37 dynamika 5,71%;
- Grupa 15-24, wskaźnik 0,20 dynamika 0%;
- Grupa 65+, wskaźnik 0,13 dynamika 18,18%.

Wzrost następuje w grupach starszych mieszkańców. Udział osób pracujących do liczby mieszkańców w grupie wiekowej zwiększa się w dwu grupach: 55-64 i 65+. Wyzwaniem dla miasta jest poprawa pozycji tych grup wiekowych mieszkańców na rynku pracy. Patrząc na wynagrodzenia w grupach wiekowych zauważamy, że najlepiej wynagradzani są pracownicy w wieku 25-54 lat a najniższe wynagrodzenia są w grupie 65+. To kolejny sygnał mówiący o potrzebie poprawy sytuacji tej grupy, która obecnie znacząco poprawia sytuację na rynku pracy.

Tabela 79. Wynagrodzenia wg. wieku w latach 2016-2017 r.

Mediana wynagrodzeń pracujących w wieku 15 do 24 roku życia	2 250,00	2 608,33	358,33	15,93
Mediana wynagrodzeń pracujących w wieku 25-54 roku życia	2 963,20	3 143,16	179,96	6,07
Mediana wynagrodzeń pracujących w wieku 55- 64 roku życia	2 862,65	3 020,73	158,08	5,52
Mediana wynagrodzeń pracujących w wieku 65 i więcej	2 351,00	2 434,32	83,32	3,54

Źródło: monitor.miasta.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego

Pozytywna tendencja wzrostu zatrudnienia w grupach starszych mieszkańców Żar osłabiana jest przez niższe wynagrodzenia i niższą dynamikę ich wzrostu.

Zmiany aktywności ekonomicznej mieszkańców i poziom dochodów będą również oddziaływać na budżet miasta.

Aktywni mieszkańcy w grupach wiekowych wg. Poltax dla Żar.

Liczba młodych podatników w latach 2016-2018 zmniejszyła się o 3% i w 2018r. wynosiła 2299.

Podatnicy w wieku przedemerytalnym –w 2018 r. 1830 osób, wzrosło o 1,61%.

Podatników w wieku emerytalnym przybyło 19,65% i było ich 1595.

Liczba młodych podatników w zależności od źródła dochodów wyglądała w latach 2016-2018 następująco:

- Działalność gospodarczą w 2018r prowadziło 77 -2,53%
- Umowy zlecenie i umowy o dzieło 882 -4,23%
- Stosunek pracy – 1340 -2,19%

Wszystkie dane pokazują odpływ młodych z miasta. Liczba podatników zmniejsza się we wszystkich rodzajach źródła dochodów i potwierdza wyniki z innych wskaźników. Młodzi ludzie nie chcą pozostawać w Żarach.

Wyniki ankiety przeprowadzonej wśród młodzieży²¹ wskazują, że po zakończeniu edukacji na poziomie średnim większość z ankietowanych chce dalej się kształcić, a jednocześnie podjąć pracę (40,48%). Znacząca część z ankietowanych (24,77%) chce tylko kontynuować naukę. Taka sama liczba ankietowanych, tj. 1/3 zamierza bezpośrednio po zakończeniu nauki szukać pracy za granicą z pominięciem Żar, z tego w regionie lubuskim około 13%, a tylko 3 % chce pracować w Żarach. W ankiecie przeprowadzonej wśród mieszkańców²², na pytanie: Czy zamierza Pan/Pani w najbliższym czasie (do 5 lat) zmienić swoje miejsce zamieszkania poza obszar miasta Żary? pozytywnie odpowiedziało 12,7%, kolejne 29,1% uczestników rozważa taką możliwość. Ta wielkość odpowiada liczebności wśród uczestników ankiety ludzi w wieku 19-39 lat. Wyniki badań ankietowych wskazują na silną tendencję do opuszczania Żar w najmłodszych i najważniejszych dla przyszłości miasta grupach mieszkańców.

2.1.3. Wpływ zmian demograficznych na budżet miasta

Według danych z systemu Poltax przywołanych w narzędziu do analiz pogłębionych Monitormiasta.pl, dochody mieszkańców pogrupowanych w grupy wiekowe wyglądają następująco:

- Wiek przedemerytalny (kobiety 55-59, mężczyźni 60-65): dochód 84 114 315,89, dynamika 16,90%
- Wiek emerytalny (kobiety 60+, mężczyźni 65+): dochód 63 942 684,3, dynamika 17,52%
- Młodzi (do 26 roku życia): dochód 38 824 909,72, dynamika 15,86%

Odnosząc wielkość dochodów poszczególnych grup wiekowych mieszkańców do potencjalnych wpływów do budżetu miasta (BM) z udziału w podatku PIT należy zauważyć, że wprowadzone regulacje prawne zwalniające młodych podatników z tego podatku usuwają to źródło przychodów.

Dwie kolejne grupy, pomimo iż w ostatnich trzech latach zwiększały swe dochody, w perspektywie osłabienia koniunktury gospodarczej nie będą osiągać już tak widocznych przyrostów, natomiast zmniejszać się będzie liczebność grupy. Wpływ na BM ma zwolnienie z PIT ludzi młodych, do 26 roku życia. Jednak będzie to widoczne dopiero w PIT 2019 i następnych. Można to sprecyzować spoglądając na wysokość i dynamikę zmian zaliczek na podatek dochodowy w latach 2016-2018.

Tabela 80. Zaliczka na podatek dochodowy w grupach wiekowych.

Wskaźniki	2016	2017	2018	Dynamika
Kwota zaliczki na podatek - osoby młode	2590405,82	2787457,40	3119410,17	20,42%
Kwota zaliczki na podatek - osoby w wieku przedemerytalnym	7472001,11	7200289,54	8190727,10	9,62%
Kwota zaliczki na podatek - osoby w wieku emerytalnym	7101161,10	7093502,30	7987653,14	12,48%

Źródło: *monitor.miasta.pl- Monitor Rozwoju Lokalnego*

Kwota zaliczki wpłacanej przez ludzi młodych zniknie w wyniku zwolnienia z podatku PIT a w kolejnych latach, po przejściu do grupy wiekowej 26+ podatek płacony przez tę grupę zastąpi podatki płacone przez emerytów. Nawet biorąc pod uwagę wyższą dynamikę wzrostu płac młodych ludzi należy przypuszczać, że ta zamiana będzie niekorzystna dla budżetu miasta.

Kolejna faza analizy wskazuje na jeszcze jedno niebezpieczeństwo ukrywające się w danych dotyczących aktywności ekonomicznej mieszkańców Żar.

²¹ Ankieta on –line narzędzie E251, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

²² Ankieta własna Zespołu Miejskiego przeprowadzona w formie elektronicznej (Facebook). Ankieta została przeprowadzona on-line w terminie 14.02.2020 r. - 24.02.2020 r.

Tabela 81. Aktywność osób w wieku emerytalnym.

Wskaźniki	2016	2017	2018	Różnica	Dynamika
Liczba podatników uzyskujących dochody z działalności gospodarczej	289,00	312,00	324,00	35	12,11%
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu stosunku pracy	616,00	703,00	727,00	111	18,02%
Liczba podatników uzyskujących dochody z tytułu umów zlecenia i o dzieło	428,00	483,00	544,00	116	27,10%

Źródło: *monitor.miasta.pl*- Monitor Rozwoju Lokalnego

Wśród osób w wieku przedemerytalnym, w 2018 r. działalność gospodarczą prowadziło 241osób, zatrudnionych na umowy o pracę było 1 246,00, na umowy zlecenia i o dzieło pracowało 343,00 osób. Powyższe dane wskazują, że w 2018 r. w Żarach działalność gospodarczą prowadziło 565 osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym. W Żarach w 2018 roku 1 561 podatników prowadziło działalność gospodarczą. To oznacza, że w perspektywie najbliższych lat z rynku może zniknąć blisko 30% firm. Ludzie młodzi w tym samym czasie prowadzili 77 firm. Trudno w takim przypadku myśleć o zastępowaniu pokoleń. W ankiecie dla przedsiębiorców²³ deklarację przekazania firmy członkom rodziny wskazało 4. przedsiębiorców (17,4%) zaś na brak takiego przekazania wskazało 17. przedsiębiorców (73,9% ankietowanych). Niezdecydowanych było 2. przedsiębiorców. Analiza tego obszaru wskazuje problem w egzystowaniu i rozwoju firm lokalnych, których wpływ na gospodarkę i stosunki społeczne jest znaczący dla każdej wspólnoty samorządowej. Ankieta dotycząca wspierania przedsiębiorczości²⁴ wskazuje na słabe strony tego sektora w Żarach: ograniczona liczba aktywnie działających podmiotów, niedostosowanie do potrzeb możliwości podmiotów działających a w odniesieniu do ludzi młodych, chcących założyć firmę podkreśla się deficyt w kontaktach z tą grupą mieszkańców. Zbyt słaby jest system informowania o możliwościach jakie ma po zakończeniu szkoły średniej. Zarówno przy poszukiwaniu pracy jak i przy zakładaniu własnej firmy. Ankietowani potwierdzają istnienie takich potrzeb. W ankiecie skierowanej do młodzieży²⁵ na pytanie: Czy rozważasz prowadzenie własnej działalności gospodarczej odpowiedziało 92,75 % respondentów. Najwięcej młodych ludzi zaznaczyło odpowiedź ani tak, ani nie-26,96 %. Duża grupa respondentów, bo 22,96 % rozważa taką możliwość, natomiast 20,54 % zdecydowanie chce prowadzić własną działalność. Raczej nie, odpowiedziało 19,64 % ankietowanych. 3,63 % zdecydowanie nie rozważa takiej możliwości. Rozbieżność pomiędzy licznymi deklaracjami założenia firmy a rzeczywistą liczbą powstających podmiotów gospodarczych należy powiązać z deklaracjami młodych ludzi o zamiarze związania swej przyszłości z Żarami. Tylko 3% z nich chce tu pozostać, zatem prawdopodobne jest, że zamierzają swoje idee przedsiębiorczości realizować w innych miastach.

2.1.4. Imigranci ekonomiczni

W analizie danych pochodzących z UM Żary oraz z Powiatowego Urzędu Pracy w Żarach pojawia się jeszcze jedna grupa mieszkańców miasta, niewidoczna w dotychczasowej analizie. W charakterystyce rynku pracy pojawia się licząca w 2018 r. 2006 osób grupa cudzoziemców zatrudnionych w żarskich firmach. Biorąc pod

²³ E-2.5.2Narzędzia do badań i konsultacji – przedsiębiorcy. Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia diagnostycznego: E-2.5.2. - Narzędzia do badań i konsultacji – Wsparcie Przedsiębiorczości. Ankieta wraz z informacją wstępną oraz zaproszeniem Burmistrza Żar do jej wypełnienia została opublikowana na stronie internetowej miasta Żary w lutym 2020 r.

²⁴ Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia Nr E-2.5.2 do badań i konsultacji – wsparcie przedsiębiorczości. Ankietę dot. przedsiębiorczości wypełniły następujące osoby: Naczelnik Wydziału WPG (w imieniu Burmistrza Żar), przedstawiciel organizacji pracodawców OPZL O/ Żary oraz kierownictwo (2 osoby) Fundacji Przedsiębiorczość zajmującej się tą tematyką. Łącznie 4 osoby. Inne organizacje lub przedsiębiorcy nie podjęły się tego zadania. Badania przeprowadzono w lutym 2020r.

²⁵ Ankieta on –line narzędzie E251, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

uwagę wcześniej zdefiniowany niedobór wynikający z braku zastępowalności pokoleniowej, uzupełniają oni rynek pracy. W statystyce UM Żary pojawiła się informacja wskazująca na chęć silniejszego związania się z miastem.

Tabela 82. Liczba cudzoziemców zameldowanych na pobyt czasowy – stan na 31 XII

2014	2015	2016	2017	2018	2019
18	30	48	106	144	283

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Żarach – Gminny rejestr mieszkańców

Zgodnie z danymi z PUP Żary, ponad 90% pracujących cudzoziemców to Ukraińcy. I to oni najczęściej meldują się na pobyt czasowy. Korzystają ze świadczeń społecznych, posyłają dzieci do szkoły i przedszkola. Poniższa tabela pokazuje wzrost liczby udzielanych świadczeń w różnych kategoriach. Dynamika rok do roku 2018-2019 w każdym rodzaju świadczenia wynosi ok. 300%.

Tabela 83. Świadczenia społeczne dla cudzoziemców.

ROK	2016	2017	2018	2019
Liczba świadczeniobiorców (cudzoziemców) Świadczenie wychowawcze	2	4	6	18
Liczba dzieci (cudzoziemców) pobierających świadczenie wychowawcze	2	6	10	27
Liczba świadczeniobiorców (cudzoziemców) zasiłek rodzinny	1	1	1	3
Liczba dzieci (cudzoziemców) pobierających zasiłek rodzinny	1	1	1	3

Źródło: MOPS w Żarach

Powyższe dane pokazują, że istnieje potencjalnie duża grupa ludzi, w większości młodych, którzy mogą myśleć o powiązaniu się z miastem na dłuższy czas.

2.1.5 Zagospodarowanie przestrzeni

Konsekwencją opisanego w charakterystyce miasta stanu prawnego gospodarki przestrzenią w Żarach jest konieczność planowania inwestycji w mieście jako pojedynczych decyzji, nie umocowanych w szerszym planie zarządzania i wykorzystania terenów. Dla terenów nieposiadających miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wydawane są, zgodnie z art. 50 ust.1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, decyzje o warunkach zabudowy oraz decyzje o ustaleniu lokalizacji celu publicznego. W Żarach w latach 2014-2018 zostało wydanych 624 decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz 172 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Tabela 84. Ilość wydanych decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2014-2018.

NAZWA	2014	2015	2016	2017	2018
Nowa Sól	2	2	0	1	0
Żagań	3	4	13	17	9
Żary	42	31	18	44	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Tabela 85. Ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy ogółem w latach 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Nowa Sól	1	2	0	4	1
Żagań	19	33	50	35	45
Żary	135	127	117	129	116

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Biorąc pod uwagę udział powierzchni objętej obowiązującymi MPZP oraz ilość wydawanych decyzji, można stwierdzić, iż, Żarskie procesy inwestycyjne w głównej mierze oparte są na decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu oraz na decyzjach o lokalizacji celu publicznego, które co do zasady powinny stanowić uzupełnienie procesu kształtowania przestrzeni, którego głównym instrumentem jest Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Jest on niezbędny, aby tą przestrzenią racjonalnie gospodarować i sprawnie zarządzać. Braki w obszarze planowania przestrzennego są bardzo ważną barierą rozwoju miasta. Odwrotna sytuacja ma miejsce w Bolesławcu i Nowej Soli, gdzie większość terenów pokryta jest obowiązującymi MPZP.

Tabela 86. Ilość wydanych decyzji dotyczących zabudowy mieszkaniowej w latach 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	68	67	65	87	68

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Żarach

Tabela 87. Ilość wydanych decyzji dotyczących zabudowy usługowej i produkcyjnej w latach 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	59	47	50	36	32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Żarach

Tabela 88. Ilość wydanych decyzji dotyczących innej zabudowy w latach 2014-2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Żary	8	13	2	6	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Żarach

Analiza powyższych wielkości pozwala stwierdzić, że na terenie miasta Żary w 2018 r.:

- dominującą funkcją w ogólnej liczbie planowanych inwestycji jest funkcja mieszkaniowa (budownictwo jedno- i wielorodzinne), będąca przedmiotem ok.58% ogółu decyzji;
- na uwagę zasługują również planowane przedsięwzięcia komercyjne (usługi, produkcja), stanowiące ok. 27% wszystkich zamierzeń;
- liczba wydanych decyzji ustalających lokalizację inwestycji celu publicznego również świadczy o znaczącym ruchu inwestycyjnym na terenie miasta i potrzebie przede wszystkim dozbierania terenów w obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacji.

Natomiast analiza lokalizacji poszczególnych wniosków o ustalenie warunków zabudowy pozwala stwierdzić, że podstawowym obszarem zainteresowania realizacją skoncentrowanej zabudowy jednorodzinnej jest południowo-zachodni obszar miasta, w rejonie ul. Zgorzeleckiej i obwodnicy-odcinka drogi krajowej nr 27 oraz obszar Kunic, natomiast przedsięwzięcia o charakterze usługowo - magazynowo - produkcyjnym koncentrują się w rejonie ulic Wapiennej - Budowlanych oraz Serbskiej - Katowickiej. Należy podkreślić, że ze względu na długotrwałe postępowanie administracyjne towarzyszące ustalaniu warunków zabudowy oraz z uwagi na fakt, że nie zawsze można ustalić wnioskowane przez inwestora warunki zabudowy zgodnie z obowiązującymi przepisami i uwarunkowaniami wynikającymi z konkretnej lokalizacji przedsięwzięcia, wydawane z powodu braku planów miejscowych decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu nie zastąpią tychże. Niewątpliwie brak planów miejscowych w sposób istotny utrudnia i wydłuża w czasie proces inwestycyjny oraz komplikuje racjonalną gospodarkę przestrzenną w mieście.

Tereny przemysłowe w Żarach

Funkcja przemysłowo-produkcyjna, wraz z działalnościami pokrewnymi i towarzyszącymi, przede wszystkim budownictwem oraz szeroko pojętym magazynowaniem i składowaniem, stanowi – obok funkcji mieszkaniowej i usługowej o znaczeniu ponadlokalnym - podstawowy element infrastruktury społeczno-gospodarczej miasta Żary. Tereny przemysłowo – składowe tworzą w mieście w chwili obecnej trzy zasadnicze strefy:

- strefa zachodnia, usytuowana przy ul. Serbskiej, która obejmuje przede wszystkim tereny i obiekty zakładu „Swiss Krono”,
- strefa północna, usytuowana głównie na terenie dawnego lotniska w rejonie ulicy Wapiennej, praktycznie wykorzystana już w całości i praktycznie już nie mogąca stanowić oferty inwestycyjnej dla przyszłych inwestorów,
- rozproszona strefa południowa: położona w południowej części miasta (obejmująca m.in. zakłady „Spomasz”, ciepłownię) oraz w południowej części dzielnicy Kunice (m.in. z zakładami „Saint Gobain” i „Vitrosilicon”).

W związku z dynamicznymi zmianami w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta Żary, w tym przede wszystkim praktycznie wyczerpaną rezerwą terenów pod lokalizację nowych terenów i obiektów przemysłowo-składowych, a co w praktyce oznacza zamknięcie oferty inwestycyjnej dla inwestorów w tych branżach, Burmistrz Miasta Żary - na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Żarach Nr VII/43/15 z dnia 29 kwietnia 2015 r. - przystąpił do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żary w granicach administracyjnych Gminy Żary o statusie miejskim. Obecnie prowadzone są w tym zakresie prace analityczne i projektowe. Wolumen dostępnych planistycznie terenów pod omawianą funkcję w granicach miasta został praktycznie wyczerpany. W związku z tym, w ślad za uchwaleniem zmiany studium, w której zostaną w jego zaktualizowanej wersji uwzględnione możliwości lokalizacji na terenie miasta nowych terenów i obiektów o przeznaczeniu przemysłowo-składowym, winny zostać opracowane w możliwie krótkiej perspektywie czasowej nowe miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub zmiany już obowiązujących planów (np. miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów przy ul. Żagańskiej w Żarach), wyznaczające nowe tereny z przeznaczeniem pod sytuowanie tych funkcji.

Rozwój funkcji produkcyjnej jako podstawowej i wiodącej funkcji miasta, poprzez utrzymanie wysokiej aktywności gospodarczej z wykorzystaniem istniejącego potencjału przemysłowego firm dużych, średnich i małych, został wyodrębniony jako czynnik o podstawowym znaczeniu dla dalszego rozwoju gospodarczo-społecznego miasta Żary i niezbędny w procesie kontynuacji i kreowania ciągłości dalszej progresji tej funkcji. W planowaniu rozbudowy i intensyfikacji funkcji przemysłowej w mieście należy uwzględnić nie tylko powiększanie powierzchni stricte przemysłowo-składowych w tradycyjnym rozumieniu, lecz równolegle przewidywać uwarunkowania wynikające bezpośrednio z nowych trendów gospodarczych, w tym dynamicznego rozwoju handlu internetowego.

Niebagatelnym czynnikiem o charakterze geograficzno-komunikacyjnym, przemawiającym za dalszym rozwojem funkcji produkcyjno-magazynowych na terenie miasta, jest jego przygraniczne położenie, sprzyjające współpracy międzynarodowej, przede wszystkim z Niemcami, a także jego korzystne położenie i jego powiązanie z krajową siecią dróg o znaczeniu ponad- i regionalnym (odległość od drogi krajowej nr 18 wynosi ok.11 km, odległość od przejścia granicznego z Niemcami w Olszynie - ok. 32 km).

Zaprogramowanie intensyfikacji działalności przemysłowej wiążące się bezpośrednio ze stworzeniem możliwości lokalizacji nowych terenów i obiektów produkcyjnych i magazynowych winno być poprzedzone lub skorelowane z kontynuacją i rozbudową systemów towarzyszących zainwestowaniu przestrzenno-funkcjonalnemu, a więc komunikacji (przede wszystkim drogowej) oraz sieci infrastruktury technicznej i systemów zaopatrzenia medialnego. Wykreowanie właściwej bazy przestrzennej do rozwoju tej funkcji przemysłowo-składowej w mieście, a co za tym idzie sporządzenie kompleksowej oferty inwestycyjnej dla obecnych i przyszłych przedsiębiorców wymagać będzie opracowania odpowiednich dokumentów planistycznych, do których należy zaliczyć przede wszystkim:

- opracowywaną aktualnie *Zmianę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów powojkowych przy ul. Żagańskiej w Żarach* (uchwała Rady Miejskiej w Żarach Nr XXXVI/16/14 z dnia

27 lutego 2014 r. o przystąpieniu do sporządzenia). W wyniku dokonanej analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta oraz złożonych wniosków stwierdzono zasadność przystąpienia do sporządzenia zmiany tego planu. W wyniku zmiany w/w MPZP winien pojawić się nowy zespół terenów produkcyjno-magazynowych w rejonie cmentarza komunalnego;

- postulowane opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru położonego w południowo-zachodniej części miasta, pomiędzy drogą krajową nr 12 (ul. Serbską) i obwodnicą miasta w ciągu drogi krajowej nr 27. Teren ten w swojej północnej i centralnej części może stanowić rozbudowę zachodniej strefy produkcyjno-magazynową i być przeznaczona pod lokalizację projektowanej zabudowy komercyjnej (produkcyjno- usługowej).
- Postulowane jest zmiana MPZP do czego niezbędne jest wykonanie Studium Uwarunkowań Rozwoju Przestrzennego.

Nieco odmienną formą i ścieżką rozszerzenia oferty inwestycyjnej miasta Żary w branży przemysłowo-magazynowej może być, po przeprowadzeniu odpowiednich analiz ekonomiczno-społecznych i uzgodnień, poszerzenie północnej strefy gospodarczej (rejonu dawnego lotniska) o obszary przyległe od północy usytuowane na terenie gminy wiejskiej Żary na bazie stworzenia spójnej polityki przestrzenno-gospodarczej oraz wspólnych przedsięwzięć i działań z jej władzami i jednostkami.

Planowanie rozwoju przestrzennego miasta i dobra informacja o związanych z tym możliwościach pojawia się w wynikach ankiety prowadzonej wśród przedsiębiorców²⁶. Wśród czynników wpływających na rozwój firmy za kluczowy i raczej istotny zostało uznane przez 67% ankietowanych. Mieszkańcy, odpowiadając na pytanie dotyczące ważności różnych obszarów funkcjonowania miasta²⁷ w 62,7% odpowiedzi uwzględnili znaczenie dostępności plus (poprawa przestrzeni publicznej, architektura, transport). Liczba przedsiębiorców i mieszkańców wskazujących istotność planowania przestrzennego dla rozwoju miasta świadczy o dużym znaczeniu przypisywanym temu obszarowi przez mieszkańców jako czynnikowi prorozwojowemu a równocześnie barierze wzrostu.

W obecnym stanie prawnym brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla nowych terenów stanowi barierę punkt dla kreowania i realizacji racjonalnej polityki przestrzennej. Nie pozwala na pozyskanie nowych terenów pod projektowane zainwestowanie, w szczególności przeznaczonych pod budownictwo jedno- i wielorodzinne, działalność usługową oraz realizację inwestycji przemysłowych.

Do istotnych aspektów oraz konsekwencji związanych z brakiem tych dokumentów, można zaliczyć:

- brak możliwości wzbogacenie oferty inwestycyjnej miasta, zarówno dla inwestorów indywidualnych (mieszkalnictwo jednorodzinne), jak inwestorów biznesowych (budownictwo usługowe i produkcyjne);
- brak włączenia społeczności miejskiej w procesy kreowania przestrzeni wspólnych i rozwiązywania problemów planistyczno-przestrzennych w mieście;
- utrudnienie przeciwdziałania rozpraszaniu zabudowy mieszkaniowej jako zjawiska niekorzystnego z punktu widzenia wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną poprzez:
 - wypełnienie zabudową istniejących struktur przestrzennych,
 - przyjęcie nadrzędnej zasady równoległej realizacji infrastruktury technicznej przy uruchamianiu nowych terenów zabudowy mieszkaniowej.

Przy obecnym systemie prawnym możliwość poprawy wizerunku miasta wyłącznie w oparciu o plany miejscowe jest ograniczona, między innymi w związku ze skomplikowaną i długotrwałą procedurą oraz wysokimi kosztami (przede wszystkim odszkodowawczymi) ich sporządzenia.

Do rozwiązywania tych problemów brakuje stosowania także innych, poza ustawowych narzędzi planistycznych, do których należą:

²⁶ E-2.5.2 Narzędzia do badań i konsultacji – przedsiębiorcy. Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia diagnostycznego: E-2.5.2. - Narzędzia do badań i konsultacji – Wsparcie Przedsiębiorczości. Ankieta wraz z informacją wstępną oraz zaproszeniem Burmistrza Żar do jej wypełnienia została opublikowana na stronie internetowej miasta Żary w lutym 2020 r.

²⁷ Ankieta własna Zespołu Miejskiego przeprowadzona w formie elektronicznej (Facebook). Ankieta została przeprowadzona przez Internet w dniach 14.02.2020 r. - 24.02.2020 r.

- gminna gospodarka nieruchomościami oraz gmina gospodarka podatkowa;
- inwestycje publiczne (w szczególności w rozwój komunikacji publicznej i inne funkcje związane z realizacją szeroko rozumianych celów publicznych);
- współpraca z inwestorami prywatnymi w tym partnerstwo publiczno-prywatne;
- realizacja programów rewitalizacji i rewaloryzacji oraz edukacja społeczna w zakresie kultury przestrzeni i planowania przestrzennego;
- rozwój systemów informacyjnych, w tym GIS, umożliwiających szybsze i dokładniejsze analizy, a co za tym idzie podejmowanie lepszych decyzji przy wykonywaniu projektów planistycznych;
- lepsza koordynacja pracy jednostek odpowiedzialnych za decyzje wpływające na przestrzeń miasta.

2.1.6. Zamek i Pałac w Żarach

Odrębnym zagadnieniem i wyzwaniem dla miasta jest istniejący w mieście ogromny zespół obiektów zabytkowych, Zamek i Pałac.

Zdjęcie 3. Zamek i Pałac w Żarach.



Źródło: UM w Żarach

Od 16 stycznia 2020 r. zamek z częścią przyległej do niego działki o wielkości 5 502 m² ponownie jest własnością miasta. Przejęcie Zamku z rąk prywatnego właściciela, którego działania prowadziły do niszczenia obiektu było przedmiotem najszerszej prowadzonych konsultacji z mieszkańcami w historii miasta. Łącznie we wszystkich konsultacjach wzięło udział 1712 osób: z tego 1351 osób było za przejęciem zamku, 359 osób przeciw, 2 osoby się wstrzymały.²⁸ Niestety, tuż przed przejęciem na Zamku wybuchł pożar, który poważnie

²⁸ Konsultacje w dniu 7.03.2019 r. w sprawie przejęcia zamku przez miasto Żary, w której uczestniczyli Pani dr Barbara Bieliniś-Kopeć Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Pani Anna Stryszewska – Słońska Prezes Zarządu Heinle, Wischer und Partner Architekci Sp. z o.o., Pan Bartłomiej Bartczak Burmistrz Gubina, Pan Marin Kwiatkowski właściciel zamku. Konsultacje w sprawie przejęcia zamku prowadzone były na miejskim profilu Facebook. W dniu 14.03.2019r. odbyły się konsultacje z członkami Uniwersytetu III Wieku w sprawie przejęcia przez Miasto Żary zamku. Prowadzono także

uszkodził wieżę zamkową i dach budynku. Część wieży zamkowej spłonęła, a skutkiem pożaru i akcji ratunkowej zniszczeniu uległa także część dachu zamku. W chwili obecnej zabytek wymaga natychmiastowego zabezpieczenia, a następnie remontu i przywrócenia mu wartości użytkowej. Będzie to proces bardzo kosztowny i długotrwały niemniej jednak ponownie pojawiła się szansa, aby ten najpiękniejszy i najbardziej charakterystyczny dla naszego miasta obiekt przywrócić do świetności. To właśnie z zespołem zamkowo-pałacowym związana jest historia pobytu na ziemi żarskiej Georga Philippa Telemanna.

Zamek pochodzi XIII wieku i powstał jako warownia wybudowana w stylu gotyckim. W XVI wieku został przebudowany w stylu renesansowym. Od strony zachodniej powstała w XVIII w. barokowa siedziba rodu von Promnitz – Pałac. Obiekty posiadają dużą wartość historyczną i artystyczną. Było tutaj wiele koronowanych głów. Kompleks jest obciążeniem, z którym nikt od czasów II wojny światowej nie potrafił sobie poradzić. Długa odbudowa po zniszczeniach wojennych doprowadziła do utrzymywania obiektów w stanie zabezpieczonym przed dalszą dewastacją, nigdy nie podjęto jednak prac pozwalających na przywrócenie obiektom funkcji użytkowych. Obiekty znajdują się w centralnej części i miasta i są wyraźną dominantą przestrzenną. Ich stan techniczny i widok decydują o wrażeniu wywieranym przez żarską Starówkę.

Obydwa budynki są bardzo dużych rozmiarów:

- Zamek Bibersteinów - kubatura 17 445 m³, powierzchnia użytkowa ok. 2000 m².
- Pałac Promntizów - kubatura ok. 48 000m³, powierzchnia użytkowa ok.10 000 m².
- Ogród sekretny przy pałacu - powierzchnia ok. 0,3 ha.

Skala obiektów i wielkość środków finansowych potrzebnych do odbudowy całego kompleksu i jego utrzymania przekracza możliwości żarskiego samorządu. Renesansowy zamek przejęty przez miasto jest jednak niewielki wewnątrz. Jego całkowita powierzchnia wynosi tylko ok. 2000m². Dla tożsamości miasta, wizerunku, rozwoju turystyki zamek ma znaczenie fundamentalne. Zaznaczyło to się w konsultacjach społecznych przed jego przejęciem przez miasto. Stan techniczny obiektu po długim okresie nieużytkowania i pożarze jest zły:

- częściowo zniszczona wieża i dach zagrażają dalszemu dewastowaniu obiektu,
- zniszczona jest wieźba i dach na budynku bramnym,
- na poziomie parteru i piwnic jest wiele niezabezpieczonych otworów umożliwiających penetrację obiektu,
- zabezpieczenie przed zagrożeniami rozpadającej się fosy,
- brak odrębnego przyłącza energii elektrycznej,
- niszczące bramy i wejścia do obiektu,
- brak monitoringu obiektów i otoczenia.

Rozpoczęcie działań związanych z zagospodarowaniem obiektów jest wstrzymywane przez brak rozgraniczenia Pałacu i Zamek w celu umożliwienia odrębnego funkcjonowania obu obiektów oraz brak odpowiednich ustaleń planistycznych, w tym zmiany w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP) pozwalających na poszerzenie dopuszczalnych funkcji obiektów i poszczególnych działek.

Zgodnie z obowiązującym MPZP przewiduje się tylko publiczne wykorzystywanie zamku (kultura), pałac dopuszcza zagospodarowanie komercyjne np. hotel, handel itp. Dotychczasowe założenia dotyczące funkcjonalizacji obiektów przyjmował dla Zamku funkcje publiczne (kultura i administracja). Planowano wykorzystanie obiektu jako Urząd Stanu Cywilnego (Zamek Ślubów), miejsce spotkań pogranicza, Centrum Telemanna w Polsce, miejsce organizacji koncertów kameralnych, wystaw, informację turystyczną, Muzeum Renesansu Dolnych Łużyc, przeniesienie sekcji domu kultury oraz stowarzyszeń (centrum NGO). Fosa planowana jest jako obszar wypoczynku mieszkańców. Brakuje weryfikacji możliwości wykorzystania obiektu po wykonaniu prac budowlanych z uwzględnieniem możliwości technicznych i finansowych oraz potrzeb mieszkańców. Ze względu na bardzo dużą skalę obiektu, jego zły stan i wartość jako zabytku kultury, doprowadzenie go do stanu pozwalającego na użytkowanie oraz ustalenie funkcji możliwych do wprowadzenia w tym obiekcie jest ogromnym wyzwaniem dla miasta.

konsultacje telefoniczne i e-mail w sprawie przejęcia przez Miasto Żary zamku. Około 79 % wszystkich ankietowanych było za przejęciem zamku przez miasto.

2.2. Środowisko

W charakterystyce i opisie miasta dominującym problemem, determinującym postrzeganie środowiska w mieście przez mieszkańców jest stan powietrza atmosferycznego. W ankiecie przeprowadzonej wśród młodzieży²⁹ odpowiedź na pytanie Co wyróżnia Żary? udzieliło odpowiedzi 308 ankietowanych, 23 osoby (6,9%) nie udzieliło żadnej odpowiedzi. Największej liczbie ankietowanych Żary kojarzą się z Kronopolem lub po prostu złą jakością powietrza. Respondenci pokreślili to aż 140 razy, przy czym 62 osoby wskazały konkretnie firmę KRONOPOL jako coś, co kojarzy im się z Żarami. Wśród czynników skłaniających ich do opuszczenia miasta 54,98% ankietowanych wskazało jakość powietrza a 54,68% - komunikację w mieście. Spośród wszystkich zagadnień poruszanych w ankiecie dla mieszkańców³⁰, w tym obszarze było najwięcej odpowiedzi: ważne i bardzo ważne. Zwolenników ograniczenia emisji zanieczyszczeń było 82,4%. Osób, które są zwolennikami poszerzania obszarów zieleni miejskiej, parków, skwerów zielonych dachów było 77%. Kolejnym tematem bardzo ważnym dla mieszkańców jest funkcjonalny i ekologiczny transport miejski obejmujący ścieżki rowerowe, komunikację miejską i parkingi. Jest to ważne dla 75,7% mieszkańców. Następne -inteligentne zarządzanie miastem obejmujące monitoring zanieczyszczeń powietrza, natężenia ruchu, gospodarkę odpadami uzyskało 67,5% głosów ankietowanych, którzy uznali je za ważne i bardzo ważne. Mieszkańcy uznali również wagę i znacznie termomodernizacji budynków, której oczekuje 61,8% mieszkańców. W odpowiedziach młodzieży na pytanie otwarte „Gdyby mogło się spełnić Twoje życzenie i marzenie dotyczące Żar, jakby one brzmiało?” najwięcej odpowiedzi, 26,1% dotyczyło ochrony środowiska i poprawy stanu powietrza. W porównaniu do grupy odniesienia zdefiniowanej w narzędziu <https://www.systemanaliz.pl/moje-miasto>, Żary wydatkują relatywnie mało środków na ochronę powietrza atmosferycznego.

Tabela 89. Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (zł) na 1 mieszkańca

Lp.	Nazwa jednostki	2015	2016	2017	2018
1	Żary	0.29	0.21	0.00	4.16
2	Średnia w grupie porównawczej	35.02	2.71	4.60	20.23
3	Średnia w powiecie	0.71	2.13	0.00	0.42
4	Średnia w województwie	3.30	0.68	3.42	0.88
5	Średnia w Polsce	26.12	6.21	13.15	48.62

Źródło: *systemanaliz.pl-Monitor Rozwoju Lokalnego*

Jedynie w odniesieniu do średnich dla powiatu i województwa wydatki w Żarach są wyższe. W stosunku do grupy odniesienia ustalonej zgodnie z metodologią narzędzia są prawie pięciokrotnie niższe, w stosunku do średniej ogólnopolskiej – ponad 10 razy. Wynik poprawia się w danych za 2018 r. dzięki realizacji przez miasto programu wymiany pieców węglowych na ekologiczne finansowanego z własnego budżetu. Program ten będzie kontynuowany. Główny pollutant, pył zwieszony PM10 i zawarty w nim benzo(a)piren już od 2016 r. nie przekraczają dopuszczalnej liczby dni w roku (35) z przekroczeniem norm emisji.

²⁹ Ankieta on –line narzędzie E251, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

³⁰ Ankieta własna Zespołu Miejskiego przeprowadzona w formie elektronicznej (Facebook). Ankieta została przeprowadzona przez Internet w dniach 14.02.2020 r. - 24.02.2020 r.

Tabela 90. Wyniki badań pyłu zawieszonego PM10 dla stacji w Żarach w latach 2013-2017

Stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM10 [µg/m ³]				
2013	2014	2015	2016	2017
31,08	29,43	26,81	26,95	26,00
Liczba przekroczeń dopuszczalnego stężenia dobowego pyłu zawieszonego PM10				
2013	2014	2015	2016	2017
36	43	35	31	30

Źródło: Informacja o stanie jakości powietrza w Żarach na tle wyników monitoringowych przeprowadzonych w 2017 r. w Województwie Lubuskim. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, 2018r.

Benzo(a)piren zawarty w pyłe zawieszonym PM10.

W przypadku benzo(a)pirenu, podobnie jak w latach ubiegłych odnotowano przekroczenie wartości normatywnej stężenia średniorocznego (1,0 ng/m³): Żary – 1,89 ng/m³ (tab.).

Tabela 91. Wyniki badań benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 dla stacji w Żarach w latach 2013- 2017

Stężenia średniorocznego benzo(a)pirenu w PM10 [ng/m ³]				
2013	2014	2015	2016	2017
4,19	3,02	2, 43	2,49	1,89

Źródło: Informacja o stanie jakości powietrza w Żarach na tle wyników monitoringowych przeprowadzonych w 2017 r. w Województwie Lubuskim. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze, 2018r.

W Żarach nie stwierdzono przekroczenia dla tego wskaźnika. Natomiast w oparciu o przekazane przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska opracowanie, pt. „Wyniki modelowania stężeń PM10, PM2,5, SO2, NO2, B(a)P na potrzeby rocznej oceny jakości powietrza dla roku 2017” na obszarze powiatu żarskiego wskazane zostało przekroczenie poziomu dopuszczalnego stężenia 24-godzinne PM10 w powietrzu, w Żarach które dotknęło obszar – 2,25 km² i ludność – 7 400 osób. Widoczna jest tu wyraźna zmienność sezonowa, najniższe stężenia odnotowano w sezonie poza grzewczym, najwyższe w sezonie grzewczym. Głównymi przyczynami wysokich stężeń pyłu zawieszonego PM10 jest tzw. niska emisja (emisja związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków), emisja związana z intensywnym ruchem pojazdów w centrum miasta, emisja punktowa oraz lokalne warunki wpływające na rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń (warunki meteorologiczne, ukształtowanie terenu).

Stan jakości powietrza na terenie Gminy Żary o statusie miejskim kształtowany jest głównie przez:³¹

- rozproszone źródła ciepła,
- lokalne kotłownie dla zabudowy wielorodzinnej i usług publicznych i indywidualne kotłownie w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej, w tym kotłownia zasilana miałem węglowym Opolska Energetyka Ciepła przy ul. Okrzei,
- komunikację samochodową,
- produkcję przemysłową.

Jeśli chodzi o emisję z lokalnych kotłowni, to większość istniejących jest uciążliwa dla środowiska (emisja spalin z gorszych gatunków węgla, brak instalacji oczyszczania spalin, mała sprawność kotłów). Rozwiązaniem problemów niskiej emisji jest gazyfikacja Gminy, sukcesywne zastępowanie kotłowni oraz pieców węglowych kotłami na gaz ziemny lub instalacjami opartymi na OZE, a także ciepłem systemowym. Zastąpienie obecnie wykorzystywanych paliw stałych w piecach oraz starych wysokoemisyjnych kotłach wpłynie na znaczące ograniczenie emisji zanieczyszczeń, zwłaszcza siarki i pyłów. Jest to bardzo ważne szczególnie w centrum

³¹ Opracowano na podstawie: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2014 – 2020” – 2018r (UCHWAŁA NR XLVII/103/18 RADY MIEJSKIEJ W ŻARACH z dnia 28 września 2018 r. w sprawie aktualizacji i przyjęcia do realizacji Planu gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2014 - 2020

miasta, gdzie występuje największe zagęszczenie zabudowy mieszkaniowej, głównie starych kamienic, w których dominują źródła ciepła oparte na paliwach stałych, piece węglowe, kotły na paliwa stałe i lokalne kotłownie. W związku z tym należy skupić się na inwestycjach (termomodernizacja, wymiana przestarzałych źródeł ciepła) głównie w centrum miasta.

Duży wpływ na ten stan mają komunalne zasoby mieszkaniowe. Zgodnie z danymi przekazanymi przez zarządzającą tym zasobem spółkę miejską Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Żarach w marcu 2010r. w zasobach komunalnych było 98 budynków (ze 100 % udziałem gminy -858 lokali), 324 budynki we wspólnotach (890 lokali). Zdecydowana większość lokali gminnych ogrzewana jest węglem. Obecnie to 672 (z 858) mieszkań w budynkach gminnych. Zdecydowana większość budynków gminnych wymaga przeprowadzenia termomodernizacji. Jedynie nowe budynki socjalne przy ulicy Okrzei 108-118, oraz Powstańców Wlkp. – są termomodernizowane. Największą część zasobu stanowią budynki stare, wybudowane przed 1945 rokiem (90%), pozostałe są w wieku od 5 do 15 lat.

Produkcja, zużycie i odbiorcy ciepła

Wg danych GUS (stan na 31.12.2012 r.) w powiecie żarskim zlokalizowane były 43 kotłownie. Wg danych GUS 2847 (19%) gospodarstw domowych ogrzewana jest gazem. Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań wynosi 5391,6 tys.m³. 79,1% mieszkań wyposażonych jest w centralnego ogrzewanie. Na podstawie przeprowadzonej ankietyzacji oraz otrzymanych danych stwierdza się, że około 70% ankietowanych odbiorców zaopatrzone jest w indywidualne źródło ciepła (piec), natomiast pozostała część korzysta z systemu ciepłowniczego. Z ankiet wynika również, że około 90% indywidualnych źródeł ciepła stanowią piece na gaz, a około 10% stanowią piece na węgiel/miał. Z danych Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. wynika, że w około 2500 lokali mieszkalnych zainstalowanych jest ponad 3 tys. pieców i ponad 1,5 tys. trzonów kuchennych. W eksploatacji codziennej ok. 3,5 tys. szt., natomiast w okresie jesienno – wiosennym ponad 5 tys. szt. Brak jest danych o wykorzystywaniu energii elektrycznej lub odnawialnych źródeł energii na potrzeby ogrzewania domów. Piece kaflowe 3173 szt. Trzony kuchenne 1642 szt. Kotły 300 szt. Razem 5115 szt. (Źródło: ZGM Sp. z o.o. Żary).

Prace nad zmianą sposobu ogrzewania budynków dopiero się rozpoczynają. Żary w ciągu najbliższych trzech lat wymienią system ogrzewania na ekologiczny w 100 mieszkaniach komunalnych w ramach projektu współfinansowane ze środków RPO Lubuskie 2020. Ponadto, gmina ze środków własnych finansuje program wymiany piecy węglowych na ekologiczne. W 2017 r. udzielono dotacji 83 mieszkańcom Żar, angażując przy tym środki pochodzące z budżetu gminy w wysokości 446 494,00 zł. W 2018 r. udzielono dotacji 74 mieszkańcom Żar, angażując przy tym środki pochodzące z budżetu gminy w wysokości 470 819,20 zł.

Według autorów PGN³² największe stężenia zanieczyszczeń występują w centrum Żar. Jest tam najwięcej starej zabudowy ogrzewanej węglem spalonym w piecach oraz niesprawnych kotłach.

Żary posiadają dobre warunki do poprawy sytuacji w zakresie niskiej emisji pochodzącej z ogrzewania mieszkań. Według GUS *nr Dane charakteryzujące stan obsługi gazowniczej w latach 2013- 2019 liczba gospodarstw domowych posiadających czynne przyłącze gazu w 2018 wynosiła 12 520. Z gazu korzystało 32 642 osoby. Niestety znacznie mniejsza liczba gospodarstw domowych wykorzystywała gaz do celów grzewczych Należy zwrócić uwagę na zmiany w czasie tej formy ogrzewania. Pomiędzy 2016 a 2018r liczba mieszkań ogrzewanych gazem wzrosła z 1430 do 1829, to jest o 27,9%. Część tego efektu uzyskano w wyniku działań miasta wspierających wymianę kotłów węglowych. Według danych Polskiej Spółki Gazownictwa - Mapa dystrybucji gazu, obszar gminy miejskiej Żary jest zgazyfikowany w 85,39%. Zgodnie z analizą przeprowadzoną w PGN, spalanie węgla w przestarzałych instalacjach grzewczych dominujących w śródmieściu, w zasobach komunalnych miasta jest jednym z głównych źródeł niskiej emisji. Ze względu na duży zakres zgazyfikowania miasta, w Żarach istnieją dobre warunki do zmiany ogrzewania węglowego na ekologiczne.*

Według danych spółki Energetyka Ciepła Opolszczyzny SA która jest właścicielem największej kotłowni lokalnej opalanej miałem węglowym i zasilającej 190 obiektów, w najbliższym czasie spółka przejdzie na zasilanie gazem ziemnym produkcji ciepłej wody użytkowej dla wszystkich użytkowników w drodze kogeneracji. W kolejnych

³² Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2014 – 2020” jw.

latach, planowane jest całkowite zaniechanie opalania węglem i miałem węglowym. Ponadto, spółka wybuduje instalację fotowoltaiczną o mocy 25kW.

Miasto Żary rozpoczyna realizację projektu wymiany w 100 mieszkaniach komunalnych ogrzewania węglowego na ekologiczne. Projekt jest współfinansowany z RPO Lubuskie 2020.

2.2.1. Energia odnawialna

Zgodnie z PGN opracowanym dla gminy miejskiej Żary, w województwie lubuskim istnieją dobre warunki do wykorzystania energii promieniowania słonecznego. Roczna gęstość promieniowania słonecznego na terenie całego województwa lubuskiego na płaszczyznę poziomą wynosi ok. 1000 [kWh/m²], natomiast średnie usłonecznienie wynosi 1 600 godzin na rok. Uwzględniając trendy europejskie oraz uwarunkowania województwa lubuskiego (na obszarze całego województwa możliwe na takim samym poziomie, również na terenie gminy Żary), najbardziej efektywne wykorzystanie energii słonecznej skierowane jest głównie na cele grzewcze (kolektory słoneczne). Na terenie Żar wykorzystana jest technologia solarnego suszenia osadów ściekowych w oczyszczalni ścieków. Analiza 18 miesięcy pracy instalacji wykazała, że na skutek suszenia uzyskano 5-krotne zmniejszenie masy osadu. Średnie uwodnienie osadów wynosiło 12,3% na etapie rozruchu w 2009 r. Średnie uwodnienie osadów wysuszonych w 2010 r. wynosiło 34,1%, a po uwzględnieniu miesięcy, w których suszarnia przyjmuje osady, ale nie suszy - 50,5%. Zużycie energii elektrycznej w 2010 r. przez wszystkie hale suszarnicze wynosiło 20 628 kWh, co w przeliczeniu daje 32,4 kWh/tonę suszu i 13,83 kWh/tonę odparowanej wody. Sumaryczne zużycie energii elektrycznej przez hale suszarnicze w 2010 r. wynosiło 1,03% całkowitego zużycia energii i odpowiada w przybliżeniu ilości energii zużywanej przez oczyszczalnię w ciągu trzech dni eksploatacji. W ramach modernizacji obiektów publicznych wyposażono w instalacje fotowoltaiczną Szkołę Podstawową nr 5 przy ul. Okrzei, Przedszkole miejskie nr 10 przy ul. Okrzei, Centrum Przesiadkowe przy ul. Ułańskiej, na obiekcie Wielofunkcyjnym Kompleksie Rekreacyjno-Wypoczynkowym przy ul. Źródlanej zastosowano powietrzne pompy ciepła do podgrzewania wody w nieckach basenowych. W 2020 roku rozpocznie się termomodernizacja obiektu krytej pływalni wodnik obejmująca min. montaż paneli fotowoltaicznych. Na terenie Żar istnieją mikroinstalacje na budynkach mieszkalnych społeczeństwa. Ze względu na całkowitą swobodę w montażu instalacji nie uzyskano dokładnych danych dotyczących ilości, lokalizacji i mocy źródeł wykorzystujących energię słońca. Z przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano danych dotyczących wykorzystywania kolektorów słonecznych lub paneli fotowoltaicznych. Ankietowani mieszkańcy wyrażali jednak zainteresowanie montażem instalacji wykorzystujących energię słońca. Dlatego należy się spodziewać rozwoju tego rodzaju inwestycji na terenie Gminy Żary o statusie miejskim.

2.2.2. Zanieczyszczenia powietrza w wyniku ruchu samochodowego

Kolejnym źródłem niskiej emisji są środki transportu. Problemy związane z emisją zanieczyszczeń ze środków transportu również kumulują się w centrum Żar. Tutaj krzyżują się drogi komunikacyjne związane z dojazdem do pracy, na zakupy, do szkoły czy urzędu. Stąd też istnieje tu największy problem z emisją spalin samochodów osobowych i dostawczych. Również komunikacja tj. transport lokalny i tranzytowy jest poważnym problemem. Szczególnie duże nasilenie ruchu występuje na ulicach w centrum miasta: Podwale, Wrocławska, Artylerzystów, Plac Przyjaźni, Podchorążych, Aleja Jana Pawła II, Aleja Wojska Polskiego i Tunelowa. W centrum miasta znajduje się wiele ważnych instytucji miejskich i powiatowych (Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe, Powiatowy Urząd Pracy, szpitale, większość szkół, Sąd Rejonowy, dworzec autobusowy i kolejowy), które generują duży ruch pojazdów, ponadto w centrum zlokalizowanych jest wiele sklepów oraz punktów usługowych, a także duże centra handlowe, które generują duży ruch pojazdów. Biorąc pod uwagę powyższe rozważania i analizę zaawartą w rozdziale 1.5.9. Infrastruktura transportu, główne problemy komunikacyjne miasta związane z kształtem sieci drogowej wpływające na poziom niskiej emisji z transportu to:

- brak łącznika pomiędzy DK12 i DK27 od strony przyszłej A18, przed rondem z ul. Moniuszki/Obwodnica/ul. Katowicka, skutkiem są korki i bardzo duże zagrożenie po wybudowaniu A18,

- brak ronda przy skrzyżowaniu obwodnicy z drogą nr 287, co skutkuje korkami przy wjeździe do strefy przemysłowej, częste wypadki na skrzyżowaniu, czarny punkt, korki w godzinach szczytu,
- brak ścieżki rowerowej wzdłuż obwodnicy, przy drogach krajowych oraz ścieżki rowerowej z miasta nad obwodnicą dla pracownikami dojeżdżającymi do strefy przemysłowej,
- brak przeprawy rowerowej w centralnej części miasta nad lub pod torami kolejowymi,
- brak ronda przy wyjeździe z Żar w kierunku Żagania/ niemożliwość wyprowadzenia nowej drogi do bardzo dużych firm szklarskich w dzielnicy Żar/ Kunice. Obecnie ciężkie pojazdy transportowe muszą do A18 jechać przez Centrum.

Słabość systemu komunikacji publicznej oraz brak ograniczeń w parkowaniu na terenie miasta(strefa płatnego parkowania obejmuje tylko 78 na ok. 1700 miejsc parkingowych zarządzanych przez miasto) wspiera komunikację indywidualną są kolejnym czynnikiem wpływającym na wysokość niskiej emisji.

Tabela 92. Liczba osób przyjeżdżających do pracy

Rok	2006	2011
Liczba	3302	3371

Źródło: Dane GUS, Narodowy Spis Powszechny 2011.

W czasie ostatnich 5 lat całkowita liczba samochodów w Żarach wzrosła o 37%, w tym, liczba samochodów osobowych o 40%. Wskaźnik liczby samochodów osobowych na 1000 mieszkańców osiągnął wartość 778 Jeszcze w 2014 roku wynosił 574,6. Drastyczny wzrost wskaźnika wynika ze zwiększania się liczby pojazdów i zmniejszania liczby mieszkańców Żar. Wskazuje również jednoznacznie na dominację tego środka transportu w Żarach i powiecie żarskim. Sprzyja temu polityka parkingowa. Niewielki obszar miasta objęty płatnymi parkingami miejskimi(78 miejsc parkingowych na 1700) oraz niska odpłatność za godzinę postoju sprzyja właścicielom samochodów.

Tabela 93. Liczba pojazdów Żary powiat żarski.

Lokalizacja	Pojazdy ogółem				
	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat żarski	77473	83355	89320	97182	105683
W tym miasto Żary	27819	29903	32088	34971	38037
Lokalizacja	w tym samochody osobowe:				
	2015	2016	2017	2018	2019
Powiat żarski	29174	31077	32971	35205	37376
W tym miasto Żary	20309	22008	23738	25978	28429

Źródło: UM w Żarach

W Żarach nie ma zintegrowanej sieci dróg rowerowych. Trwa budowa ścieżek rowerowych, ale nie są one powiązane w jednolite trasy. Zainaugurowany w 2019r. system -rower miejski jest jeszcze w fazie wstępnej. Poziom wykorzystania 30 dostępnych rowerów wskazuje, że ta forma komunikacji może zdobyć klientów, ale trzeba ją powiązać z bezpiecznymi i tworzącymi połączone trasy pozwalające na dojechanie do pracy, szkoły czy centrów handlowych. drogami dla rowerów.

W ramach Kompleksowego programu komunikacji w Żarsko-Żagańskim Obszarze Funkcjonalnym wybudowano centrum przesiadkowe przy ul. Ułańskiej w Żarach (przy dworcu PKP), na które składają się dwie półotwarte, przeszklone wiaty przystankowe (poczekalnie), wyposażone w ogrzewanie, oświetlenie sufitowe LED i instalację fotowoltaiczną, tablice dynamicznej informacji pasażerskiej, ławki i podpórki dla podróżnych. Do dyspozycji podróżujących jest również kontener informacyjno- biletowy z ogólnodostępną toaletą dla podróżnych. Ponadto dostępna jest również wiata rowerowa, oświetlona w technologii LED z dziewięcioma stanowiskami postojowymi. Ponadto na terenie miasta zostały zamontowane nowe, jednomodułowe wiaty przystankowe,

wiaty rowerowe i tablice informacji pasażerskiej. DIP – Dynamiczna Informacja Pasażerska na tablicach przystankowych i w internecie udostępnia informacje o przyjazdach autobusów w czasie rzeczywistym.

Przeprowadzone inwestycje w zakresie komunikacji publicznej nie spowodowały zmian w popycie na te usługi. Wskaźniki efektywności komunikacji żarskiej są trudne do jednoznacznego zdefiniowania ze względu na brak badań popytowych prowadzonych zgodnie z właściwą metodyką. Określenie wartości wskaźnika pasażerów na wozokilometr przy przyjęciu liczby sprzedanych biletów jest obarczone błędem, jednak ten wskaźnik liczony taką samą metodą zmniejszył się od 2014 roku. Efektywność przewozów dla 2014 roku mierzona tą samą metodą wyniosła 1,97 pasażera na wozokilometr, dla roku 2018 wynosiła 1,44. Wartość tego wskaźnika jest bardzo niska, jednak ze względu na jego ułomność i brak tego typu wartości odniesienia nie można go porównać z innymi. W przypadku większych miast, takich jak Zielona Góra, wskaźnik obliczony w wyniku badań popytowych wynosi ok. 4,5 pasażera na wozokilometr dla całej sieci komunikacyjnej.

Ponieważ w systemach analiz Monitora Rozwoju Lokalnego nie ma danych, które mogą być porównane z żarskim, odwołano się do informacji publikowanych przez Izbę Gospodarczą Komunikacji Miejskiej w Warszawie w opracowaniu pt. „Komunikacja miejska w liczbach, dane za 12 miesięcy 2018r”. Dwa ośrodki miejskie o bardzo zbliżonej do Żar liczbie mieszkańców: Sochaczew (36 462 mieszkańców), liczba pasażerów w komunikacji miejskiej – 1 345 000 oraz Chrzanów (36 945 mieszkańców), liczba pasażerów w komunikacji miejskiej 5 500 000. Komunikacja miejska w Żarach przewożąca 500 000 pasażerów płacących za bilety, po przyjęciu korekty w wysokości 50% na zwiększenie liczby pasażerów o korzystających z przejazdów bezpłatnych uzyskuje wynik znacznie gorszy od niższego z punktów odniesienia. Świadczy to o niskiej efektywności komunikacji miejskiej w Żarach. Również mieszkańcy, w ankiecie internetowej oraz młodzi ludzie w ankiecie dla uczniów ostatnich klas szkół ponadpodstawowych, wskazują na niską jakość komunikacji miejskiej i jej znaczenie dla postrzegania miasta. Młodzież wśród czynników zachęcających³³ do wyjazdu z miasta wymienia komunikację w mieście. Tak odpowiedziało 54,68% ankietowanych. W odpowiedziach na pytanie otwarte o życzenie i marzenie dotyczące Żar, 8,7 chce poprawy komunikacji w mieście. Mieszkańcy w ankiecie³⁴ dostępnej dla wszystkich w 75,7% uznali za ważny funkcjonalny i ekologiczny transport miejski obejmujący ścieżki rowerowe, komunikację miejską i parkingi. Powiązane z tym obszary: inteligentne zarządzanie miastem obejmujące monitoring zanieczyszczeń powietrza, natężenia ruchu, gospodarkę odpadami oraz dostępność plus (poprawa przestrzeni publicznej, architektura, transport) uzyskały odpowiednio 67,5% i 62,7% głosów ankietowanych. Wyraźnie wskazuje to na duże znaczenie dla mieszkańców jakości i dostępności usług w tym zakresie i ich wagi dla stanu środowiska.

Poprawa jakości i dostępności usług z zakresu komunikacji publicznej oraz wytyczenie założeń polityki mobilności miejskiej obejmującej rozwój wszystkich alternatywnych form komunikacji jest wyzwaniem dla miasta już od wielu lat. Efektywność komunikacji publicznej w Żarach jest niska.

Żary są silnie powiązane komunikacyjnie z Żaganiem. Miasta położone w odległości 12 km, są równocześnie stolicami wspólnego miejskiego obszaru funkcjonalnego, tj. Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego. W Żaganiu działa spółka miejska świadcząca usługi z zakresu komunikacji publicznej. W Żarach w zakresie komunikacji publicznej można również korzystać z usług Miejskiego Zakład Komunikacyjnego sp. z o.o. w Żaganiu. Obsługuje on połączenia Żar z Żaganiem oraz przewozi pasażerów w obrębie Żar. W 2020 r. mają zakończyć się prace związane z pierwszym etapem integracji systemów komunikacji w obu miastach. W trakcie realizacji jest system Dynamicznej Informacji Pasażerskiej, który ma prezentować mieszkańcom na tablicach przystankowych i w serwisach internetowych informacje o rzeczywistym czasie przyjazdu autobusu na przystanek. Nowością jest, że system będzie prezentował przyjazdy obydwu przewoźników, żarskiego i żagańskiego. Brakuje nadal integracji rozkładów jazdy, standardów obsługi pasażerów, systemów biletowych. Nie przeprowadzono również weryfikacji tras linii autobusowych w celu wyeliminowania zbędnego dublowania tras. Obydwaj przewoźnicy walczą o ten sam

³³ Ankieta on –line narzędzie E251, przeprowadzona wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r

³⁴ Ankieta własna Zespołu Miejskiego przeprowadzona w formie elektronicznej (Facebook). Ankieta została przeprowadzona przez Internet w dniach 14.02.2020 r. - 24.02.2020 r.

rynek przewozów, dodatkowo spółka FeniksV jest podmiotem świadczącym również usługi w komercyjnym transporcie regionalnym i konkuruje w tym zakresie z przewoźnikiem żagańskim.

Ustalenie wspólnego standardu obsługi pasażerów i znacząca poprawa jego jakości jest możliwa we współpracy obydwu samorządów wraz z ich partnerami z obszaru funkcjonalnego. Linie komunikacyjne obejmują cały obszar ŻŻOF. Opracowanie nowego modelu funkcjonowania komunikacji publicznej w oparciu o współpracę pięciu sąsiadujących gmin jest ważnym wyzwaniem dla samorządu Żar.

2.2.3. Zanieczyszczenia przemysłowe

W przypadku budzących największe kontrowersje wśród mieszkańców Żar zanieczyszczeń przemysłowych (w wynikach wszystkich ankiet przeprowadzonych w ramach projektu ten aspekt życia w mieście jest podkreślany jako problem) możliwości działania gminy są ograniczone. Na terenie miasta Żary znajduje się strefa przemysłowa z której to emitowanych jest ok. 7-10% szkodliwych substancji do powietrza atmosferycznego (głównie emisja BaP) atmosferycznego co stanowi trzecią siłę oprócz niskiej emisji (ok 90% emisji BaP i 62% emisji pyłu zawieszonego PM10)) i emisji liniowej (ok 14% emisji BaP i pyłu zawieszonego PM10).

W zakresie emisji Benzo(a)pirenu (BaP) oraz Formaldehydu (HCHO) do powietrza atmosferycznego szczególnie z zakładu SWISS KRONO zlokalizowanego na terenie miasta Żary Zarząd Województwa Lubuskiego powołał **Zespół ekspertów ds. oceny oddziaływania między innymi Spółki SWISS KRONO w Żarach na stan środowiska**. Pierwsze posiedzenie tego Zespołu odbyło się 6 grudnia 2019 r. w Urzędzie Marszałkowskim w Zielonej Górze. Celem powołania zespołu jest zbadanie i ocena wpływu firmy SWISS Krono na stan powietrza w Żarach. Poza tym powołany zespół ma pomóc w wypracowaniu rozwiązań, także prawnych. W skład zespołu wchodzi również przedstawiciel Gminy Żary o statusie.

Zarząd Województwa powołał zespół 20 października 2019 r. w związku z decyzją wydaną dla spółki SWISS KRONO na spalanie pyłu, która została zakwestionowana przez mieszkańców. Z posiadanych informacji przekazanych przez Marszałek Województwa Lubuskiego wynika, że ww. decyzja została wstrzymana w drodze postanowienia przez Marszałka Województwa Lubuskiego z okresem 6-mcy na dostosowanie Zakładu Swiss Krono do obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie.

Należy nadmienić, że Urząd Miasta Żary mając na uwadze potrzebę mieszkańców w zakresie informowania na bieżąco o poziomach dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM 2,5 w pomiarach automatycznych w 2018 r. uzbroił stację pomiaru jakości powietrza zlokalizowaną w Żarach przy ul. Szymanowskiego w pyłomierz PM 2,5, stacja jest własnością GIOŚ w Zielonej Górze –jest to działanie fakultatywne Urzędu Miasta w Żarach podejmowane w zakresie działań związanych z ochroną powietrza.

2.2.4. Zagospodarowanie wód opadowych i przystosowanie do zmian klimatu

Stan techniczny kanalizacji deszczowej i rowów, wg przeprowadzonej analizy funkcjonowania systemu odprowadzenia wód opadowych w mieście Żary, określa się jako wystarczająco dobry. Jednakże po dokonaniu analizy jakości odprowadzanych wód opadowych i roztopowych (w dwóch punktach na terenie miasta) w roku 2020 r. stwierdzono zanieczyszczenie wód opadowych ściekami bytowymi.

Gmina Żary o statusie miejskim podejmuje działania mające na celu uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej. Wraz z Zakładem Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Żarach na bieżąco eliminuje nielegalne włączenia kanalizacji sanitarnej do sieci kanalizacji deszczowej i odwrotnie. Są one przyczyną zanieczyszczenia wód opadowych sanitarnymi. Każdego roku zarządca sieci wykonuje kolejne inspekcje TV kanałów deszczowych, co umożliwia lokalizację nielegalnych włączeń i podjęcie działań celem wyeliminowania nieprawidłowości. Przeprowadzenia inspekcji wymaga jeszcze większa część miasta. Inspekcja TV oraz usunięcie pojawiających się nieczystości spowoduje możliwość lepszego wykorzystania wód opadowych i roztopowych. Na dzień dzisiejszy zarządca sieci ma ograniczoną możliwość korzystania z wód. Dodatkowo podczas realizacji

zadań inwestycyjnych związanych z przebudową dróg miasto dokonuje wymiany lub remontu uszkodzonych odcinków sieci jednocześnie poprawiając tym samym możliwości retencyjne kanałów i likwidację lokalnych podtopień. Każdorazowo przy projektowaniu nowych dróg, wytyczne dla projektantów wskazują możliwość rozsączania wód opadowych w gruncie przy potwierdzonych dobrych warunkach gruntowo-wodnych. Na terenie miasta powstały już lokalizacje wykorzystujące system skrzynek rozsączających. Ponadto na etapie wydawania warunków technicznych, na możliwość odprowadzenia wód opadowych i roztopowych do istniejącej sieci kanalizacji deszczowej, Gmina zobowiązuje inwestorów na terenach przemysłowych i terenach handlowo – usługowych, do zagospodarowywanie wód opadowych z dachów budynków i miejsc utwardzonych na własnym terenie (w większej części, jeżeli możliwe) lub też budowę zbiorników retencyjnych o pojemności 150 % opadów z maksymalnym odpływem 5 l/s, odciążając tym samym główną sieć w przypadku deszczu nawalnego. Ponadto na terenie miasta istnieje sieć rowów otwartych, które poprzez zastosowanie zasuw mogłyby stanowić naturalną retencję.

W odniesieniu do potrzeb w zakresie przystosowania się do zmian klimatu brakuje kompleksowego systemu działania związanego z odprowadzaniem wód opadowych. Systemu istniejącej kanalizacji deszczowej nie jest dostosowany do zmian klimatycznych i nawalnych deszczy.

Istniejąca sieć wymaga remontów, przebudowy i rozbudowy. Nie ma odpowiedniej liczby zbiorników retencyjnych wraz podczyszczaniem wód opadowych i roztopowych. Dotychczas nie promowano i wspierano wykorzystywanie przez mieszkańców wód opadowych i roztopowych do własnych potrzeb. Nie wykorzystuje się podczyszczonych wód opadowych i roztopowych do podlewania miejskich terenów zielonych oraz napełniania stawów i zbiorników na terenach miejskich, bez konieczności bezpośredniego odprowadzania ich do rzeki. W przypadku potwierdzonych dobrych warunków gruntowo-wodnych odprowadzanie podczyszczonych wód opadowych i roztopowych bezpośrednio do gruntu poprzez nowoczesne skrzynki korzeniowe/rozsączające, muldy/rowy chłonne i stawy hydrofitowe,

Brak systemu monitorowania napełnienia zbiorników retencyjnych i wybranych kanałów w miejscach szczególnie narażonych na podtopienia, brakuje również stacji pomiarowych w tym: stacji meteorologicznych i hydrologicznych wraz z udostępnieniem danych na stronie miejskiej. Wpływa to na niższą jakość projektowania kanalizacji deszczowej na terenach miejskich i ocenę zagrożeń lokalnych podtopień. Brak systemu do automatycznego naliczania opłat w tym za małą retencję i odprowadzenie wód opadowych dla Wód Polskich oraz systemu do profesjonalnego zarządzania systemami odwodnienia w miastach, w tym do planowania prac eksploatacyjnych, inwentaryzacji sieci czy wydawania warunków na możliwość wpięcia do sieci.

2.3. Smart City

Smart city - inteligentne miasto to miasto, które wykorzystuje technologie informacyjno-komunikacyjne w celu zwiększenia interaktywności i wydajności infrastruktury miejskiej i jej komponentów składowych, a także do podniesienia świadomości mieszkańców.

Stan obecny rozwiązań wpisujących się w idee smart city w Żarach nie wygląda imponująco. Zostały wdrożone pojedyncze projekty, które jednak nie mają większego wpływu na funkcjonowanie miasta i mieszkańców. W Żarach znalazło zastosowanie niewiele rozwiązań wpisujących się w idee smart city. Dotyczą one różnych obszarów życia miasta, ale nie są w żaden sposób skoordynowane lub powiązane. Poniżej opisane są istniejące aktualnie rozwiązania w tym obszarze.

1. Zakład Wodociągów i Kanalizacji - projekt pn. „Budowa systemu informacji przestrzennej (GIS) w ZWiK Sp. z o.o. w Żarach wraz z uruchomieniem e-usług dla mieszkańców”, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 (Oś Priorytetowa 2 „Rozwój Cyfrowy”, Działanie 2.1 „Rozwój społeczeństwa informacyjnego”).

Mieszkaniec korzystając z e-usług bez wychodzenia z domu może zdobyć informację o planowanych remontach oraz awariach, a także samodzielnie zgłaszać zauważone nieprawidłowości np. kradzież wody, niewłaściwe działanie sieci. Ponadto po bezpiecznym zidentyfikowaniu przez system, ma możliwość podania odczytu

wodomierza. Oprócz powyższych funkcji sprawdzi również np. możliwości przyłączenia się do sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, co jest niezwykle ważne przy decyzjach o zakupie nieruchomości niezabudowanej na potrzeby mieszkaniowe.

Realizacja przedsięwzięcia znacząco ułatwia pracę przedsiębiorstwom oraz inwestorom. Udostępnienie mapy zawierającej dane na temat lokalizacji, przebiegu, parametrów sieci pomoże podmiotom gospodarczym szybko określić ryzyko planowanej inwestycji. Do tej pory dostęp do tych danych był utrudniony i wiązał się z osobistą wizytą w ZWiK.

2. System - Żarskie Rowery Miejskie. Dysponuje on 30 rowerami i 4 stacjami. Pomimo krótkiego czasu funkcjonowania cieszy się dużym zainteresowaniem i będzie rozbudowywany. Projekt Żarskie Rowery ma na celu ułatwienie mieszkańcom przemieszczania się po terenie miasta Żary. W dłuższej perspektywie ma służyć jako alternatywny środek komunikacji, jednak wymaga to jeszcze wielu inwestycji w infrastrukturę ścieżek rowerowych i przede wszystkim umożliwienie połączenia poszczególnych dzielnic miasta – Zatorze-Centrum i Miasto -Strefa Przemysłowa.
3. System PROLIB do elektronicznej obsługi czytelników w Miejskiej Bibliotece Publicznej. Zawiera on: e-katalog, e -wypożyczalnię, zakładanie konta przez Internet, zamawianie książek przez Internet, zarządzanie kontem przez Internet.
4. GEOSYSTEM e-mapa iMPA -internetowy serwis do prowadzenia urzędowej bazy ewidencji miejscowości, ulic i adresów zgodnie z obowiązującymi przepisami. Wszystkie bazy są podłączone do usługi pozwalającej na lokalizację miejsca na podstawie adresu. Daje to wszystkim użytkownikom prosty sposób korzystania z urzędowej informacji adresowej. Dane te są publikowane na tle danych referencyjnych tj. ewidencji gruntów i budynków pochodzących ze starostw powiatowych i innych dostępnych zasobów informacyjnych.
5. E-puap- Załatwianie spraw w urzędzie bez wychodzenia z domu – przez internet, w wybranym przez siebie czasie i w dowolnym miejscu. -
6. System Dynamicznej Informacji Pasażerskiej (SDIP) obejmuje swym zasięgiem 4 gminy (miasta Żary i Żagań oraz gminy wiejskie Żary i Żagań) ujednolicając - w formie elektronicznej – przepływ aktualnych informacji o najbliższych odjazdach autobusów komunikacji miejskiej z przystanków ujętych w systemie. Celem zadania jest unowocześnienie systemu informacji pasażerskiej, zachęcenie ludzi do częstszego korzystania z transportu publicznego. Projekt w trakcie realizacji, jest przedsięwzięciem wspólnym w ramach Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.
7. System sprzedaży eko-bilet w Żarskim Domu Kultury został wdrożony w celu ułatwienie użytkownikom dostępu do proponowanych usług. System został zastosowany przez ŻDK samodzielnie, bez wsparcia projektowego i obejmuje własne działania ŻDK.
8. E-galeria „Żarski Park Kultury i Nauki” – serwis dla odbiorców, którzy będą mogli korzystać również on –line z zasobów Żarskiego Domu Kultury, Miejskiej Biblioteki Publicznej i Muzeum Pogranicza Śląsko – Łużyckiego.
9. Elektroniczna rekrutacja do szkół i przedszkoli. Od 3 lat w Miejskich Przedszkolach i szkołach rekrutacja odbywa się za pomocą platformy internetowej.
10. Aplikacja na telefon „footsteps” dla zwiedzających miasto. Zwiedzanie miasta z telefonem szlaki dla różnych grup np. hipster, rodzina. Dla turystów z obszaru przygranicznego przygotowano również aplikację niemiecko i anglojęzyczną zawierającą mapy, opisy zabytków i najciekawszych miejsc. Aplikacja pozwala również na zwiedzanie partnerskiego miasta Weisswasser, również położonego blisko granicy polsko-niemieckiej.
11. Ławki solarne (2 sztuki) z możliwością ładowania telefonu i dostępem do internetu www.zary.pl.
12. OSE- Ogólnopolska Sieć Edukacyjna- Program publicznej sieci telekomunikacyjnej umożliwiający szkołom dostęp do szybkiego, bezpiecznego, bezpłatnego internetu. Program został zaprojektowany przez Ministerstwo Cyfryzacji we współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej na mocy Ustawy o Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej. Spodziewane rezultaty to:
 - szerszy dostęp do zasobów internetu,

- lepsza komunikacja ze światem zewnętrznym (z poziomu rodziców, podmiotów gminnych współpracujących ze szkołą), w perspektywie - lepiej wykształceni, bardziej świadomi świata, jego zasobów i zagrożeń mieszkańcy,
- oszczędności - Internet OSE i usługi bezpieczeństwa szkół są opłacone z budżetu państwa.

W wyniku samooceny przeprowadzonej przez zespół pracowników Urzędu Miasta ocenia się, że w UM w Żarach przez Internet można załatwić ok. 5% spraw mieszkańców. Powyższy opis jasno pokazuje, że działania z obszaru smart city w Żarach miały dotychczas charakter przypadkowy i nie były podporządkowane idei rozwoju miasta. Eksperti think-tanku City ², Smart Cities Polska w swoim dekalogu smart city wskazują: „Technologia przede wszystkim musi służyć rozwojowi i jakości życia mieszkańców miasta. Przeważnie to oni sami wiedzą czego potrzebują. Rolą miasta jest tworzenie możliwości, w tym w miarę potrzeby, ram prawnych, instytucjonalnych, organizacyjnych oraz finansowych do rozwoju wszystkich jego interesariuszy”. Podkreślają zasadniczą rolę integracji istniejących zasobów i współpracę wokół idei smart city na wielu płaszczyznach i z wieloma interesariuszami od miejskich jednostek, po środowiska obywatelskie, biznesowe, naukowe i badawcze.

Na podstawie dyskusji panelowej z mieszkańcami (ok. 30 osobowa grupa nieformalna ŻARY TECH) wyodrębniono trzy grupy potrzeb (kierunków) – dostęp do informacji on-line, mobilność i gospodarka komunalna. W zakresie dostępu do informacji mieszkańcy oczekują w dużo większym stopniu wykorzystania (wdrożenia) przez urząd i instytucje miejskie technologii IT do wzajemnej komunikacji. Kluczowym projektem musi być zwiększenie kompetencji pracowników wszystkich jednostek organizacyjnych UM. W zakresie wykorzystania technologii i komunikacji z mieszkańcami. Mogą to być szkolenia, ale także korzystanie z ekspertów zewnętrznych (w tym naukowców, ngo) oraz powołanie rad w zakresie konkretnych aspektów smart city. Potrzebne jest wspólne działanie w zakresie gromadzenia, przetwarzania, analizowania i udostępniania danych. Zarządzanie w oparciu o dane powinno być szeroko stosowaną strategią. Oznacza to nabycie kompetencji w tym zakresie, ale także połączenie systemów informatycznych wszystkich instytucji poprzez interfejsy wymiany danych. Na pewno niezbędne jest połączenie danych o mieszkańcach, nieruchomościach, gospodarki wodnej i odpadami, o uczniach, o transporcie. I stworzenie bazy danych i narzędzi do analizy.

Stworzenie przyjaznego dla mieszkańców, jednolitego cyfrowego ośrodka dostępu do wiedzy i informacji. Powiadomienia o remontach, ankiety społeczne, zgłaszanie problemów, głosowanie w budżecie obywatelskim, sprawdzanie informacji o planowanych wydarzeniach (nie tylko organizowanych przez miasto i nie tylko na jego terenie). Narzędzie dla mieszkańca, dzięki któremu może on skorzystać w całości z tego co miasto oferuje.

Dostępne tam, gdzie mieszkaniec jest (smartfon, komputer, facebook). Stworzenie cyfrowej przestrzeni dla mieszkańców pozwala także pozyskiwać ważne dane o ich mobilności (gdzie i kiedy korzystają z aplikacji), aktywności (w których wydarzeniach faktycznie biorą udział), potrzebach. Zrobienie tego w sposób wygodny dla mieszkańców, we współpracy z nimi może stworzyć rozwiązanie, które będzie dla nich atrakcyjniejsze niż grupy facebookowe (typu żary hejted) czy lokalne media starego typu (gazeta/telewizja regionalna).

Kolejna ważna dziedzina to mobilność, która według mieszkańców wewnątrz miasta i aglomeracji powinna być projektowana z wizją całości. Każdy rodzaj transportu jest istotny, ale jeszcze ważniejsze jest, aby można było go szybko i łatwo zmienić. Powinna ona przede wszystkim uwzględniać komplementarność różnych rodzajów transportu, a w poszczególnych jego rodzajach następujące zagadnienia: W zakresie transportu samochodami osobowymi to: uporządkowanie parkowania, ograniczenie parkowania w centrum, wymuszanie rotacji na parkingach, vision zero, konstrukcja ulic uniemożliwiająca przekraczanie prędkości. Rowery: infrastruktura projektowana z najnowszymi standardami, spójna sieć, bezpieczne parkowanie - stojaki typu U, wiaty, promowanie transportu rowerowego, poprawa błędów w infrastrukturze, znakowanie rowerów przez KPP. Komunikacja zbiorowa: kolej aglomeracyjna, nowe przystanki, rewizja rozkładu i kursowania, cyfryzacja rozkładu jazdy (e-podróżnik, przystanki autobusowe w google maps). Priorytet dla ruchu pieszego w centrum: strefy zamieszkania i tempo 30, wyniesione przejścia dla pieszych, usuwanie pojazdów z chodników, bezpieczne przejścia.

W zakresie gospodarki komunalnej mieszkańcy zwracają uwagę na zagadnienia związane z gospodarką wodną (złap deszcz, źródła pitne, retencja), odpady (problem sortowania, nieużyteczne przeładowane śmietniki,

kompostowniki miejskie), przestrzeń (uchwała krajobrazowa, murale zamiast reklam), zieleń (ochrona drzewostanu, łąki kwietne, ogrodnik miejski, arborysta).

Z kolei na podstawie samooceny dokonanej przez zespół w ramach UM Żary zdefiniowane zostały potrzeby w zakresie rozwiązań smart city w Żarach. Jeden z głównych problemów wskazano możliwość załatwiania spraw urzędowych, min. zwiększenie dostępu mieszkańców do usług/możliwości załatwiania spraw i monitorowania procedur przez Internet, integracja systemów informatycznych pomiędzy Urzędem a jednostkami i spółkami miejskimi, wdrożenie systemu obiegu dokumentów, który w znaczny sposób przyspieszyłby wymianę informacji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi gminy. Kolejnym tematem jest podjęcie działań informacyjno – edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie komunikacji elektronicznej i rozwiązań smart city mieszkańców. Proponuje się również podjęcie działań w zakresie gospodarki komunalnej polegających min. na: usprawnieniu komunikacji w mieście (np. zarządzanie parkingami, system dróg rowerowych), budowę systemu monitorowania zanieczyszczeń w tym w szczególności powietrza, inteligentne zarządzanie oświetleniem ulicznym, inteligentne retencjonowanie i wykorzystywanie wód opadowych i roztopowych na terenie miasta, bezpieczeństwa (monitoring miejski, natychmiastowe powiadomienia alarmowe dotyczące zauważonych zagrożeń np. aktów wandalizmu, niebezpiecznych). Zwrócono również uwagę, że wprowadzenie inteligentnych rozwiązań może również prowadzić do pożądaných zmian nawyków i zachowań mieszkańców. Szczególnie widoczny efekt może przynieść z zagadnieniami związanych z szeroko rozumianą ochroną środowiska i mobilnością.

Jak widać spojrzenie przedstawicieli mieszkańców i urzędników na zagadnienie smart city w wielu aspektach jest zbieżny. Obie strony zdają sobie sprawę, że miasto jest dopiero na początku drogi we wdrażaniu rozwiązań smart. Oczywiście dotyczy to również strony mieszkańców. Obecnie stosunkowo niewielu z nich jest gotowych na korzystanie z tych rozwiązań, a nawet wprowadzanie ich budzi u niektórych poczucie braku takiej potrzeby lub sensu (opinie w mediach dotyczące wprowadzonych już rozwiązań).

Ostatnie wydarzenie – pandemia koronawirusa pokazały wyraźnie jakie są najpilniejsze potrzeby dotyczące rozwiązań smart city. Można je podzielić na 2 najważniejsze rodzaje. Komunikacja zdalna instytucje-mieszkaniec i wewnątrzurzędowa (urząd-jednostki). Pandemia ukazała również, że nie jesteśmy przygotowani na zdalny kontakt z klientem, ale również, że i oni nie są do tego przygotowani. Sytuacja jest na tyle specyficzna, że dotyczy wzajemnych relacji z dosłownie wszystkimi mieszkańcami, ponieważ taka jest specyfika zadań przypisanych do samorządu gminnego. Jest to duże wyzwanie i na pewno jego wdrożenie będzie trwało dłuższy okres.

Obecnie UM Żary jest w trakcie realizacji projektu „Wdrożenie i rozwój e-usług w administracji samorządowej oraz podnoszenie bezpieczeństwa teleinformatycznego” w ramach Działania 2.1 Rozwój społeczeństwa informacyjnego Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020.

Przedmiotem projektu jest rozwój i wdrożenie usług elektronicznych w 15 gminach województwa lubuskiego, w sposób znaczący poprawiających standard świadczenia usług administracji samorządowej na szczeblu gminnym, w tym w mieście Żary. Projekt zawiera wiele rozwiązań, z zakresu smart city, min. system powiadamiania o zaległościach drogą sms, stworzenie dwukierunkowej interakcji, zakładanie indywidualnych interaktywnych kont mieszkańca, możliwości sprawdzenia zobowiązań podatkowych i innych płatności komunalnych oraz ich opłaty (e-podatki), e-cmentarz, e-budżet obywatelski, e-rada. Prowadzone są również wdrożenia platformy konsultacyjnej dla mieszkańców oraz platformy prezentującej finanse miejskie.

Jak widać działania podjęte przez Urząd przynajmniej częściowo wpisują się w oczekiwania mieszkańców. Stwierdzić trzeba, że nie do końca rozwiązują one wszystkie potrzeby, nawet w zakresie załatwiania spraw urzędowych i komunikacji z mieszkańcami. Już na tym etapie widać, że system trzeba będzie rozwijać.

Wprowadzanie rozwiązań smart oparte musi być więc na opracowanej strategii, która będzie opierała się na wzajemnej interakcji urząd (również jego instytucje) – mieszkaniec.

Ze względu na charakter rozwiązań smart i bardzo dużej dynamiki i różnorodności wprowadzania nowych rozwiązań strategia musi mieć otwarty charakter i być systematycznie uzupełniana, a przede wszystkim musi być otwarta na sugestie mieszkańców. Racjonalnym wydaje się, aby strategia lub przynajmniej jej założenia stanowiła element lub opracowany później aneks do PRL.

Cele działań w zakresie smart city chyba najlepiej wyraża poniższa opinia, która jest podsumowaniem dyskusji panelowej z mieszkańcami i stanowić wyzwanie dla całego PRL: „Chcemy uczestniczyć. Smart city powinno być miastem, które służy mieszkańcom i słucha ich potrzeb. Chcielibyśmy, aby usłyszano głos. Mieszkańcy, którzy mają wpływ, którzy partycypują, czują się z miejscem związani. Chwalą się nim. Chcą tu zostać. Tu budują swoje firmy, tutaj mają dzieci. W innym przypadku miasto będzie nam tak samo obce jak każde inne miasto w Polsce i łatwo będzie się wyprowadzić”.

2.4. Usługi społeczne

2.4.1. POMOC SPOŁECZNA

Jednym z kluczowych zakresów działań pomocy społecznej jest świadczenie szeroko rozumianych usług społecznych. Są to działania ukierunkowane na człowieka, których celem jest kształtowanie i wzbogacanie jego niezależności w środowisku lokalnym z poszanowaniem jego godności osobistej i indywidualności. Usługi te, dostosowane do potrzeb i możliwości danej osoby, zapobiegają odizolowaniu od rodziny lub społeczności lokalnej, jak również gwarantują warunki życia jak najbardziej zbliżone do warunków domowych i rodzinnych. Usługi społeczne zorientowane są na potrzeby osób słabszych i mają zapewnić wsparcie w sytuacjach kryzysowych. Pełnią też rolę profilaktyczną i przyczyniają się do zwalczania wykluczenia społecznego i dyskryminacji.

Na podstawie danych GUS (tabel nr 94, 95) oraz danych z ewidencji ludności Urzędu Miasta Żary zauważa się stały, dynamiczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku osób w wieku produkcyjnym. Spadek ilości osób w wieku produkcyjnym jest wynikiem przede wszystkim wysokiej skali emigracji młodych za granicę, jak również niskiego poziomu dzietności, przy jednoczesnym korzystnym zjawisku, jakim jest wydłużanie się trwania życia oraz zjawiska wychodzenia na rynek pracy od kilku lat roczników niżej demograficznego z lat 90-tych. Powoduje to spadek podaży siły roboczej na rynku pracy oraz wzrost liczby i odsetka ludzi w starszym wieku, jako efektu zaawansowanego procesu starzenia się społeczeństwa. Pomimo pogłębiających się dysproporcji pomiędzy odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym i produkcyjnym zauważa się wzrost współczynnika aktywności zawodowej, co może być spowodowane wzrostem aktywności zawodowej młodocianych oraz zwiększeniem ilości ludzi powyżej 60 i 65 roku życia, którzy są aktywni zawodowo.

Tabela 94. Prognozowany wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym w Żarach do 2030 roku (osoby w wieku: kobiety 60+ i mężczyźni 65+)

Rok	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w mieście Żary	9 333	9 764	10 255	10 824	11 256	11 681	12 075	12 449	12 857	13 237	13 635

Źródło: Dane z ewidencji ludności UM w Żarach

Wzrost ilości osób w wieku poprodukcyjnym wynika z faktu, iż roczniki wyżu kompensacyjnego wchodzi w wiek poprodukcyjny. Maksima tego wyżu pochodzą z lat 1953 – 1955 (roczniki 53 i 54 weszły już w wiek emerytalny w roku 2018 i 2019, natomiast rocznik 55 będzie wchodził sukcesywnie w wiek emerytalny w roku 2020), stanowią one apogeum demograficzne osób w wieku poprodukcyjnym. Należy spodziewać się wzrostu ilości osób w wieku poprodukcyjnym aż do roku 2030, ponieważ w Polsce pierwszy niż demograficzny pochodzi z II połowy lat 60-tych i początku lat 70-tych. Te roczniki zaczną wchodzić w wiek emerytalny w 2030 r., a okres ten może trwać do 2037 r. W związku z zauważalną tendencją wzrostu ilości osób w wieku senioralnym zmieni się popyt na usługi społeczne, a w szczególności opiekuńcze dla tej grupy społecznej. Popyt ten będzie systematycznie wzrastał, na co wskazują dane MOPS w Żarach. Poniżej wskazano obszary, które z uwagi na występujące zmiany potencjału społecznego są istotne dla ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego w mieście oraz wzmocnienia poczucia bezpieczeństwa i komfortu mieszkańców.

Usługi opiekuńcze

Tabela poniżej obrazuje dotychczasowy popyt (2016-2019) na usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania osób starszych. Wzrasta liczba osób korzystających z tych usług, ale także liczba godzin usług świadczonych a rzecz osób starszych oraz ich koszt, który ponosi JST.

Tabela 95. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym, korzystających z usług opiekuńczych oraz koszt usług opiekuńczych

	2016	2017	2018	2019
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	8 127,00	8 449,00	8 722,00	9 036,00
liczba osób korzystających z usług opiekuńczych	151	171	187	189
% osób korzystających z usług opiekuńczych	1,86%	2,02%	2,14%	2,14%
wzrost liczby osób w stosunku do roku poprzedniego		103,96%	103,23%	103,60%
roczna liczba godz. usług opiekuńczych	53 182,00	63 868,00	64 952,00	63 339,00
koszt 1 godz. usługi opiekuńczej	17,00	17,70	19,00	20,83
średnia liczba godz. w roku /osobę	335,20	373,50	347,34	335,13
koszt usługi opiekuńczej	860 458,40	1 130 472,45	1 234 099,02	1 347 286,27

Źródło: Dane MOPS w Żarach

W obszarze pomocy społecznej niezbędne jest stworzenie sieci wsparcia, która będzie odpowiedzią na lokalne zapotrzebowanie na pomoc udzielaną w miejscu zamieszkania osoby starszej. Niezbędne będzie zwiększenie nakładów na tego typu pomoc. Problem ten został również potwierdzony podczas spotkania z Interesariuszami, którzy dostrzegają potrzebę zwiększenia uwagi na zabezpieczenie osób w wieku poprodukcyjnym. Spotkanie odbyło się w lutym 2020 r., wzięli w nim udział społeczni liderzy aktywnie działający na rzecz miasta, deklarując jednocześnie chęć współpracy również w ramach trwającego projektu. Potrzeba realizacji polityki senioralnej w mieście wybrzmiała na tym spotkaniu i była jednym z diskutowanych problemów. Kolejne spotkanie z interesariuszami miało miejsce 22 maja 2020 r. W spotkaniu udział wzięli przedstawiciele organizacji pozarządowych i instytucji działających na rzecz osób starszych, min. przedstawiciele: Oddziału PTTK w Żarach, PCK, Fundacji „Pogodna Jesień Seniora”, ŚDS, WTZ, GOPS Żary, MOPS Żary, Miejskiej Rady Seniorów, Związku Emerytów i Rencistów, ROD „Flora”, Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Podczas spotkania przedstawiono kluczowe problemy w zakresie niskiego poziomu zabezpieczenia osób w wieku poprodukcyjnym. Problemy zgłaszane przez interesariuszy były tożsame z tymi, które zostały zidentyfikowane przez pracowników Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach. Uwagi wniesione przez interesariuszy potwierdziły wnioski i analizy ośrodka.

Osoby, które nie wymagają całodobowej opieki, korzystają z usług opiekuńczych świadczonych w ich miejscu zamieszkania. Z prezentowanych wcześniej danych wynika, że należy spodziewać się wzrostu ilości osób w wieku poprodukcyjnym aż do roku 2030, a więc zapotrzebowanie na tę formę pomocy będzie ciągle wzrastać. Rok rocznie wzrasta również koszt usług opiekuńczych. Osoby korzystające z usług ponoszą częściową odpłatność za świadczone usługi. W wyniku tego wzrostu osoby te często ograniczają ilość przyznaných godzin usług, a także z nich rezygnują, zagrażając tym samym swojemu zdrowiu i bezpieczeństwu.

Na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego w Żarach (prognoza na lata 2019 – 2030 oraz danych ze sprawozdań merytorycznych MPIPS – 03 (za lata 2016-2018), prognozuje się wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Na przestrzeni lat 2019 do 2030 r. wzrost wyniesie około 50,89 %. tj. średnio 5,1 % rocznie. Wobec czego należy zakładać proporcjonalny wzrost osób korzystających z usług opiekuńczych.

Zakłada się, że liczba osób korzystających w 2030 r. wzrośnie o 44.44 % w stosunku do 2019 r. W analizie przyjęto średnią ilość godzin usług przypadających na jedną osobę w roku w liczbie 350 godz./rok. Przyjęto również roczny wzrost kosztów za jedną godzinę usług opiekuńczych w wysokości 2 zł/godz. rocznie. Wzrost kosztów za usługi opiekuńcze ponoszone przez Gminę Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2019-2030 szacuje się na 4 204 200,00 zł, co stanowi wzrost o 312,5%.

Dla seniora najlepszym otoczeniem jest jego własny dom. Idealną sytuację stanowiłyby usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, zgodnie z modelem niemieckim (opiekunka zazwyczaj mieszka w tym samym domu, co podopieczny). Taki model wymaga jednak wyższego finansowania i wyższych dochodów. Średnia emerytura w Polsce wynosi 1970 zł, wobec tego trudno byłoby zapewnić usługi opiekuńcze 24 godziny na dobę. W przypadku konieczności całodobowej opieki, gdy świadczone usługi opiekuńcze nie zabezpieczają w pełni potrzeb opiekuńczych i pielęgnacyjnych nad osobą starszą czy niepełnosprawną zasadnym jest skierowanie takiej osoby do domu pomocy społecznej. Domy pomocy społecznej świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nich przebywających. W zależności od dla kogo dany dom jest przeznaczony występują następujące typy domów: dla osób w podeszłym wieku, dla osób przewlekle somatycznie chorych, dla osób przewlekle psychicznie chorych, dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dla dzieci i młodzieży niesprawnych intelektualnie, dla osób niepełnosprawnych fizycznie, dla osób uzależnionych od alkoholu.

Potrzeby w zakresie usług opiekuńczych wynikają z trudności z samoobsługą oraz z trudności przy wykonywaniu zwykłych czynności domowych. Częstotliwość występowania problemu jest w tej populacji na tyle duża, że można uznać zaawansowany wiek za czynnik oznaczający tę grupę jako grupę podwyższonego ryzyka niesamodzielności i wzmożonego zapotrzebowania na usługi opiekuńcze. Tym bardziej, że z upływem lat maleje liczba bliskich osób, na które stary człowiek może liczyć w przypadku poważnych problemów życiowych. W najstarszych grupach wieku jest też relatywnie wysoki odsetek osób, które nie mają nikogo bliskiego, kto mógłby dostarczyć oczekiwanego wsparcia. Pojawia się, poza tym problem singularyzacji, niskich dochodów oraz znaczne pogorszenie stanu zdrowia. Wobec tego należy się spodziewać wzrostu liczby i roli pracowników socjalnych jako osób pozostających w bezpośredniej interakcji z seniorem. Usługi opiekuńcze świadczone są przez organizacje pozarządowe w ramach ogłaszanych otwartych konkursów ofert, wobec powyższego wpisują się w proces deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Tabela 96. Wsparcie finansowe w latach 2017-2019 w zakresie realizacji zadania publicznego dot. świadczenia usług publicznych

Nazwa zadania publicznego	Wysokość przyznanej dotacji 2017 r.	Wysokość przyznanej dotacji 2018 r.	Wysokość przyznanej dotacji 2019 r.	Realizator zadania
Świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania klienta na terenie miasta Żary	1.146.863,50 zł	1.234.088,00 zł	1.319.351,37 zł	Lubuski Oddział Okręgowy PCK w Zielonej Górze

Źródło: MOPS w Żarach

W latach 2017-2019 usługi opiekuńcze świadczone były przez tą samą organizację - PCK, co świadczy o dobrej współpracy i dobrze realizowanym zadaniu. Usługi powyższe mają bardzo duże znaczenie dla zabezpieczenia poziomu i komfortu życia najstarszych mieszkańców miasta. W ostatnich 3 latach wydatki w tym zakresie na realizację zadania publicznego systematycznie wzrastały.

Alternatywnym rozwiązaniem do usług opiekuńczych może być zorganizowanie wsparcia w postaci mieszkalnictwa wspomaganego dla osób starszych. Mieszkalnictwo wspomagane jest realizowane poprzez zapewnienie pakietu usług służących zwiększeniu samodzielności, zaradności życiowej, integracji społecznej, ukierunkowanych na rozwijanie i wzmacnianie kompetencji osobistych i społecznych. Mieszkalnictwo wspomagane wpisuje się w proces deinstytucjonalizacji usług społecznych. Jedną z form mieszkalnictwa wspomaganego są mieszkania chronione, które mogą przyjąć formę mieszkania treningowego lub wspomaganego. Pobyt w mieszkaniu chronionym ma charakter czasowy natomiast w mieszkaniach wspomaganych pobyt może mieć charakter czasowy np. do czasu uzyskania mieszkania komunalnego lub stały. Zgodnie z przepisami prawa w mieszkaniu chronionym świadczone jest wsparcie opiekuna mieszkanie w wymiarze min. 3 godziny dziennie oraz pomoc pracownika socjalnego, psychologa i specjalisty ds. uzależnień. W zasobach miasta prowadzone są obecnie 4 mieszkania chronione. Dwa mieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi (dla 3 kobiet i dla 3 mężczyzn), jedno mieszkanie dla osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu znacznym i umiarkowanym (dla 5 mężczyzn) oraz jedno mieszkanie dla osób starszych (5 mężczyzn).

Tabela 97. Mieszkania chronione w Żarach

	2018	2019
liczba mieszkań chronionych	4	4
liczba osób korzystających z mieszkań chronionych	13	13
Roczny koszt utrzymania mieszkań chronionych	53.880	123.478

Źródło. MOPS w Żarach. Dane pochodzą z Zasobów Oceny Pomocy Społecznej za rok 2019 dla Gminy Żary o statusie miejskim

Dom Pomocy Społecznej

Z przedstawionych wcześniej danych wynika, że z całodobowych usług opiekuńczych w domach pomocy społecznej stale korzysta około 100 osób. Z uwagi na zwiększającą się grupę społeczną, jaką są seniorów, zapotrzebowanie na ten typ usługi stale będzie wzrastać.

Tabela 98. Przewidywany wzrost liczby osób przebywających w DPS i koszt utrzymania mieszkańca

	2016	2017	2018	2019
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	8 127,00	8 449,00	8 722,00	9 036,00
liczba osób przebywających w DPS	91	84	110	100
% osób przebywających w DPS	1,12%	0,99%	1,26%	1,11%
wzrost liczby osób w stosunku do roku poprzedniego		103,96%	103,23%	103,60%
% wzrostu utrzymania 1 mieszkańca w stosunku do poprzedniego roku		9,51%	-7,38%	26,09%
średni koszt pobytu 1 osoby w DPS w roku	23 421,99	25 650,33	23 755,58	29 953,84
roczny koszt gminy za DPS	2 131 401,00	2 154 628,00	2 613 114,00	2 995 384,00

Źródło: MOPS w Żarach

Na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Miasta oraz sprawozdań merytorycznych MPIPS i wykonania wydatków budżetowych przewiduje się, że wraz ze wzrostem osób w wieku poprodukcyjnym należy spodziewać się wzrostu zapotrzebowania na usługi całodobowe świadczone w domach pomocy społecznej. Z

przeprowadzonej analizy wynika, że w 2030 r. nastąpi około 53 % wzrost ilości osób przebywających w DPS w stosunku do roku 2019, co stanowi wzrost o 53 osoby. Przyjęto średni roczny wzrost kosztów pobytu jednej osoby w DPS w wysokości 7,5% rocznie. Wzrost kosztów za pobyt w DPS ponoszony przez Gminę Żary o statusie miejskim na przestrzeni lat 2019-2030 szacuje się na 6 772 625,70 zł, co stanowi wzrost o 326,10 %.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że istniejąca infrastruktura DPS jest nieadekwatna do potrzeb, ze względu na brak miejsc i przystosowania. Należy również zauważyć, że z powodu dużej migracji zarobkowej osób w wieku produkcyjnym, seniorzy pozostają pozbawieni opieki ze strony najbliższych osób i rodziny.

Wsparcie psychologiczne.

Dane z MOPS w Żarach pokazują ciągły wzrost wsparcia psychologicznego udzielanego dla mieszkańców miasta. Wpływ na powyższe ma również proces starzenia się społeczeństwa. Osoby starsze wymagają wsparcia w tym zakresie z powodu trudności godzenia się z mijającym czasem, z utratą bliskich im osób, pogarszającym się stanem zdrowia. Osoby starsze narażone są na częstsze zmiany nastrojów i spowodowany tym gorszy stan samopoczucia. Są podatne na depresje i wymagają więcej uwagi i rozmów wspierających. Prowadzone terapie i wsparcie osób starszych wymagają zaangażowania większej liczby specjalistów.

Tabela 99. Liczba etatów na psychologa w MOPS Żary oraz liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego w latach 2016 - 2019

		2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających	Terapia indywidualna	144	172	160	237
	Terapia grupowa	155	234	262	238
Liczba etatów na psychologa		1	1	1 1/4	1 1/2

Źródło: MOPS w Żarach

Średni wzrost osób korzystających w ciągu roku z terapii indywidualnej wynosi 31 osób. Zakładając taki sam poziom wzrostu w kolejnych latach przewiduje się, że w 2030 roku liczba osób korzystających z terapii indywidualnej może wynieść 578 osób, co stanowi 144% wzrostu w stosunku do roku 2019.

Przy terapii grupowej szacuje się wzrost o 28 osób rocznie, co stanowi 130% wzrostu w roku 2030 w stosunku do roku 2019. Szacuje się, że w roku 2030 liczba osób korzystających z terapii grupowej wyniesie 546 osób.

Opieka nad dziećmi do lat 3

Zwiększenie aktywności zawodowej pracowników, poprzez umożliwienie im godzenia życia zawodowego i prywatnego, jest postrzegane jako jeden z ważniejszych priorytetów rozwojowych na szczeblu lokalnym. Założenia polityki opieki nad dziećmi do lat 3 zapisane są w Ustawie o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 z dnia 4 lutego 2011r. z późn. zm. W jej myśl, opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 może być organizowana w formie żłobka lub klubu dziecięcego, a także sprawowana przez dziennego opiekuna oraz nianie. Obecnie w Żarach znajdują się 2 żłobki publiczne i 4 żłobki niepubliczne. Oferują one łącznie 326 miejsc opieki (z czego 167 – w żłobkach publicznych 159 w żłobkach niepublicznych).

Tabela 100. Żłobki publiczne w Żarach

Rok	Liczba żłobków	Liczba miejsc	Niezaspokojone zapotrzebowanie	Liczba opiekunek	Wysokość wydatków ponoszonych przez jst na żłobki
2016	2	151	33	23	1 837 420,00 zł
2017	2	151	54	21	1 823 755,00 zł
2018	2	161	26	24	1 906 652,00 zł
2019	2	167	16	22	2 005 432,00 zł

Źródło: UM w Żarach

Tabela 101. Żłobki niepubliczne w Żarach

Rok	Liczba żłobków	Liczba miejsc	Niezaspokojone zapotrzebowanie	Liczba opiekunek	Wysokość udzielonej przez jst dotacji na żłobki
2016	3	74	20	10	154 350,00 zł
2017	3	74	55	12	178 354,00 zł
2018	3	74	112	15	191 451,00 zł
2019	4	159	48	29	326 271,00 zł

Źródło: UM w Żarach

W stosunku do wcześniejszych danych, proces zwiększania liczby miejsc w żłobkach w mieście Żary postępuje, ale nie zabezpiecza w pełni potrzeb w tym zakresie nawet w ostatnim 2019 roku, gdzie był duży progres w zakresie ilości nowych miejsc.

W 2018 r. miasto Żary zamieszkiwało ok. 1091 najmłodszych mieszkańców, a tylko 20,5% korzystało z opieki w żłobkach. Zauważyć także należy, że liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej w Żarach systematycznie rośnie. Spowodowane to jest otwieraniem się nowych miejsc opieki lub powiększaniem ilości miejsc w żłobkach już funkcjonujących.

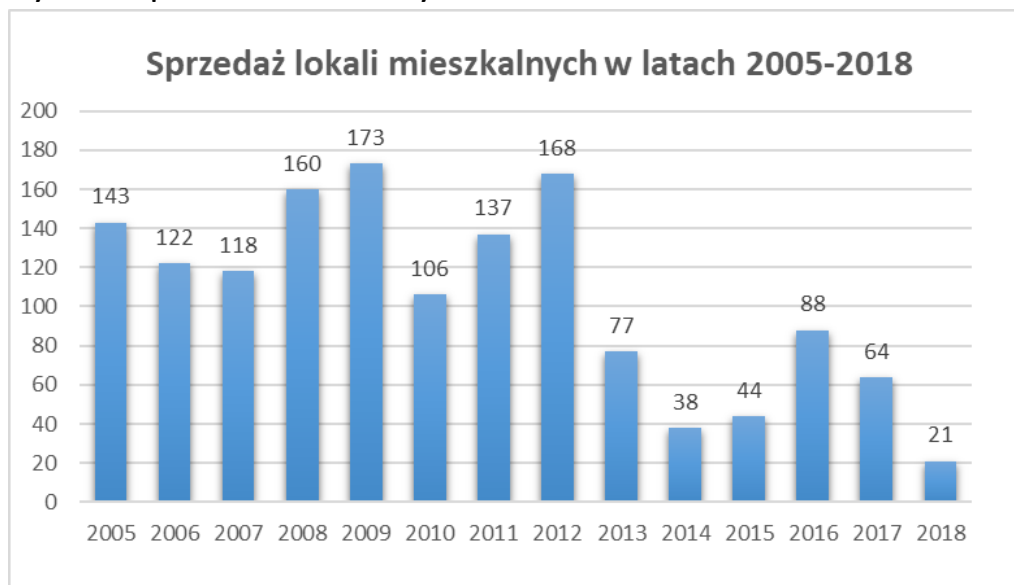
W porównaniu do miast konkurencyjnych sytuacja w mieście Żary jest najlepsza. Żary posiadają największą liczbę dzieci objętych opieką oraz proporcjonalnie największy (20,5%) odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach przy bardzo zbliżonej liczbie dzieci między Bolesławcem (1047), Nową Solą (1021) i Żarami (1091) w roku statystycznym 2018.

Zabezpieczenie większej ilości miejsc w żłobkach stwarza młodym mieszkańcom miasta możliwość szybszego powrotu na rynek pracy, co wpłynie na poprawę ich sytuacji ekonomicznej. Tym samym miasto posiadające dogodne warunki dla młodych osób zwiększa swoją atrakcyjność i konkurencyjność w stosunku do miast ościennych.

2.4.2. Mieszkalnictwo

W opisie miasta zaznaczony został duży deficyt w zakresie mieszkań socjalnych. Corocznie znaczna większość ubiegających się o lokale komunalne nie może ich otrzymać. Samorząd nie buduje nowych mieszkań komunalnych. Zasobem komunalnym zarządza spółka miejska i zgodnie z opisem zawartym w części dotyczącej środowiska, dysponuje w 90% zasobem wybudowanym przed 1945 r, ogrzewanym węglem, od lat remontowanym tylko interwencyjnie, wymagającym termomodernizacji. Polityka miasta w zakresie sprzedaży tych lokali pokazana na poniższym wykresie ma wyraźną tendencję zniżkową. Miasto nie buduje mieszkań socjalnych ani mieszkań na wynajem.

Wykres 40. Sprzedaż lokali mieszkalnych w latach 2005-2018.



Źródło: UM w Żarach

Zasób mieszkalny w Żarach charakteryzowany przez <https://www.systemanaliz.pl/moje-miasto> wskazuje na niski standard mieszkań w Żarach. Są one znacznie mniejsze niż średnio w powiecie, województwie i kraju. Tylko w grupie porównawczej dystans jest niewielki. Wielkość mieszkań i powierzchnia na jednego mieszkańca lokują Żary w najniższej części rankingu. Z kolei liczba mieszkań na 1000 mieszkańców i liczba osób na mieszkanie dają Żarom pierwsze miejsce w stosunku do grupy porównawczej i średnich dla powiatu, regionu i kraju. Pokazują to poniższe tabele:

Tabela 102. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

Lp.	Nazwa jednostki	2015	2016	2017	2018
1	Żary	66.10	66.30	66.50	66.60
2	Średnia w grupie porównawczej	68.43	69.80	67.01	66.95
3	Średnia w powiecie	76.64	76.82	77.02	77.29
4	Średnia w województwie	81.45	81.67	81.91	82.12
5	Średnia w Polsce	86.71	87.01	87.31	87.60

Źródło: [systemanaliz.pl/moje-miasto](https://www.systemanaliz.pl/moje-miasto)

Tabela 103. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

Lp.	Nazwa jednostki	2015	2016	2017	2018
1	Żary	25.70	26.10	26.30	26.90
2	Średnia w grupie porównawczej	25.77	26.49	25.71	25.91
3	Średnia w powiecie	24.85	25.07	25.26	25.66
4	Średnia w województwie	26.20	26.48	26.79	27.11
5	Średnia w Polsce	27.47	27.81	28.17	28.56

Źródło: [systemanaliz.pl/moje-miasto](https://www.systemanaliz.pl/moje-miasto)

Tabela 104. Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców

Lp.	Nazwa jednostki	2015	2016	2017	2018
1	Żary	389.70	393.60	395.70	404.00
2	Średnia w grupie porównawczej	377.54	381.15	384.94	388.37
3	Średnia w powiecie	327.99	329.85	331.69	335.89
4	Średnia w województwie	324.74	327.47	330.31	333.58
5	Średnia w Polsce	320.41	323.29	326.47	329.93

Źródło: systemanaliz.pl/ moje-miasto

Tę charakterystykę uzupełniają wskazane przy omawianiu gospodarki niskoemisyjnej dane dotyczące zasobów komunalnych, w których dominują (90%) mieszkania wybudowane do 1945r ogrzewane węglem. Zasób, w którym nie prowadzono dotychczas poważniejszych prac remontowych i modernizacyjnych (po za bieżącym utrzymaniem) ma niski standard i wymaga szerokiego zakresu prac termomodernizacyjnych i modernizacyjnych.

RTBS z Zielonej Góry wybudowało przed 2016r w Żarach dwa budynki mieszkalne z mieszkaniami na wynajem. Obecnie nie ma takiej oferty dostępnej. Propozycje developerów dotyczące sprzedaży mieszkań zawierają w większości mieszkania większe, 3 i więcej pokoi w cenie 4200 -4500 zł/m² (na podstawie ofert zamieszczonych w portalu Otodom).

Według danych GUS Vademecum samorządowca, w Żarach w latach 2016,2017,2018 oddano do użytku odpowiednio 16,17 i 59(razem 92) mieszkań na 1000 mieszkańców. Dla porównania, w Nowej Soli Nowa Sól 32,27 i 43(razem 102) a w Bolesławcu 76,47 i 40(razem163). W tym zakresie Żary wypadają najslabiej w grupie porównawczej. Najbliższa perspektywa dla budownictwa jest widoczna w decyzjach o warunkach zabudowy i pozwoleniu na budowę.

Tabela 105. Wydane decyzje przez Urząd Miejski w Żarach

Rodzaj decyzji	2014	2015	2016	2017	2018	2019
o warunkach zabudowy, z tego:	177	158	135	173	153	b.d.
- celu publicznego	42	31	18	44	37	b.d.
- dot. budownictwa domów jednorodzinnych	34	34	34	74	56	b.d.
- dot. budownictwa domów wielorodzinnych	1	1	1	7	12	b.d.
- inne (infrastruktura, przemysł, usługi)	36	44	36	38	5	b.d.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Wydziału Gospodarki Nieruchomościami, Geodezji i Zasobów Komunalnych UM Żary.

Zgodnie z wydanymi decyzjami o warunkach zabudowy po szczycie w 2017 ich liczba maleje. Pozwolenia na budowę wskazują dość stabilny obraz. Pozwolenia na budowę domów jednorodzinnych od 2017r utrzymują się na podobnym poziomie pomimo różnic w liczbie decyzji o warunkach zabudowy. Również w przypadku budownictwa wielorodzinnego decyzje rozpoczynające inwestycję są na tym samym poziomie pomimo wydaniu w 2018 r. rekordowych 12 decyzji lokalizacyjnych dla tego typu obiektów. Wszystkie inwestycje w budynki wielorodzinne dotyczą mieszkań na sprzedaż.

Tabela 106. Wydane pozwolenia przez Starostwo Powiatowe dla miasta Żary

Rodzaj pozwolenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019
- na budowę domów jednorodzinnych	30	33	36	53	48	54
- na budowę domów wielorodzinnych	0	1	4	1	2	1
- na inne inwestycje i przyłącza, budowlę, garaże, budynki, przemysłowe	455	333	374	32	56	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ze Starostwa Powiatowego w Żarach.

Poniższa tabela wskazuje, że inwestorzy nie spieszą się z realizacją swoich projektów. W kolejnych latach liczba oddanych do użytku budynków mieszkalnych jest mniejsza od wydanych w roku poprzednim pozwoleń na budowę.

Tabela 107. Zgłoszenia do użytkowania do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Żarach dla miasta Żary

Rodzaj zgłoszenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019
- budynki jednorodzinne	26	26	37	37	48	35
- budynki wielorodzinne	0	0	0	1	0	2
- inne	14	7	7	24	26	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ze Starostwa Powiatowego w Żarach.

Przyszłe potrzeby Żar można w bardzo przybliżony sposób oszacować biorąc pod uwagę tylko to, że oczekiwania co do standardu mieszkań będą rosły, dążąc w stronę parametrów Unii Europejskiej. W chwili obecnej, nawet dojście do średniej krajowej wielkości mieszkanie wymagało by budowy ok 75 000m² powierzchni mieszkalnej. Dojście do średniej europejskiej z 2012 r, wynoszącej 39,6m² na osobę przy założeniu zmniejszenia liczby mieszkańców do około 33000 w 2030 r. (poniżej prognozy GUS z 2017r, skorygowanej o rzeczywisty spadek liczby ludności) wymagałoby budowy ok. 400 000m² powierzchni mieszkalnej. Taka perspektywa nie jest realistyczna, ale pokazuje skalę potrzeb w tym zakresie.

Przeszkodą w rozwijaniu budownictwa mieszkaniowego w Żarach może być stan gospodarki przestrzennej w mieście. Odrębnie omówiony w poświęconym zagospodarowaniu przestrzennemu rozdziale wskazuje na deficyt wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Brak aktualnego Studium Uwarunkowań Rozwoju Przestrzennego oraz niski poziom pokrycia planami zagospodarowania przestrzennego bardzo utrudnia dalsze planowane rozwoju miasta, wiązanie budownictwa z planami w zakresie budowy infrastruktury technicznej i społecznej.

2.5. Aktywność społeczna w sferze wspierania inicjatyw społecznych

Analizę tego obszaru, podobnie jak pozostałych, prowadzono w oparciu o narzędzie monitor.miasta.pl (analizy pogłębione). W ramach tej analizy wykorzystano dane dotyczące podatników, którzy wspierają Organizację Pożytku Publicznego na terenie Żar (Gmina o statusie miejskim) 1% własnych podatku. Dane dotyczące tego rodzaju wsparcia pochodzą z systemu podatkowego POLTAX. Pokazują one liczbę i wartość środków przekazywanych przez obywateli na cele pożytku publicznego oraz ich zmiany na przestrzeni ostatnich lat. Tego rodzaju aktywność społeczna nie jest bardzo popularna, nie pozostaje również w obszarze aktywnego zainteresowania władz miasta. Formą aktywności społecznej, która jest najczęściej i najbardziej upowszechniana przez władze miasta to budżet obywatelski, jako forma partycypacji społecznej.

W Żarach również funkcjonuje inicjatywa budżetu obywatelskiego, od 2014 r. władze miasta przeznaczają na ten cel 1 mln zł. Tabela pokazuje rosnące zainteresowanie tą formą partycypacji społecznej, która aktywizuje do działania mieszkańców. Jednocześnie spada liczba złożonych propozycji do BO, które podlegają weryfikacji i kwalifikacji w UM Żary, a następnie poddawane są głosowaniu. BO jest formą partycypacji społecznej, jednak aktywność mieszkańców ma wyłącznie charakter doradczy w tym procesie.

Tabela 108. Budżet Obywatelski w gminie miejskie Żary w latach 2014-2010

Lata	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba złożonych propozycji	87	96	101	49	40	32
Liczba zadań zakwalifikowanych do głosowania	39	21	66	25	21	19
Liczba zadań wybranych w głosowaniu	6	4	4	3	6	7
Kwota przeznaczona na Budżet Obywatelski	1 mln. zł w każdym roku dla każdej edycji BO					
Liczba oddanych głosów	3119	5137	7427	8827	8473	8873
W tym głosy ważne	2657	5093	6807	7811	7894	7826

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Żarach

Dlatego przeanalizowano obszar dot. przekazywania przez mieszkańców 1% podatku w ramach PIT na rzecz OPP.

Tabela 109. Łączna liczba podatników z terenu Żar (wszystkie źródła dochodów).

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
łączna liczba podatników	25 383,00	25 158,00	25 736,00	353	1,39%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębionych: monitor.miasta.pl

Spośród ponad 25 tysięcy podatników na terenie Żar, którzy mają prawo do zadysponowania 1% podatku, jedynie ok. 13 tysięcy z nich decyduje o jego dobrowolnym przekazaniu na cele pożytku publicznego. W roku 2018 niespełna 50% podatników (49,74%), mieszkańców Żar decyduje się na takie rozwiązanie i taką formę aktywności społecznej. Pozostała część nie podejmuje takiej decyzji. Jednak dynamika w tym przypadku jest dodatnia, w latach 2016-2018 zauważalny jest systematyczny wzrost zachowań w ramach tego typu aktywności społecznej, która oznacza przekazanie środków na konkretne działania wybranych organizacji lokalnych.

Tabela 110. Liczba podatników (osób fizycznych), którzy przekazali wsparcie w ramach 1% na organizacje pożytku publicznego (odliczenie od podatku)

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wsparcie w ramach 1% na OPP - liczba podatników	12 170,00	12 594,00	12 802,00	632	5,19%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębionych: monitor.miasta.pl

Analizując udział osób, które dokonały przekazania 1% własnego podatku, stanowią one jedynie 0,58 % (w roku 2018) w stosunku do wszystkich podatników na terenie Żar. W grupie porównawczej miast, największą dynamikę w tym zakresie ma Żagań (5,26%). Żary plasują się na drugim miejscu.

Tabela 111. Udział Relacja liczby podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od podatku w ramach 1% na organizacje pożytku publicznego do ogólnej liczby podatników. Wskaźnik obrazuje dziesiątą część limitu odliczenia. Jeśli wskaźnik wynosi 0 oznacza to, że relacja wynosi mniej niż 0,01.

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wsparcie w ramach 1% na OPP [udział]	0,57	0,59	0,58	0,01	1,75%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębionych: monitor.miasta.pl

Podatnicy z terenu Żar przekazali w roku 2018 w związku z odliczeniem 1% podatku dochodowego na cele pożytku publicznego nieco ponad 500 tys. zł. Stanowili oni niemal połowę liczby podatników. Zwiększenie liczby podatników na tym obszarze może przyczynić się do zwiększenia kwot przekazywanych dla lokalnych organizacji pożytku publicznego, działających na rzecz lokalnej społeczności w różnych obszarach. W przeciwieństwie do BO, kwoty pochodząc z odpisów podatkowych są osobistą aktywnością obywateli, a nie jedynie doradcą w stosunku do decyzji miasta.

Tabela 112. Wartość wyrażona w PLN [zł]. Wartość rzeczywistego odliczenia od podatku dokonana przez osoby fizyczne w ramach 1% na organizacje pożytku publicznego.

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wartość wsparcia w ramach 1% na OPP	406 242,90	488 421,12	515 426,33	109 183,43	26,88%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębionych: monitor.miasta.pl

Na przestrzeni trzech lat (2016-2018), analiza pokazała wysoką dynamikę – wzrost o 26,88%. Jednak liczba podatników wspierających lokalne organizacje pożytku publicznego jest mała. Zainteresowanie tą formą aktywności do tej pory wykazywało niespełna 50% z nich. Celem Żar powinno być, wobec tego zwiększenie swojego zaangażowania, z wykorzystaniem różnorodnych narzędzi, na rzecz podniesienia świadomości społecznej i obywatelskiej mieszkańców miasta. Mieszkańcy mogliby wówczas inwestować własne pieniądze z potrzeby budowania więzi, wspierania inicjatyw/ działań istotnych i potrzebnych. W ten sposób samorząd może zbudować więź łączącą mieszkańców z miastem.

Poniższa tabela pokazuje ilu podatników z terenu miasta zdecydowało się na dobrowolne przekazanie odpisu 1 % podatku na cele pożytku publicznego realizowane kolanie. W tym przypadku dynamika jest również dodatnia i wysoka (21,97%). Dla lokalnego samorządu jest to sygnał, że mieszkańcy posiadają wysoką zdolność

do samoorganizowania się w konkretnych celach (np. odpisy 1% mogą być przekazywane na cele związane z lokalną edukacją, wsparciem osób z niepełnosprawnościami, itp.).

W swojej grupie porównawczej Żary mają najmniejszą dynamikę wzrostu w tym zakresie, najwyższą ma Żagań (85%). Potem Nowa Sól (60,78%) i Bolesławiec (49,65%). Jednak to Żary mają największą liczbę podatników, którzy dokonali przekazania 1% podatku na cele społeczne (383 w roku 2018; Żagań:126, Nowa Sól: 164, Bolesławiec: 211).

Tabela 113. Liczba podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu dla organizacji na prowadzoną przez nie działalność pożytku publicznego w sferze działań publicznych.

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wsparcie organizacji pożytku publicznego - liczba podatników	314,00	346,00	383,00	69	21,97%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX- Wartość wyrażona w PLN [zł]. Wartość rzeczywistego odliczenia od dochodu dokonana przez osoby fizyczne dla organizacji na prowadzoną przez nie działalność pożytku publicznego w sferze działań publicznych; na podstawie narzędzia do analiz pogłębianych: monitor.miasta.pl

Dynamika wzrostu dotycząca liczby podatników decydujących się na przekazanie 1% podatku na OPP jest wysoka w porównaniu do wartości rzeczywistego odliczenia od podatku (4,06%). W roku 2018 r. wartość ta wyrażona w PLN ta wyniosła 515 426,33 zł.

Tabela 114. Wartość rzeczywistego odliczenia od dochodu dokonane przez osoby fizyczne dla organizacji na prowadzoną przez nie działalność pożytku publicznego w sferze działań publicznych

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wartość wsparcia organizacji pożytku publicznego	433 611,44	454 783,75	451 235,64	17 624,20	4,06%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębianych: monitor.miasta.pl

Osoby fizyczne oprócz opisu 1% podatku na rzecz OPP mogą korzystać również z ulgi nielimitowanej, w ramach której można przekazać nawet do 100% swoich dochodów na działalność w zakresie pożytku publicznego, która integruje społeczność, wpływa na budowanie, rozwijanie i pogłębianie więzi społecznych (np. hospicja, wsparcie osób starszych, działalność organizacji prowadzących ogólnie pojęte usługi opiekuńcze, działania na rzecz integracji młodzieży, kultura, sport, wsparcie samotnych matek, wsparcie rodzin, edukacja, itp.). W tym przypadku wartość wsparcia na darowizny wyniosła 36 333,48 zł i tylko 29 podatników skorzystało z ulgi nielimitowanej w ramach, której można przekazać nawet do 100% swoich dochodów na działalność pożytku publicznego.

Tabela 115. Wartość rzeczywistego odliczenia od dochodu dokonana przez osoby fizyczne wynikająca z odrębnych ustaw

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wartość wsparcia na darowizny wynikające z odrębnych ustaw	16 137,04	22 328,80	36 333,48	20 196,44	125,16%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębianych: monitor.miasta.pl

Tabela 116. Liczba podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu na cele wynikające z odrębnych ustaw

wskaźnik	2016	2017	2018	różnica	dynamika
Wsparcie na darowizny wynikające z odrębnych ustaw - liczba podatników	19,00	23,00	29,00	10	52,63%

Źródło: Ministerstwo Finansów, system POLTAX, na podstawie narzędzia do analiz pogłębianych: monitor.miasta.pl

Wyzwaniem dla lokalnego samorządu w Żarach będzie w tym przypadku zaangażowanie się w proces zachęcania mieszkańców do dobrowolnego przekazywania środków w ramach rozliczeń podatkowych na cele publiczne, które wiążą się z miastem (np. usługi publiczne), tym samym czyniąc z ich inwestorów publicznych. Tym samym samorząd może zbudować więź łączącą mieszkańców z miastem.

2.6. Charakter miasta i najważniejsze wnioski wynikające z diagnozy.

Opierając się o dane dotyczące gospodarki i rynku pracy definicja charakteru miasta jest jednoznaczna. Żary są miastem przemysłowym. W przemyśle pracuje ponad 50% zatrudnionych. Sferę gospodarczą dominują duże zakłady przemysłowe (siedem dużych przedsiębiorstw zatrudniających ponad 250 pracowników oraz 32 firmy średnie, zatrudniające od 51 do 250 pracowników) których symbolem jest największa fabryka – zakłady SwissKrono które są europejskim potentatem w produkcji płyt drewnopochodnych. Ten przemysłowy charakter podkreślają odczucia mieszkańców związane z oddziaływaniem przemysłu na środowisko. Wszystkie problemy związane ze stanem powietrza są przypisywane przemysłowi a szczególnie, jego symbolicznemu reprezentantowi. W strukturze gospodarki miasta działalność przemysłową uzupełnia sektor usług rynkowych zatrudniający ponad 30% mieszkańców. Inne branże nie mają istotnego znaczenia dla gospodarki Żar. Miasto jest znaczącym ośrodkiem usługowym i centrum administracyjnym powiatu. W zakresie ochrony zdrowia zapewnia usługi o znaczeniu regionalnym. Mieszkańcy przywiązują duże znaczenie do symboli dziedzictwa kulturowego miasta. Wykorzystanie tej sfery zamyka się raczej w sferze symboli i nie ma istotnego wpływu na charakter miasta. Bogata infrastruktura – liczne zabytki architektury i kultury są w bardzo złym stanie technicznym i nie przysparzają miastu korzyści. Symbolem problemów w tym obszarze a równocześnie ważnym potencjałem jest kompleks Zamku i Pałacu. Brakuje spójnej wizji wykorzystania tych zasobów do dywersyfikacji gospodarki miasta.

Pozycja konkurencyjna miasta w odniesieniu do trzech podobnych ośrodków wybranych do porównania jest dobra, ale tendencje zmieniają ją w perspektywie czasu na niekorzystną. Obecny stan gospodarki pokazuje utrzymującą się od kilku lat stabilizację które przeradza się w stagnację. Brakuje nowych impulsów rozwojowych które pozwoliły by na wykorzystanie tego potencjału. Sektor wsparcia biznesu i współpraca z przedsiębiorcami są również obszarem deficytowym. Miasto ma załączki instytucjonalne do wsparcia przedsiębiorców, szczególnie małych. Istnieje Fundacja Przedsiębiorczość, która posiada niewielki inkubator, jest system pożyczkowy, prowadzone są różnego usługi doradcze i szkoleniowe. Jej potencjał jest jednak niewielki. Firmy duże i średnie nie są zainteresowane takimi usługami na rynku lokalnym. W zakresie wsparcia technologicznego i innowacyjnego działania fundacji wspierane są przez OPZL (Organizację Pracodawców Ziemi Lubuskiej). Lokalna Organizacja Przedsiębiorców tj. Łużycki Związek Gmin, mimo że powstał najwcześniej praktycznie zawiesił swoją działalność. Jest też w mieście Społeczna Rada Przedsiębiorców, która skupia się głównie na organizacji dorocznej imprezy Róży Biznesu, a mało jest tzw. codziennego transferu potrzeb i możliwości władza lokalna – firmy.

Miasto stara się czynić sporo w zakresie promocji, informacji, kontaktów z przedsiębiorcami jednak te działania są nie wystarczające. Przedsiębiorcy oczekują w pierwszym rzędzie łatwego dostępu do informacji. Obecny system nie uzyskuje w żadnej kategorii więcej niż 50% ocen dobrych. Ankieta przeprowadzona wśród przedsiębiorców nie rozpoznaje potrzeb i opinii mikro przedsiębiorstw. Brakuje wyspecjalizowanej miejskiej komórki organizacyjnej zajmującej się tym obszarem

Żary znajdują się w kryzysie demograficznym. Zagraża im postępujące wyludnienie związane z ujemnym przyrostem naturalnym i znaczącą stopą migracji. Obejmuje ona przede wszystkim ludzi młodych z widoczną przewagą kobiet. W badaniu ankietowym młodzieży bardzo niewielki odsetek wskazuje na chęć mieszkania i pracy w Żarach. Może to wpłynąć na zwiększanie skali migracji. W tym obszarze czynnikiem pozytywnym jest związanie z miastem coraz liczniejszej grupy imigrantów ekonomicznych z Ukrainy, których obecność na rynku pracy jest ważnym czynnikiem uzupełniającym własne zasoby pracy. Perspektywicznie, zmiany demograficzne będą negatywnie wpływać na zasoby pracy. Wpłynie to na gospodarkę poprzez brak zastępowalności pokoleń

na rynku pracy i narastający deficyt pracowników. Pojawi się zjawisko braku następcstwa w firmach rodzinnych i ich wygasania. Również niewielu młodych ludzi zamierza stworzyć własne firmy. Jeżeli się chcą na to zdecydować, to w oparciu o posiadane zasoby finansowe lub materialne najbliższej rodziny. Wierzą w dobre pomysły, ale nie zamierzają ich realizować w Żarach. (Ankieta młodzież). Świadczy to o m.in. zbyt małym zakresie wsparcia start-upów. Obecnie sytuację poprawia przedłużanie się aktywności zawodowej i praca emerytów. W Żarach oferuje się im relatywnie niskie zarobki. Ten problem dotyka dwóch grup wiekowych pracowników, najmłodszych, do 25 roku życia i najstarszych. Deficytem, którego objawy widoczne są w różnych sferach jest brak polityki wspierającej migrację do Żar, w tym, w odniesieniu do cudzoziemców. Brak idei uwidaczniają braki działań w sferze społecznej, kulturze, wsparciu biznesu. Ze zmian demograficznych wynikają perspektywiczne zagrożenia dla budżetu miasta, które w perspektywie staną się barierą dla rozwoju. Bedzie to zmniejszanie się wpływów z PIT i konieczność zwiększanie wydatków związanych z opieką nad seniorami. Poziom zadłużenia jakie miasto posiada na dzień 25.06.2020 r. wynosi 39.576.850,00 zł, co stanowi 19,59% planowanych dochodów. Miasto ma w chwili obecnej dobrą sytuację finansową.

W analizowanych obszarach generalnie pozytywny obraz dotyczy: opieki zdrowotnej i usług medycznych, których dostępność jest w Żarach zadowalająca. Również edukacja na poziomie szkoły podstawowej i średniej zaspokaja potrzeby mieszkańców. Miasto nie posiada znaczącej wyższej uczelni. Istniejąca prywatna szkoła wyższa w okresie silnej konkurencji o studentów została zmarginalizowana przez uczelnie państwowe i nie ma istotnego znaczenia dla tworzenia potencjału rozwojowego miasta.

Również dobrze oceniany jest poziom bezpieczeństwa w mieście. Obszar ten postrzegany jest jako ważny dla prowadzenia biznesu w Żarach. Wyniki ankiety dla przedsiębiorców pokazują, że jest to jeden z kluczowych czynników dla prowadzenia biznesu.

W obszarze usług społecznych najpoważniejsze deficyty wiążą się z opieką nad osobami starszymi i opieką nad dziećmi do lat 3. Z perspektywy zmian demograficznych, szczególnie problem polityki senioralnej będzie narastał. Wyraźny deficyt występuje w usługach specjalistycznych. Niewystarczający dostęp do poradnictwa specjalistycznego (psycholog, terapeuta, zbyt mała liczba miejsc w DPS, za mała dostępność usług rehabilitacyjnych).

W obszarze opieki nad małymi dziećmi deficytem są miejsca w żłobkach i słabe wykorzystanie innych form opieki nad dzieckiem (wykwalifikowane opiekunki). Bariery finansowe nie powinny być granicą dostępu do tych usług. Poprawa opieki nad małymi dziećmi powinna wspomóc uruchomienie zasobu pracy kobiet i poprawić atrakcyjność miasta dla ludzi młodych. Mała liczba podmiotów ekonomii społecznej. Brak perspektywicznej polityki dostosowania do zmian demograficznych i systemowych propozycji dla cudzoziemców w zakresie opieki nad dzieckiem.

W sferze kultury deficytem jest niski poziom dostosowania obiektów instytucji kultury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Bardzo ważny w perspektywie zmian demograficznych. Z drugiej strony, ankieta prowadzona wśród młodzieży wskazuje brak odpowiedniej oferty kulturalno-rozrywkowej jako jeden z czynników wspierających decyzję o wyjeździe z miasta. Instytucje kultury nie mają nowoczesnego wyposażenia instytucji kultury sprzyjającemu stworzeniu oferty kulturalnej dla młodzieży (15+). Zdaniem młodzieży, którą zaproszono do udziału w konsultacjach dotyczących drzew problemów w sferze „kultura”, w mieście brak jest koordynacji działań dotyczącej imprez kulturalnych, nie ma także promocji istniejących działań we współczesnych kanałach komunikacji np. Instagram, Twitter czy dedykowana kulturze aplikacja, która powiadamiałaby o zbliżających się imprezach w mieście. Młodzi zwracają także uwagę na niedostatek działań wspólnych dla wszystkich instytucji kultury np. pozyskiwanie środków zewnętrznych na większe inwestycje lub całoroczne, cykliczne i tematyczne działania w obszarze kultury w mieście Brak również oferty kulturalnej dla cudzoziemców sprzyjającemu integracji społecznej. Ten aspekt, wsparcia integracji cudzoziemców w celu poprawienia bilansu migracji w Żarach jest w całości deficytowy. Nie prowadzi się żadnej skoordynowanej polityki w tym zakresie.

W obszarze mieszkalnictwa bardzo widoczny jest deficyt mieszkań socjalnych i komunalnych. Istniejący zasób komunalnych budynków mieszkalnych jest w złym stanie technicznym. Ok. 90% budynków wybudowano przed 1945rokiem. Miasto nie ma długoterminowej polityki w zakresie mieszkalnictwa uwzględniającej przyszłe potrzeby, w tym ludzi młodych i cudzoziemców.

Za wystarczający można uznać stan infrastruktury technicznej miasta. Nie jest on istotną barierą rozwojową pomimo dostrzeganych mankamentów. Dotyczą one przede wszystkim systemu transportowego oraz powiązanych z nim usług w zakresie transportu publicznego i alternatywnych form transportu (rowery i ścieżki rowerowe). Ten obszar wiąże się z bardzo wrażliwym obszarem - stan środowiska naturalnego. Stan środowiska Żar w analizie porównawczej MRL postrzegany jest jako dobry. Biorąc pod uwagę wartość standaryzowaną wskaźnika MRL Żary plasują się na drugim miejscu spośród miast porównywanych tuż za Żaganiem, wyprzedzając jednocześnie Bolesławiec i Nową Sól. Jeżeli chodzi o dynamikę wzrostu Żary zajmują pierwsze miejsce, wyprzedzając znacznie Nową Sól, Żagań i Bolesławiec. Biorąc pod uwagę obszary chronionej przyrody, lesistość udział zieleni miejskiej w powierzchni miasta, ma ono korzystne wskaźniki podstawowe lub wykazuje wyraźną dynamikę wzrostu wartości wskaźnika. Podstawowe usługi w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz gospodarka odpadami nie powodują istotnych problemów. Miasto nie posiada istotnych braków w tym zakresie a istniejące instalacje i systemy zapewniają sprawne funkcjonowanie również w przyszłości.

Zidentyfikowanym deficytem jest niedostosowanie sieci kanalizacji deszczowej do opadów nawałnych wynikających ze zmian klimatu oraz brak dostosowań technicznych i organizacyjnych pozwalających na gromadzenia wód opadowych i ich wykorzystywanie przez instytucje komunalne i mieszkańców.

Zmiany klimatu i długie okresy suszy zagrażają brakiem wody. Region lubuski jest w obszarze Polski ujętym w ekspertyzie Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Państwowy Instytut Badawczy w Puławach jako jeden z bardzo zagrożonych suszą. Kolejnym wyzwaniem niezwykle silnie podkreślanym przez mieszkańców, a wyjątkowo wyraźnie artykułowanym przez młodzież jest zanieczyszczenie powietrza. Zidentyfikowane w tym obszarze problemy wiążą się z: wysokim poziomem emisji z zakładów przemysłowych oraz dużą skalą niskiej emisji z budynków mieszkalnych (ogrzewanie indywidualne) oraz kotłowni centralnej opalanej węglem. Odczucia mieszkańców mogą wiązać się z kumulowaniem się tych problemów na określonych obszarach. Duża liczba starych, nieefektywnych energetycznie, ogrzewanych węglem budynków mieszkalnych w centrum miasta. W komunalnych zasobach mieszkaniowych termomodernizacja nie była prowadzona. Miasto również nie w pełni wykorzystuje w swoich obiektach źródła energii odnawialnej. Ważnym źródłem niskiej emisji jest transport samochodowy. Niski poziom wykorzystania komunikacji publicznej i niewystarczające formy transportu rowerowego wspierają wzrost liczby samochodów osobowych. Problemem jest nadmierne zatłoczenie ulic. Odczuwalny jest brak rozwiązań pozwalających na zmniejszenie wpływu ruchu tranzytowego na drogach DK12 i DK27 na zatłoczenie ulic miejskich. Bardzo widoczne jest nadmierne zatłoczenie parkingów, w ogromnej większości bezpłatnych. Brak polityki mobilności miejskiej wspierającej komunikację publiczną i alternatywne środki transportu. W zakresie komunikacji publicznej do likwidacji deficytu nie jest w pełni wykorzystywany potencjał współdziałania w ramach Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Część problemów dotyczących gospodarki i mieszkalnictwo ma swoje źródło w stanie polityki przestrzennej miasta. Głównym deficytem jest brak podstawowych dokumentów planistycznych (brak Studium uwarunkowań rozwoju przestrzennego i niskie pokrycie obszaru miasta (MZP). Z tym wiąże się brak wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe i brak wyznaczonych terenów pod rozwój przemysłu i usług. Dostępność terenów pod rozwój przedsiębiorstw jest deficytem ograniczającym ich możliwości i skłaniającym do poszukiwań możliwości rozbudowy poza miastem. Z brakiem tych dokumentów wiąże się również deficyt udziału społeczności miejskiej w procesach kreowania przestrzeni wspólnych i rozwiązywania problemów planistyczno-przestrzennych w mieście. Bezplanowe lokowanie inwestycji mieszkaniowych skutkuje rozpraszaniem zabudowy mieszkaniowej, zjawiska niekorzystnego z punktu widzenia wyposażenia terenów w infrastrukturę techniczną poprzez generowanie trudności w realizacji zasady równoległej realizacji infrastruktury technicznej przy uruchamianiu nowych terenów zabudowy mieszkaniowej. Miasto nie posiada zinwentaryzowanych obszarów dostępnych pod inwestycje typu „brown field”.

Potencjalnie obszarem, który może wnieść wiele do zidentyfikowanych problemów i likwidacji deficytów w zakresie dostępu do informacji i kontaktu ze wszystkimi grupami interesariuszy jest dobre wykorzystanie rozwiązań smart city. Dotychczasowe działania w tym zakresie miały charakter przypadkowy i były realizowane w małym zakresie. Stworzenie dobrej wizji wykorzystania tych narzędzi w szerokim zakresie będzie wsparciem dla wszystkich obszarów problemowych. Jest to niewykorzystana szansa rozwojowa.

Aktywność społeczna mieszkańców jest procesem kompleksowym ściśle związanym z rozwojem danego środowiska. Najczęstszym obszarem aktywności jest przestrzeń lokalnej społeczności, którą charakteryzuje wspólnota przestrzeni, kapitału społecznego i więzi społecznych. Aktywność społeczną najczęściej definiuje się jako dobrowolne działanie na rzecz określonego środowiska czy grupy. Aktywność obywatelska mieszkańców mierzona jest na podstawie wskaźników:

- frekwencja wyborcza,
- nowo zarejestrowane fundacje stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. Mieszkańców,
- liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców,
- kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego.

Tylko we wskaźnikach dotyczących frekwencji wyborczej mieszkańcy wykazują niższą aktywność od grupy porównawczej i średniej wojewódzkiej. W pozostałych obszarach wartości te nie wskazują na obniżanie aktywności a w obszarze wspierania organizacji pożytku publicznego i wykonywania przez nie zadań zleconych przez samorząd wartość ta jest dwukrotnie wyższa niż średnia kwota wydatków dla grupy porównawczej. Żary wykorzystują potencjał wynikający z możliwości uruchamiania aktywności mieszkańców a dobre doświadczenia w tym zakresie mogą być podstawą do rozszerzania tych relacji i budowy lepszego systemu komunikowania się z mieszkańcami oraz większego włączania ich do współzrządzenia miastem, również w tych obszarach, w których obecnie występuje deficyt.

2.7. Wpływ epidemii COVID 19 na rezultaty wcześniejszych analiz.

W związku z wprowadzonym stanem epidemiologicznym wywołanym wirusem COVID-19 zostały wprowadzone przez rząd przepisy mające wpływ na realizację dochodów z tytułu podatku od nieruchomości. Główną zasadą tarczy 1.0 i 2.0 było wstrzymanie rozpoczęcia biegu oraz zawieszenia już biegnących terminów prawa materialnego jak również terminów procesowych. Ponadto niektóre grupy przedsiębiorców nie mogły prowadzić swojej działalności gospodarczej w wyniku czego zmuszone były do zwolnień pracowniczych oraz nieterminowego bądź braku możliwości regulowania należności publicznoprawnych. Poniżej przedstawione zostały analizy realizacji głównych rodzajów dochodów własnych miasta według stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 i 2020. Ponadto wprowadzone w 2019 roku zmiany przepisów prawa w zakresie podatków: CIT i PIT mają wpływ na wysokość dochodów. Ponadto na wysokość dochodów z tytułu udziału w podatku CIT istotne znaczenie ma przynależność Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej dwóch dużych przedsiębiorców korzystających z ulg.

Według stanu na dzień 30 czerwca 2019 r. wpływy z tytułu udziału w podatku PIT zostały wykonane w kwocie 18.066.702,00 zł (46,79% planowanych dochodów) a w roku 2020 15.967.253,00 zł (42,79% zakładanego planu). W roku 2020 wpływy z PIT były niższe o kwotę 2.099.449,00 zł, tj. 2%.

Natomiast wpływy z CIT według stanu na dzień 30 czerwca były wyższe w roku 2020 w porównaniu do 2019 r. i wyniosły 2.106.850,00 zł. Dynamika przyrostu dochodów w badanym okresie wyniosła +13,89%.

Tabela 117 Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT i CIT – wykonanie według stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (w zł)

WYKONANIE	2019		2020	
	PIT	CIT	PIT	CIT
kwota	18.066.702,00	1.231.826,44	15.967.253,00	2.106.850,48
% wykonania do planowanych dochodów	46,79 %	16,21%	42,79%	30,10%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego – sprawozdawczość budżetowa.

Według stanu na dzień 30 czerwca w roku 2019 wpływy z tytułu udziału w podatku od nieruchomości od osób prawnych zostały wykonane w 51,08 % do planowanych dochodów z tego tytułu a w roku 2020 w 46,12% zakładanego planu. Dynamika przyrostu dochodów w badanym okresie wyniosła – 4,96 %.

Tabela 118. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości od osób prawnych– wykonanie wg stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (zł)

WYKONANIE	2019	2020
kwota	11.844.897,52	12.176.801,69
% wykonania do planowanych dochodów z tytułu podatku od nieruchomości od osób prawnych	51,08%	46,12%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego – sprawozdawczość budżetowa.

Według stanu na dzień 30 czerwca w roku 2019 wpływy z tytułu udziału w podatku od nieruchomości od osób fizycznych zostały wykonane w 64,04 % do planowanych dochodów z tego tytułu a w roku 2020 w 52,63 % zakładanego planu. Dynamika przyrostu dochodów w badanym okresie wyniosła – 11,41 %.

Tabela 119. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości od osób fizycznych– wykonanie wg stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (zł)

WYKONANIE	2019	2020
kwota	4.889.189,50	4.842.297,69
% wykonania do planowanych dochodów z tytułu podatku od nieruchomości od osób fizycznych	64,04%	52,63%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego – sprawozdawczość budżetowa.

Według stanu na dzień 30 czerwca w roku 2019 wpływy z tytułu udziału w podatku od nieruchomości zostały wykonane w 54,29 % do planowanych dochodów z tego tytułu, a w roku 2020 w 47,81% zakładanego planu. Dynamika przyrostu dochodów w badanym okresie wyniosła – 6,48 %.

Tabela 120. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości ogółem– wykonanie wg stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (zł)

WYKONANIE	2019	2020
kwota	16.734.087,02	17.019.099,38
% wykonania do ogółem planowanych dochodów z tytułu podatku od nieruchomości	54,29%	47,81%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego – sprawozdawczość budżetowa.

Badanie ankietowe przedsiębiorców żarskich wskazuje na relatywnie niewielki wpływ na firmy lokalne. Przeważające odpowiedzi wskazują na niewielkie zmiany w ich funkcjonowaniu. Pomimo odnotowania zmniejszenia obrotów i utrudnień w 2 kontaktach z klientami firmy traktują te problemy jako przejściowe i nie zamierzają zmieniać swoich strategii biznesowych. W żadnym przypadku nie wystąpiła potrzeba zmiany branży. Wykorzystywano pracę zdalną przy zachowaniu liczby pracowników.

Prognozy związane z ogólnym stanem gospodarki Polski i Unii Europejskiej wskazują na możliwość dość szybkiego odbicia i zmniejsza się skala prognozowanego zmniejszenia PKB. Największe straty poniosły kraje i regiony z dużym udziałem sektora zakwaterowań i żywienia (Hotele, restauracje, catering). Żary, ze względu na minimalny udział tego sektora w gospodarce miasta nie znajdują się w grupie najbardziej poszkodowanych. Wpływy z podatków od przedsiębiorców nie wskazują na znaczne ograniczenie dochodów miasta.

Nie ma przesłanek by sądzić, że epidemia COVID19 jest czynnikiem w sposób istotny zmieniającym wyniki przeprowadzonej diagnozy i zmuszającym do zmian założonych celów i działań. W przewidywanym harmonogramie działań przyjmuje się założenia ostrożnościowe polegające na planowaniu wydatków

budżetowych na poziomie uwzględniającym niewielkie zmniejszenie w stosunku do roku 2019 przez najbliższe dwa lata.

2.8. Źródła i narzędzia wykorzystane do opracowania dokumentu.

Do przygotowania tego dokumentu wykorzystano narzędzia zaproponowane przez Związek Miast Polskich oraz inne źródła i narzędzia zgodnie z poniższym zestawieniem:

- **E-2.1 Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL)**
Narzędzie zostało wykorzystane w analizach.
W badaniu konkurencyjności miasta wykorzystano odniesienie do trzech podobnych ośrodków, w tym najbliższej położonego miasta współtworzącego Żarsko-Żagański Obszar Funkcjonalny oraz również położonej w regionie Nowej Soli, miasta które wyrobiło sobie opinię lidera w wychodzeniu ze stanu kryzysowego po zapaści okresu przemian ustrojowych. Wybrane miasta: Bolesławiec, Żagań i Nowa Sól.
- **E-2.2 Narzędzie do oceny aktualnej strategii miasta w oparciu o MRL**
Przeprowadzono analizę aktualnej strategii Miasta.
- **E-2.3 Narzędzia i dane do pogłębionej analizy DEMOGRAFII, RYNKU PRACY, PODATKÓW**
Narzędzie zostało wykorzystane w analizach w części pogłębionej Diagnozy.
- **E-2.4.1 Narzędzie mapowania interesariuszy**
Analiza przy pomocy narzędzia mapowania została wykonana na spotkaniach Zespołu Miejskiego
- **E-2.4.2 Mapowanie kluczowych czynników rozwoju miasta**
Analiza przy pomocy narzędzia mapowania została wykonana na spotkaniach Zespołu Miejskiego
- **E-2.5.1 Narzędzia do badań i konsultacji – młodzież**
Ankiety online-narzędzie E251, przeprowadzone wśród uczniów żarskich szkół ponadpodstawowych w dniach od 17.02.2020r. do 28.02.2020 r.
Badanie miało na celu poznanie przyczyn narastającej od 10 lat emigracji ludzi młodych z Żar. Postawa młodych ludzi wobec zjawisk społeczno-gospodarczych umożliwi podjęcie dalekosiężnych decyzji przez gminę we współpracy z innymi instytucjami, umożliwiającymi zatrzymanie tych niekorzystnych trendów.
Badaniem objęto uczniów ostatnich roczników szkół ponadpodstawowych w roku szkolnym 2019/2020). Grupa badawcza wynosiła 535 osób, z czego udział w badaniu wzięło 331 osób (62% badanej populacji). Większość badanych, bo 54,38 % to kobiety. 39,88% ankietowanych mieszka w Żarach, niewiele mniej, bo 36,86 % mieszka na terenie powiatu żarskiego, a 16,62 % poza powiatem. W ankiecie wzięło udział 50,45% uczniów żarskich techników, 42,30 % to licealiści i tylko 0,60 % to uczniowie szkół branżowych I stopnia.
- **E-2.5.2 Narzędzia do badań i konsultacji – przedsiębiorcy**
Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia diagnostycznego: E-2.5.2. - Narzędzia do badań i konsultacji – Wsparcie Przedsiębiorczości. Ankieta wraz z informacją wstępną oraz zaproszeniem Burmistrza Żar do jej wypełnienia została opublikowana na stronie internetowej miasta Żary w lutym 2020 r.
Formularz elektroniczny ankiety został aktywowany do wypełnienia w dniu 18.02.2020 r. Ankieta została zamknięta w dniu 3 marca 2020 r. Ankiety w formie elektronicznej pobrało 37 przedsiębiorców, z tego wypełnioną przesłało 25 ankietowanych
- **E-2.5.3 Narzędzia do badań i konsultacji - kierownicy instytucji publicznych**
- **E-2.5.4 Narzędzia do badań i konsultacji - liderzy społeczni**
Spotkanie z lokalnymi liderami zrealizowano z użyciem narzędzi E-2.5.3, E-2.5.4.
Dwa spotkania z lokalnymi liderami odbyły się w żarskim Ratuszu w dniu 28 lutego 2020 r. Wzięło w nich udział łącznie 27osób reprezentujących niżej wymienione instytucje, podmioty i grupy społeczne:
 - Sejmik Województwa Lubuskiego,
 - Starosta Żarski,
 - Rada Miejska w Żarach
 - Byli samorządowcy,
 - Fundacja Przedsiębiorczość,
 - Przedsiębiorcy lokalni (m.in. SWISS KRONO Sp. z o.o., M&J Sp. z o.o., M i M Grubizna, Wentor, MANUBIA Sp. z o.o.),

- Kluby sportowe (m.in. KKS BASKET ŻARY),
 - Towarzystwo Upięszania Miasta,
 - Agencja Artystyczna LUKE SOUND,
 - Oddział PTTK Powiatu Żarskiego,
 - Żarski Dom Kultury UTW.
- **E-2.5.5 Narzędzia do badań i konsultacji - wsparcie przedsiębiorczości**
 Badanie było przeprowadzone przy pomocy narzędzia Nr E-2.5.2 do badań i konsultacji – wsparcie przedsiębiorczości. Ankiety dot. przedsiębiorczości wypełniły następujące osoby: Naczelnik Wydziału WPG (w imieniu Burmistrza Żar), przedstawiciel organizacji pracodawców OPZL O/ Żary oraz kierownictwo (2 osoby) Fundacji Przedsiębiorczość zajmującej się tą tematyką. Łącznie 4 osoby. Inne organizacje lub przedsiębiorcy nie podjęły się tego zadania. Badania przeprowadzono w lutym 2020r.
 - **E-2.5.6 Narzędzia do badań i konsultacji - smart city**
 Przebieg ankiety Smart City
 W dniach 27.02.2020 r. - 05.03.2020 r. skierowano drogą mailową, do poszczególnych wydziałów Urzędu Miejskiego w Żarach, do podległych jednostek oraz spółek miejskich ankietę dotyczącą SMART CITY. Uzyskano 18 wypełnionych ankiet. Otrzymane odpowiedzi zostały zebrane w jeden zbiorczy formularz ankiety.
 Jednocześnie w dniu 20.02.2020 r. odbyło się spotkanie z lokalną grupą Żary.tech, w zakresie pytań przedstawionych w ankiecie. W dyskusji udział wzięli m. in.:
 - przedsiębiorca z branży nowoczesnych technologii IT i przetwarzania danych, ekspert w zakresie oprogramowania i danych;
 - pracownik instytucji miejskiej, odpowiedzialny za kwestie techniczne i dostępność w kanałach elektronicznych;
 - aktywistka społeczna zakresie rozwiązań Smart City;
 - aktywista społeczny, członek stowarzyszeń, znawca historii miasta, jego położenia, budowy i aspektów społecznych;
 - **Ankieta własna Zespołu Miejskiego.**
 Zespół Miejski opracował i przeprowadził własną ankietę. Ankieta obejmowała następujące zakresy: Jakość życia w mieście, sprawy społeczne i demografia, gospodarka, środowisko, usługi administracji samorządowej. Ankieta została przeprowadzona przez Internet w dniach 14.02.2020 r. - 24.02.2020 r. Uczestniczyło w niej 727 osób. Ankieta została zdominowana przez mieszkańców pracujących lub uczących się na poziomie ponad licealnym, 45,8% głosów oddali mieszkańcy w wieku 36-60lat, 41 % głosów w wieku 19-35 lat. Najstarsi, powyżej 60 stanowili 9%. Niewielki odsetek stanowiła młodzież do 18 roku życia. W sondażu internetowym przede wszystkim uczestniczyli mieszkańcy najbardziej zawodowo i życiowo aktywni.
 - **E 2.4 SWOT –SRG**
 Analiza została wykonana przez Zespół Miejski.
 - **Inne źródła informacji**
 Przy przygotowaniu diagnozy oparto się również na danych i informacjach pochodzących z zasobów informacyjnych Urzędu Miejskiego w Żarach, spółek, instytucji samorządowych oraz bazie danych GUS. W związku z epidemią COVID 19 przeprowadzona została wśród przedsiębiorców dodatkowa ankieta badająca wpływ epidemii na przedsiębiorstwa przy pomocy narzędzia dostarczonego przez Związek Miast Polskich.

Rozdział III. Wizja i cele rozwojowe miasta

3.1. Wizja miasta

Wizja miasta przyszłości

Żary są miastem bliskim jego mieszkańcom, otwartym ośrodkiem żywych relacji. Posiadają duże zdolności adaptacyjne do dynamicznie zmieniającego się otoczenia. Miasto jest silnie osadzone w swej historii i dumne z dziedzictwa i wielowiekowej tradycji wszystkich pokoleń jego mieszkańców. Tworzy dobrej jakości usługi i wspiera budowanie pozytywnych relacji między ludźmi. Przestrzeń publiczna kształtowana jest jako przyjazna dla mieszkańców, pełna zieleni. Polityka miasta jest ukierunkowana na lepsze zaspokajanie potrzeb wszystkich mieszkańców.

3.2. Cele Rozwojowe

CEL GŁÓWNY 1: Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców

- Cel szczegółowy A: Budujemy poczucie tożsamości lokalnej (integracja mieszkańców, integracja międzypokoleniowa, społeczna i kulturowa)
- Cel szczegółowy B: Młodzi mają głos (zidentyfikowanie potrzeb i włączanie młodego pokolenia w budowę oferty kulturalnej i rekreacyjnej)
- Cel szczegółowy C: Przyjazna przestrzeń informacyjna (Rozwój systemu komunikowania się z mieszkańcami. Smart City – e –usługi).
- Cel szczegółowy E: Nowa polityka mieszkaniowa.

CEL GŁÓWNY 2: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.

- Cel szczegółowy A: Grajmy razem w zielone miasto.
- Cel szczegółowy B: Zadbajmy razem o czyste powietrze.
- Cel szczegółowy C: Niebieska infrastruktura - przygotujmy razem miasto do zmian klimatu.

CEL GŁÓWNY 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu. Zrównoważony rozwój gospodarczy opierający się o dwa filary – duże firmy i dynamiczny sektor MŚP.

- Cel szczegółowy A: Kreowanie przyjaznych warunków dla biznesu (infrastruktura, komunikacja, bezpieczeństwo w mieście, usługi dla pracowników, rynek pracy, bezpieczeństwo w mieście).
- Cel szczegółowy B: Wsparcie rozwoju MŚP (rozbudowa lokalnego rynku usług, przedsiębiorczość młodych mieszkańców, wsparcie inkubowania technologicznych startupów, gry i konkursy rozwijające przedsiębiorczość ludzi bardzo młodych, mini inkubator IT dla 18-latków, współpraca z dużymi firmami posiadającymi działy B+R, kreowanie – liderów i mentorów dla najmłodszych przedsiębiorców, wsparcie działalności firm eksportujących na rynek przygraniczny Niemiec).
- Cel szczegółowy C: Wykorzystanie zasobów kultury i środowiska naturalnego dla dywersyfikacji gospodarki (turystyka tematyczna, zamek).

CEL GŁÓWNY 4: Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna.

- Cel szczegółowy: Przyjazna przestrzeń publiczna, planowanie przestrzenne dostosowane do potrzeb mieszkańców i gospodarki.

CEL GŁÓWNY 5: Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)

- Cel szczegółowy A: Budowa wspólnego systemu ścieżek rowerowych.
- Cel szczegółowy B: Wspólna promocja gospodarcza.
- Cel szczegółowy C: Tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF.
- Cel szczegółowy D: Wykorzystanie potencjału ŻŻOF dla rozwoju energetyki odnawialnej i zasilania miast.

Rozdział IV. Szanse i potencjały rozwojowe miasta Żary

4.1. Analiza SWOT

Tabela 121. Analiza SWOT

OBSZAR GOSPODARCZY	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Położenie transgraniczne i dobre położenie w stosunku do sieci dróg krajowych i autostrad wspierające działalność eksportową firm. Dobrze rozwinięty i stabilnie funkcjonujący sektor dużych i średnich przedsiębiorstw. Duża liczba firm małych i mikro przedsiębiorstw. Dobrze oceniany stan bezpieczeństwa w mieście wspiera prowadzenie działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> Mała konkurencyjność płacowa Żar w stosunku do metropolii. Ograniczony zasób pracowników. Niska dynamika rozwoju sektora MŚP. Brak udostępnionych terenów inwestycyjnych dla przedsiębiorstw.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Sektor wspierania przedsiębiorczości otwarty na poszerzenie skali działania i wsparcie rozwoju sektora mikro przedsiębiorstw. Możliwość wykorzystania zasobów historycznych i walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki weekendowej i handlowej. Możliwość wspólnego wykorzystania potencjału gmin wchodzących w ŻŻOF na wielu płaszczyznach. Imigranci ekonomiczni zainteresowani pracą i mieszkaniem w Żarach. 	<ul style="list-style-type: none"> Małe zainteresowanie ludzi młodych otwieraniem własnej działalności gospodarczej. Zły stan techniczny zasobu i wysokie koszty inwestycyjne w obiektach zabytkowych. Możliwość zmniejszenia ruchu turystycznego w wyniku epidemii Niski poziom współpracy gmin i niewielkie doświadczenie w tworzeniu wspólnych projektów rozwojowych Konkurencja ze strony dużych ośrodków miejskich o pracowników i mieszkańców
OBSZAR SPOŁECZNY	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> Wysoki poziom uczestnictwa mieszkańców w przedsięwzięciach kulturalnych i sportowych Relacje rodzinne i przyjacielskie zachęcają do pozostania w mieście Opieka zdrowotna i usługi medyczne mają szeroki zakres i potencjał pozwalający na realizację zwiększających się potrzeb mieszkańców Dobrze rozwinięta podstawowa infrastruktura kultury, sportu i rekreacji Dobre doświadczenia w zakresie współpracy z NGO. 	<ul style="list-style-type: none"> Bardzo niski odsetek ludzi młodych deklarujących zamiar mieszkania i życia w Żarach W ankietach dla młodzieży i mieszkańców przeważają argumenty za wyjazdem z miasta Bardzo niekorzystne tendencje demograficzne: starzenie się społeczeństwa i zmniejszająca się liczba mieszkańców. Brak oferty dostosowanej do potrzeb ludzi młodych. Ograniczony wpływ samorządu na funkcjonowanie sektora ochrony zdrowia
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> Wykorzystanie i poszerzenie tworzonych w ramach projektu kanałów komunikowania się z mieszkańcami do udoskonalenia pracy administracji, lepszego odpowiadania na potrzeby mieszkańców i monitoringu realizacji nowej ścieżki rozwoju miasta. Stworzenie oferty wspierającej integrację imigrantów ekonomicznych Stworzenie oferty wspierających wybór Żar jako miejsca do życia przez ludzi młodych 	<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom zainteresowania mieszkańców sprawami miasta Mała konkurencyjność oferty w stosunku do rynku niemieckiego i wielkich miast Relatywnie wysokie ceny mieszkań na wolnym rynku

ŚRODOWISKO I ZAGOSPODAROWANIE PRZESZERZENNE	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duży udział terenów zielonych na obszarze miasta 	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy postrzegają stan środowiska w mieście jako zły
<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszający się poziom zanieczyszczenia powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom pokrycia miasta PZP
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom wsparcia mieszkańców dla działań proekologicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak aktualnego Studium Uwarunkowań Rozwoju Przestrzennego • Słabe przygotowanie do zmian klimatu
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Przygotowanie nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w oparciu o cele nowej strategii rozwoju. • Uzgodnienie ze wszystkimi interesariuszami działań w zakresie monitoringu i ochrony powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • Przedłużanie czasu przygotowania nowego dokumentu • Niski poziom zaufania działaczy ekologicznych i mieszkańców do władz regionu i miasta
SMART CITY	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zainteresowanie mieszkańców nowymi usługami z zakresu smart city 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewielki zakres e-usług świadczonych przez UM i jego jednostki organizacyjne • Przypadkowość wyboru istniejących funkcji i usług
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Konieczność zmian w funkcjonowaniu usług publicznych wynikająca z epidemii COVID-19 • Nastawienie ekologiczne mieszkańców wspiera rozwój usług smart city 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak wizji rozwoju miasta w stronę smart city

4.2. Szanse i potencjał rozwojowe miasta Żary

Dążenie do rozwiązywania problemów i pokonywania barier rozwojowych opisanych w dokumencie diagnostycznym powinny się opierać na potencjałach i szansach, które zostały zidentyfikowane w ramach przeprowadzonej analizy SWOT.

1. Położenie transgraniczne i dobre położenie w stosunku do sieci dróg krajowych i autostrad wspierające działalność eksportową firm.

Miasto Żary wykorzystuje i w dalszej perspektywie będzie korzystać z atutów swego położenia geograficznego. Bliskość granicy z Niemcami wspiera rozwój handlu i usług transgranicznych. Daje możliwość rozwoju firm z wielu sektorów produkcyjnych i usługowych. Zlokalizowane tu firmy korzystają z dobrych połączeń drogowych z siecią TEN-T. Daje im to szybki i dobrej jakości dostęp do rynku Unii Europejskiej. Ponieważ w przypadku wielu firm jest to rynek podstawowy, sprawna logistyka wspiera ich funkcjonowanie i rozwój. Miasto korzysta również na współpracy z partnerami niemieckimi. Dobrze wykorzystuje kierowane na ten obszar fundusze UE. W kolejnych perspektywach będą one również dostępne, a wysoka zdolność instytucjonalna miasta w tym zakresie będzie sprzyjać procesowi rozwoju.

2. Dobrze rozwinięty i stabilnie funkcjonujący sektor dużych i średnich przedsiębiorstw.

Żary pod tym względem znacznie wyróżniają się na tle od innych, nawet większych miast regionu. Na przemysłowy charakter Żar miały i nadal mają wpływ duże i silne przedsiębiorstwa kierujące swoje działania na rynki zagraniczne. Tworzą one silną bazę gospodarczą miasta zapewniając miejsca pracy i tym samym budują podstawy dla rozwoju i promocji miasta.

3. Duża liczba firm małych i mikro przedsiębiorstw.

Małe i mikro przedsiębiorstwa mają większe możliwości przystosowawcze do wymagań rynku i zmieniających się potrzeb. Duża liczebność tej grupy powoduje, że mają one wpływ na rynek pracy, sytuację gospodarczą

i turystyczną miasta. Wsparcie ich rozwoju oparte o dobre rozpoznanie potrzeb tego sektora może pozwolić na dywersyfikację gospodarki miasta i poprawę jego konkurencyjności.

4. Sektor wspierania przedsiębiorczości otwarty na poszerzenie skali działania i wsparcie rozwoju sektora mikro przedsiębiorstw.

W Żarach funkcjonują podmioty wsparcia gospodarki, które mogą poszerzyć skalę i jakość działania. Fundacja Przedsiębiorczość ma odpowiednie doświadczenie i zidentyfikowane potrzeby umożliwiające poprawę jakości oddziaływania. Identyfikacja potrzeb w tym zakresie pozwala na przypisanie im większej roli w stymulowaniu rozwoju gospodarczego poprzez wsparcie sektora małych i mikroprzedsiębiorstw, również we współpracy z miastem.

5. Możliwość wykorzystania zasobów historycznych i walorów przyrodniczych do rozwoju turystyki weekendowej i handlowej.

Na terenie miasta znajdują się duże i wartościowe zasoby zarówno przyrodnicze (Zielony Las) jak i kulturowe. Dodatkowym atutem są wielkiej wartości zasoby kulturowe i przyrodnicze, w tym obiekty światowego dziedzictwa UNESCO znajdujące się w najbliższym sąsiedztwie Żar. Poziom ich obecnego wykorzystywania na potrzeby mieszkańców i rozwijanie nowych usług nie jest wystarczający. Rynek w tym zakresie nie jest zaspokojony i otwiera możliwości dla nowych przedsięwzięć, które pozwolą na większą dywersyfikację gospodarki w mieście.

6. Dobra sytuacja budżetu miasta pozwalająca na realizację projektów rozwojowych

Miasto Żary utrzymuje od kilku lat na wysokim poziomie nadwyżkę operacyjną jak również ustawowe wskaźniki limitujące stan i obsługę zadłużenia powyżej limitów. Stabilność finansowa jest doskonałym punktem wyjścia do rozpoczęcia zmian w ramach planowania nowej ścieżki rozwoju lokalnego.

7. Wysoki poziom pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój.

Miasto Żary prowadzi skuteczną politykę w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na realizację zadań wspierających rozwój i poprawiających jakość życia mieszkańców. Struktury UM wyspecjalizowane w tym zakresie mają odpowiednie doświadczenie, a prowadzone działania w zakresie przygotowania dokumentów strategicznych i nowych zadań pozwalają na utrzymanie wysokiej skuteczności miasta w tym zakresie.

8. Przygotowanie nowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w oparciu o cele nowej strategii rozwoju.

Miasto rozpoczęło pracę nad przygotowaniem Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Opracowywany w tym roku Planu Rozwoju Lokalnego Miasta Żary otwiera możliwość stworzenia nowej polityki planowania przestrzennego wspierającej priorytety rozwojowe miasta zawarte w nowym PRL.

9. Wykorzystanie i poszerzenie tworzonych w ramach projektu kanałów komunikowania się z mieszkańcami do udoskonalenia pracy administracji, lepszego odpowiadania na potrzeby mieszkańców monitoringu realizacji nowej ścieżki rozwoju miasta.

Realizacja projektu, w ramach którego przygotowany jest Program Rozwoju Lokalnego Miasta Żary (PRL) spowodowała bardzo znaczące otwarcie się miasta na rozmowę z mieszkańcami o ich potrzebach i dalszych kierunkach rozwoju miasta. Otwarte zostały nowe i poszerzone istniejące kanały komunikowania się z mieszkańcami. Wysłuchanie, a następnie uwzględnienie głosu mieszkańców wpłynęło na znaczące pogłębienie wiedzy o ich potrzebach i definiowanie barier rozwojowych. Utrzymanie i pogłębianie tego kontaktu stwarza szansę na podniesienie jakości realizacji polityki rozwojowej, monitorowanie jej skuteczności i korygowanie kierunków zgodnie z rzeczywistymi potrzebami mieszkańców.

10. Opieka zdrowotna i usługi medyczne mają szeroki zakres i potencjał pozwalający na realizację zwiększających się potrzeb mieszkańców.

Żary na swoim terenie posiadają znacznie lepszą niż w innych miastach regionu możliwość korzystania z wielospecjalistycznych usług medycznych. Umożliwia to realizację oczekiwanych przez mieszkańców programów profilaktycznych. Utrzymanie konkurencyjnego poziomu tych usług poprawia konkurencyjność miasta wobec innych ośrodków tej samej wielkości.

11. Możliwość wspólnego wykorzystania potencjału gmin wchodzących w ŻŻOF na wielu płaszczyznach.

Dobrze zdefiniowane najważniejsze bariery rozwojowe i potencjały obszaru funkcjonalnego Żar i Żagania pozwolą na uzyskanie efektu synergii zwiększającego możliwości każdego z samorządów uczestniczących w tym partnerstwie. Żary są najsilniejszym partnerem tego porozumienia i będą mieć znaczący wpływ na kształt jego przyszłej strategii. ŻŻOF będzie również ważnym podmiotem ubiegającym się o fundusze zewnętrzne ze względu na znaczenie tego partnerstwa również dla rozwoju regionu lubuskiego. Nowe regulacje w tym zakresie będą wspierać takie partnerstwa, zwiększając ich szanse na otrzymanie funduszy.

12. Dobre doświadczenia w zakresie współpracy z NGO.

Dobre doświadczenia w zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi mogą być podstawą do rozszerzania tych relacji i budowy lepszego systemu komunikowania się z mieszkańcami oraz większego włączania ich do współzrządzenia miastem.

13. Imigranci ekonomiczni zainteresowani pracą i mieszkaniem w Żarach.

Otwarcie miasta na nowych mieszkańców i wspomaganie ich integracji otwiera możliwość zmniejszania skali niekorzystnych tendencji demograficznych dotyczących Żary. Imigranci coraz częściej wiążą swoją przyszłość z miastem, podejmując zatrudnienie oraz sprowadzając tu swoje rodziny i tworząc swoje centrum życiowe.

14. Dobrze oceniany stan bezpieczeństwa w mieście wspiera prowadzenie działalności gospodarczej.

Przedsiębiorcy podkreślają, że stan bezpieczeństwa w mieście sprzyja prowadzeniu biznesu. Utrzymanie i poprawa dobrze ocenianego przez mieszkańców stanu bezpieczeństwa jest wsparciem jego rozwoju i jakości życia mieszkańców.

Rozdział V. Opis działań

Działania przedstawione poniżej zostały wybrane w dwuczęściowej procedurze. W pierwszym etapie przeprowadzony został otwarty nabór pomysłów. Nabór pomysłów przeprowadzono w terminie od 07.08.2020 r. do 25.08.2020 r. z wykorzystaniem:

- 3 ankietów (młodzieży), którzy w terminie 11-25.08.2020 r. rozpowszechniali wśród mieszkańców karty pomysłów oraz pomagali w ich wypełnieniu,
- jednostek organizacyjnych Gminy Żary o statusie miejskim (MBP, ŻDK, MOPS, Muzeum, MOSRiW),
- internetowej platformy JSTonline,
- mailingu skierowanego do Rady Rozwoju, Rady Miejskiej oraz NGO działających na terenie miasta Żary,
- strony internetowej miasta oraz facebook'a,
- prasy i lokalnej telewizji.

W wyniku przeprowadzonego naboru otrzymano w terminie 165 wypełnionych kart pomysłów, w tym:

- 43 za pośrednictwem platformy JSTonline (27M/ 16K),
- 114 za pośrednictwem ankietów (młodzieży) (63M/ 51K)
- 8 złożonych bezpośrednio w Urzędzie Miejskim (3M/5K).

Członkowie Zespołu Miejskiego dokonali oceny kart pomysłów przedsięwzięć do Programu Rozwoju Lokalnego i Programu Rozwoju Instytucjonalnego złożonych przez mieszkańców miasta Żary. Do dalszej weryfikacji Zespół zakwalifikował 34 pomysły mieszkańców uwzględniając ich racjonalność i realność w odniesieniu do zdefiniowanych w projekcie celów. Spośród przedstawionych pomysłów wyodrębnione i odrzucone zostały należące do obszaru bieżącej działalności miasta. Zostały one skierowane do realizacji w ramach bieżącego i kolejnego budżetu miasta w tym obszarze.

W dalszej części procedury wyłaniania działań zostały wniesione propozycje przez członków Zespołu Miejskiego. Dla przedstawionych propozycji przygotowano karty działań które Zespół Miejski poddał ocenie zgodnie z następującymi kryteriami: wpływ na osiągnięcie celów strategicznych, wpływ na poszczególne obszary funkcjonowania miasta, gotowość do realizacji, wpływ na wdrożenie PRI. Przygotowana lista rankingowa została zweryfikowana w stosunku do możliwości finansowych miasta a następnie działania zostały przedstawione w porządku zgodnym z realizowanymi głównymi celami rozwojowymi PRL. Karty działań podstawowych i uzupełniających, opracowane przy wykorzystaniu narzędzia ZMP „Generator”, stanowią załącznik nr 1 do PRL.

Tabela 122. Działania rozwojowe projektu pn.: „Żary, tu chcę żyć !!!”

LP	NAZWA DZIAŁANIA/ NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	CEL GŁÓWNY	WARTOŚĆ W PLN/ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	REALIZACJA (kwartał /rok)	ZASADNOŚĆ WYMIAR DOSTĘPNOŚCI/FORMY DOSTĘPNOŚCI (zgodnie z Regulaminem konkursu) WPŁYW NA REALIZACJĘ INNYCH CELÓW, KOMPLEMENTARNOŚĆ Z DZIAŁANIAMI/PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji Tak/nie
DZIAŁANIA PODSTAWOWE INWESTYCYJNE						
1.	Rewitalizacja ruin zamku na Centrum Kultury i Tradycji	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	9 000 000,00/ EOG	II/2022 – I/2024	<p>Zasadność</p> <p>Żary są miastem typowo przemysłowym. Posiadają 1000 letnia historię i wiele wysokiej klasy zabytków. Kompleks zamkowo- pałacowy, jeden z największych w Polsce leży w samym centrum miasta i praktycznie od II wojny światowej popada w ruinę. Obiekty są zabezpieczone, ale ich stan uniemożliwia ich wykorzystanie praktyczne. W Żarach jest wiele obiektów zabytkowych, ale żaden z nich nie ma tej wyjątkowości i klasy co kompleks zamkowo- pałacowy. Remont jego ma spowodować osiągnięcie masy krytycznej i dywersyfikację gospodarki poprzez rozwój turystyki tematycznej np. promocja pobytu G.P. Telemanna. Żary z miasta przemysłowego mogą stać się miastem przemysłowo- turystycznym, wartym odwiedzenia i zamieszkania ze względu na wyjątkowa atmosferę. Przy okazji wyremontowane już obiekty historyczne jak rynek, fara, muzeum, park przypałacowy, imprezy artystyczne mogą mieć nową bardziej wyjątkową wartość. Żarski zamek (Zamek Bibersteinów) jest obecnie zabezpieczoną ruiną. Po ostatnim pożarze wieży jego stan wymaga pilnej interwencji. Celem jest przywrócenie jego świetności, stworzenie miejsca, z którym utożsamiliby się mieszkańcy Żar, zbudowanie na jego bazie nowej oferty turystycznej i kulturalnej. Od stycznia 2020r. jest własnością miasta. Prace budowlane muszą poprzedzone wykonanie projektów budowlanych wraz z uzgodnieniami konserwatorskimi i pozwoleniem na budowę.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Prace budowlane będą prowadzone w oparciu o dokumentacja techniczną inwestycji została przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania. Wszystkie prace muszą być uzgodnione przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Prace na tym etapie spełniać będą bez specjalnych rozwiązań zasady dostępności.</p> <p>Projektowane produkty oraz zaprojektowane i wykonane ulepszenia i usprawnienia będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi:</p> <p>– w możliwie najszerszym zakresie</p>	TAK
1.1	Przebudowa zamku etap 1: Remont kompleksowy dachu, przebudowa komunikacji (windy, schody ppoż. itp,) remont domu bramnego, budowa drogi wjazdowej, instalacji wod- kan, energetycznej, gazu, wód opadowych instalacja grzewcza, remont parteru	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	9 000 000,00/ EOG	II/2022 - I/2024		

					<ul style="list-style-type: none"> – bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania – w sposób niezależny, niewymagający pomocy. <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Cel szczegółowy A: Budujemy poczucie tożsamości lokalnej. Mieszkańcy Żar bardziej będą utożsamiać się z miejscem, w którym żyją. Historia zamku i miasta jest tożsama. Zamek jest najważniejszym zabytkiem miasta. Zaniedbany przez lata, stanowił jedynie skazę, która oddziaływała negatywnie na postrzeganie miasta przez osoby z zewnątrz jak sami mieszkańcy nie utożsamiali istotnie się ze swoim miejscem zamieszkania</p> <p>Cel główny nr 3 - Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu, Cel szczegółowy C: Wykorzystanie zasobów kultury i środowiska naturalnego dla dywersyfikacji gospodarki. Remont obiektu i jego wykorzystanie turystyczne (promocja pobytu G.P, Telemanna i wysokiej klasy zabytku renesansu), a także jako miejsce ważnych uroczystości mieszkańców (USC) spowoduje wzrost obrotów w hotelach i miejscowych restauracjach. Miasto zmieni nieco swój profil z wyłącznie przemysłowego na przemysłowo – turystyczne.</p> <p>Cel główny nr 5 - Żary liderem ŻŻOF, Cel szczegółowy C: Tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF. Żarski Zamek, starówka oraz Zielony Las wraz zabytkami gmin ościennych ŻŻOF i Porozumienia Mużakowskiego mogą stanowić ciekawą ofertę dla turystów z innych regionów Polski jak i Europy. Większa oferta jest większym magnesem. Rewitalizacja zamku wpłynie na całą starówkę. Z pewnością może dać bardzo silny impuls do szybszego zagospodarowania leżącego opodal pałacu. Tematyka związana z pobytem G.P. Telemanna w Żarach, jego wpływem na promocję polskiej muzyki ludowej w świecie może być produktem eksportowym Żar, polskiej kultury na terenie Niemiec i całej Europy. Rewitalizacja przyczyni się znacząco do radykalnej zmiany postrzegania Żar oraz do istotnego rozwoju turystyki w mieście. Zmieni się radykalnie przestrzeń miejska.</p>	
2.	Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	1 270 000,00/EOG	IV/2021 – III/2022	<p style="text-align: center;">Zasadność</p> <p>Jakość powietrza jest niezwykle istotnym parametrem środowiskowym, który w znacznym stopniu wpływa na zdrowie mieszkańców obszarów zurbanizowanych. Stanowi również ważny parametr wpływający na decyzje mieszkańców odnośnie zamieszkania w danym obszarze bądź zmiany miejsca do życia. Opracowanie i zbudowanie w mieście Żary kompleksowego systemu monitoringu, pracującego w sposób ciągły i mierzącego wymagane wskaźniki zanieczyszczenia powietrza na obszarze całego miasta wraz z częścią analityczną pozwoli na bieżącą (online) analizę i prezentację społeczeństwu parametrów wskazujących na jakość powietrza, a władzom miasta udostępni</p>	TAK
2.1	Budowa innowacyjnego systemu monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	1 270 000,00/EOG	IV/2021 – III/2022		

					<p>narzędzie pozwalające na podejmowanie racjonalnych, opartych na danych, decyzji dotyczących działań poprawiających stan środowiska. Celem bezpośrednim działania jest wspólne dbanie o czyste powietrze, komunikacja z mieszkańcami oraz budowa zaufania mieszkańców do działania jednostki samorządu terytorialnego w kwestii zanieczyszczenia powietrza.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych, organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będzie ograniczony, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji. Konkretnym rozwiązaniem, które zostanie zastosowane jest montaż urządzeń do wizualizacji i udostępniania jak najszerszemu gronu mieszkańców miasta Żary parametrów jakości powietrza w sposób przystosowany dla osób nieśłyszących i niedosłyszących oraz osobom niedowidzącym i niewidomym.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie jest komplementarne z działaniem podstawowym nieinwestycyjnym pt.: Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary.</p>	
3.	Rowerem do pracy i szkoły w Żarach	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	7 038 000,00/EOG	II/2022 – IV/2023	<p>Zasadność:</p> <p>Problematyka podejmowana przez działanie koncentruje się wokół tematyki dróg rowerowych na terenie Gminy Żary o statusie miejskim, ich spójności, stopnia rozwoju oraz wykorzystania przez użytkowników. Rozwój ścieżek rowerowych zaplanowano w odniesieniu do potrzeb związanych z rozwojem alternatywnych i ekologicznych środków transportu miejskiego oraz ograniczenia niskiej emisji. Działanie Rowerem do pracy i szkoły dotyczy budowy sieci ścieżek rowerowych w Żarach w taki sposób, aby pełniły one funkcję korytarzy transportowych dla ruchu rowerowego i stanowiły spójną całość wraz z istniejącymi ścieżkami rowerowymi na terenie miasta Żary. Ścieżki w Żarach, budowane w ciągu ostatnich kilkunastu lat, nie tworzą zintegrowanej sieci transportowej. Wprowadzenie zasady "każdy remont lub modernizacja ulicy wymaga budowy ścieżki rowerowej", choć co do zasady pożądaney i prawidłowej, skutkuje jednak tym, że ścieżki budowane były fragmentarycznie przy okazji modernizacji ulic i nie stanowią zwartej sieci. Nie</p>	
3.1	Budowa drogi wraz ze ścieżką rowerową od ul. Kilińskiego do ul. Wapiennej oraz kładki pieszo-rowerowej nad drogą krajową nr 12 przy Strefie Przemysłowej Lotnisko w Żarach	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	4 961 000,00/EOG	III/2022 – IV/2023		
3.2	Budowa ciągu pieszo-rowerowego ul. Kilińskiego	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 777 000,00/EOG	III/2022 – IV/2023		

TAK

3.3.	Wykup gruntu pod budowę kładki nad torami kolejowymi w ramach <i>budowy ścieżki rowerowej wraz z ciągiem pieszym od ul. Górnośląskiej do ul. Przędunkowej w Żarach</i>	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	300 000,00/ EOG	II/2022 – II/2022	<p>ma zachowanych połączeń wschód - zachód i północ - południe. Ścieżki nie łączą należycie ze sobą osiedli mieszkaniowych ze strefą przemysłową i największymi zakładami. W obecnym układzie, najbardziej widoczne jest to, że sieć ścieżek rowerowych (podobnie jak całe miasto) przecięta jest układem torów kolejowych w centrum Żar oraz obwodnicą miejską (droga krajowa nr 12 i nr 27). Tory kolejowe dzielą obszar miasta na dwie części, przy czym każdą z nich zamieszkuje ok. 18 tys. osób. Brakuje również najkrótszego traktu pieszo – rowerowego poprzez ul. Kilińskiego i dalej pod lub nad obwodnicą do największej strefy przemysłowej (ok. 3000 miejsc pracy). Innymi słowy, najważniejszym brakiem w sieci ścieżek rowerowych jest brak połączenia strefy przemysłowej z miastem (przedmiot realizacji etapu I projektu) oraz połączenia części miasta położonych na północ i na południe od torów kolejowych w okolicy centrum (realizacja w II etapie projektu jako działanie uzupełniające). Brak tych podstawowych elementów infrastruktury sprawia, że mieszkańcy stosunkowo rzadko korzystają z rowerów, mimo że miasto jest zwarte. Brak powiązania wybudowanych odcinków oraz brak połączeń z gminami ościennymi powoduje, że nie są one wykorzystywane do stworzenia alternatywy dla innych rodzajów transportu.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności dostępność ciągów pieszo-rowerowych dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowskazów i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie ma również wpływ na cel 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu (bezpieczna droga do pracy). Działanie jest ściśle powiązane i komplementarne z innymi przedsięwzięciami działania podstawowego nie inwestycyjnego Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, działaniem uzupełniającym Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, działaniem Żarski rower miejski 1 (budowa stacji wypożyczeń) , Żarski rower miejski 2 (dostawa rowerów) oraz działaniem Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF.</p>	
4.	Żarski Rower Miejski 1 (budowa stacji wypożyczeń)	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1.500.000,00/ EOG	I/2022- IV/2023	<p>Zasadność</p> <p>System roweru miejskiego został wprowadzony w mieście Żary dwa lata temu jako projekt pilotażowy. Został bardzo pozytywnie oceniony przez mieszkańców, a ilość wypożyczeń świadczy o jego dużej popularności. Obecnie w mieście można wypożyczyć 30 rowerów i skorzystać z 8 stacji -</p>	TAK

				<p>parkingów. Docelowo system musi zostać rozwinięty, tak aby mógł spełniać również swoją rolę jako alternatywny, ekologiczny środek komunikacji miejskiej. Aby tak się stało według naszych obliczeń w mieście musi być dostępnych ok. 150-200 rowerów i kilkadziesiąt stacji. Niezbędne jest również powstanie spójnej i bezpiecznej sieci dróg rowerowych oraz co się z tym wiąże połączenie bezpieczną drogą rowerową dzielnicy Zatorze z centrum miasta oraz połączenie strefy przemysłowej z pozostałą częścią miasta. Obecnie pomimo wprowadzania zachęt dla alternatywnej komunikacji na terenie miasta – pilotażowy projekt roweru miejskiego, darmowe dni komunikacji miejskiej, wprowadzenie systemu inteligentnego zarządzania komunikacją autobusową wraz z budową Centrum Przesiadkowego oraz budową wiat autobusowych widzimy bardzo duży wzrost liczby pojazdów samochodowych zarejestrowanych w Żarach w ciągu ostatnich 5 lat – wzrost o ok. 20%. Wynika z tego, że jedynie kompleksowe rozwiązania mogą to zmienić, a obecna sytuacja stanowi barierę dla rozwoju ekologicznych środków komunikacji. Działanie ma prowadzić do stworzenia alternatywnego, ekologicznego systemu komunikacji miejskiej na terenie Miasta. Ma to umożliwić osiągnięcie poniższych korzyści ekologicznych i społeczno-gospodarczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie ruchu samochodowego w mieście • poprawa płynności ruchu w mieście • zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska – głównie powietrza • wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców • promocja Miasta jako miejsca nastawionego na działania pro-ekologiczne <p>Projekt będzie składał się z 2 przedsięwzięć – inwestycyjnego i nieinwestycyjnego.</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na budowie 50 stacji wypożyczeni-parkingów roweru miejskiego, które będzie funkcjonować jako niezbędny element systemu wypożyczeni rowerów miejskich, a jednocześnie będzie wykorzystywane jako parkingi rowerowe dla rowerów stanowiących własność mieszkańców. Ta druga funkcjonalność ma przyczynić się do wzmocnienia efektu projektu.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Dokumentacja projektowa inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą również: osoby z niepełnosprawnością ruchową i rodzice z dziećmi.</p> <p>Projektowane produkty – stacje parkingowe będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi, w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego</p>	
--	--	--	--	--	--

					projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF, Żarski Rower Miejski 2 (dostawa rowerów)	
5.	Nowe tereny inwestycyjne ul. Żagańska	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	5 000 000,00/EOG	1/2022-1/2024	Zasadność Problemem Żar jest brak oferty dla dużych firm, które chciałyby się osiedlić w Żarach. Potrzebne są zwykle działki od 2 do 5 ha. W ostatnim czasie jest dużo zapytań o grunty dla e-comers a także innych firm, które dostrzegają możliwości inwestycji w Żarach w związku z budową autostrady A18. Miasto posiada ok. 100 ha pomiędzy cmentarzem komunalnym a byłymi koszarami. Przedmiotowy teren jest własnością miasta i jest to nieużytek. Dodatkowo osoby prywatne posiadają ok 50 ha terenów po byłych koszarach. Część gruntów sprzedano firmie Schiever. Firma ta rozpoczęła projektowanie ronda jednak z powodów zmiany koniunktury odłożyła tę inwestycję, gdyż jest nieopłacalna. Budowa ronda na DK 12 w tym miejscu jest jednak bardzo ważna nie tylko dla tej firmy, ale dla całego miasta, gdyż ogromny potencjał gruntowy miasta oraz byłych koszar jest obecnie bezużyteczny. Udostępnienie dla działalności komercyjnej tego potencjału wymaga budowy na początku budowy ronda i dalej drogi aż do dzielnicy Kunice. Rezultatem będzie możliwość wykorzystania marnujących się potencjałów gruntowych w mieście. Łącznie jest tutaj ok 150 ha nieużytków. Także w przyszłości będą większe wpływy podatkowe. Nowa oferta może przyciągnąć nowych inwestorów, a obecni będą mieli dodatkowe możliwości rozwoju. Zagospodarowane tereny komercyjnie mogą skutkować licznymi miejscami pracy. Tym samym oddziaływać to będzie na demografię miasta. Zatrzymany zostanie proces degradacji infrastruktury śródmieścia przez ciężarówki jadące do dużych zakładów w dzielnicy Kunice. Skróci się droga dojazdu do dzielnicy Kunice z sieci dróg krajowych. Zmniejszy się zanieczyszczenie środowiska. Zrównoważony wobec starego centrum zostanie układ urbanistyczny miasta, na zachód od starówki pojawią się nowe miejsca osadnicze i zakłady pracy. Żary osadniczo zbliżą się nieco do Żagania co pozytywnie oddziaływać będzie na cały mikroregion ŻŻOF.	
5.1	Budowa ronda na DK 12 (ul. Żagańska) i drogi gminnej	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	5 000 000,00/EOG	1/2022-1/2024	Wymiar dostępności Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą: osoby niesłyszące i niedosłyszące, osoby niedowidzące i niewidome, osoby z niepełnosprawnością ruchową. Projektowane produkty będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi: w możliwie	NIE

				<p>najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Konkretnie rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności ciągów pieszo-jezdnych dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowskazów i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy zapisy dotyczące kwestii dostępności w wytycznych dla wykonawców.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Cel główny nr 4: Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna Nowa oferta terenowa dla firm dużych stworzy szanse pozyskania nowych inwestorów. Nowa przestrzeń dla gospodarki jest fundamentalna dla dalszego rozwoju miasta. Budowa dojazdu do byłych koszar uaktywni również ok. 50 ha tych obecnie zaniedbanych gruntów. Znikanie dziura przestrzenna, miasto stanie bardziej zwarte.</p> <p>Cel główny nr 2: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto Cel szczegółowy B - zadbajmy razem o czyste powietrze. Skróci się droga do Dzielnicy Kunice przez co spadnie obciążenie środowiska z powodu transportu. Cel szczegółowy C - poszerzy się oferta terenów zielonych poprzez łatwiejszy dostęp do malowniczych stawów na rzeczce Stawnica.</p> <p>Cel główny nr 5: Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego Zagospodarowanie tzw. dziury przestrzennej pomiędzy dawnymi koszarami pozytywnie wpłynie na cały Żarsko - Żagański Obszar Funkcjonalny. Ulica Żagańska jest wylotową w kierunku Żagania. Koszary są na końcu miasta. Miasta "nieco zbliżą" się do siebie co pozytywnie wpłynie na dalszą współpracę w ŻŻOF.</p> <p>Cel główny nr 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Przedsięwzięcie ma pozytywny wpływ na realizację celu strategicznego nr 3 PRL: Nowe impulsy dla gospodarki, cel szczegółowy kreowanie przyjaznych warunków dla biznesu. Duże firmy także są motorem rozwoju firm mniejszych wykonujących dla nich usługi. Takiej oferty gruntowej miasto praktycznie nie posiada. Skrócenie drogi do dzielnicy Kunice pozytywnie wpłynie na firmy tam istniejące lub firmy, które chciałyby się tam osiedlić. Sprzedaż ziemi a w przyszłości dochody podatkowe umożliwią finansowanie innych ważnych zadań społecznych. Zakłada się wpływy z tytułu sprzedaży w latach 2027 do 2030 w wys. po 5 mln PLN rocznie.</p>	
--	--	--	--	--	--

DZIAŁANIA PODSTAWOWE NIEINWESTYCYJNE

DZIAŁANIA PODSTAWOWE NIEINWESTYCYJNE					
6.	Rewitalizacja ruin zamku na Centrum Kultury i Tradycji	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	1500 000,00/ EOG	II/2021- I/2024	<p style="text-align: center;">Zasadność:</p> <p>Żary są miastem typowo przemysłowym. Posiadają 1000 letnia historię i wiele wysokiej klasy zabytków. Kompleks zamkowo- pałacowy, jeden z największych w Polsce leży w samym centrum miasta i praktycznie od II wojny światowej popada w ruinę. Obiekty są zabezpieczone, ale ich stan uniemożliwia ich wykorzystanie praktyczne. W Żarach jest wiele obiektów zabytkowych, ale żaden z nich nie ma tej wyjątkowości i klasy co kompleks zamkowo- pałacowy. Remont jego ma spowodować osiągnięcie masy krytycznej i dywersyfikację gospodarki poprzez rozwój turystyki tematycznej np. promocja pobytu G.P. Telemanna.</p> <p>Żary z miasta przemysłowego mogą stać się miastem przemysłowo-turystycznym, wartym odwiedzenia i zamieszkania ze względu na wyjątkowa atmosferę.</p> <p>Przy okazji wyremontowane już obiekty historyczne jak rynek, fara, muzeum, park przypałacowy, imprezy artystyczne mogą mieć nową bardziej wyjątkową wartość. Żarski zamek (Zamek Bibersteinów) jest obecnie zabezpieczoną ruiną. Po ostatnim pożarze wieży jego stan wymaga pilnej interwencji. Celem jest przywrócenie jego świetności, stworzenie miejsca, z którym utożsamiliby się mieszkańcy Żar, zbudowanie na jego bazie nowej oferty turystycznej i kulturalnej. Od stycznia 2020r. zamek jest własnością miasta. Prace budowlane muszą być poprzedzone wykonaniem projektów budowlanych wraz z uzgodnieniami konserwatorskimi i pozwoleniem na budowę.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania. Dokumentacja musi być jednak uzgodniona z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W założeniach obiekt ma być dostępny dla wszystkich grup społecznych. Projektowane produkty oraz zaprojektowane i wykonane ulepszenia i usprawnienia będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w możliwie najszerszym zakresie – bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania – w sposób niezależny, niewymagający pomocy.
6.1	Przebudowa zamku etap I - nadzór autorski	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	50 000,00/ EOG	II/2022- I/2024	
6.2	Przebudowa zamku etap I - konkurs architektoniczny	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	100 000,00/ EOG	II/2021- II/2021	
6.3	Przebudowa zamku etap I - nadzór inwestorski I	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	100 000,00/ EOG	II/2022 – I/2024	
6.4	Przebudowa zamku etap I- prace archeologiczne wjazd, dziedzińiec, przejścia	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	50 000,00/ EOG	III/2021- IV/2023	
6.5	Przebudowa zamku etap I - wykonanie dokumentacji budowlanej	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	950 000,00/ EOG	II/2021- II/2022	
6.6	Przebudowa zamku etap I - prace konserwatorskie i stratygraficzne inne	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	50 000,00/ EOG	II/2021- IV/2023	

TAK

6.7	Przebudowa zamku etap I - prace konserwatorskie i stratygraficzne parteru	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	100 000,00/ EOG	I/2022- I/2024	<p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Cel szczegółowy A: Budujemy poczucie tożsamości lokalnej. Mieszkańcy Żar bardziej będą utożsamiać się z miejscem, w którym żyją. Historia zamku i miasta jest tożsama. Zamek jest najważniejszym zabytkiem miasta. Zaniedbany przez lata, stanowił jedynie skazę, która oddziaływała negatywnie na postrzeganie miasta przez osoby z zewnątrz jak sami mieszkańcy nie utożsamiali istotnie się ze swoim miejscem zamieszkania</p> <p>Cel główny nr 3 - Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu, Cel szczegółowy C: Wykorzystanie zasobów kultury i środowiska naturalnego dla dywersyfikacji gospodarki.</p> <p>Remont obiektu i jego wykorzystanie turystyczne (promocja pobytu G.P, Telemanna i wysokiej klasy zabytku renesansu), a także jako miejsce ważnych uroczystości mieszkańców (USC) spowoduje wzrost obrotów w hotelach i miejscowych restauracjach. Miasto zmieni nieco swój profil z wyłącznie przemysłowego na przemysłowo – turystyczne.</p> <p>Cel główny nr 5 - Żary liderem ŻŻOF, Cel szczegółowy C: Tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF.</p> <p>Żarski Zamek, starówka oraz Zielony Las wraz zabytkami gmin ościennych ŻŻOF i Porozumienia Mużakowskiego mogą stanowić ciekawą ofertę dla turystów z innych regionów Polski jak i Europy. Większa oferta jest większym magnesem.</p> <p>Rewitalizacja zamku wpłynie na całą starówkę. Z pewnością może dać bardzo silny impuls do szybszego zagospodarowania leżącego opodal pałacu. Tematyka związana z pobytem G.P. Telemanna w Żarach, jego wpływem na promocję polskiej muzyki ludowej w świecie może być produktem eksportowym Żar, polskiej kultury na terenie Niemiec i całej Europy.</p> <p>Rewitalizacja przyczyni się znacząco do radykalnej zmiany postrzegania Żar oraz do istotnego rozwoju turystyki w mieście. Zmieni się radykalnie przestrzeń miejska.</p>
6.8	Przebudowa zamku etap I - prace wstępne	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	100 000,00/ EOG	II/2021 – IV/2021	
7.	Młodzieżowy Inkubator Aktywności	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	585 000,00/ EOG	II/2021- I/2024	<p>Zasadność</p> <p>Żary znajdują się w kryzysie demograficznym. Zagroza im postępujące wyludnienie związane z ujemnym przyrostem naturalnym i znaczącą stopą migracji. Obejmuje ona przede wszystkim ludzi młodych. W badaniu ankietowym młodzieży bardzo niewielki odsetek wskazuje na chęć mieszkania i pracy w Żarach. Może to wpłynąć na zwiększanie skali migracji. Zmiany demograficzne będą negatywnie wpływać na zasoby pracy. Wpłynie to na gospodarkę poprzez brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy i narastający deficyt pracowników. Pojawi się zjawisko braku następcstwa w firmach rodzinnych i ich wygasania. Również niewielu młodych ludzi zamierza stworzyć własne firmy. Jeżeli chcą się na to decydować, to w oparciu o posiadane zasoby</p>
7.1	Młodzi - Przedsiębiorczy	Cel 2. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	88 600,00/ EOG	II/2021- I/2024	

NIE

7.2	Młodzi mają głos	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	62 400,00/ EOG	II/2022- IV/2023	<p>finansowe lub materialne najbliższej rodziny. Wierzą w dobre pomysły, ale nie zamierzają ich realizować w Żarach (Ankieta młodzież). Świadczy to o m.in. zbyt małym zakresie wsparcia startupów. Ankieta przeprowadzona na etapie diagnozy wśród młodzieży wskazuje brak odpowiedniej oferty kulturalno-rozrywkowej, jako jeden z czynników wspierających decyzję o wyjeździe z miasta. Brak także nowoczesnych kanałów informacji dotyczących takiej oferty. Ponadto duży odsetek ankietowanych młodych deklaruje brak wiedzy o mechanizmach związanych z zarządzaniem miastem, a co za tym idzie brak zaufania do szeroko rozumianych instytucji publicznych. Działanie realizuje cele szczegółowe:</p> <p>Cel szczegółowy B: Młodzi mają głos (zidentyfikowanie potrzeb i włączanie młodego pokolenia w budowę oferty kulturalnej i rekreacyjnej)</p> <p>Cel szczegółowy C: Przyjazna przestrzeń informacyjna. (Rozwój systemu komunikowania się z mieszkańcami. Smart City – e –usługi).</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Przedsięwzięcie będzie realizowane z uwzględnieniem Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Cel.2.Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu</p> <p>Program szkoleń mających na celu kształtowanie u dzieci i młodzieży w wieku 7-25 lat umiejętności zarządzania pieniędzmi oraz postawy przedsiębiorczości. Ponadto rezultatem przedsięwzięcia będzie wsparcie twórczego i aktywnego udziału młodych ludzi w życiu społecznym miasta oraz nauka racjonalnego kształtowania swojej przyszłości. Przedsięwzięcie obejmuje także spotkania z żarskimi przedsiębiorcami, którzy tu w mieście zbudowali swoją firmę i osiągnęli sukces. Takie osobiste świadectwo ma na celu zwrócenie uwagi młodych na branże, które w mieście świetnie się rozwijają i w przyszłości mogą stanowić dla nich potencjalny rynek pracy, a co za tym idzie wpłynąć na kierunek kształcenia. W innym wymiarze będzie to zachęta do wiązania swojego przyszłego życia z miastem, w którym łatwiej odnieść sukces ze względu na mniejszą konkurencję i przyjazne warunki do tworzenia własnego biznesu. Cel szczegółowy A: Budujemy poczucie tożsamości lokalnej (integracja mieszkańców, integracja międzypokoleniowa, społeczna i kulturowa).</p>	
7.3	Młodzieżowy Inkubator Aktywności	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	420 000,00/ EOG	II/2021- I/2024		
7.4	Alert kulturalny	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	14 000,00/ EOG	I/2022- II/2022		
8.	Uzbrojenie terenów pod budowę EKO Osiedla mieszkaniowego przy ul. Żagańskiej w Żarach -	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną	310 000,00/ EOG	I/2022- IV/2023	<p>Zasadność:</p> <p>Przeprowadzona diagnoza miasta wskazuje na deficyt wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Miasto nie ma długoterminowej polityki w zakresie mieszkalnictwa uwzględniającej przyszłe potrzeby, w tym ludzi</p>	NIE

	dokumentacja	mieszkańców				
8.1	Uzbrojenie terenów pod budowę EKO Osiedla mieszkaniowego przy ul. Żagańskiej w Żarach - opracowanie dokumentacji projektowo - kosztorysowej	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	310 000,00/EOG	I/2022-IV/2023	<p>młodych i cudzoziemców.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą: osoby niesłyszące i niedosłyszące, osoby niedowidzące i niewidome, osoby z niepełnosprawnością ruchową. Projektowane produkty będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi: w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Konkretnie rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności ciągów pieszo-jezdnych dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowych znaków i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy zapisy dotyczące kwestii dostępności w wytycznych dla wykonawców.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Wspólnymi cechami Eko-osiedli mieszkaniowych jest troska o naturalne środowisko, spójna koncepcja architektoniczna, zielone przestrzenie publiczne czy infrastruktura pozwalająca na rozwój społeczny, kulturalny i ekonomiczny, a więc działanie na także wpływ na realizację pozostałych celów strategicznych PRL: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto, Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna. Działanie nr 14 jest komplementarne z działaniem „Świadome gospodarowanie przestrzenią” oraz z przedsięwzięciem „Sporządzenie mpzp dla terenów części północnej ul. Żagańskiej (ul. Kukułcza, ul. Strusia).</p>	
9.	Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - projekt budowlany DPS wraz z dziennym domem wsparcia i usługami wytchnieniowymi	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	300.000,00/EOG	I/2022-IV/2023	<p>Zasadność:</p> <p>Na podstawie danych GUS oraz danych z ewidencji ludności Urzędu Miasta Żary zauważa się stały, dynamiczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku osób w wieku produkcyjnym. Generuje to zwiększenie potrzeb w zakresie wsparcia osób starszych i niesamodzielnych. Zwiększa się sukcesywnie ilość osób umieszczanych w domach pomocy społecznej oraz w dziennych formach opieki tzw. Dziennych Domach Senior +. Ponadto brak jest miejsc, w których możliwe jest świadczenie usług wytchnieniowych dla opiekunów zajmujących się na co dzień opieką nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. W związku z powyższym należy zadbać o zabezpieczenie całodobowych usług opiekuńczych w DPS dla osób w podeszłym wieku, rozbudowę wsparcia w formie dziennego pobytu (DDW) na terenie miasta i</p>	NIE

					<p>zabezpieczenie usług wytchnieniowych. Przedsięwzięcie ma na celu przygotowanie dokumentacji projektowej i kosztorysowej na utworzenie w mieście Żary zabezpieczenia miejsca pobytu dla niesamodzielnych, starszych i niepełnosprawnych mieszkańców Żar w formie zapewnienia całodobowych usług opiekuńczych w DPS (we własnym środowisku lokalnym). Przewiduje się następujące etapy przedsięwzięcia:</p> <p>- wyłonienie wykonawcy i przygotowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej inwestycji.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Dokumentacja projektowo-kosztorysowa zostanie przygotowana pod kątem spełnienia wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych do których należą: osoby z niepełnosprawnością intelektualną i fizyczną, osoby starsze, osoby niedosłyszące i niedowidzące. Obiekt będzie dostępny niezależnie od wieku, płci, stanu zdrowia, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi w możliwie najszerszym zakresie.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych – zaadaptowanie budynku i prowadzenie DPS wraz z dziennym domem wsparcia i usługami wytchnieniowymi</p>	
10.	Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	420 000,00/EOG	II/2021 – III/2022	<p>Zasadność</p> <p>Jakość powietrza jest niezwykle istotnym parametrem środowiskowym, który w znacznym stopniu wpływa na zdrowie mieszkańców obszarów zurbanizowanych. Stanowi również ważny parametr wpływający na decyzje mieszkańców odnośnie zamieszkania w danym obszarze bądź zmiany miejsca do życia. Opracowanie i zbudowanie w mieście Żary kompleksowego systemu monitoringu, pracującego w sposób ciągły i mierzącego wymagane wskaźniki zanieczyszczenia powietrza na obszarze całego miasta wraz z częścią analityczną pozwoli na bieżącą (online) analizę i prezentację społeczeństwu parametrów wskazujących na jakość powietrza, a władzom miasta udostępni narzędzie pozwalające na podejmowanie racjonalnych, opartych na danych, decyzji dotyczących działań poprawiających stan środowiska. Celem bezpośrednim działania jest wspólne dbanie o czyste powietrze, komunikacja z mieszkańcami oraz budowa zaufania mieszkańców do działania jednostki samorządu terytorialnego w kwestii zanieczyszczenia powietrza.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych,</p>	
10.1	Komputerowy model symulacyjny rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń na terenie miasta i terenów przyległych	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	345 000,00/EOG	II/2021 – IV/2021		
10.2	Oprogramowanie komputerowe do analizy, wizualizacji i udostępniania danych pomiarowych jakości powietrza	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	75 000,00/EOG	I/2022 – III/2022		

TAK

					<p>organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będzie ograniczony, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji.</p> <p>Konkretnym rozwiązaniem, które zostanie zastosowane jest montaż urządzeń do wizualizacji i udostępniania jak najszerszemu gronu mieszkańców miasta Żary parametrów jakości powietrza w sposób przystosowany dla osób niesłyszących i niedosłyszących oraz osobom niedowidzącym i niewidomym.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie jest komplementarne z działaniem podstawowym inwestycyjnym pt.: Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary.</p>	
11.	Opracowanie systemu zagospodarowania wód opadowych	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 500 000,00/ EOG	II/2021 – IV/2023	<p>Zasadność</p> <p>System istniejącej kanalizacji deszczowej nie jest dostosowany do postępujących zmian klimatycznych skutkujących występowaniem nawałnych deszczy o rosnącej intensywności. Brakuje m.in. kompleksowego systemu działania związanego z odprowadzaniem wód opadowych. Brak działań umożliwiających wdrażanie wykorzystywanie wód opadowych przez mieszkańców oraz do celów komunalnych jest wręcz wskazywana jako negatywne zjawiska w ankietach realizowanych w gronie mieszkańców Gminy. Dotychczasowe działania pozbawione są wiarygodnego fundamentu w postaci kompleksowego systemu umożliwiającego analizę wpływu wdrażanych inwestycji na niezawodność systemu odprowadzania wód opadowych. Utrzymanie takiego systemu wiąże się z wdrożeniem i utrzymaniem systemu monitorowania napełnienia zbiorników retencyjnych i wybranych kanałów w miejscach szczególnie narażonych na podtopienia, stacji meteorologicznych i hydrologicznych, które umożliwiłyby również udostępnienie danych na stronie miejskiej. Głównym celem działania jest przygotowanie miasta Żary do wdrożenia systemu zagospodarowania wód opadowych w ramach dostosowania do zmian klimatu.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych, organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będzie ograniczony, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p>	TAK

					Działanie ma pozytywny wpływ na cel główny 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu, w szczególności na Cel szczegółowy C: Wykorzystanie zasobów kultury i środowiska naturalnego dla dywersyfikacji gospodarki.	
12.	Rowerem do pracy i szkoły w Żarach	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 099 700,00/EOG	II/2021-I/2024	Zasadność: Problematyka podejmowana przez działanie koncentruje się wokół tematyki dróg rowerowych na terenie Gminy Żary o statusie miejskim, ich spójności, stopnia rozwoju oraz wykorzystania przez użytkowników. Rozwój ścieżek rowerowych zaplanowano w odniesieniu do potrzeb związanych z rozwojem alternatywnych i ekologicznych środków transportu miejskiego oraz ograniczenia niskiej emisji. Działanie Rowerem do pracy i szkoły dotyczy budowy sieci ścieżek rowerowych w Żarach w taki sposób, aby pełniły one funkcję korytarzy transportowych dla ruchu rowerowego i stanowiły spójną całość wraz z istniejącymi ścieżkami rowerowymi na terenie miasta Żary. Ścieżki w Żarach, budowane w ciągu ostatnich kilkunastu lat, nie tworzą zintegrowanej sieci transportowej. Wprowadzenie zasady "każdy remont lub modernizacja ulicy wymaga budowy ścieżki rowerowej", choć co do zasady pożądaną i prawidłową, skutkuje jednak tym, że ścieżki budowane były fragmentarycznie przy okazji modernizacji ulic i nie stanowią zwartej sieci. Nie ma zachowanych połączeń wschód - zachód i północ - południe. Ścieżki nie łączą należycie ze sobą osiedli mieszkaniowych ze strefą przemysłową i największymi zakładami.	TAK
12.1	Opracowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej zadania „Budowa drogi wraz ze ścieżką rowerową od ul. Kilińskiego do ul. Wapiennej oraz kładki pieszo-rowerowej nad drogą krajową nr 12 przy Strefie Przemysłowej Lotnisko w Żarach”	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	237 000,00/EOG	II/2021 – II/2022	W obecnym układzie, najbardziej widoczne jest to, że sieć ścieżek rowerowych (podobnie jak całe miasto) przecięta jest układem torów kolejowych w centrum Żar oraz obwodnicą miejską (droga krajowa nr 12 i nr 27). Tory kolejowe dzielą obszar miasta na dwie części, przy czym każdą z nich zamieszkuje ok. 18 tys. osób. Brakuje również najkrótszego traktu pieszo – rowerowego poprzez ul. Kilińskiego i dalej pod lub nad obwodnicą do największej strefy przemysłowej (ok. 3000 miejsc pracy). Innymi słowy, najważniejszym brakiem w sieci ścieżek rowerowych jest brak połączenia strefy przemysłowej z miastem (przedmiot realizacji etapu I projektu) oraz połączenia części miasta położonych na północ i na południe od torów kolejowych w okolicy centrum (realizacja w II etapie projektu jako działanie uzupełniające). Brak tych podstawowych elementów infrastruktury sprawia, że mieszkańcy stosunkowo rzadko korzystają z rowerów, mimo że miasto jest zwarte. Brak powiązania wybudowanych odcinków oraz brak połączeń z gminami ościennymi powoduje, że nie są one wykorzystywane do stworzenia alternatywy dla innych rodzajów transportu.	
12.2	Pełnienie nadzoru autorskiego nad realizacją robót budowlanych, wynikających z opracowanej przez Wykonawcę dokumentacji projektowej „Budowa drogi wraz ze ścieżką rowerową od ul. Kilińskiego do ul. Wapiennej oraz kładki pieszo-rowerowej nad drogą krajową nr 12 przy Strefie Przemysłowej Lotnisko w Żarach”	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	30 500,00/EOG	III/2022-IV/2023		
12.3	Prowadzenie nadzoru inwestorskiego przy realizacji zadania „Budowa drogi wraz ze ścieżką rowerową od ul. Kilińskiego do ul.	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	124 000,00/EOG	III/2022-IV/2023	Wymiar dostępności: Konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności dostępność ciągów pieszo-rowerowych dla różnych grup użytkowników	

	<i>Wapiennej oraz kładki pieszo-rowerowej nad drogą krajową nr 12 przy Strefie Przemysłowej Lotnisko w Żarach</i>				(seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowych znaków i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy.
12.4	Opracowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej zadania „Budowa ciągu pieszo-rowerowego w ul. Kilińskiego”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	108 700,00/ EOG	II/2021- II/2022	<p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie ma również wpływ na cel 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu (bezpieczna droga do pracy).</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane i komplementarne z innymi przedsięwzięciami działania podstawowego nie inwestycyjnego Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, działaniem uzupełniającym Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, działaniem Żarski rower miejski 1 (budowa stacji wypożyczeń) , Żarski rower miejski 2 (dostawa rowerów) oraz działaniem Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻOF.</p>
12.5	Pełnienie nadzoru autorskiego nad realizacją robót budowlanych, wynikających z opracowanej przez Wykonawcę dokumentacji projektowej „Budowa ciągu pieszo-rowerowego w ul. Kilińskiego”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	10 500,00/ EOG	III/2022- IV/2023	
12.6	Prowadzenie nadzoru inwestorskiego przy realizacji zadania „Budowa ciągu pieszo-rowerowego w ul. Kilińskiego”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	45 000,00/ EOG	III/2022- IV/2023	
12.7	Opracowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowe zadania „Budowa ścieżki rowerowej wraz z ciągiem pieszym od ul. Górnośląskiej do ul. Przeladunkowej w Żarach”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	450 000,00/ EOG	III/2022- I/2024	
12.8	Opracowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej zadania „Budowa ciągu pieszo-	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	94 000,00/ EOG	III/2022- I/2024	

	<i>rowerowego od ul. Przędunkowej do ul. Podchorążych”</i>					
13.	Żarski Rower Miejski 2 (dostawa rowerów)	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 020 000,00/EOG	III/2021-IV/2023	<p style="text-align: center;">Zasadność</p> <p>System roweru miejskiego został wprowadzony w mieście Żary dwa lata temu jako projekt pilotażowy. Został bardzo pozytywnie oceniony przez mieszkańców, a ilość wypożyczeń świadczy o jego dużej popularności. Obecnie w mieście można wypożyczyć 30 rowerów i skorzystać z 8 stacji - parkingów. Docelowo system musi zostać rozwinięty, tak aby mógł spełniać również swoją rolę jako alternatywny, ekologiczny środek komunikacji miejskiej. Aby tak się stało według naszych obliczeń w mieście musi być dostępnych ok. 150-200 rowerów i kilkadziesiąt stacji. Niezbędne jest również powstanie spójnej i bezpiecznej sieci dróg rowerowych oraz co się z tym wiąże połączenie bezpieczną drogą rowerową dzielnicy Zatorze z centrum miasta oraz połączenie strefy przemysłowej z pozostałą częścią miasta. Obecnie pomimo wprowadzania zachęt dla alternatywnej komunikacji na terenie miasta – pilotażowy projekt roweru miejskiego, darmowe dni komunikacji miejskiej, wprowadzenie systemu inteligentnego zarządzania komunikacją autobusową wraz z budową Centrum Przesiadkowego oraz budową wiat autobusowych widzimy bardzo duży wzrost liczby pojazdów samochodowych zarejestrowanych w Żarach w ciągu ostatnich 5 lat – wzrost o ok. 20%. Wynika z tego, że jedynie kompleksowe rozwiązania mogą to zmienić, a obecna sytuacja stanowi barierę dla rozwoju ekologicznych środków komunikacji. Działanie ma za zadanie stworzenie alternatywnego, ekologicznego systemu komunikacji miejskiej na terenie Miasta i przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia poniższych korzyści ekologicznych i społeczno-gospodarczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmniejszenie ruchu samochodowego w mieście • poprawa płynności ruchu w mieście • zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska – głównie powietrza • wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców • promocja Miasta jako miejsca nastawionego na działania proekologiczne <p>Projekt będzie składał się z 2 przedsięwzięć – inwestycyjnego i nieinwestycyjnego.</p> <p>Przedsięwzięcie polegać będzie na opracowaniu koncepcji funkcjonowania systemu roweru miejskiego wraz z kosztorysami, akcji promocyjno-informacyjnej oraz zakupu 150 szt. roweru miejskiego (100 szt. rower zwykły, 40 szt. z fotelikiem dziecięcym, 10 szt. trójkołowych dla osób niepełnosprawnych).</p>	TAK
13.1	Przygotowanie koncepcji funkcjonowania systemu roweru miejskiego wraz z kosztorysami	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	20 000,00/EOG	III/2021-IV/2021		
13.2	Zakupu 150 szt. roweru miejskiego	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	770 000,00/EOG	I/2022-II/2023		
13.3	Akcja promocyjno-informacyjna	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	30 000,00/EOG	I/2022-IV/2023		
13.4	Obsługa systemu (funkcjonowanie systemu wypożyczeń)	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	200 000,00/EOG	I/2022-IV/2023		

					<p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Specyfikacja zakupu rowerów zostanie opracowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego użytkowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą również: osoby, osoby z niepełnosprawnością ruchową, rodzice z dziećmi.</p> <p>Projektowane produkty – rowery miejskie będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi, w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF, Żarski Rower Miejski 1 (budowa stacji wypożyczeń).</p>	
14.	Poszerzenie terenów zielonych i urozmaicenie zieleni w mieście Żary	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	458 850,00/EOG	III/2021 – IV/2023	<p style="text-align: center;">Zasadność</p> <p>Realizacja przedsięwzięcia wynika z konieczności dostosowania przestrzeni miejskiej do zmian klimatu. Wnioski z przygotowanego przez miasto „Zarysu projektu” oraz wyniki analizy MRL oraz badań ankietowych opisanych w Charakterystyce oraz Diagnozie pogłębionej wskazują na szereg problemów ważnych dla mieszkańców miasta, tj.: konieczności zwiększenia terenów zielonych w mieście, zanieczyszczenie powietrza oraz niedostosowanie systemu zagospodarowania wód deszczowych do opadów nawalnych i okresowych suszy.</p> <p>Odpowiedzią na przedstawione problemy będzie niniejsze działanie polegające na realizacji pięciu przedsięwzięć:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zielone przystanki do dodatkowa zieleni w przestrzeni miejskiej – wybetonowanych, ruchliwych, zanieczyszczonych pasach drogowych. Na przystankach pojawi się dach roślinny lub/i ściana z zimozielonych lub/i kolorowo kwitnących pnączy. Przez większość roku zieleni nie trzeba podlewać, gdyż przystanki same gromadzą wodę deszczową potrzebną do nawodnienia roślin. 2. Ogrody deszczowe zbierają wodę deszczową stopniowo oddając ją do ekosystemu. Poprzez swoją konstrukcję mają właściwości odbierania nieregularnych napływów wody tym samym zapobiegając skutkom burz i nawałnic. 3. Parki kieszonkowe to publicznie dostępne tereny zieleni niewielkich rozmiarów. Przedsięwzięcie polega na stworzeniu zielonej enklawy w zwartej zabudowie miejskiej, która umożliwi kontakt z zielenią oraz stworzy miejsce, by usiąść, albo nawet się położyć na wolnym powietrzu. Miejsca takie sprzyjają lokalnej integracji mieszkańców. 4. Planowane przedsięwzięcie polega na założeniu łąki kwietnej na pasie 	TAK
14.1	Zielone przystanki	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	68 450,00/EOG	III-IV/2021		
14.2	Ogrody deszczowe	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	165 400,00/EOG	III-IV/2021		
14.3	Parki kieszonkowe	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	80 000,00/EOG	III-IV/2022		
14.4	Łąka kwietna	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	90 000,00/EOG	III-IV/2022		
14.5	Ogrody skrzyniowe	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	55 000,00/EOG	III-IV/2023		

					<p>między dwoma jezdniami ruchliwej drogi w centrum miasta Al. Jana Pawła II dz. nr 25 obręb 0003. Łąka kwietna wzbogaci krajobraz miejski i stworzy tętniące życiem wyspy bioróżnorodności.</p> <p>5. Planowane przedsięwzięcie polega na założeniu w ścisłym „zabetonowanym” centrum miasta ogrodów skrzyniowych z zastosowaniem gatunków roślin wieloletnich odpornych na ekstremalne warunki miejskie.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych, organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będzie ograniczony, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie ma pozytywny wpływ na osiągnięcie Celu głównego nr 1: Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców (integracja mieszkańców).</p>	
15.	Ogród sensoryczny	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	180 000,00/ EOG	II-IV/2023	<p style="text-align: center;">Zasadność</p> <p>Realizacja przedsięwzięcia wynika z konieczności dostosowania przestrzeni miejskiej do zmian klimatu. Wnioski z przygotowanego przez miasto „Zarysu projektu” oraz wyniki analizy MRL oraz badań ankietowych opisanych w Charakterystyce oraz Diagnozie pogłębionej wskazują na szereg problemów ważnych dla mieszkańców miasta, tj.: konieczności zwiększenia terenów zielonych w mieście, zanieczyszczenie powietrza oraz niedostosowanie systemu zagospodarowania wód deszczowych do opadów nawałnych i okresowych suszy.</p> <p>Odpowiedzią na przedstawione problemy będzie przedsięwzięcie polegające na założeniu Ogrodu Sensorycznego (Ogrodu Zmysłów) obejmującego 5 stref (czyli 5 zmysłów: smak, dotyk, węch (zapach), słuch, wzrok). Ogród Sensoryczny ma służyć zarówno edukacji, jak i spełniać cele terapeutyczne (horti-terapia). Tego rodzaju założenie ogrodowe służy ludziom w różnym wieku i o różnej sprawności psychoruchowej (dzieci, dorośli i osoby starsze, głuchoniemi, niedowidzący). W takim ogrodzie w odbiorze otaczającej przestrzeni zaangażowane są wszystkie zmysły człowieka. Miejsce takie pozwala poznawać i postrzegać świat. Emitowane przez roślinność bodźce stymulują ośrodkowy układ nerwowy, pobudzają rozwój narządów zmysłów, prowokują mózg do efektywniejszego działania w warunkach środowiska naturalnego. W ramach przedsięwzięcia nasadzone zostaną rośliny: zioła, niektóre warzywa,</p>	TAK

					<p>niektóre krzewy (np.: porzeczki) i drzewa owocowe (szczególnie małych rozmiarów, np.: owocowe drzewka „wrzecionowe”), byliny kwitnące, rośliny w odmianach kolorystycznych (szczególnie liściaste o czerwonym, bordowym, niebieskim, ciemnozielonym ulistnieniu) oraz przebarwiający się intensywnie w okresie jesiennym. Ustawiona zostanie także mała architektura ogrodowa.</p> <p>Celem bezpośrednim działania jest aktywizowanie osób chorych, seniorów, a także zdrowych mieszkańców i odwiedzających miasto turystów, również z zagranicy.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Ogród będzie zlokalizowany w ścisłym centrum miasta w pobliżu kilku bloków mieszkalnych, w miejscu, które umożliwi szybkie, bezpieczne i komfortowe dojście, bez barier architektonicznych. Ogród będzie dostosowany dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo umieszczone zostaną tabliczki z opisanymi gatunkami roślin w języku Braille’a. Tablice informacyjne będą miały formę, kształt oraz kolor przykuwający uwagę i zachęcający wszystkich do przeczytania informacji.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie ma pozytywny wpływ na osiągnięcie Celu głównego nr 1: Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców (integracja mieszkańców)</p>	
16.	Nowe Tereny inwestycyjne ul. Żagańska	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	300 000,00/EOG	II/2021 – I/2024	<p style="text-align: center;">Zasadność</p> <p>Problemem Żar jest brak oferty dla dużych firm, które chciałyby się osiedlić w Żarach. Potrzebne są zwykle działki od 2 do 5 ha. W ostatnim czasie jest dużo zapytań o grunty dla e-comers a także innych firm które dostrzegają możliwości inwestycji w Żarach w związku z budową autostrady A18. Miasto posiada ok. 100 ha pomiędzy cmentarzem komunalnym a byłymi koszarami. Przedmiotowy teren jest własnością miasta i jest to nieużytek. Dodatkowo osoby prywatne posiadają ok 50 ha terenów po byłych koszarach. Część gruntów sprzedano firmie Schiever. Firma ta rozpoczęła projektowanie ronda jednak z powodów zmiany koniunktury odłożyła tę inwestycję, gdyż jest nieopłacalna. Budowa ronda na DK 12 w tym miejscu jest jednak bardzo ważna nie tylko dla tej firmy, ale dla całego miasta, gdyż ogromny potencjał gruntowy miasta oraz byłych koszar jest obecnie bezużyteczny. Udostępnienie dla działalności komercyjnej tego potencjału wymaga budowy na początku budowy ronda i dalej drogi aż do dzielnicy Kunice.</p> <p>Rezultatem będzie możliwość wykorzystania marnujących się potencjałów gruntowych w mieście. Łącznie jest tutaj ok 150 ha nieużytków. Także w przyszłości będą większe wpływy podatkowe. Nowa oferta może przyciągnąć nowych inwestorów, a obecni będą mieli dodatkowe możliwości rozwoju. Zagospodarowane tereny komercyjnie mogą skutkować licznymi miejscami pracy. Tym samym oddziaływać to będzie na demografię miasta. Zatrzymany</p>	
16.1	Projekt ZRID ronda i drogi gminnej	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	150 000,00/EOG	II/2021 – I/2022		
16.2	Nadzór inwestorski	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	100 000,00/EOG	I/2022 – I/2024		
16.3	Nadzór autorski	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju	50 000,00/EOG	I/2022 – I/2024		

NIE

		<p>gospodarki i bezpieczeństwa biznesu</p>		<p>zostanie proces degradacji infrastruktury śródmieścia przez ciężarówki jadące do dużych zakładów w dzielnicy Kunice. Skróci się droga dojazdu do dzielnicy Kunice z sieci dróg krajowych. Zmniejszy się zanieczyszczenie środowiska. Zrównoważony wobec starego centrum zostanie układ urbanistyczny miasta, na zachód od starówki pojawią się nowe miejsca osadnicze i zakłady pracy. Żary osadniczo zbliżą się nieco do Żagania co pozytywnie oddziaływać będzie na cały mikroregion ŻŻOF Inwestycja- budowa ronda i drogi wymaga nadzoru autorskiego i inwestorskiego.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą: osoby niesłyszące i niedosłyszące, osoby niedowidzące i niewidome, osoby z niepełnosprawnością ruchową. Projektowane produkty będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi: w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Konkretnie rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności ciągów pieszo-jezdnymi dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowskazów i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy zapisy dotyczące kwestii dostępności w wytycznych dla wykonawców.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Cel główny nr 4: Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna Nowa oferta terenowa dla firm dużych stworzy szanse pozyskania nowych inwestorów. Nowa przestrzeń dla gospodarki jest fundamentalna dla dalszego rozwoju miasta. Budowa dojazdu do byłych koszar uaktywni również ok. 50 ha tych obecnie zaniedbanych gruntów. Znikanie dziura przestrzenna, miasto stanie bardziej zwarte.</p> <p>Cel główny nr 2: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto Cel szczegółowy B - zadbajmy razem o czyste powietrze. Skróci się droga do Dzielnicy Kunice przez co spadnie obciążenie środowiska z powodu transportu. Cel szczegółowy C - poszerzy się oferta terenów zielonych poprzez łatwiejszy dostęp do malowniczych stawów na rzeczce Stawnica.</p> <p>Cel główny nr 5: Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego Zagospodarowanie tzw. dziury przestrzennej pomiędzy dawnymi koszarami pozytywnie wpłynie na cały Żarsko - Żagański Obszar Funkcjonalny. Ulica Żagańska jest wylotową w kierunku Żagania. Koszary są na końcu miasta.</p>
--	--	--	--	--

					<p>Miasta "nieco zbliżą" się do siebie co pozytywnie wpłynie na dalszą współpracę w ŻŻOF.</p> <p>Cel główny nr 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Przedsięwzięcie ma pozytywny wpływ na realizację celu strategicznego nr 3 PRL: Nowe impulsy dla gospodarki, cel szczegółowy kreowanie przyjaznych warunków dla biznesu. Duże firmy także są motorem rozwoju firm mniejszych wykonujących dla nich usługi. Takiej oferty gruntowej miasto praktycznie nie posiada. Skrócenie drogi do dzielnicy Kunice pozytywnie wpłynie na firmy tam istniejące lub firmy, które chciałyby się tam osiedlić. Sprzedaż ziemi a w przyszłości dochody podatkowe umożliwią finasowanie innych ważnych zadań społecznych. Zakłada się wpływy z tytułu sprzedaży w latach 2027 do 2030 w wys. po 5 mln PLN rocznie.</p>	
17.	Prorozwojowy system wsparcia przedsiębiorczości w mieście	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	467 425,00/EOG	I/2023-IV/2023	<p>Zasadność:</p> <p>Głównym celem działania jest stworzenie lepszych warunków dla rozwoju Małych/Średnich Przedsiębiorstw na terenie miasta Żary. Zdefiniowany cel główny odpowiada na problemy zdefiniowane w wyniku diagnozy.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Działanie będzie realizowane z uwzględnieniem Załącznika nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytocznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest komplementarne z działaniem pod nazwą: Młodzi Przedsiębiorczy, ponieważ działania te mają na celu pozytywny wpływ na rozwój gospodarki w mieście. Dodatkowo działanie ma także wpływ na cel 1: Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców.</p>	TAK
17.1	Biuro transferu technologii	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	142 065,00/EOG	I/2023-IV/2023		
17.2	Archiwum Technologiczne	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	145 600,00/EOG	I/2023-IV/2023		
17.3	Usługa utrzymania Archiwum Technologicznego	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	179 760,00/EOG	I/2023-IV/2023		
18.	Świadome gospodarowanie przestrzenią	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane	446 900,00/EOG	II/2021 – IV/2023		

		potrzeby polityka przestrzenna			terenów leśnych (w granicach administracyjnych miasta wynoszącą ok. 689,0 ha) jako niewymagających sporządzenia mpzp, można w przybliżeniu przyjąć, że łączna powierzchnia terenów miejskich (terenów zainwestowanych i terenów otwartych użytków rolnych) nie posiadających jeszcze planów miejscowych wynosi obecnie ok. 1822,2 ha, co stanowi ok. 54,4% powierzchni miasta. Jednym z podstawowych narzędzi umożliwiających pozytywne zmiany, a co za tym idzie poprawę wizerunku miasta są plany miejscowe, które wykluczają wydawanie decyzji o warunkach zabudowy skutkujących degradacją przestrzeni.	
18.1	Sporządzenie mpzp dla terenów części północnej ul. Żagańskiej (ul. Kukułcza, ul. Strusia)	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	37 200,00/EOG	II/2021- II/2022	Założenia dla sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenów części północnej ul. Żagańskiej (ul. Kukułcza, ul. Strusia) nie naruszają ustaleń obecnie obowiązującego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żary (SUiKPZ) przyjętego uchwałą Rady Miejskiej w Żarach Nr XIII/74/99 z dnia 25 listopada 1999 r. Dla pozostałych opracowań poprzedzającym etapem jest sporządzenie aktualnego studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Żary.	NIE
18.2	Sporządzenie mpzp dla terenów strefy Gospodarczo – przemysłowej przy ul. Żagańskiej		85 700,00/EOG	IV/2022 – IV/2023		NIE
18.3	Sporządzenie mpzp dla terenów ul. Katowicka, Męczenników Oświęcimski, Zgorzelecka		108 900,00/EOG	II/2022 – II/2023		TAK
18.4	Sporządzenie mpzp dla terenów strefy rozwojowej między drogami krajowymi DK 12 i DK 27		132 800,00/EOG	II/2022 – IV/2023		NIE
18.5	Sporządzenie mpzp dla terenów strefy przemysłowej przy ul. Serbskiej – 2023 r.		82 300,00/EOG	I/2023 – IV/2023		NIE
19.	Sporządzenie studium uwarunkowań i	Cel 4. Skoordynowana i	185 000,00/ EOG	II/2021 – III/2022	Zasadność Obecnie obowiązujące studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania	TAK

	<p>kierunków zagospodarowania przestrzennego</p>	<p>oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna</p>		<p>przestrzennego miasta Żary (SUiKPZ) zostało przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w Żarach Nr XIII/74/99 z dnia 25 listopada 1999 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. W wyniku zachodzących zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta oraz planowanych zadań na szczeblu wojewódzkim (wynikających m.in. z planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Lubuskiego uchwalonego przez Sejmik Województwa Lubuskiego w 2002r.) SUiKPZ częściowo utraciło swoją aktualność, w efekcie czego została opracowana zmiana tego dokumentu i uchwalona przez Radę Miejską w Żarach- uchwała Nr XXXVIII/27/2006 z dnia 27 kwietnia 2006 r. W opracowanej w roku 2014 ocenie aktualności SUiKPZ stwierdzono, że w części tekstowej występuje brak omówienia i ustaleń wynikających z aktualizowanych materiałów zewnętrznych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zadań samorządu województwa zapisanych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, m.in. w zakresie rozbudowy infrastruktury (taboru transportu publicznego, rozbudowy infrastruktury kolejowej); • celów i kierunków działań w pięciu obszarach (ekologia, infrastruktura, gospodarka, przestrzeń i społeczeństwo) wynikających ze Strategii Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Miasta Żary na lata 2007- 2015; m.in. w zakresie tworzenia stref aktywności gospodarczej; • problematyki zawartej w „Ekofizjografii miasta Żary” (2005); • obowiązków wynikających ze zmian ustawowych, w tym obowiązku naniesienia lokalizacji udokumentowanych złóż kopalini. <p>Ponadto wymagają skorygowania bilanse terenów mieszkaniowych, usługowych i zieleni w oparciu o zaktualizowaną prognozę demograficzną, które są podstawą do aktualizacji kierunków rozwoju przestrzennego oraz wyznaczania nowych terenów inwestycyjnych.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności</p> <p>Wszystkie czynności w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych, organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będzie ograniczony, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Studium stanowi podstawowy dokument koordynacji działań samorządu</p>	
--	---	---	--	--	--

					lokalnego, uwzględniający potrzeby społeczności i jest dokumentem planistycznym określającym kierunki przestrzennych przekształceń na obszarze całego Miasta. Ustalenia zapisane w studium są wiążące przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przy czym studium, w odróżnieniu od planu, nie jest aktem prawa miejscowego, z tego wynika również, że plan miejscowy nie może powstać, jeśli nie istnieje studium. W związku z tym aktualne studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest podstawowym elementem determinującym prowadzenie skoordynowanej polityki przestrzennej.	
20.	Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF	Cel 5. Żary - liderem ŻŻOF	200 000,00/EOG	I/2022 – II/2023	<p>Zasadność</p> <p>Zdecydowana większość mieszkańców ŻŻOF wybiera samochód jako środek transportu do pracy i szkoły. Mieszkańcy znacznie rzadziej korzystają z komunikacji miejskiej oraz dojazdów rowerem. Przyczynia się to pośrednio do znacznego zanieczyszczenia powietrza głównie w centrach miast. Dlatego jeżeli chcemy poprawić jakość powietrza i tym samym jakość życia na obszarze ŻŻOF musimy zapewnić warunki do sprawnego poruszania się rowerem po terenie ŻŻOF. Przedsięwzięcie wpłynie na rozwój całego obszaru ŻŻOF, przyczyni się do rozwoju sieci ścieżek rowerowych, upowszechnienia dojazdów rowerem do pracy i do szkoły, zmniejszenia liczby mieszkańców korzystających z samochodów osobowych, a tym samym zmniejszenia ilości zanieczyszczeń emitowanych do atmosfery na obszarze ŻŻOF. Komunikacja rowerowa jest też najbezpieczniejszą komunikacją z punktu sanitarnego co jest istotne w sytuacji pandemii.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Wykonana zostanie mapa obrazująca lokalizację głównych ścieżek rowerowych, w koncepcji tej uwzględnione zostaną ułatwienia dla osób mających problemy z poruszaniem się. Zastosowane rozwiązania umożliwią dostępność ciągów rowerowych dla różnych grup użytkowników - seniorów, dzieci, osób niepełnosprawnych. Ciągi rowerowe zostaną zaprojektowane z zastosowaniem rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, bezpieczne przejazdy i zjazdy zapisy dotyczące kwestii dostępności znajdą się w wytycznych dla wykonawców. Wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie będzie miało pozytywny wpływ na cel szczegółowy 5b budowa wspólnego systemu ścieżek rowerowych oraz cel szczegółowy 2b zadajmy razem o czyste powietrze.</p>	
20.1	Raport przedstawiający główne kierunki przemieszczania się mieszkańców oraz ich potoki w ramach gmin ŻŻOF wraz z mapą przedstawiającą lokalizację ścieżek.	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	200 000,00/EOG	I/2022 – II/2023		NIE
21.	Tworzenie oferty turystycznej i	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	250 000,00/EOG	I/2022 – I/2024	<p>Zasadność</p> <p>Gminy wchodzące w skład ŻŻOF posiadają wiele ciekawych obiektów</p>	TAK

	gospodarczej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF.				związanych z historią regionu, które stanowią motor turystyczny południa województwa lubuskiego. Jednak oferta każdego z miast czy gmin z osobna jest ofertą, która może przyciągnąć turystę na kilka godzin, a nie na kilka dni, dlatego pojawił się pomysł wspólnej prezentacji oferty turystycznej gmin ŻŻOF, tak aby turysta odwiedzający region pozostał tu kilka dni i odwiedził kilka miejsc na terenie ŻŻOF, ale także pobliski Park Mużakowski – jedyny obiekt w regionie wpisany na listę UNESCO. Oprócz turystów zwiedzających miasta liczymy także na turystów, którzy przyjadą skorzystać z uroków gmin wiejskich (rowerowe i piesze wycieczki, spływy kajakowe itp.), którzy w miastach znajdują bazę noclegową i gastronomiczną, a także ofertę kulturalną. Miasta i gminy ŻŻOF mogą stanowić ciekawą ofertę dla turystów z kraju i zagranicy. Promocja terenów przemysłowych pozwoli jeszcze bardziej zwiększyć potencjał gospodarczy gmin ŻŻOF. Ożywienie ruchu turystycznego pobudzi branżę usługową na terenie ŻŻOF. Promocja terenów inwestycyjnych przyciągnie nowych inwestorów, którzy stworzą nowe miejsca pracy i tym samym zwiększą potencjał gospodarczy ŻŻOF.	
21.1	Udział w imprezach targowych	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	20 000,00/EOG	I/2022 – IV/2023		
21.2	Folder turystyczny	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	40 000,00/EOG	I/2022 – IV/2023		
21.3	Przewodnik multimedialny po najważniejszych obiektach historycznych ŻŻOF	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	30 000,00/EOG	I/2022 – IV/2023		
21.4	Mapa regionu	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	30 000,00/EOG	I/2022 – IV/2023		
21.5	Reklama gospodarcza w prasie specjalistycznej i portalach branżowych	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	30 000,00/EOG	II/2022 – I/2024		
21.6	Strona internetowa ŻŻOF	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	10 000,00/EOG	I/2023 – IV/2023		
21.7	Aplikacja na telefon z informacjami o ŻŻOF	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	20 000,00/EOG	I/2023 – IV/2023		
21.8	Film turystyczny TVP lub innej telewizji ogólnopolskiej	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	30 000,00/EOG	I/2023 – IV/2023		
21.9	Gadżety promocyjne np. gra memory o tematyce zabytków ŻŻOF	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	20 000,00/EOG	I/2023 – IV/2023		
21.10	Reklama w prasie regionalnej i tv regionalnej	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	20 000,00/EOG	I/2023 – IV/2023		
22.	Wykorzystanie potencjału ŻŻOF dla rozwoju energetyki odnawialnej i zasilania miast	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	100 000,00/EOG	I/2022 – IV/2022	Planując wykonanie materiałów informacyjnych weźmiemy pod uwagę ułatwienia dla osób słabowidzących, na mapach i w folderze zaznaczone zostaną miejsca dostępne dla osób mających problemy z poruszaniem się. Materiały wytworzone w ramach działania będą w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych.	
					Wymiar dostępności	
					Działanie będzie miało pozytywny wpływ na cel szczegółowy 5c wspólna promocja gospodarcza, 5d tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF, 3a kreowanie przyjaznych warunków dla biznesu (infrastruktura, komunikacja, bezpieczeństwo w mieście, usługi dla pracowników, rynek pracy, bezpieczeństwo w mieście), 3c wykorzystanie zasobów kultury środowiska naturalnego dla dywersyfikacji gospodarki (turystyka tematyczna, Zamek)	
					Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami	
					Zasadność	
					W ramach zadania zinventaryzowane zostaną potrzeby wszystkich odbiorców: gospodarstw domowych, firm w tym dużych przemysłowych odbiorców. Mając dane o możliwościach wytwórczych i ich lokalizacji będzie można lepiej je wykorzystać, a także zaplanować kolejne w miejscach z największym zapotrzebowaniem na energię elektryczną.	NIE

22.1	Raport przedstawiający analizę potencjału energetycznego gmin ŻŻOF	CEL 5. Żary - liderem ŻŻOF	100 000,00/ EOG	I 2022 – IV 2022	<p>Wymiar dostępności</p> <p>Projekt ma charakter badawczy w ramach projektu nie powstanie żadna infrastruktura, jednak wszystkie spotkania organizowane w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych w celu umożliwienia uczestnictwa wszystkim osobom zainteresowanym, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych, organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będą ograniczone, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie będzie miało pozytywny wpływ na cel szczegółowy 5e wykorzystanie potencjału ŻŻOF dla rozwoju energetyki odnawialnej i zasilania miast.</p>	
DZIAŁANIA UZUPEŁNIAJACE						
23.	Rewitalizacja ruin zamku na centrum kultury i tradycji	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	23 350 000,00/ Środki własne, dotacje, inne środki europejskie, Generalny konserwator Zabytków itd	I/2021-IV/2030	<p>Zasadność:</p> <p>Żary są miastem typowo przemysłowym. Posiadają 1000 letnia historię i wiele wysokiej klasy zabytków. Kompleks zamkowo- pałacowy, jeden z największych w Polsce leży w samym centrum miasta i praktycznie od II wojny światowej popada w ruinę. Obiekty są zabezpieczone, ale ich stan uniemożliwia ich wykorzystanie praktyczne. W Żarach jest wiele obiektów zabytkowych, ale żaden z nich nie ma tej wyjątkowości i klasy co kompleks zamkowo- pałacowy. Remont jego ma spowodować osiągnięcie masy krytycznej i dywersyfikację gospodarki poprzez rozwój turystyki tematycznej np. promocja pobytu G.P. Telemanna.</p> <p>Żary z miasta przemysłowego mogą stać się miastem przemysłowo-turystycznym, wartym odwiedzenia i zamieszkania ze względu na wyjątkową atmosferę.</p> <p>Przy okazji wyremontowane już obiekty historyczne jak rynek, fara, muzeum, park przypałacowy, imprezy artystyczne mogą mieć nową bardziej wyjątkową wartość. Żarski zamek (Zamek Bibersteinów) jest obecnie zabezpieczoną ruiną. Po ostatnim pożarze wieży jego stan wymaga pilnej interwencji. Celem jest przywrócenie jego świetności, stworzenie miejsca, z którym utożsamiliby się</p>	TAK
23.1	Prace przygotowawcze i administracyjne	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	1 150 000,00 / środki własne	I/2021-IV/2027		
23.2	Prace zabezpieczające, czyszczenie fosy, odbudowa murów fosy	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	500 000,00 / pozostałe dotacje z innych budżetów	II/2024-IV/2024		

23.3	Dokumentacja budowlana I i II piętra, ekspertyzy dodatkowe, prace archeologiczne, stratygraficzne	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	500 000,00 / pozostałe dotacje z innych budżetów	II/2024-IV/2027	<p>mieszkańcy Żar, zbudowanie na jego bazie nowej oferty turystycznej i kulturalnej. Od stycznia 2020r. zamek jest własnością miasta. Prace budowlane muszą być poprzedzone wykonaniem projektów budowlanych wraz z uzgodnieniami konserwatorskimi i pozwoleniem na budowę.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania. Dokumentacja musi być jednak uzgodniona z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. W założeniach obiekt ma być dostępny dla wszystkich grup społecznych.</p> <p>Projektowane produkty oraz zaprojektowane i wykonane ulepszenia i usprawnienia będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w możliwie najszerszym zakresie – bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania – w sposób niezależny, niewymagający pomocy. <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Cel szczegółowy A: Budujemy poczucie tożsamości lokalnej. Mieszkańcy Żar bardziej będą utożsamiać się z miejscem, w którym żyją. Historia zamku i miasta jest tożsama. Zamek jest najważniejszym zabytkiem miasta. Zaniedbany przez lata, stanowił jedynie skazę, która oddziaływała negatywnie na postrzeganie miasta przez osoby z zewnątrz jak sami mieszkańcy nie utożsamiali istotnie się ze swoim miejscem zamieszkania</p> <p>Cel główny nr 3 - Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu, Cel szczegółowy C: Wykorzystanie zasobów kultury i środowiska naturalnego dla dywersyfikacji gospodarki.</p> <p>Remont obiektu i jego wykorzystanie turystyczne (promocja pobytu G.P, Telemanna i wysokiej klasy zabytku renesansu), a także jako miejsce ważnych uroczystości mieszkańców (USC) spowoduje wzrost obrotów w hotelach i miejscowych restauracjach. Miasto zmieni nieco swój profil z wyłącznie przemysłowego na przemysłowo – turystyczne.</p> <p>Cel główny nr 5 - Żary liderem ŻŻOF, Cel szczegółowy C: Tworzenie oferty turystycznej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF.</p> <p>Żarski Zamek, starówka oraz Zielony Las wraz zabytkami gmin ościennych ŻŻOF i Porozumienia Mużakowskiego mogą stanowić ciekawą ofertę dla turystów z innych regionów Polski jak i Europy. Większa oferta jest większym magnesem. Rewitalizacja zamku wpłynie na całą starówkę. Z pewnością może dać bardzo silny impuls do szybszego zagospodarowania leżącego opodal pałacu. Tematyka związana z pobytem G.P. Telemanna w Żarach, jego wpływem na promocję polskiej muzyki ludowej w świecie może być produktem eksportowym Żar, polskiej kultury na terenie Niemiec i całej Europy.</p>
23.4	Prace budowlane I i II piętra, poddasza	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	16 000 000,00 / dotacje z UE	I/2025-IV/2030	
23.5	Prace stratygraficzne i konserwatorskie I, II piętra, piwnic	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	2 000 000,00 / dotacje z UE	I/2025-IV/2030	
23.6	Wyposażenie parteru i sal I piętra	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	2 000 000,00 / dotacje z UE	II/2025-IV/2027	
23.7	Wyposażenie Urzędu Stanu Cywilnego	Cel. 1 Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	1 200 000,00 / pozostałe dotacje z innych budżetów	I/2027-III/2027	

					Rewitalizacja przyczyni się znacząco do radykalnej zmiany postrzegania Żar oraz do istotnego rozwoju turystyki w mieście. Zmieni się radykalnie przestrzeń miejska.	
24.	Uzbrojenie terenów pod budowę EKO Osiedla mieszkaniowego przy ul. Żagańskiej w Żarach	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	6 390 200,00/ Środki własne	II/2024-IV/2025	<p>Zasadność:</p> <p>Przeprowadzona diagnoza miasta wskazuje na deficyt wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Miasto nie ma długoterminowej polityki w zakresie mieszkalnictwa uwzględniającej przyszłe potrzeby, w tym ludzi młodych i cudzoziemców.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą: osoby niesłyszące i niedosłyszące, osoby niedowidzące i niewidome, osoby z niepełnosprawnością ruchową. Projektowane produkty będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi: w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Konkretnie rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności ciągów pieszo-jezdnych dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowyśkazów i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy zapisy dotyczące kwestii dostępności w wytycznych dla wykonawców.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Wspólnymi cechami Eko-osiedli mieszkaniowych jest troska o naturalne środowisko, spójna koncepcja architektoniczna, zielone przestrzenie publiczne czy infrastruktura pozwalająca na rozwój społeczny, kulturalny i ekonomiczny, a więc działanie ma także wpływ na realizację pozostałych celów strategicznych PRL: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto, Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna. Działanie jest komplementarne z działaniem „Świadome gospodarowanie przestrzenią” oraz z przedsięwzięciem „Sporządzenie mpzp dla terenów części północnej ul. Żagańskiej (ul. Kukułcza, ul. Strusia).</p>	NIE
24.1	Roboty budowlane – uzbrojenie terenu	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność	6 233 200,00	II/2024-IV/2025		
24.2	Nadzór autorski	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność	31 000,00	II/2024-IV/2025		
24.3	Nadzór inwestorski	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność	126 000,00	II/2024-IV/2025		
25.	Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - system szkoleń w zakresie opieki nad osobami starszymi i	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	207 000,00 31 050,00/środki własne + 175 950,00/UE (RPO-L2021-2027)	I/2022-IV/2023	<p>Zasadność:</p> <p>Na podstawie danych GUS oraz danych z ewidencji ludności Urzędu Miejskiego w Żarach zauważa się stały, dynamiczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku osób w wieku produkcyjnym. W związku z powyższym wzrastać będzie zapotrzebowanie na zabezpieczenie usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych i mających problemy</p>	NIE

	dziećmi do lat 3				<p>z wykonywaniem czynności życia codziennego. Ilość świadczonych usług opiekuńczych z roku na rok rośnie. Kluczowym zadaniem gminy jest świadczenie usług opiekuńczych z zachowaniem odpowiednich standardów, które mogą być zapewnione przy odpowiednio wykwalifikowanej kadrze. W tym celu konieczny jest system szkolenia opiekunek oraz szkolenia dla członków rodzin, którzy mają pod opieką bliskich obłożnie chorych lub niepełnosprawnych.</p> <p>Z danych GUS wynika, że w mieście Żary nie ma wystarczającej liczby miejsc w żłobkach. Alternatywą dla formy instytucjonalnej zabezpieczenia dzieci do lat 3 jest opieka prywatna wykwalifikowanej opiekunki. W celu kompetencji opiekunek należy wprowadzić system szkolenia w tym zakresie.</p> <p>Przedsięwzięcie ma na celu podniesienie kompetencji opiekunek osób niesamodzielnych, opiekunek dla dzieci jak również przyuczenie rodzin do samodzielnej opieki nad osobą zależną. Przewiduje się następujące etapy przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyłonienie wykonawcy szkoleń (I.2022) - przeprowadzenie szkoleń z zakresu opieki nad osobą starszą oraz opieki nad dzieckiem do lat 3 (II.2022 – IV.2022 pierwsza edycja i II.2023 – IV.2023 druga edycja). <p>Realizator zamówienia zostanie wyłoniony w ramach przeprowadzonego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego. Zakłada się zorganizowanie dwóch edycji poszczególnych szkoleń w roku 2022 i 2023</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności:</p> <p>Szkolenia dostępne będą niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi w możliwie najszerszym zakresie. Lokal, w którym odbywać się będą szkolenia będzie w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych, bez barier architektonicznych.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - wspieranie niepublicznych form opieki nad dziećmi do lat 3, tj. dziennych opiekunów</p>	
26.	Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - wspieranie niepublicznych form opieki nad dziećmi do lat 3, tj. dziennych opiekunów	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	<p style="text-align: center;">454 000,00</p> <p style="text-align: center;">68 100,00/ środki własne + 385 900,00/UE (RPO- L2021-2027)</p>	II/2023-IV/2028	<p style="text-align: center;">Zasadność:</p> <p>Wg danych GUS oraz ankietowanych mieszkańców Żar – gmina nie posiada wystarczającej liczby miejsc w żłobkach (publicznych i niepublicznych). Problem: – brak możliwości powrotu do zatrudnienia kobiet po zakończeniu urlopu macierzyńskiego, - spadek dochodu rodziny a tym samym negatywny wpływ na jakość jej życia. Zakresem przedsięwzięcia jest upowszechnienie i zachęcenie podmiotów o których mowa w pkt 4.2. do prowadzenia opieki nad dziećmi do lat 3 przez DZIENNYCH OPIEKUNÓW (alternatywna forma żłobka).</p>	NIE

					<p>Etap I – podjęcie uchwały w sprawie przyznania dotacji celowej z budżetu gminy podmiotom niepublicznym zatrudniającym dziennych opiekunów na terenie gminy (III/2023);</p> <p>Etap II – rozpowszechnienie informacji n.t. formy oraz zasad działania instytucji dziennego opiekuna (ulotki, informacja w mediach) – IV/2023;</p> <p>Etap III – konferencje/spotkania z przedsiębiorcami w celu zachęcanie do zawierania umów z dziennymi opiekunami jako alternatywa powrotu wykwalifikowanej kadry do pracy lub udziału finansowego w kosztach pobytu dziecka u dziennego opiekuna (I/2024);</p> <p>Etap IV – zawieranie umów i przekazywanie dotacji dla podmiotów niepublicznych zatrudniających dziennych opiekunów (I/2024-IV/2028).</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Opieka nad dziećmi do lat 3 w formie opiekuna dostępna będzie niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi w możliwie najszerszym zakresie. Lokale, w którym odbywać się będzie opieka będą w pełni dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych, bez barier architektonicznych.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - system szkoleń w zakresie opieki nad osobami starszymi i dziećmi do lat 3</p>	
27.	Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych – zaadaptowanie budynku i prowadzenie DPS wraz z dziennym domem wsparcia i usługami wytchnieniowymi	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	25.517.500,00/środki własne	I/2025-IV/2030	<p>Zasadność:</p> <p>Na podstawie danych GUS oraz danych z ewidencji ludności Urzędu Miasta Żary zauważa się stały, dynamiczny wzrost osób w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku osób w wieku produkcyjnym. Generuje to zwiększenie potrzeb w zakresie wsparcia osób starszych i niesamodzielnych. Zwiększa się sukcesywnie ilość osób umieszczanych w domach pomocy społecznej oraz w dziennych formach opieki tzw. Dziennych Domach Senior +. Ponadto brak jest miejsc, w których możliwe jest świadczenie usług wytchnieniowych dla opiekunów zajmujących się na co dzień opieką nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. W związku z powyższym należy zadbać o zabezpieczenie całodobowych usług opiekuńczych w DPS dla osób w podeszłym wieku, rozbudowę wsparcia w formie dziennego pobytu (DDW) na terenie miasta i zabezpieczenie usług wytchnieniowych.</p> <p>Przedsięwzięcie 1.</p> <p>Przedsięwzięcie ma na celu zaadaptowanie budynku na terenie miasta Żary z przeznaczeniem na dom pomocy społecznej wraz z dziennym domem wsparcia dla osób starszych i niesamodzielnych oraz zapewnienie usług wytchnieniowych dla osób, które opiekują się zależnymi osobami bliskimi.</p> <p>Przewiduje się następujące etapy przedsięwzięcia:</p> <p>-- wyłonienie wykonawcy robót budowlanych w drodze przetargu (I.2025 –</p>	
27.1	Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - zaadaptowanie budynku z zasobów Gminy Żary o statusie miejskim na potrzeby DPS wraz z dziennym domem wsparcia i usługami wytchnieniowymi	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	10.000.000,00	I/2025-IV/2027		
27.2	Dostosowanie polityki społecznej do zmian	Cel 1. Wspierać aktywność i	15.517.500,00	IV/2027-IV/2030		

NIE

	demograficznych – prowadzenie DPS wraz z dziennym domem wsparcia i usługami wytchnieniowymi	kreatywność społeczną mieszkańców			II.2025) - przeprowadzenie prac budowlanych i dostosowanie budynku do wymaganych standardów, (III.2025 – IV.2027) Przedsięwzięcie 2. Przedsięwzięcie ma na celu prowadzenie miejskiego domu pomocy społecznej wraz z dziennym domem wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz usługi wytchnieniowe dla osób opiekujących się osobami niepełnosprawnymi i zależnymi. Przewiduje się następujące etapy przedsięwzięcia: - wniosek do Wojewody o wpisanie podmiotu do rejestru (IV.2027) - zatrudnienie wykwalifikowanej kadry (I.2028) - uruchomienie działalności i prowadzenie przez kolejne lata (I.2028 - IV.2030) Wymiar dostępności: Obiekt będzie dostępny niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi w możliwie najszerszym zakresie, bez barier architektonicznych. Obiekt będzie również dostosowany do osób słabowidzących i niedosłyszących. Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami: Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - projekt budowlany DPS wraz z dziennym domem wsparcia i usługami wytchnieniowymi	
28.	Biblioteka dostępna +	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	56 700,00/ Środki własne i inne	I/2023-IV/2030	Zasadność: Diagnoza przeprowadzona na potrzeby projektu „Żary tu chcę żyć” ujawniła zapotrzebowanie na usługi kulturalne oraz niedostateczną bazę infrastruktury kulturalnej w mieście. Istniejąca infrastruktura wymaga dużej modernizacji w celu przystosowania jej do standardów spełniających wymagania mieszkańców miasta zwłaszcza w zakresie dostępności dla osób niepełnosprawnych ruchowo. Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach posiada jedną Filię przystosowaną dla osób niepełnosprawnych. Mogą one korzystać ze zbiorów, ale nie mają możliwości korzystania z imprez organizowanych przez MBP w budynku głównym usytuowanym przy ul. Wrocławskiej. Aby stworzyć naszym mieszkańcom taką możliwość istnieje potrzeba przystosowania klatek schodowych do obsługi czytelnika z niepełnosprawnością ruchową. Ze względu na zabytkowy charakter budynku, nie ma możliwości zamontowania szybu windowego. Jedynym rozwiązaniem, które może być zaakceptowane przez nadzór konserwatorski są krzesełki schodowe. Wymiar dostępności: Przedsięwzięcie ma na celu podniesienie standardów dostępności do budynku głównego Biblioteki w którym odbywają się imprezy związane z promocją czytelnictwa dla ludzi niepełnosprawnych ruchowo i ludzi starszych. Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z	TAK
28.1	Biblioteka dostępna + /zakup i montaż	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	50 000,00	II/2024-IV/2024		
28.2	Biblioteka dostępna + /przygotowanie i utrzymanie	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	6 700,00	I/2023-IV/2030		

					<p>działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna.</p> <p>Tworzenie przyjaznej dla wszystkich mieszkańców przestrzeni publicznej, zapewniającej im równy dostęp do każdej dziedziny życia społecznego.</p>	
29.	Koncepcja budowy nowoczesnego domu kultury	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	200.000,00/ Środki własne	I-IV/2025	<p>Zasadność:</p> <p>Wnioski z przygotowanego przez Miasto Żary dokumentu „Charakterystyka, diagnoza i potencjały rozwojowe miasta Żary” (w tym wyniki badania ankietowego wśród młodzieży (17-28.02.2020) oraz wyniki analizy MRL i uwagi liderów społecznych zgłoszone podczas warsztatów (28.02.2020) wskazują, że jedną ze słabych stron miasta, zachęcającą do emigracji, jest brak oferty kulturalnej i komercyjnej (wskazuje na to aż 51,29% ankietowanych młodych ludzi) oraz brakuje także miejsca, które swoją ofertą lub nowoczesną infrastrukturą mogłoby przyciągnąć większą grupę młodych ludzi w wieku 15+.</p> <p>Odpowiedzią na powyższy problem będzie realizacja niniejszego działania, polegająca na realizacji Budowy nowoczesnego obiektu kultury. Działanie ma spowodować zwiększenie oferty kulturalnej (w tym komercyjnej) oraz możliwości edukacji kulturalnej na najwyższym poziomie artystycznymi technicznym, a także stworzenie otwartego miejsca spotkań dla wszystkich zainteresowanych, szczególnie młodzieży 15+ oraz seniorów, cudzoziemców i osób niepełnosprawnych. Działanie ma polegać na przygotowaniu koncepcji budowy, określeniu oczekiwań infrastrukturalnych, architektonicznych i funkcjonalnych oraz rozpisaniu konkursu skierowanego do architektów, a następnie przygotowanie dokumentacji technicznej. Osiągnięcie celu głównego działania przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia korzyści społeczno-kulturalnych, a także w efekcie gospodarczych.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Dokumentacja techniczna (koncepcja) zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania.</p> <p>Projektowany obiekt będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi, w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy.</p> <p>Konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności obiektu dla różnych grup użytkowników (dzieci przedszkolnych, szkolnych, pedagogów, opiekunów, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Rewitalizacja ruin zamku na międzynarodowe centrum kultury i tradycji, Biblioteka dostępna +</p>	NIE

30.	Młodzieżowy Inkubator Aktywności 2	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	1 421 100,00 / Środki własne	II/2024-IV/2030	<p>Zasadność</p> <p>Żary znajdują się w kryzysie demograficznym. Zagraża im postępujące wyludnienie związane z ujemnym przyrostem naturalnym i znaczącą stopą migracji. Obejmuje ona przede wszystkim ludzi młodych. W badaniu ankietowym młodzieży bardzo niewielki odsetek wskazuje na chęć mieszkania i pracy w Żarach. Może to wpłynąć na zwiększanie skali migracji. Zmiany demograficzne będą negatywnie wpływać na zasoby pracy. Wpłynie to na gospodarkę poprzez brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy i narastający deficyt pracowników. Pojawi się zjawisko braku następstwa w firmach rodzinnych i ich wygasania. Również niewielu młodych ludzi zamierza stworzyć własne firmy. Jeżeli chcą się na to decydować, to w oparciu o posiadane zasoby finansowe lub materialne najbliższej rodziny. Wierzą w dobre pomysły, ale nie zamierzają ich realizować w Żarach (Ankieta młodzieży). Świadczy to o m.in. zbyt małym zakresie wsparcia startupów. Ankieta przeprowadzona na etapie diagnozy wśród młodzieży wskazuje brak odpowiedniej oferty kulturalno-rozrywkowej, jako jeden z czynników wspierających decyzję o wyjeździe z miasta. Brak także nowoczesnych kanałów informacji dotyczących takiej oferty. Ponadto duży odsetek ankietowanych młodych deklaruje brak wiedzy o mechanizmach związanych z zarządzaniem miastem, a co za tym idzie brak zaufania do szeroko rozumianych instytucji publicznych. Działanie realizuje cel szczegółowy:</p> <p>Cel szczegółowy B: Młodzi mają głos (zidentyfikowanie potrzeb i włączanie młodego pokolenia w budowę oferty kulturalnej i rekreacyjnej).</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Przedsięwzięcie będzie realizowane z uwzględnieniem Załącznik nr 2. Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 do Wytycznych w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Cel.2.Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu Program szkoleń mających na celu kształtowanie u dzieci i młodzieży w wieku 7-25 lat umiejętności zarządzania pieniędzmi oraz postawy przedsiębiorczości. Ponadto rezultatem przedsięwzięcia będzie wsparcie twórczego i aktywnego udziału młodych ludzi w życiu społecznym miasta oraz nauka racjonalnego kształtowania swojej przyszłości. Przedsięwzięcie obejmuje także spotkania z żarskimi przedsiębiorcami, którzy tu w mieście zbudowali swoją firmę i osiągnęli sukces. Takie osobiste świadectwo ma na celu zwrócenie uwagi młodych na branże, które w mieście świetnie się rozwijają i w przyszłości mogą stanowić dla nich potencjalny rynek pracy, a co za tym idzie wpłynąć na</p>	TAK
30.1	Młodzi – Przedsiębiorczy 2	Cel 2.Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu	201 600,00	II/2024-IV/2030		
30.2	Młodzieżowy Inkubator Aktywności 2	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	999 000,00	II/2024-IV/2030		
30.3	Młodzi mają głos 2	Cel 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców	220 500,00	II/2024-IV/2030		

					kierunek kształcenia. W innym wymiarze będzie to zachęta do wiązania swojego przyszłego życia z miastem, w którym łatwiej odnieść sukces ze względu na mniejszą konkurencję i przyjazne warunki do tworzenia własnego biznesu. W zakresie tego przedsięwzięcia byłoby także stworzenie Banku pracy i wolontariatu, który zajmowałby się pośrednictwem pomiędzy organizacjami pozarządowymi i żarskimi przedsiębiorcami a młodymi ludźmi chcącymi udzielać się jako wolontariusze lub znaleźć pracę w okresie przerw od nauki.	
31.	Rowerem do szkoły i pracy w Żarach	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	6 979 400,00 1 046 910,00/ śr. własne+ 5 932 490,00/UE (RPO-Lubuskie 2021-2027)	I/2025 – IV/2026	<p>Zasadność:</p> <p>Problematyka podejmowana przez działanie koncentruje się wokół tematyki dróg rowerowych na terenie Gminy Żary o statusie miejskim, ich spójności, stopnia rozwoju oraz wykorzystania przez użytkowników. Rozwój ścieżek rowerowych zaplanowano w odniesieniu do potrzeb związanych z rozwojem alternatywnych i ekologicznych środków transportu miejskiego oraz ograniczenia niskiej emisji. Działanie Rowerem do pracy i szkoły dotyczy budowy sieci ścieżek rowerowych w Żarach w taki sposób, aby pełniły one funkcję korytarzy transportowych dla ruchu rowerowego i stanowiły spójną całość wraz z istniejącymi ścieżkami rowerowymi na terenie miasta Żary. Ścieżki w Żarach, budowane w ciągu ostatnich kilkunastu lat, nie tworzą zintegrowanej sieci transportowej. Wprowadzenie zasady "każdy remont lub modernizacja ulicy wymaga budowy ścieżki rowerowej", choć co do zasady pożądaną i prawidłową, skutkuje jednak tym, że ścieżki budowane były fragmentarycznie przy okazji modernizacji ulic i nie stanowią zwartej sieci. Nie ma zachowanych połączeń wschód - zachód i północ - południe. Ścieżki nie łączą należycie ze sobą osiedli mieszkaniowych ze strefą przemysłową i największymi zakładami. W obecnym układzie, najbardziej widoczne jest to, że sieć ścieżek rowerowych (podobnie jak całe miasto) przecięta jest układem torów kolejowych w centrum Żar oraz obwodnicą miejską (droga krajowa nr 12 i nr 27). Tory kolejowe dzielą obszar miasta na dwie części, przy czym każdą z nich zamieszkuje ok. 18 tys. osób. Brakuje również najkrótszego traktu pieszo – rowerowego poprzez ul. Kilińskiego i dalej pod lub nad obwodnicą do największej strefy przemysłowej (ok. 3000 miejsc pracy). Innymi słowy, najważniejszym brakiem w sieci ścieżek rowerowych jest brak połączenia strefy przemysłowej z miastem (przedmiot realizacji etapu I projektu) oraz połączenia części miasta położonych na północ i na południe od torów kolejowych w okolicy centrum (realizacja w II etapie projektu jako działanie uzupełniające). Brak tych podstawowych elementów infrastruktury sprawia, że mieszkańcy stosunkowo rzadko korzystają z rowerów, mimo że miasto jest zwarte. Brak powiązania wybudowanych odcinków oraz brak połączeń z gminami ościennymi powoduje, że nie są one wykorzystywane do stworzenia alternatywy dla innych rodzajów transportu.</p>	TAK
31.1	„Budowa ścieżki rowerowej wraz z ciągiem pieszym od ul. Górnośląskiej do ul. Przędawkowej w Żarach” - roboty budowlane	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	5 800 000,00 870 000,00/ środki własne+ 4 930 000,00/UE	I/2025 – IV/2026		
31.2	Nadzór autorski „Budowa ścieżki rowerowej wraz z ciągiem pieszym od ul. Górnośląskiej do ul. Przędawkowej w Żarach”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	45 000,00 6 750,00/ środki własne+ 38 250,00/UE	I/2025 – IV/2026		
31.3	Nadzór inwestorski „Budowa ścieżki rowerowej wraz z ciągiem pieszym od ul. Górnośląskiej do ul. Przędawkowej w Żarach”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	145 000,00 21 750,00/ środki własne+ 123 250,00/UE	I/2025 – IV/2026		
31.4	Wykonanie robót budowlanych zadania „Budowa ciągu pieszo-rowerowego od ul. Przędawkowej do ul. Podchorążych”	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	950 000,00 142 500,00/ środki własne+ 807 500,00/UE	I/2025 – IV/2026		
31.5	Nadzór autorski „Budowa	Cel 2. Zmieńmy	9 400,00	I/2025 –		

	<i>ciągu pieszo-rowerowego od ul. Przędunkowej do ul. Podchorążych</i>	Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 410,00/ środki własne+ 7 990,00/UE	IV/2026	<p>Wymiar dostępności:</p> <p>Konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności dostępność ciągów pieszo-rowerowych dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowskazów i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie ma również wpływ na cel 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu (bezpieczna droga do pracy).</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane i komplementarne z innymi przedsięwzięciami działania podstawowego nie inwestycyjnego Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, działaniem uzupełniającym Rowerem do pracy i szkoły w Żarach, działaniem Żarski rower miejski 1 (budowa stacji wypożyczeń), Żarski rower miejski 2 (dostawa rowerów) oraz działaniem Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF.</p>	
31.6	Nadzór inwestorski „Budowa ciągu pieszo-rowerowego od ul. Przędunkowej do ul. Podchorążych”	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	30 000,00 4 500,00/ środki własne+ 25 500,00/ UE	I/2025 – IV/2026		
32.	Montaż mikroinstalacji OZE na wybranych budynkach użyteczności publicznej	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 226 975,00 196 962,00/ środki własne+ 1 030 013,00/UE	IV/2025 – II/2027	<p>Zasadność:</p> <p>Zasadność realizacji działania wynika z przeprowadzonej diagnozy miasta. Z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz ankiet stwierdzono, iż największym problemem dla mieszkańców jest zanieczyszczone powietrze. Dlatego też istotnym jest podejmowanie wszelkiego rodzaju działań zmierzających do poprawy powietrza takich, jak instalacja OZE, termomodernizacje, monitorowanie, wymiana starych kotłów na paliwo stałe. Podstawowym celem działania jest produkcja energii z odnawialnych źródeł energii, redukcja CO2 do atmosfery, kosztów eksploatacji obiektów.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Montowana instalacja nie jest przeznaczona do wykorzystywania przez odbiorców końcowych.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z innymi działaniami zmierzającymi do poprawy środowiska w mieście, które łączą wspólne cele, tj. Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej; Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach; Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach; Żary, zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe; Program wymiany pieców; Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary,</p>	TAK
32.1	Montaż mikroinstalacji OZE na wybranych budynkach użyteczności publicznej w Gminie Żary o statusie miejskim	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	177 592,00 - Środki własne 1 006 333,00 - Dotacje z UE	IV/2025 – II/2027		
32.2	Nadzór inwestorski - montaż mikroinstalacji OZE na wybranych budynkach użyteczności publicznej w Gminie Żary o statusie miejskim	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	3 690,00 - Środki własne 20 910,00 - Dotacje z UE	IV/2025 – II/2027		
32.3	Działania promocyjne i informacyjne RPO-L2020	Cel 2. Zmierimy Żary w zielono-niebieskie miasto.	15 680,00 - Dotacje z UE 2 770,00 - Środki własne	IV/2025 – II/2027		

33.	Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	2 330 000,00 349 500,00/ środki własne+ 1 980 500,00/UE(RPO -L2021-2027)	I/2025- IV/2026	<p style="text-align: center;">Zasadność</p> <p>Celem wykonania termomodernizacji budynków z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii jest osiągnięcie efektu ekologicznego polegającego na oszczędności energii cieplnej i elektrycznej, zmniejszenie poziomu emisji CO₂ związane z oszczędnościami energii, poprawa izolacyjności cieplnej budynków.</p> <p style="text-align: center;">Wymiar dostępności:</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą: dzieci w różnym wieku, przedszkolnym, szkolnym i inni użytkownicy obiektu. Projektowane produkty oraz zaprojektowane i wykonane ulepszenia i usprawnienia będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Konkretnie rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności obiektu dla różnych grup użytkowników (dzieci przedszkolnych, szkolnych, pedagogów, opiekunów, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z innymi działaniami zmierzającymi do poprawy środowiska w mieście, które łączą wspólne cele, tj. Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach; Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach; Żary, Zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe; Program wymiany pieców; Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary,</p>	TAK
33.1	Opracowanie dokumentacji projektowo – kosztorysowej	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto	150 000,00 22 500,00/ środki własne+ 127 500,00/UE	I/2025- IV/2025		
33.2	Nadzór autorski	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto	15 000,00 2 250,00/ środki własne+ 12 750,00/UE	I/2026- IV/2026		
33.3	Nadzór inwestorski	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto	65 000,00 9 750,00/ środki własne+ 55 250,00/UE	I/2026- IV/2026		
33.4	Roboty budowlane	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto	2 100 000,00 315 000,00/ środki własne+ 1 785 000,00/UE	I/2026- IV/2026		
34.	Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	2 505 950,00 1 345 826,00 środki własne+ 1 160 124,00 UE (RPO-L2020)	IV/2020- IV/2022	<p style="text-align: center;">Zasadność:</p> <p>Głównym problemem, zidentyfikowanym w audycie energetycznym budynku Ratusza w Żarach jest jego niska efektywność energetyczna. Problemami częściowymi są przy tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niskie izolacyjności przegród, • konieczność uzupełnienia źródeł ciepła o źródła ekologiczne (pompę ciepła). • brak systemu klimatyzacji mimo przegrzewania pomieszczeń w okresie letnim. • brak automatyki sterowania ogrzewaniem czy oświetleniem. • brak wykorzystania jakichkolwiek odnawialnych źródeł energii. • wysoce energochłonny system oświetlenia budynku. 	TAK
34.1	Opracowanie dokumentacji projektowej w oparciu o audyt energetyczny, PFU	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto	65 000,00/ środki własne+ UE (RPO-L2020)	IV/2020 – II/2021		
34.2	Nadzór konserwatorski	Cel 2. Zmierzmy Żary w zielono-niebieskie miasto	30 000,00/ środki własne+ UE (RPO-L2020)	III 2021 – IV/2022		

34.3	Nadzór inwestorski	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	25 000,00/ środki własne+ UE (RPO-L2020)	III 2021 – IV/2022	<p>Wymiar dostępności:</p> <p>Analizowany projekt nie zmieni sposobu udostępnienia termomodernizowanego obiektu dla osób niepełnosprawnych. Przedmiotem analizowanego projektu jest bowiem termomodernizacja budynku, a nie jego przebudowa.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z innymi działaniami zmierzającymi do poprawy środowiska w mieście, które łączą wspólne cele, tj. Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej; Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach, Żary, Zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe; Program wymiany pieców; Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary.</p>	
34.4	Roboty budowlane	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	2 384 000,00/ środki własne+ UE (RPO-L2020)	III 2021 – IV/2022		
34.5	Promocja w ramach RPO-L2020	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	1 950,00/ środki własne+ UE (RPO-L2020)	III/2021		
35.	Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	2 374 705,00 403 669,00/ środki własne+ 1 971 036,00/UE (RPO-L2020)	III/2020- IV/2021	<p>Zasadność:</p> <p>Celem głównym działania jest zmniejszenie poziomu energochłonności obiektu pływalni. Jest niezwykle istotne z punktu widzenia społeczności lokalnej, w szczególności w kontekście zmniejszenia zanieczyszczenia środowiska naturalnego w postaci obniżenia szkodliwego dla zdrowia średniorocznego poziomu stężenia kadmu w pyłe zawieszonym PM10.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Analizowany projekt nie zmieni sposobu udostępnienia termomodernizowanego obiektu dla osób niepełnosprawnych. Przedmiotem analizowanego projektu jest bowiem termomodernizacja budynku, a nie jego przebudowa.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z innymi działaniami zmierzającymi do poprawy środowiska w mieście, które łączą wspólne cele, tj. Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej; Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach; Żary, Zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe; Program wymiany pieców; Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary.</p>	NIE
35.1	Opracowanie dokumentacji projektowej w oparciu o audyt energetyczny, PFU	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	75 000,00/ środki własne+ UE (RPO-L 2020)	III-IV/2020		
35.2	Roboty budowlane	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	2 275 720,00/środki własne+ UE (RPO-L 2020)	I-IV/2021		
35.3	Nadzór inwestorski	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	22 750,00/ środki własne+ UE (RPO-L 2020)	I-IV/2021		
35.4	Promocja w ramach RPO-L2020	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	1 235,00,00/ środki własne+ UE (RPO-L 2020)	I/2021		
36.	Żary, zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.	1 999 365,00/ 999 683,00 Środki własne + 999 682,00 UE (RPO-L 2020)	I/2022- III/2023		

36.1	Realizacja projektu	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	1 963 818,00/ Środki własne + UE (RPO-L 2020)	I/2022-III/2023	<p>(ponad 95%) stanowiły piece kaflowe i trzony kuchenne. Podstawowym celem analizowanego projektu jest zatem zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych z urządzeń grzewczych na paliwo stałe na ciepło sieciowe.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Analizowany projekt nie zmieni sposobu udostępnienia obiektów nim objętych dla osób niepełnosprawnych. Przedmiotem analizowanego projektu jest bowiem zmiana źródła ciepła w budynkach mieszkalnych, a nie ich przebudowa.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z innymi działaniami zmierzającymi do poprawy środowiska w mieście, które łączą wspólne cele, tj. Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej; Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach; Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach; Program wymiany pieców; Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary.</p>	
36.2	Nadzór inwestorski	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	34 440,00/ Środki własne + UE (RPO-L 2020)	I/2022-III/2023		
36.3	Promocja w ramach RPO-L2020	Cel 2. Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	1 107,00/ Środki własne + UE (RPO-L 2020)	II/2022		
37.	Program wymiany pieców – dotacje dla mieszkańców	CEL 2. Zmieńmy Żary w zielono - niebieskie miasto	4 000 000,00/ Środki własne	2020 -2027	<p>Zasadność:</p> <p>Zgodnie z raportami opracowanymi przez władze miasta Żary, niezależne jednostki badawcze, a także specjalistyczne przedsiębiorstwa i laboratoria, w mieście odnotowuje się przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń. W dokumencie „Ekspertyza stanu jakości powietrza w mieście Żary w latach 2013-2017” wykazano, że w latach 2013-2017 głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza były wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM10 oraz zawartego w nim benzo(a)pirenu. Analiza wskaźników jakości powietrza w latach 2013-2017 przedstawiona w powyżej cytowanym dokumencie wskazuje również na zróżnicowanie stężeń zanieczyszczeń powietrza w ciągu roku kalendarzowego. Wzrost stężeń w okresach zimowych jest spowodowany głównie przez tzw. niską emisję, czyli emisję zanieczyszczeń (SO₂, CO, pyłu PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenu w pyłe PM10) z lokalnych, niewielkich źródeł ciepła wykorzystywanych na cele ogrzewania budynków</p> <p>Działanie polega na udzieleniu dotacji celowej na wsparcie finansowania kosztów inwestycji zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, związanych z celami grzewczymi obiektów mieszkalnych położonych na terenie miasta Żary. W ramach działania zlikwidowane zostaną urządzenia grzewcze na paliwo stałe o sprawności cieplnej poniżej 80% lub użytkowanych dłużej niż 10 lat i zainstalowanie w ich miejsce urządzeń grzewczych zasilanych gazem lub energią elektryczną, w tym pompy ciepła.</p>	TAK
37.1	Program wymiany pieców – dotacje dla mieszkańców w latach 2020-2023	CEL 2. Zmieńmy Żary w zielono - niebieskie miasto	2 000 000,00/ Środki własne	2020 -2023		
37.2	Program wymiany pieców – dotacje dla mieszkańców w latach 2024-2027	CEL 2. Zmieńmy Żary w zielono - niebieskie miasto	2 000 000,00/ Środki własne	2024 -2027		

					<p>Wymiar dostępności:</p> <p>Analizowany projekt nie zmieni sposobu udostępnienia obiektów nim objętych dla osób niepełnosprawnych. Przedmiotem analizowanego projektu jest bowiem zmiana źródła ciepła w budynkach mieszkalnych, a nie ich przebudowa.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z innymi działaniami zmierzającymi do poprawy środowiska w mieście, które łączą wspólne cele, tj. Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej; Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach; Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach; Żary, Zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe; Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary.</p>	
38.	Przebudowa ul. Piastowskiej	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	7 380 000,00 3 800 000,00/Środki własne+ 3 580 000,00/FDS	I/2025-IV/2027	<p>Zasadność</p> <p>Ulica Piastowska jest jedną z głównych dróg wprowadzających i wyprowadzających ruch od strony DK 12 i 27 (obwodnica miejska) do i z centrum miasta. Jest jedyną arterią na trasie Żary – Lubsko (droga wojewódzka nr 287).</p> <p>Ulica objęta w swym zakresie jest w złym stanie technicznym i wymaga kompleksowej przebudowy. Koniecznym jest dokonanie segregacji ruchu. Problem stanowi nieuregulowany zrzut wód opadowych i roztopowych z ulicy oraz przebudowa istniejącego oświetlenia ulicznego w tym doświetlenie przejść dla pieszych, co ma znaczący wpływ na stan bezpieczeństwa w ruchu drogowym.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów formalno-prawnych określonych obowiązującymi przepisami prawa oraz branżowymi wytycznymi technicznymi, w tym będzie obejmować wszelkie możliwe rozwiązania z zakresu łamania tzw. „barier architektonicznych”, których beneficjentami będą m. in.: osoby niesłyszące i niedosłyszące, osoby niedowidzące i niewidome, osoby z niepełnosprawnością ruchową.</p> <p>Projektowane produkty będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy.</p> <p>Konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: dostępność ciągów pieszo-rowerowych dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie</p>	
38.1	Opracowanie dokumentacji projektowo - kosztorysowej	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	220 000,00/ środki własne	I /2025-II/2026		
38.2	Roboty budowlane	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	7 100 000,00 3 550 000,00/środki własne+ 3 550 000,00/FDS	II/2026 – IV/2027		NIE
38.3	Nadzór inwestycyjny	Cel 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	60 000,00 30 000,00/ środki własne+ 30 000,00/ FDS	II/2026 – IV/2027		

					<p>w miejscach o dużym stopniu nachylenia, skrzyżowań dróg, montaż czytelnych drogowych znaków i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy, doświetlenie przejść dla pieszych</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Działanie jest ściśle powiązane z planami GDDKiA w zakresie przebudowy skrzyżowania tej drogi z DK 12 i 27 i drogi DW 287 na rondo.</p>	
39.	Nowe tereny inwestycyjne Żagańska	CEL 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	300 000,00 / środki własne	I/2025-IV/2026	<p>Zasadność:</p> <p>Problemem Żar jest brak oferty dla dużych firm, które chciałyby się osiedlić w Żarach. Potrzebne są zwykle działki od 2 do 5 ha. W ostatnim czasie jest dużo zapytań o grunty dla e-comers a także innych firm, które dostrzegają możliwości inwestycji w Żarach w związku z budową autostrady A18. Miasto posiada ok. 100 ha pomiędzy cmentarzem komunalnym a byłymi koszarami. Przedmiotowy teren jest własnością miasta i jest to nieużytek. Dodatkowo osoby prywatne posiadają ok 50 ha terenów po byłych koszarach. Część gruntów sprzedano firmie Schiever. Firma ta rozpoczęła projektowanie ronda jednak z powodów zmiany koniunktury odłożyła tę inwestycję, gdyż jest nieopłacalna. Budowa ronda na DK 12 w tym miejscu jest jednak bardzo ważna nie tylko dla tej firmy, ale dla całego miasta, gdyż ogromny potencjał gruntowy miasta oraz byłych koszar jest obecnie bezużyteczny. Udostępnienie dla działalności komercyjnej tego potencjału wymaga budowy na początku budowy ronda i dalej drogi aż do dzielnicy Kunice.</p> <p>Rezultatem będzie możliwość wykorzystania marnujących się potencjałów gruntowych w mieście. Łącznie jest tutaj ok 150 ha nieużytków. Także w przyszłości będą większe wpływy podatkowe. Nowa oferta może przyciągnąć nowych inwestorów, a obecni będą mieli dodatkowe możliwości rozwoju. Zagospodarowane tereny komercyjnie mogą skutkować licznymi miejscami pracy. Tym samym oddziaływać to będzie na demografię miasta. Zatrzymany zostanie proces degradacji infrastruktury śródmieścia przez ciężarówki jadące do dużych zakładów w dzielnicy Kunice. Skróci się droga dojazdu do dzielnicy Kunice z sieci dróg krajowych. Zmniejszy się zanieczyszczenie środowiska. Zrównoważony wobec starego centrum zostanie układ urbanistyczny miasta, na zachód od starówki pojawią się nowe miejsca osadnicze i zakłady pracy. Żary osadniczo zbliżą się nieco do Żagania co pozytywnie oddziaływać będzie na cały mikroregion ŻŻOF Inwestycja- budowa ronda i drogi wymaga nadzoru autorskiego i inwestorskiego.</p> <p>Wymiar dostępności</p> <p>Dokumentacja techniczna inwestycji zostanie przygotowana pod kątem spełniania wymogów uniwersalnego projektowania, czyli wobec grup docelowych, do których należą: osoby niesłyszące i niedosłyszące, osoby niedowidzące i niewidome, osoby z niepełnosprawnością ruchową.</p>	
39.1	Koncepcja drogi do Kunice	CEL 3. Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwa biznesu	300 000,00 / środki własne	I/2025-IV/2026		NIE

				<p>Projektowane produkty będą dostępne niezależnie od wieku, stanu zdrowia, płci, sprawności fizycznej i intelektualnej, wzrostu i wagi: w możliwie najszerszym zakresie, bez potrzeby adaptacji lub specjalnego projektowania, w sposób niezależny, niewymagający pomocy. Konkretnie rozwiązania, które zostaną zastosowane, to w szczególności: analiza dostępności ciągów pieszo-jezdných dla różnych grup użytkowników (seniorów, rodzin z dziećmi, kobiet, osób z niepełnosprawnościami) oraz zastosowanie rozwiązań technicznych, ułatwiających dostęp, szczególnie w miejscach o dużym stopniu nachylenia, montaż czytelnych drogowskazów i łatwo dostępnych tablic z elementami wizualnymi, bezpieczne przejazdy i zjazdy zapisy dotyczące kwestii dostępności w wytycznych dla wykonawców.</p> <p style="text-align: center;">Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami</p> <p>Cel główny nr 4: Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna Nowa oferta terenowa dla firm dużych stworzy szanse pozyskania nowych inwestorów. Nowa przestrzeń dla gospodarki jest fundamentalna dla dalszego rozwoju miasta. Budowa dojazdu do byłych koszar uaktywni również ok. 50 ha tych obecnie zaniedbanych gruntów. Znikanie dziura przestrzenna, miasto stanie bardziej zwarte.</p> <p>Cel główny nr 2: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto Cel szczegółowy B - zadbajmy razem o czyste powietrze. Skróci się droga do Dzielnicy Kunice przez co spadnie obciążenie środowiska z powodu transportu. Cel szczegółowy C - poszerzy się oferta terenów zielonych poprzez łatwiejszy dostęp do malowniczych stawów na rzeczce Stawnica.</p> <p>Cel główny nr 5: Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego Zagospodarowanie tzw. dziury przestrzennej pomiędzy dawnymi koszarami pozytywnie wpłynie na cały Żarsko - Żagański Obszar Funkcjonalny. Ulica Żagańska jest wylotową w kierunku Żagania. Koszary są na końcu miasta. Miasta "nieco zbliżą" się do siebie co pozytywnie wpłynie na dalszą współpracę w ŻŻOF.</p> <p>Cel główny nr 3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Przedsięwzięcie ma pozytywny wpływ na realizację celu strategicznego nr 3 PRL: Nowe impulsy dla gospodarki, cel szczegółowy kreowanie przyjaznych warunków dla biznesu. Duże firmy także są motorem rozwoju firm mniejszych wykonujących dla nich usługi. Takiej oferty gruntowej miasto praktycznie nie posiada. Skrócenie drogi do dzielnicy Kunice pozytywnie wpłynie na firmy tam istniejące lub firmy, które chciałyby się tam osiedlić.</p> <p>Sprzedaż ziemi, a w przyszłości dochody podatkowe umożliwią finasowanie innych ważnych zadań społecznych. Zakłada się wpływy z tytułu sprzedaży w latach 2027 do 2030 w wys. po 5 mln PLN rocznie.</p>	
--	--	--	--	--	--

40.	Świadome gospodarowanie przestrzenią	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	962 800,00/ Środki własne	I/2024 – IV/2029	<p>Zasadność:</p> <p>Udział łącznej powierzchni terenów objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (683,7 ha) w ogólnej powierzchni miasta (3349,0 ha) wynosił na koniec 2014 r. - 27,1%. Uwzględniając powierzchnię terenów leśnych (w granicach administracyjnych miasta wynoszącą ok. 689,0 ha) jako niewymagających sporządzenia mpzp, można w przybliżeniu przyjąć, że łączna powierzchnia terenów miejskich (terenów zainwestowanych i terenów otwartych użytków rolnych) nie posiadających jeszcze planów miejscowych wynosi obecnie ok. 1822,2 ha, co stanowi ok. 54,4% powierzchni miasta. Jednym z podstawowych narzędzi umożliwiających pozytywne zmiany, a co za tym idzie poprawę wizerunku miasta są plany miejscowe, które wykluczają wydawanie decyzji o warunkach zabudowy skutkujących degradacją przestrzeni.</p> <p>Wymiar dostępności:</p> <p>Wszystkie czynności w ramach realizacji przedsięwzięcia będą prowadzone w miejscu pozbawionym barier architektonicznych, istotne informacje będą dystrybuowane (lub redystrybuowane) w formie umożliwiającej ich odbiór przez wszystkich zainteresowanych, niezależnie od sprawności narządów słuchu i wzroku. Tam, gdzie z przyczyn technicznych, organizacyjnych lub kosztowych możliwości systemowego włączenia mieszkańców ze szczególnymi potrzebami będzie ograniczony, uruchomiony zostanie indywidualny kanał komunikacji.</p> <p>Wpływ na realizację innych celów, komplementarność z działaniami/przedsięwzięciami:</p> <p>Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego stanowią instrument realnego planowania inwestycji miejskich w zakresie przede wszystkim budowy i rozbudowy systemów komunikacji oraz systemów zaopatrzenia medialnego w energię elektryczną, wodę, gaz i ewent. ciepło oraz unieszkodliwiania ścieków. Są jednocześnie jednym z podstawowych narzędzi umożliwiających pozytywne zmiany, a co za tym idzie poprawę wizerunku miasta. Plany miejscowe wykluczają wydawanie decyzji o warunkach zabudowy skutkujących degradacją przestrzeni.</p>	TAK
40.1	Sporządzenie mpzp dla terenów Kunic między torami (Aleja Wojska Polskiego, ul. Osadnicza, ul. Armii Krajowej)	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	109 400,00	I/2024 – I/2025		NIE
40.2	Sporządzenie mpzp dla terenów Kunic - ul. Marszowska	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	99 800,00	I/2024 – I/2025		NIE
40.3	Sporządzenie mpzp dla terenów przy ul. Bohaterów Getta, Żagańskiej, Pszennej, Spokojnej, Poznańskiej	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	102 500,00	III/2025 – IV/2026		NIE
40.4	Sporządzenie mpzp dla terenów przy ul. Przeładunkowej	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	38 500,00	I/2026 – IV/2026		NIE
40.5	Sporządzenie mpzp dla terenów Kunic ul. Szklarska i Westerplatte	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	73 500,00	I/2027 – IV/2027		NIE
40.6	Sporządzenie mpzp dla terenów południowych Kunic (ul. gen. Pułaskiego, Pionierów, Żołnierska)	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane	58 300,00	I/2027 – IV/2027		NIE

		potrzeby polityka przestrzenna			
40.7	Sporządzenie mpzp dla terenów strefy mieszkaniowej zatorza (pomiędzy ul. Okrzei a Aleją Wojska Polskiego)	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	94 200,00	I/2028 – IV/2028	TAK
40.8	Sporządzenie mpzp dla terenów obrębu 1 – Osiedle Muzyków	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	105 600,00	I/2028 – IV/2028	NIE
40.9	Sporządzenie mpzp dla terenów obrębu 1 – Osiedle Lotnisko	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	97 400,00	I/2028 – IV/2028	NIE
40.10	Sporządzenie mpzp dla terenów przy ul. Żurawiej	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	58 400,00	I/2029 – IV/2029	NIE
40.11	Sporządzenie mpzp dla terenów osiedla mieszkaniowego przy ul. Szpitalnej	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	43 600,00	I/2029 – IV/2029	NIE
40.12	Sporządzenie mpzp dla terenów przy ul. Akacyjowej, Kruczej, Dziewina	Cel 4. Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	81 600,00	I/2029 – IV/2029	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie kart działań podstawowych i uzupełniających opracowanych przez Zespół Miejski

Rozdział VI. Partycypacja społeczna- sposób włączenia społeczności lokalnej w proces przygotowania i wdrażania PRL

Udział społeczności lokalnej w procesie zmian instytucjonalnych w mieście była istotnym elementem procesu przygotowania PRL i PRI. Władze miasta oraz Zespół Miejski angażowały interesariuszy na wszystkich etapach powstawania Planu Rozwoju Lokalnego, w różnym zakresie i w różnych formach determinowanych przez sytuację epidemiologiczną w kraju i konieczność przestrzegania obowiązujących obostrzeń oraz wytycznych.

Najważniejsi interesariusze zostali zidentyfikowani w procesie przygotowania do wykonania Diagnozy. Identyfikacji dokonano przy pomocy narzędzia identyfikacji i mapowania interesariuszy.

W narzędziu mapowania interesariuszy zdefiniowane zostały grupy o największym wpływie i najaktywniejsze w oddziaływaniu. Pod uwagę wzięto środowisko przedsiębiorców, organizacji pozarządowych działających w sferze sportu, kultury, turystyki, przedsiębiorczości działające wśród seniorów, kluczowych instytucji, w tym: Policji Państwowej, szpitala wojskowego, Starostwa Powiatowego w Żarach oraz miejskich jednostek organizacyjnych, spółek i instytucji kultury. Do przedstawicieli tych grup, którzy mają największy wpływ i wykazują się największą aktywnością skierowano zaproszenia do udziału w Radzie Rozwoju, ustanowionej przez Burmistrza Żar. Rada Rozwoju funkcjonuje od 28.02.2020 r. na podstawie złożonych deklaracji i uczestniczy we wszystkich etapach przygotowania Programu Rozwoju Lokalnego.

Tabela 123. Zespół kluczowych interesariuszy („Rada Rozwoju”) ds. projektu pn.: „Żary, tu chcę żyć !!!”

Lp.	Nazwa reprezentowanej instytucji	Funkcja
1.	Komenda Powiatowa Policji w Żarach	I Z-ca Komendanta Powiatowego Policji
2.	Fundacja Przedsiębiorczość	Prezes Zarządu
3.	Fundacja Przedsiębiorczość	V-ce Prezes
4.	Sejmik Woj. Lubuskiego	Radny
5.	Przedsiębiorstwo SWISS KRONO Sp. z o.o.	Asystent Prezesa Zarządu
6.	Przedsiębiorstwo SWISS KRONO Sp. z o.o.	Rzecznik Prasowy
7.	Przedsiębiorstwo M i M Grubizna	Przedsiębiorca
8.	Żarski Dom Kultury UTW	instruktor, animator UTW
9.	Oddział PTTK Powiatu Żarskiego	Prezes
10.	Rada Miejska	Szef Klubu Koalicja Żarska
11.	Przedsiębiorstwo MANUBIA Sp. z o.o.	Prezes
12.	Towarzystwo Upiększania Miasta	Prezes
13.	KKS BASKET ŻARY	Prezes
14.	Agencja Artystyczna LUKE SOUND	Właściciel
15.	Samorządowiec	Mieszkaniec
16.	Przedsiębiorstwo M&J Sp. z o.o.	Przedsiębiorca
17.	Przedsiębiorstwo Wentor	Współpracownik
18.	Przedsiębiorstwo Komunalne PEKOM S.A.	Prezes Zarządu
19.	ZGM Sp. z o.o. Żary	Prezes Zarządu
20.	105. Kresowy Szpital Wojskowy w Żarach	Rzecznik
21.	105. Kresowy Szpital Wojskowy w Żarach	Z-ca Dyrektora
22.	Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wlkp. Terenowy Zespół Wizytatorów w Żarach	Starszy Wizytator
23.	Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego w Żarach	Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego
24.	Powiatowy Urząd Pracy w Żarach	Dyrektor
25.	Organizacja Przedsiębiorców Ziemi Lubuskiej	Kierownik Oddziału Żary
26.	Przedsiębiorstwo Manubia ŻaryTech	Pracownik, Obsługa klienta

Ponadto w procesie partycypacji uczestniczą mieszkańcy miasta i poszczególne grupy społeczne poprzez kierowane do nich ankiety, spotkania konsultacyjne i warsztatowe.

W procesie partycypacji zostały wykorzystane narzędzia Związku Miast Polskich oraz badania własne Zespołu Miejskiego.

Poszczególne etapy przygotowania PRL wiązały się z uczestnictwem interesariuszy. Uczestnictwo to przybierało różne formy. Przygotowanie PRL wraz z udziałem mieszkańców i pozostałych ważnych interesariuszy miało również wpływ na przygotowanie PRI. Wszystkie wymiary PRL wiążą się z PRI, ponieważ realizacja PRL wymaga odpowiednich zdolności instytucjonalnych, przygotowania administracji, otwartości pracowników i władz gminy.

6.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowania PRL

Tabela 124. Przebieg procesu partycypacji społecznej w trakcie przygotowywania PRL

Lp.	Etap przygotowania PRL	Metoda zaangażowania społeczności lokalnej	Grupa docelowa
<p>Na wszystkich etapach przygotowania PRL, Zespół Miejski komunikował mieszkańcom oraz innym interesariuszom stan prac nad dokumentami. ZK wykorzystywał do tego następujące kanały: media społecznościowe (oficjalny profil miasta na FB); oficjalny portal informacyjny miasta: zary.pl oraz Biuletyn Informacji Publicznej. Informacje były przekazywane również za pośrednictwem serwisu Związku Miast Polskich. W trakcie realizacji projektu wprowadzone zostało narzędzie „konsultacje JST”</p>			
1.	Definiowanie problemów i potrzeb- Diagnoza	<ul style="list-style-type: none"> ankieta wśród mieszkańców dostępna na stronie www/platformie komunikacyjnej (luty 2020 r.) ankieta wśród przedsiębiorców i instytucji otoczenia biznesu (luty 2020 r.) ankieta wśród młodzieży (luty 2020 r.) arkusze rozwoju instytucjonalnego wśród pracowników JST (kadra zarządzająca UM i MJO- luty 2020 r.) spotkanie inauguracyjne Rady Rozwoju zainicjowanej przez Burmistrza Miasta oraz dyskusja nt. problemów miasta, również w sferze instytucjonalnej i komunikacji z mieszkańcami- (luty 2020 r.) warsztaty z mieszkańcami (prezentacja i analiza drzew problemów; prezentacja diagnozy PRL) - maj/czerwiec 2020 r. <p>Spotkania te miały nie tylko wymiar informacyjny czy promocyjny (interwencja EOG). Dotyczyły problemów oraz deficytów rozwojowych, również w odniesieniu do działania administracji w odniesieniu do potrzeb mieszkańców, zdolności instytucjonalnych administracji oraz potrzeby zmian, np. w zakresie komunikacji. Pozyskane informacje pozwoliły na wzbogacenie dokumentu w części diagnostycznej.</p>	Mieszkańcy, ngo, przedsiębiorcy, liderzy lokalni/liderzy opinii
2	Nowa ścieżka rozwoju Określanie celów	<ul style="list-style-type: none"> Ankieta "3 Pokolenia" prowadzona w formie zadania domowego wśród dzieci ze szkół podstawowych – o celach i kierunkach zmian w mieście, spotkanie z zaproszonymi przedstawicielami grupy interesariuszy (uczniowie szkół ponad podstawowych, studenci) o propozycjach kierunków zmian, spotkanie z Radą Rozwoju przy udziale Doradców Miejskich oraz Doradców Horyzontalnych dotyczące formułowania celów PRL, spotkanie z przedstawicielami Fundacji Przedsiębiorczość dotyczące realizacji celów gospodarczych dot. MŚP, spotkanie Burmistrza Miasta Żary z przedstawicielami gmin partnerskich w ramach Żarsko - Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego. Podczas dyskusji poruszano kwestie integracji systemu komunikacji miejskiej, budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych, wspólnej promocji gospodarczej oraz wspólnej oferty turystycznej, spotkanie otwarte z Wadimem Tyszkiewiczem Senatorem RP i byłym Prezydentem Nowej Soli z mieszkańcami dotyczące doświadczeń w zmienianiu miasta wraz z mieszkańcami, Konsultacje dla mieszkańców i innych interesariuszy na stronie internetowej UM (ankieta on-line w zakresie potrzeb 	Mieszkańcy, Rada Rozwoju, gminy Żarsko Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego, instytucje otoczenia biznesu, pracownicy JST (UM oraz MJO)

		<p>mieszkańców w zakresie funkcjonowania administracji lokalnej, również z w zakresie potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz ze specjalnymi potrzebami);</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konsultacje wewnętrzne w JST (UM i MJO) - lipiec 2020 <p>Konsultacje miały na celu zbadanie potrzeb pozwalających na zaprojektowanie działań, tak aby były one adekwatne, racjonalne i zasadne.</p>	
3	Nowa ścieżka rozwoju Określanie działań	<ul style="list-style-type: none"> • Otwarty nabór pomysłów projektowych /nabór za pośrednictwem Internetu: strona www oraz platforma: konsultacje JST a także bezpośrednie ankiety wśród mieszkańców (sierpień/wrzesień 2020 r złożono 165 propozycji przedsięwzięć, 34 z nich włączono do kart działań PRL wraz z propozycjami działań zgłoszonymi przez zespół Miejski. • konsultacje wewnętrzne z pracownikami JST (sierpień/wrzesień 2020 r.) <p>W trakcie otwartego naboru mieszkańcy zgłosili jeden pomysł dot. powołania zespołu zadaniowego (zespół ds. nowych technologii); pomysł ten otrzymał wysoką punktację i został włączony do działań zaplanowanych w PRI. Informacja nt. sposobu wykorzystania zgłoszonego pomysłu została zawarta w opublikowanym Protokole z naboru.</p> <ul style="list-style-type: none"> • konsultacje z przedstawicielami Rady Rozwoju (ze względu na reżim sanitarny i sytuację w kraju, spotkanie odbywało się w sposób zdalny, październik 2020). Rada Rozwoju po dyskusji i uzyskaniu szerokich wyjaśnień zaakceptowała propozycje działań. 	Mieszkańcy, ngo, przedsiębiorcy, liderzy lokalni/liderzy opinii; pracownicy JST (jako adresaci działań- interesariusze wewnętrzni)
4	Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultacje systemu monitorowania wraz ze wskaźnikami z przedstawicielami Rady Rozwoju oraz pracownikami JST (Naczelniczy Wydziałów, dyr. MJO) - październik 2020 r. <p>Konsultacje dotyczyły systemu realizacji PRL (a także PRI) oraz roli mieszkańców w tym systemie; roli Rady Rozwoju w trakcie realizacji projektu EOG i wdrażania przyjętych dokumentów (sposób działania, powołania, udział w systemie wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji PRI oraz PRL). Ustalono, że Rada Rozwoju będzie zinstytucjonalizowana przez Burmistrza Żar, poszerzona w drodze naboru otwartego o szersze grono przedstawicieli mieszkańców r i będzie częścią systemu wdrażania, monitoringu i ewaluacji realizacji PRL i PRI.</p>	Grupy interesariuszy skupione w Radzie Rozwoju; pracownicy JST (UM oraz MJO)
5	Przygotowanie Planu Komunikacji	<ul style="list-style-type: none"> • Konsultacje przez platformę: konsultacje JST; konsultacje z Radą Rozwoju; z pracownikami JST; publikacja informacji na stronach UM- październik 2020 r. <p>Konsultacje dotyczyły zaproponowanych rozwiązań/narzędzi komunikacji oraz promocji, sposobu komunikacji z interesariuszami, kanałów komunikacyjnych, adekwatności ich doboru do potrzeb poszczególnych grup. Uwagi zgłoszone podczas dyskusji zostały wykorzystane w Planie Komunikacji.</p>	Mieszkańcy, Grupy interesariuszy skupione w Radzie Rozwoju; pracownicy JST (UM oraz MJO)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zebranych przez Zespół Miejski.

W procesie uspołecznienia na etapie przygotowania PRL i PRI, we wszystkich formach opisanych powyżej uczestniczyło łącznie 1914 mieszkańców, w tym 1005 kobiet i 909 mężczyzn.

Miasto, które jest odpowiedzialne za uspołecznienie procesu realizacji PRL dba o wszystkie możliwe i adekwatne wymiary dostępności, zarówno na etapie przygotowania dokumentu jak i jego późniejszej realizacji.

6.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji PRL

Partycypacja społeczna na etapie realizacji PRL będzie zintegrowana z działaniami partycypacyjnymi zaplanowanymi dla PRI, tam, gdzie jest to uzasadnione czy wymagane. Oba dokumenty pod tym względem będą komplementarne. Cele PRL i PRI nawiązują do efektywniejszego włączenia i zaangażowania mieszkańców w zarządzanie miastem i uczynienia z nich partnera w podejmowaniu decyzji. Zostaną wdrożone działania partycypacyjne wypracowane wspólnie z interesariuszami. Na etapie realizacji PRL, czyli realizacji poszczególnych działań i przedsięwzięć, partycypacja będzie miała charakter animacyjny, integracyjny oraz edukacyjny.

Plan nie definiuje zamkniętego katalogu narzędzi, które będą wykorzystywane na potrzeby jego wdrażania. Katalog ten pozostaje otwarty również ze względu na możliwe nowe metody i narzędzia, które ujawnią się w trakcie realizacji, także wypracowane z udziałem mieszkańców. Katalog ten jest powiązany z działaniami zaplanowanymi w ramach Planu Komunikacji dla projektu. Zastosowanie tych działań w okresie po zakończeniu realizacji projektu będzie uzależnione od przeprowadzonej ewaluacji w zakresie trafności i skuteczności narzędzi i działań. Podejmowane działania w ramach partycypacji procesu wdrażania PRL będą również zgodne z zasadami dostępności, w zależności od wymiaru.

Tabela 125. Planowane metody do wykorzystania w celu animacji społeczności lokalnej

Lp.	Metody/techniki	Krótki opis	Dostępność
1	Edukowanie społeczności lokalnej	<ul style="list-style-type: none"> • Webinaria • Internet: strona internetowa, • FB (informacja nt. bieżących wydarzeń w ramach realizacji zaplanowanych działań) • Publikacje edukacyjne (np. w zakresie e-usług publicznych; korzystania z e-usług, działania cyfrowej platformy konsultacyjnej w mieście, która powstanie w wyniku realizacji PRI) • Spotkania informacyjne dla interesariuszy (np. w zakresie e-usług). 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: cyfrowy/ informacyjno - promocyjny/ edukacyjny/ szkoleniowy • Dostępność przestrzeni/pomieszczeń, w których będą prowadzone spotkania (odpowiednia szerokość wejść, sala ulokowana na parterze lub w miejscu, do którego można dostać się windą); miejsce do siedzenia oraz miejsca dla osób poruszających się na wózkach (np. odpowiedni dostęp do stolików), • komunikacja: tłumaczenie na język migowy; dostosowanie akustyczne: pętle indukcyjne; informacja nt. topografii budynku, dostępności miejsc parkingowych, wejścia do budynku i poruszania się w nim, • informacja o spotkaniach: na stronie www (standard WCAG 2.1; prosty i zrozumiały język, audiodeskrypcja, kontrast, powiększenie czcionki); plakaty, FB, tablica informacyjna UM i MJO, • godziny spotkań: dostosowane do grupy odbiorców (np. godziny popołudniowe lub weekendy)
2	Informowanie społeczności lokalnej o planowanych i prowadzonych działaniach w ramach PRL	<ul style="list-style-type: none"> • Internet: strona internetowa (aktywny kalendarz wydarzeń), • FB (wydarzenia) • tablice ogłoszeń • Informator 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: cyfrowy/informacyjno - promocyjny/ • informacja o spotkaniach: na stronie www (standard WCAG 2.1; prosty i zrozumiały język, audiodeskrypcja, kontrast, powiększenie czcionki); • tablica informacyjna UM i MJO (dostosowanie języka, wielkości czcionek, adjustacji tekstu, itp.)
3	Konsultacje społeczne- spotkania otwarte	<p>Celem konsultacji jest zaprezentowanie ich celu, zebranie opinii uczestników nt. przedstawionych materiałów lub informacji, udzielenie dodatkowych wyjaśnień lub odpowiedzi na pytania; nie ma charakteru spotkania informacyjnego i pozwala wypowiedzieć się wszystkim zainteresowanym stronom.</p> <p>Zastosowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na etapie zasięgania opinii: aby zebrać opinie i pomysły interesariuszy dot. proponowanych rozwiązań, - na etapie monitorowania i ewaluacji PRL (nt. postępów wdrażania, osiągniętych/nieosiągniętych efektów; pojawiających się problemów, konieczności wprowadzenia zmian - na etapie informacji zwrotnej: w celu poinformowania interesariuszy o podjętych decyzjach i dyskusji nad zaproponowanymi rozwiązaniami. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: cyfrowy/informacyjno - promocyjny/ edukacyjny/szkoleniowy • Dostępność przestrzeni/pomieszczeń, w których będą prowadzone spotkania (odpowiednia szerokość wejść, sala ulokowana na parterze lub w miejscu, do którego można dostać się windą); miejsce do siedzenia oraz miejsca dla osób poruszających się na wózkach (np. odpowiedni dostęp do stolików), • komunikacja: tłumaczenie na język migowy; dostosowanie akustyczne: pętle indukcyjne; informacja nt. topografii budynku, dostępności miejsc parkingowych, wejścia do budynku i poruszania się w nim; organizacja miejsca dla dzieci w przypadku rodziców, • informacja o spotkaniach: na stronie www (standard WCAG 2.1; prosty i zrozumiały język, audiodeskrypcja, kontrast, powiększenie czcionki); plakaty, FB, tablica informacyjna UM i MJO, • godziny spotkań: dostosowane do grupy odbiorców (np. godziny popołudniowe lub

			weekendy w przypadku osób pracujących), • transmisja spotkań w Internecie.
4	Konsultacje społeczne on-line: ankiety internetowe/platforma konsultacyjna: konsultacjeJST	Konsultacje tego typu służą zebraniu bardziej szczegółowych informacji na temat potrzeb i opinii mieszkańców; postużenie się narzędziami on-line pozwala: • dotrzeć do większej liczby mieszkańców szybciej, łatwiej i taniej niż w przypadku tradycyjnych badań ankietowych; • wykorzystanie tego narzędzia jest też bezpieczniejsze w przypadku obowiązującego reżimu sanitarnego; • badania ankietowe będą również służyć informowaniu obywateli o innych dostępnych/proponowanych możliwościach partycypacji w mieście.	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: cyfrowy/informacyjno -promocyjny • wykorzystanie zrozumiałych piktogramów, • informacja o spotkaniu, • język: prosty, zrozumiały; • audiodeskrypcja, kontrast, powiększenie czcionki); plakaty, FB, tablica informacyjna UM i MJO • umożliwienie skorzystania z komputera oraz Internetu w UM oraz jednostek (szkoły, instytucje kultury, sportu i rekreacji, MOPS) • zapewnienie wsparcia pracowników administracji w zakresie skorzystania z platformy konsultacyjnej • w przypadku ankiet on-line- umożliwienie również skorzystania z innej formy ankiet (papierowa)
5	Sondaż uliczny	Bezpośrednia rozmowa ankietera z osobą badaną przy użyciu kwestionariusza zawierającego listę kilku ogólnych pytań dotyczących określonego problemu. Pozwala na wychwycenie wątków wymagających głębszego rozpoznania i zebranie preferencji.	<p>Wymiar informacyjny:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowane godziny prowadzenia sondażu • dostosowany język/zrozumiałe sformułowania • możliwość pobrania i wypełnienia ankiety w innej formie
6	Warsztaty konsultacyjne dla grup interesariuszy, w tym panel obywatelski	Warsztaty dla przedstawicieli różnych interesariuszy (10-30 osób), podczas których wypracowuje się rozwiązania konkretnych problemów, rekomendacje np. w obszarze dostępności e-usług, projektowania usług publicznych dla różnych odbiorców, uwzględniających ich potrzeby. Panel obywatelski będzie jedną z form dojrzałej partycypacji, w której grupa mieszkańców, wybranych losowo z uwzględnieniem takich kryteriów jak: płeć, grupa wiekowa, miejsce zamieszkania i poziom wykształcenia; panel wypracowuje w drodze głosowania wiążące rekomendacje w zadanym temacie (w przypadku Żar będzie to doskonała forma do dyskusji i rozwiązań dot. czystości powietrza, rewitalizacji obiektów zabytkowych). Głosowanie następuje po zdobyciu wiedzy przez uczestników panelu (część edukacyjna panelu) i ich wspólnym namyśle nad możliwymi rekomendacjami (część deliberacyjna panelu).	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: informacyjno –promocyjny/ edukacyjny/ szkoleniowy • Dostępność przestrzeni/pomieszczeń, w których będą prowadzone spotkania (odpowiednia szerokość wejść, sala ulokowana na parterze lub w miejscu, do którego można dostać się windą, toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i/lub ze specjalnymi potrzebami); miejsce do siedzenia oraz miejsca dla osób poruszających się na wózkach (np. odpowiedni dostęp do stolików; wydzielone miejsce dla dzieci- w przypadku rodziców), • komunikacja: tłumaczenie na język migowy, • odpowiednie sale, • informacja o spotkaniach: na stronie www (standard WCAG 2.1); plakaty, FB, tablica informacyjna UM i MJO, • godziny spotkań: dostosowane do grupy odbiorców (np. godziny popołudniowe odpowiadające potrzebom osób pracujących lub weekendy), • materiały w formacie cyfrowym dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami: (np. audio deskrypcja) przygotowane w sposób zrozumiały (pt. infografiki, powszechnie zrozumiałe piktogramy), • transmisja spotkań w Internecie
7	Rada Rozwoju	Opiniowanie dokumentów (raportów w procesie monitorowania, zmian do dokumentu, raportów z ewaluacji, itp.). Edukacja w ramach RR dot. zasad prowadzenia konsultacji społecznych; zasad w zakresie włączania mieszkańców do decydowania o sprawach miasta; włączenie RR do współdecydowania o zasadach Budżetu Obywatelskiego, itp.	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: promocyjno-informacyjny/ edukacyjny/ szkoleniowy, • Dostępność przestrzeni/pomieszczeń, w których będą prowadzone spotkania (odpowiednia szerokość wejść, sala ulokowana na parterze lub w miejscu, do którego można dostać się windą, toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i/lub ze specjalnymi potrzebami); miejsce do siedzenia oraz miejsca dla osób poruszających się na wózkach (np. odpowiedni dostęp do stolików; wydzielone miejsce dla dzieci- w przypadku rodziców), • komunikacja: tłumaczenie na język migowy,

			<ul style="list-style-type: none"> • odpowiednie sale, • informacja o spotkaniach: na stronie www (standard WCAG 2.1); plakaty, FB, tablica informacyjna UM i MJO • godziny spotkań: dostosowane do grupy odbiorców (np. godziny popołudniowe odpowiadające potrzebom osób pracujących lub w weekendy), • materiały w formacie cyfrowym dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami: (np. audio deskrypcja) przygotowane w sposób zrozumiały (pt. infografiki, piktogramy powszechnie zrozumiałe), • umożliwienie udziału on-line w przypadku osób, które nie mogą uczestniczyć osobiście (również umożliwienie zabierania głosu na równych zasadach).
8	Żarskie Forum Dzieci i Młodzieży, Miejska Rada Seniorów, Społeczna Rada Przedsiębiorców	<p>Fora dyskusyjne (np. w ramach cyklicznych spotkań: śniadania biznesowe; dedykowane spotkania poświęcone wybranym obszarom funkcjonowania miasta: polityka społeczna, polityka senioralna, polityka młodzieżowa przedsiębiorczość młodzieży, działalność kulturalna, ochrona środowiska, wdrażanie i planowanie e-usług, itd. Każdy z tych aspektów ma również wymiar instytucjonalny istotny dla realizacji działań); opiniowanie procesu wdrażania PRI/PRL (w ramach prowadzonej ewaluacji).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: informacyjny, promocyjny, szkoleniowy, cyfrowy.
9	Inicjatywa lokalna	<p>To jedno z rozwiązań instytucjonalnych, którego nie ma w Żarach, a jej wprowadzenie będzie wymagało przyjęcia uchwały Rady Miejskiej, a wcześniej ustalenia zasad z mieszkańcami. Inicjatywa lokalna jest narzędziem umożliwiającym realizację działań zgłaszanych przez mieszkańców w ich bezpośrednim otoczeniu, które uzupełnia już funkcjonujący w Żarach instrument jakim jest Budżet Obywatelski</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wymiary: cyfrowy/informacyjno - promocyjny/edukacyjny, • Dostępność przestrzeni/pomieszczeń, w których będą prowadzone spotkania informacyjne (odpowiednia szerokość wejść, sala ulokowana na parterze lub w miejscu, do którego można dostać się windą); miejsce do siedzenia oraz miejsca dla osób poruszających się na wózkach (np. odpowiedni dostęp do stolików), • dokumenty i wszystkie formularze dostępne w różnych formacie (elektroniczne, papierowe, z uwzględnienie różnych systemów operacyjnych/pakietów biurowych); język prosty i komunikatywny (unikanie „nowomowy” urzędniczej), • komunikacja: tłumaczenie na język migowy; dostosowanie akustyczne: pętle indukcyjne; informacja nt. topografii budynku, dostępności miejsc parkingowych, wejścia do budynku i poruszania się w nim, • informacja o spotkaniach: na stronie www (standard WCAG 2.1; prosty i zrozumiały język, audiodeskrypcja, kontrast, powiększenie czcionki); plakaty, FB, tablica informacyjna UM i MJO, • godziny spotkań: dostosowane do grupy odbiorców (np. godziny popołudniowe lub weekendy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie portalu partycypacjaobywatelska.pl, ustaleń Zespołu Miejskiego oraz mieszkańców.

6.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów PRL

Interesariusze biorą udział w procesie oceny efektów wdrażania PRL. Przedstawiciele różnych grup interesariuszy są członkami RR. Za jej pośrednictwem są włączani w ewaluację PRL przez Zespół ds. Monitorowania i Ewaluacji. Przewodniczący Zespołu Koordynującego (Burmistrz Miasta) może włączyć do badania ewaluacyjnego prowadzonego przez Zespół ds. Monitorowania i Ewaluacji przedstawicieli grup interesariuszy, dla których efekty realizacji PRL są istotne. Przedstawiciele Rady Rozwoju jako członkowie Zespołu biorą udział w procesie oceny, analizie danych, opracowaniu rekomendacji.

Formy i narzędzia włączania mieszkańców w proces oceny rezultatów wdrażania PRL:

- Publikacja wyników badań ewaluacyjnych, publikacja rekomendacji oraz sposobu ich wykorzystania (oficjalny portal miasta, BIP, media społecznościowe)
- badania sondażowe prowadzone wśród mieszkańców z wykorzystaniem dostępnych i wykorzystywanych w mieście narzędzi (ankiety internetowe) dot. zmian w zakresie pracy/kompetencji/jakości usług, itp. w JST
- media społecznościowe: ankiety, sondy, wydarzenia na FB
- badania fokusowe w zakresie jakości świadczonych usług; kompetencji; przejrzystości o otwartości JST; komunikacji z mieszkańcami
- debaty publiczne z liderami JST nt. zmian w mieście, efektów realizacji PRL, oceny tych efektów przez mieszkańców, podsumowania korzyści płynących z realizacji PRL
- konkursy dla mieszkańców (dot. rozwiązań, nadania nazw, funkcjonalności, form i zakresu działania, itp.)
- warsztaty z mieszkańcami (spotkania otwarte, konsultacje dot. planowanych e-usług, terminów i zakresu planowanych warsztatów dla mieszkańców, itp.)
- Rada Rozwoju i jej członkowie- udział w pracach Zespołu ds. Monitoringu i Ewaluacji; a także opiniowanie rocznych raportów z monitorowania PRL/ opiniowanie zmian w PRL.
- Pozostałe ciała doradcze funkcjonujące w mieście: Żarskie Forum Młodzieży, Miejska Rada Seniorów, Społeczna Rada Przedsiębiorców, Komitet Rewitalizacji.

Wyniki badań ewaluacyjnych wraz z rekomendacjami będą udostępniane mieszkańcom oraz pozostałym interesariuszom. Sposoby ich udostępniania i prezentowania zostały opisane w części poświęconej ewaluacji rezultatów.

Rozdział VII. Szacunkowy harmonogram realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

SZCZEGÓŁOWY HARMONOGRAM REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO																										
Numer Działania z KPP	Działanie Podstawowe inwestycyjne/ nieinwestycyjne/ Działania uzupełniające	PRZEDSIĘWZIĘCIE	OKRES REALIZACJI (ROK/KWARTAŁ)														Odpowiedzialni za realizację i postęp prac	Odpowiedzialni za monitorowanie i raportowanie ryzyk do nadzorującego								
			2021				2022				2023				2024				2025	2026	2027	2028	2029	2030		
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II									III	IV
Rewitalizacja ruin zamku na Centrum Kultury i Tradycji																										
1	Podstawowe inwestycyjne	Przebudowa zamku etap 1 - Remont kompleksowy dachu, przebudowa komunikacji (windy, schody ppoż. itp.) remont domu bramnego, budowa drogi wjazdowej, instalacji wod- kan, energetycznej, gazu, wód opadowych instalacja grzewcza, remont parteru																			ZW ds. Infrastruktury	kierownik zespołu wykonawczego ds. Infrastruktury				
6	Podstawowe nieinwestycyjne	Przebudowa zamku etap I - konkurs architektoniczny																			ZW ds. Gospodarki	kierownik zespołu wykonawczego ds. Gospodarki				
		Przebudowa zamku etap I - wykonanie dokumentacji budowlanej																								
		Przebudowa zamku etap I - prace konserwatorskie i stratygraficzne inne																								
		Przebudowa zamku etap I - prace wstępne																								
		Przebudowa zamku etap I- prace archeologiczne wjazd, dziedziniec, przejścia																								
		Przebudowa zamku etap I - prace konserwatorskie i stratygraficzne parteru																								
		Przebudowa zamku etap I - nadzór autorski																								
		Przebudowa zamku etap I - nadzór inwestorski I																		ZW ds. Infrastruktury	kierownik zespołu wykonawczego ds. Infrastruktury					
23	Uzupełniające	Prace przygotowawcze i administracyjne																			ZW ds. Gospodarki	kierownik zespołu wykonawczego ds. Gospodarki				
		Prace zabezpieczające, czyszczenie fosy, odbudowa murów fosy																								
		Dokumentacja budowlana I i II piętra, ekspertyzy dodatkowe, prace archeologiczne, stratygraficzne																								

Przebudowa ul. Piastowskiej																						
38	Uzupełniająca	Opracowanie dokumentacji projektowo - kosztorysowej																			ZW ds. Infrastruktury	kierownik zespołu wykonawczego ds. Infrastruktury
		Roboty budowlane																				
		Nadzór inwestycyjny																				
Współpraca bilateralna																						
Działania/współpraca z partnerem z Państw -Darczyńców																					Zespół ds. kontaktów z Ekspertami, Partnerami, Darczyńcami oraz nadzór prawny	kierownik zespołu ds. kontaktów z Ekspertami, Partnerami, Darczyńcami oraz nadzór prawny
Zarządzanie projektem																						
Realizacja przedsięwzięć i działań PRL																					Zespoły wykonawcze ds. PRL	kierownicy zespołów wykonawczych
Przygotowanie i przeprowadzenie postępowań o udzielenie zamówień publicznych																					Zespół ds. zamówień publicznych	kierownik zespołu ds. zamówień publicznych
Finansowanie, rozliczanie, raportowanie z realizacji PRL																					Zespół ds. finansów i rozliczeń/biegły rewident	kierownik zespołu ds. finansów i rozliczeń
Współpraca z doradcami, ekspertami, partnerami krajowymi i Darczyńcami, nadzór prawny																					Zespół ds. kontaktów z Ekspertami, Partnerami, Darczyńcami oraz nadzór prawny	kierownik zespołu ds. kontaktów z Ekspertami, Partnerami, Darczyńcami oraz nadzór prawny
Współpraca z partnerami krajowymi, nadzór prawny																						
Monitoring i ewaluacja PRL																					Zespół ds. monitorowania i ewaluacji	kierownik zespołu ds. monitorowania i ewaluacji
Komunikacja i Promocja (wg Planu komunikacji i promocji)																					Zespół ds. Komunikacji i promocji	kierownik zespołu ds. Komunikacji i promocji

Rozdział VIII. Analiza finansowa Planu Rozwoju Lokalnego, w tym rozpoznanie możliwych źródeł finansowania planowanych działań i ich szacunkowy koszt

Dokonano analizy finansowej dokumentu Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego w oparciu o narzędzie przekazane przez Związek Miast Polskich model „Symulacja WPF”. Plan Rozwoju Instytucjonalnego obejmuje łącznie 10 przedsięwzięć/działań, w tym 5 przedsięwzięć, których źródłem finansowania są środki z EOG. W przypadku pozostałych 5 przedsięwzięć/działań źródłem finansowania są środki własne. Plan Rozwoju Lokalnego składa się łącznie z 40 przedsięwzięć/działań, w tym 22 przedsięwzięć, których źródłem finansowania są środki z EOG. W przypadku pozostałych 18 przedsięwzięć/działań źródłem finansowania są środki własne, dotacje z UE (inne niż EOG) i pozostałe dotacje. Skutkami finansowymi wprowadzonych przedsięwzięć/działań jest wzrost dochodów majątkowych w okresie do 2026 roku i dochodów ze sprzedaży jak również wzrost wydatków bieżących. Powyższe skutki nie wpływają znacząco na sytuację finansową miasta. Szczegółowa sytuacja finansowa miasta uwzględniająca dokument PRL i PRI została opisana dalej i przedstawiona za pomocą wykresów z narzędzia model „Symulacja WPF”. Wydruki dotyczące szczegółowej analizy finansowej PRL i PRI z modelu „Symulacja WPF” stanowią odrębny załącznik do niniejszego rozdziału (Załącznik nr 3 do PRL).

Podmiotem realizującym wszystkie działania w Planie Rozwoju Lokalnego jest Gmina Żary o statusie miejskim. Zestawienie tabelaryczne, indykatywnych ram finansowych wszystkich działań (podstawowych oraz uzupełniających) ujętych w dokumencie Planu Rozwoju Lokalnego, z wyszczególnieniem zakresu czasowego oraz indykatywnych wielkości środków niezbędnych do realizacji działań, z podziałem na źródła ich dofinansowania znajduje się w rozdziale V Opis działań.

O realnych możliwościach zapewnienia miastu warunków rozwoju i samodzielnego doboru realizowanych zadań w ramach granic określonych ustawami decyduje wielkość dochodów pozostających w dyspozycji miasta po zapewnieniu realizacji zadań obowiązkowych i zleconych przez administrację rządową. Niedoszacowane wartości zadań zleconych przez administrację rządową do realizacji miasta, inflacja oraz zmniejszenie dochodów miasta w wyniku wprowadzenia przepisów prawa w okresie spowolnienia gospodarczego wynikającego m.in. z pandemii ma istotne znaczenie dla finansów miasta. Miasto podejmuje wszelkie działania celem realizacji oczekiwań społecznych bez szkodliwych następstw dla finansów.

Jak wynika z poniższego wykresu wyraźnie rosnącej tendencji dochodów ze sprzedaży towarzyszy silnie spadkowa tendencja dochodów majątkowych, obejmujących także dotacje ze środków zagranicznych, których zanikający napływ będzie decydował o spadkowej tendencji dochodów ogółem.

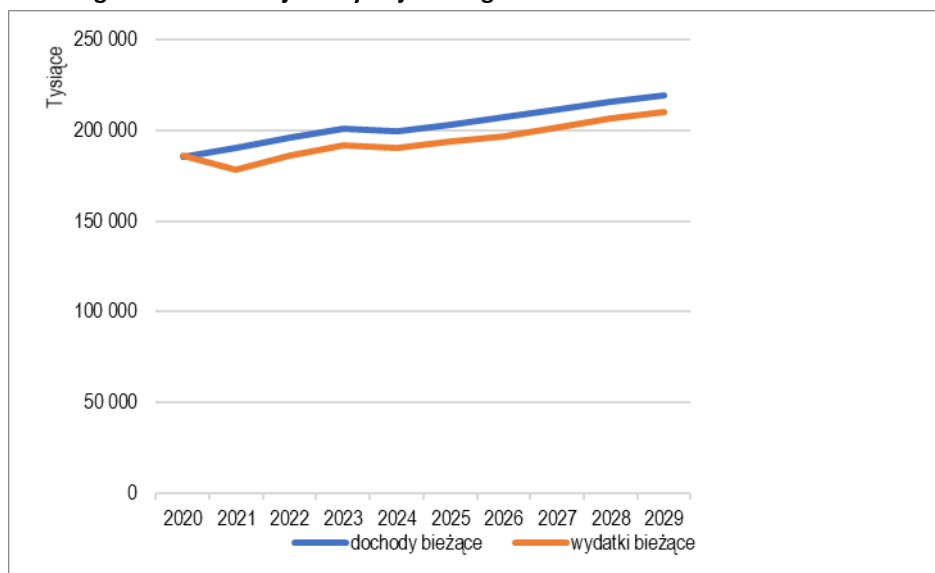
Wykres 41. Relacja dochodów majątkowych i dochodów ze sprzedaży majątku z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego.



Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@, model analityczny „Symulacja WPF”

W roku 2020 nie jest prognozowana nadwyżka operacyjna, przy czym uwzględniając dane historyczne można spodziewać się wykonania nadwyżki operacyjnej. Prognozowane wydatki bieżące miasta w latach 2021 – 2029 są niższe od dochodów bieżących, czego wynikiem jest nadwyżka operacyjna. Dzięki zachowaniu takiej relacji pomiędzy wydatkami bieżącymi a dochodami bieżącymi sytuacja finansowa miasta będzie w bardzo dobrej kondycji, co przedstawia wykres poniżej.

Wykres 42. Relacja dochodów bieżących do wydatków bieżących miasta z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego

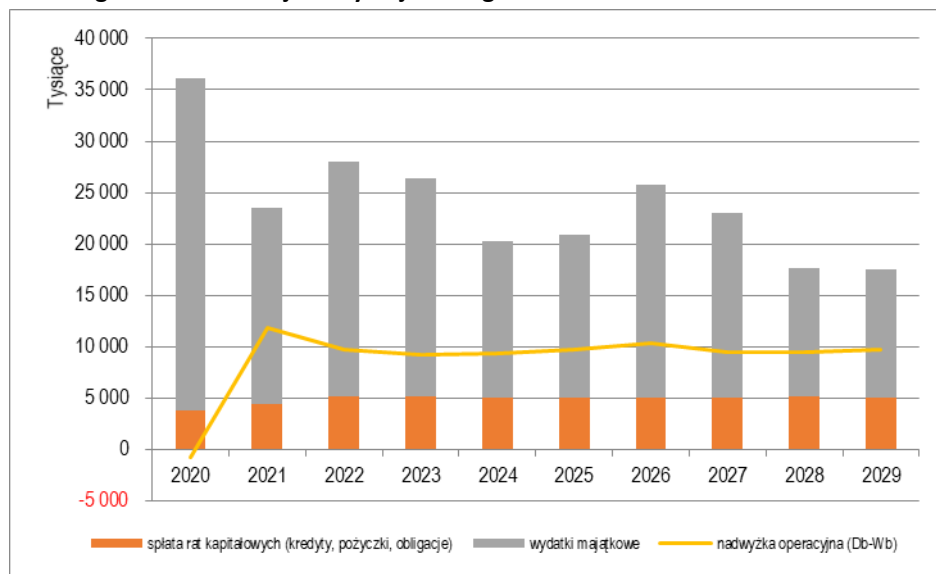


Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@, model analityczny „Symulacja WPF”

Potwierdzeniem dobrej sytuacji finansowej miasta jest nadwyżka operacyjna, która pozwala na spłatę zadłużenia, a tym samym zmniejszenie kosztów obsługi zadłużenia, czyli mniejszych wydatków bieżących na odsetki od kredytu. Posiadana nadwyżka operacyjna pozwala również na zabezpieczenie środków na wkład

własny wymagany przy realizacji projektów z dofinansowaniem środków zewnętrznych, co przedstawia poniższy wykres.

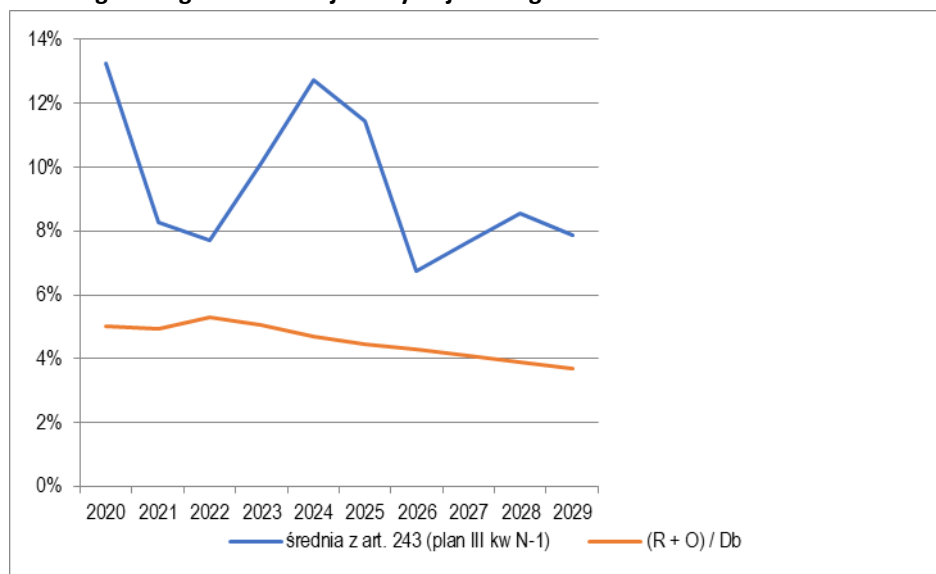
Wykres 43. Relacja spłat rat kredytów do nadwyżki operacyjnej miasta z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego



Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@, model analityczny „Symulacja WPF”

Dla określenia sytuacji finansowej miasta na lata 2020 - 2029 istotne jest przeanalizowanie kształtowania się ustawowych wskaźników limitujących stan i obsługę zadłużenia w relacji do dochodów. Jak wynika z poniższego wykresu prognoza wskazuje na utrzymanie wartości powyżej limitów. Tym samym miasto posiada duży zapas, co umożliwia planowanie nowych inwestycji pomimo konieczności wzrostu zadłużenia.

Wykres 44. przedstawiający spełnienie wskaźników zadłużenia miasta z uwzględnieniem Programu Rozwoju Lokalnego i Programu Rozwoju Instytucjonalnego.

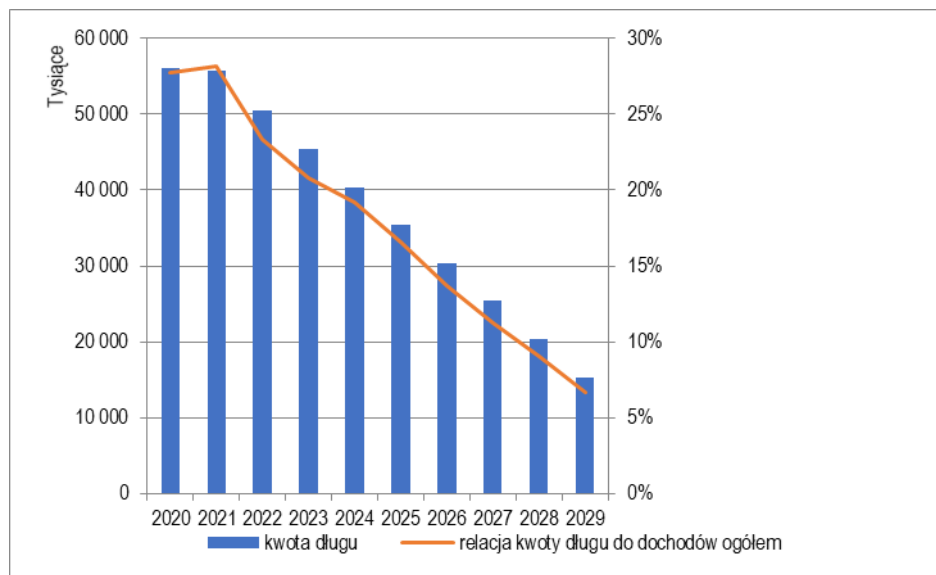


Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@, model analityczny „Symulacja WPF”

Ponadto istotne dla miasta jest przeanalizowanie relacji kwoty długu do dochodów ogółem. Prognozowane zadłużenie miasta z każdym rokiem ulega zmniejszeniu w wyniku czego następuje znaczący spadek relacji kwoty

długu do dochodów ogółem jednocześnie ograniczając udział środków związanych z obsługą długu w wydatkach bieżących. W przypadku planowania nowych wydatków majątkowych nieposiadających pokrycia z zewnętrznych źródeł finansowania oraz własnych dochodów ze sprzedaży majątku miasto posiada duży zapas do zwiększenia dług, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres 45. przedstawiający relację kwoty długu do dochodów ogółem z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego



Źródło: System Zarządzania Budżetem Jednostek Samorządu Terytorialnego- BeSTi@, model analityczny „Symulacja WPF”

W ramach opracowywania Planu Rozwoju Lokalnego przeprowadzono analizę dochodowości wszystkich przedsięwzięć. W wyniku przeprowadzenia analizy dochodowości całego projektu PRL okazało się, że jedno przedsięwzięcie jest dochodowe, przy czym cały projekt (ze względu na wysokie koszty eksploatacyjne) nie generuje dochodu netto. Analiza dochodowości dla poszczególnych działań podstawowych PRL oraz dla całego projektu PRL w ramach działań podstawowych stanowią odrębny załącznik do niniejszego rozdziału (Załącznik nr 2 do PRL).

Rozdział IX. Analiza ryzyka i zarządzanie ryzykiem

9.1. Analiza ryzyka i zarządzanie ryzykiem PRL/ PRI

Procedura określania ryzyka a także zarządzanie ryzykiem dotyczącym PRL/PRI została opracowana w oparciu o funkcjonujące w mieście Żary standardy i zasady kontroli zarządczej, opisane w przyjętym zarządzeniu Burmistrza Żar w dokumencie – Księdze kontroli zarządczej. Dla przeprowadzenia analizy ryzyka na etapie sporządzania i realizacji PRL/PRI procedura określania ryzyka została poszerzona przez wprowadzenie dodatkowego narzędzia, Generatora PRL/PRI przygotowanego i udostępnionego Beneficjentom w tym celu w trakcie przygotowywania PRL/PRI przez Związek Miast Polskich.

W oparciu o to narzędzie przyjęto poszerzony rejestr ryzyka. Rejestry ryzyka są stałym elementem zarządzania ryzykiem w ramach PRI/PRL. Rejestry podlegają uzupełnieniu w każdym roku realizacji PRI/PRL (np. w przypadku zdiagnozowania nowego ryzyka), podlegają okresowej weryfikacji i będą służyły do podejmowania decyzji o dalszych działaniach w przypadku konieczności eliminowania poszczególnych ryzyk lub ich minimalizowania, w zależności od sytuacji.

Dla działań i przedsięwzięć związanych z projektami realizowanymi przez gminę, w oparciu o środki zewnętrzne, metodologia wyznaczania ryzyka i jego zarządzania jest podobna. W oparciu o informacje zawarte w formularzach do księgi kontroli zarządczej sporządza się rejestr ryzyka dla PRL/PRI (działania/przedsięwzięcia). W rejestrze tym uwzględnia się najważniejsze ryzyka związane z realizacją działań/przedsięwzięć PRL/PRI. Rejestr ryzyka jest prowadzony w sposób ciągły. Podstawą zmian w rejestrze są w szczególności informacje o pojawiających się ryzykach pochodzące od Kierowników ZW.

Zasady oceny wpływu i prawdopodobieństwa ryzyka w PRL/PRI przyjęto w oparciu o Generator PRL/PRI.

Tabela 126. Zasady oceny wpływu i prawdopodobieństwa ryzyka.

Symbol	Nazwa	Opis
I	Minimalny	Brak oddziaływania, albo nieznaczny wpływ na cele i spodziewane korzyści projektu, nawet przy braku podjęcia działań zaradczych. Podjęcie działań zaradczych niweluje negatywne skutki oddziaływania prawie w całości.
II	Umiarkowany	Umiarkowane oddziaływanie na cele i spodziewane korzyści projektu, które można dodatkowo minimalizować poprzez podjęcie działań zaradczych. Osiągnięcie średnio- i długookresowych celów nie jest zagrożone, chociaż stopień ich osiągnięcia może odbiegać nieco od zaplanowanych poziomów.
III	Poważny	Silny negatywny wpływ na cele i spodziewane korzyści projektu, które niezwykle trudno jest niwelować podjęciem działań zaradczych. Średnio- i długookresowe cele zostają osiągnięte w stopniu dalekim od zakładanego.
IV	Bardzo poważny	Bardzo poważny, negatywny wpływ na cele i spodziewane korzyści projektu, które niezwykle trudno jest niwelować podjęciem działań zaradczych. Średnio- i długookresowe cele zostają osiągnięte w stopniu dalekim od zakładanego.

Źródło: Księga kontroli zarządczej UM w Żarach

Tabela 127. Zasady oceny stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka

Symbol	Nazwa	Opis
A	Bardzo nieprawdopodobne	Bardzo niskie bądź niskie prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia, maksymalnie 25%.
B	Nieprawdopodobne	Mało prawdopodobne zaistnienie zdarzenia, mieszczące się w przedziale 26-50%.
C	Prawdopodobne	Zaistnienie zdarzenia istotnie prawdopodobne, mieszczące się w przedziale 51-75%.
D	Niemal pewne	Zaistnienie zdarzenia wysoce prawdopodobne bądź niemal pewne, w przedziale 76-99%.

Źródło: Księga kontroli zarządczej UM w Żarach

Analiza ryzyka

Celem analizy ryzyka jest określenie i oszacowanie prawdopodobieństwa oraz skutków wystąpienia danego (niepożądanego) zdarzenia w czasie opracowania projektu PRI/PRL i jego realizacji. Analiza ryzyka jest jednym z elementów procesu zarządzania ryzykiem. Ocena ryzyka została dokonana dla działań/przedsięwzięć określonych w PRI/PRL. Potencjalnie czynników ryzyka dla analizowanych dokumentów może być bardzo wiele, dlatego w ramach analizy określono grupy czynników ryzyka wspólnych dla obu dokumentów oraz te, które są charakterystyczne dla każdego z nich osobno. Decyzja ta wynika z faktu, że działania/przedsięwzięcia w obu planach dotyczą jednego organizmu jakim jest urząd i jego otoczenie. Ponadto przyjęto wspólną metodykę zarządzania ryzykiem, podobnie jak w przypadku monitorowania celów czy ewaluacji rezultatów obu planów. Ocena ryzyka jest dokonywana w skali punktowej, w oparciu o 4 polową macierz ryzyka, analogicznie do macierzy ryzyka w Księdze kontroli zarządczej UM w Żarach, gdzie dla każdego ryzyka wylicza się w *istotność* tego ryzyka (I), która stanowi iloczyn *prawdopodobieństwa* jego zaistnienia (P) oraz *wpływu* (W). Wyniki oceny ryzyka rankingowane są na tablicy macierzy ryzyka w układzie trzech kolorów, dla których przyporządkowane są cyfry odpowiednio.

Wykres 46. Macierz ryzyka

(oś pionowa – prawdopodobieństwo, oś pozioma wpływ)

4	1	2	3	3
3	1	2	2	3
2	1	2	2	2
1	1	1	1	1
	1	2	3	4

Istotność stanowi iloczyn prawdopodobieństwa i wpływu. Skala istotności od 1 do 16.

- Ryzyko jest określane w skali od 1 do 3,
- 1 – niskie – kolor zielony w tabeli – istotność od 1-4,
- 2 – średnie – kolor żółty – istotność od 6-11,
- 3 – wysokie – kolor czerwony – istotność od 12-16.

Dla przeprowadzenia dokładnej analizy ryzyka w projektach ujętych w PRL/PRI obowiązujący katalog ryzyka został rozszerzony, w zakresie obszaru Ryzyko działalności, o dodatkowe kategorie ryzyka: Popytowe (PP), Projektowanie (PR), Administracyjne (AD), Realizacyjne (RE), Operacyjne (OP), przyjmując do katalogu ryzyka ujęte w Generatorze PRL/PRI.

Tabela 128. Rodzaje i kategorie ryzyka

KATEGORIE RYZYKA	
Ryzyko finansowe (RF)	
Budżetowe (BD)	Związane z planowaniem wydatków, dostępnością środków publicznych, dokonywaniem wydatków; Związane z kosztami inwestycji i zakupów w fazie realizacyjnej oraz kosztami użytkowania w fazie operacyjnej
Oszustwa i kradzieży (OK)	Związane ze stratą środków rzeczowych i finansowych będącą wynikiem przestępstwa lub wykroczenia
Podlegające ubezpieczeniu (PU)	Związane ze stratami finansowymi, które mogą być przedmiotem ubezpieczenia np. ryzyko pożaru, wypadku
Zamówień publicznych i zlecenia zadań innym podmiotom (ZP)	Związane z podejmowaniem decyzji oraz udzielaniem zamówień publicznych lub zlecaniem zadań innym podmiotom - np. ryzyko naruszenia zasad, trybu ustawy Prawo zamówień publicznych, przedłużanie i powtarzanie procedur przetargowych
Odpowiedzialności (OD)	Związane z obowiązkiem zapłaty kwot pieniężnych tytułem np. odszkodowań, odsetek karnych, kosztów procesowych
Ryzyko dot. zasobów ludzkich (RZ)	
Personel (PL)	Związane z liczebnością i kompetencjami pracowników
Bhp (BH)	Związane ze zdrowiem pracowników i wypadkami przy pracy
Ryzyko działalności (RD)	
Regulacji wewnętrznych (RR)	Związane z istnieniem i adekwatnością regulacji wewnętrznych
Organizacji i podejmowania decyzji (OP)	Związane ze strukturą organizacyjną, organizacją pracy oraz przekazywaniem obowiązków i uprawnień np. ryzyko nieprecyzyjnie określonych obowiązków, ryzyko braku formalnie powierzonych obowiązków, ryzyko nieodpowiedniej struktury organizacyjnej,

Kontroli wewnętrznej (KW)	Związane z funkcjonowaniem systemu kontroli wewnętrznej np. ryzyko niedostatecznej kontroli, ryzyko nieskutecznych mechanizmów kontrolnych
Informacji (IN)	Związane z jakością informacji na podstawie których podejmowane są decyzje np. ryzyko braku komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, ryzyko protestów społecznych
Reputacji (RP)	Związane z reputacją Urzędu np. ryzyko negatywnych opinii
Systemów informatycznych (SI)	Związane z używanymi w Urzędzie systemami i programami informatycznymi oraz ochroną zawartych w nich danych np. ryzyko awarii, ryzyko udostępnienia danych osobom nieuprawnionym, ryzyko nieuprawnionej modyfikacji danych
Popytowe (PP)	Związane z popytem na usługi świadczone wybudowaną infrastrukturą, zakupionym wyposażeniem, nowymi systemami informatycznymi, itp.
Projektowanie (PR)	Związane z błędami projektowymi, niezgodnością z koncepcjami wyjściowymi, opóźnieniami w projektowaniu, nieuwzględnieniem istotnych postanowień zabezpieczających w projektach i umowach
Administracyjne (AD)	Związane z uzyskiwaniem zgód, pozwoleń i uzgodnień w procesach inwestycyjnych.
Realizacyjne (RE)	Związane z jakością i terminowością prowadzenia robót budowlanych, dokonywania zakupów inwestycyjnych, uruchamianiem nowej infrastruktury, nieterminową realizacją projektu, ograniczeniami wynikającymi z występowania pandemii i innych zdarzeń niezależnych.
Operacyjne (OP)	Związane z fazą operacyjną – wykorzystywaniem wybudowanej infrastruktury, zakupionego wyposażenia, np. awarie niepodlegające gwarancji, niewykonywanie gwarancji przez wykonawcę.
Ryzyko zewnętrzne (RZ)	
Infrastruktury (IF)	Związane z infrastrukturą, np. wyposażeniem, bazą lokalową, środkami transportu i środkami łączności.
Gospodarcze (GP)	Związane z czynnikami ekonomicznymi, np. kursy walut, inflacja
Środowiska prawnego (SP)	Związane ze skomplikowaniem i zmianami prawa oraz niejednorodnym orzecznictwem
Środowiska interesariuszy (SI)	Związane z opinią i udziałem interesariuszy w procesach zarządzania strategicznego i realizacji działań

Źródło: Opracowanie własne

Zarządzanie ryzykiem. Ryzyko i reakcja na ryzyko

Po dokonaniu analizy ryzyka następuje jego rankingowanie (hierarchizacja) z wykorzystaniem macierzy.

Po otrzymaniu wyników, podejmujemy następujące działania:

- **wynik (1) – Brak wpływu na projekt lub ten wpływ jest nieznaczny.** Nie ma potrzeby podejmowania działań związanych z ryzykiem, ponieważ ryzyko mieści się na poziomie akceptowalnym. Moni
- **wynik (2) – Umiarkowany wpływ na projekt.** Materializacja ryzyka oddziałuje istotnie także na długofalowe rezultaty projektu. Działania zaradcze, o ile szeroko rozbudowane mogą niwelować negatywne skutki, chociaż nie są w stanie zniwelować wszystkich negatywnych aspektów; należy podjąć działania mające na celu zmniejszenie ryzyka, opracowanie sposobu "bezpiecznego działania", przeniesienie ryzyka.
- **wynik (3) – Krytyczny lub katastrofalny wpływ na projekt.** Następuje istotne zagrożenie dla podstawowych celów i rezultatów projektu. Działania zaradcze, nawet szeroko rozbudowane nie są w stanie zniwelować skutków; opracowanie planu awaryjnego, podjęcie działań mających na celu zmniejszenie ryzyka, rozważenie wycofania się z szczególnie niebezpiecznych działań, rozważenie możliwości wprowadzenia działania alternatywnego, przeniesienie ryzyka (ubezpieczenie).

Opis działań zaradczych w zakresie zmniejszania poziomu ryzyka:

- **Unikanie** – obejmuje zazwyczaj zmianę jakiegoś aspektu projektu, np. zakresu, trybu zaopatrzenia, dostawcy lub kolejności działań tak aby zagrożenie nie mogło już wpływać, albo aby nie mogło zaistnieć
- **Redukowanie** – proaktywne działania podjęte w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia zdarzenia lub ograniczenie wpływu zdarzenia (np. lepsze zarządzanie czasem restrykcyjne przestrzeganie harmonogramów działań)
- **Przeniesienie** – strona trzecia przejmuje odpowiedzialność za część finansowych lub rzeczowych skutków zagrożenia (np. ubezpieczenie lub zawarcie klauzul umownych, przeniesienie ryzyka na partnera/ów projektu)
- **Akceptowanie (akceptacja bierna)** – podjęcie świadomej i przemyślanej decyzji o braku reakcji na dane zagrożenie po rozpoznaniu, że powstrzymanie się od działania jest bardziej ekonomiczne niż próba reagowania na ryzyko
- **Plan rezerwowy (akceptacja czynna)** – przygotowanie planu rezerwowego dla działań, które będą podjęte w celu zredukowania skutków zagrożenia, gdy ryzyko się zmaterializuje
- **Współdzielenie** – partnerzy w projekcie wspólnie pokrywają straty

Opis ryzyka, jego kategoria i reakcja na ryzyko jest opisana w rejestrze ryzyka projektu. Ponadto należy wskazać kto jest personalnie odpowiedzialny za podjęcie działań zaradczych (tylko osoba zarządzająca tym ryzykiem).

Analiza ryzyka na etapie sporządzania PRL/PRI.

Do analizy ryzyka w działaniach proponowanych do ujęcia w PRL/PRI przyjęto zasady opisane powyżej. Wyniki analizy są przedstawione w dalszej części opracowania.

Procedura określania/uzupełniania ryzyka w trakcie realizacji PRI/PRL oraz zasady włączenia do istniejącego w mieście systemu analizy i zarządzania ryzykiem.

- 1) W przypadku projektów, dla których Gmina Żary o statusie miejskim występuje o dofinansowanie, pierwsze szacowanie ryzyka następuje najpóźniej 21 dni przed terminem wskazanym w założeniach projektowych do przedłożenia analizy ryzyka projektu. W przypadku przystąpienia do fazy realizacyjnej projektu szacowanie ryzyka, w kolejnych latach projektu, następuje do dnia 30 października następnego roku. Zespoły Wykonawcze PRI/PRL (ZW) dokonują identyfikacji ryzyka w odniesieniu do działań/przedsięwzięć im przypisanych. Następnie zidentyfikowane ryzyka są przekazywane do Kierowników Zespołów Wykonawczych i po ich analizie do Operatorów PRI/PRL.
- 2) Operatorzy PRI/PRL prowadzą okresowe narady z Kierownikami Zespołów Wykonawczych i Zespołem Koordynującym, na których omawiane są ryzyka o których mowa w pkt. 1.
- 3) Identyfikacja ryzyka następuje na podstawie określonych w Księdze kontroli ryzyka formularzy, z wykorzystaniem w tym celu zasad wyceny tego ryzyka.
- 4) Do 30 listopada Kierownicy Zespołów Wykonawczych przekazują zidentyfikowane ryzyka z projektu i planów PRL/PRI do Zespołu Koordynującego, a Zespół Koordynujący po ich analizie przekazuje w ciągu 14 dni do Operatora PRL/PRI oraz Sekretarza Gminy- Koordynatora kontroli zarządczej w UM.
- 5) Informacje o pojawiającym się w trakcie realizacji projektu/przedsięwzięć/działania nowym ryzyku (dotyczy przypadków średniego lub wysokiego ryzyka) Kierownicy Zespołów Wykonawczych przekazują do Zespołu Koordynującego i Sekretarza Gminy w formie pisemnej notatki, w której wskazują kategorię tego ryzyka, istotność i możliwe do podjęcia przeciwdziałania jego skutkom.
- 6) Kierownicy Zespołów Wykonawczych zobowiązani są zachować szczególną uwagę i analizować wszystkie ewentualne zmiany ryzyka w ciągu roku.
- 7) Kierownicy Zespołów Wykonawczych dokonują analizy ryzyka, w oparciu o swoją wiedzę oraz dane dot. realizacji PRI/PRL, a także w oparciu o ocenę z okresu poprzedniego wpisaną w rejestrze/karcie ryzyka, przy uwzględnieniu zmieniających się warunków. W przypadku problemów z zakwalifikowaniem ryzyka mogą wystąpić o opinię w tej sprawie ryzyka do audytora wewnętrznego UM.
- 8) Kierownicy Zespołów Wykonawczych są właścicielami określonych ryzyk, oni odpowiadają również za ich monitorowanie i kontrolowanie oraz podejmowanie działań zaradczych w zakresie zmniejszania ryzyka.

Analiza ryzyka w działaniach PRL/PRI.

Identyfikacja i analiza ryzyka PRL została wykonana zgodnie z opisaną wyżej metodyką. Ocena stopnia zagrożenia dla poszczególnych działań została wykonana przy użyciu matrycy ryzyka.

W żadnym przypadku nie stwierdzono wystąpienia ryzyka na poziomie wyższym niż II stopień – Umiarkowany, co oznacza umiarkowane oddziaływanie na cele i spodziewane korzyści projektu, które można dodatkowo

minimalizować poprzez podjęcie działań zaradczych. Osiągnięcie średnio- i długookresowych celów nie jest zagrożone, chociaż stopień ich osiągnięcia może odbiegać nieco od zaplanowanych poziomów. Zgodnie z przyjętą metodologią, ryzyka będą monitorowane a właściciele ryzyk, określone w Harmonogramie będą zobowiązani do podejmowania działań mitygujących zgodnie z przyjętą metodyką. Przyjęta metodologia oceny, monitorowania oraz mitygacji ryzyka umożliwi zgodnie z założeniami osiągnięcie celów PRL i PRI.

W swojej praktyce realizacji działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych Urząd Miejski w Żarach w swojej praktyce stosuje liczne formy minimalizowania ryzyka. Program Rozwoju Instytucjonalnego służy podniesieniu jakości i efektywności pracy UM w odniesieniu do potrzeb mieszkańców. Dotyczy to również obszaru zarządzania strategicznego i zarządzania ryzykiem. PRI będzie mechanizmem wspierającym podnoszenie jakości procesów analizy i zarządzania ryzykiem w UM w Żarach.

Ograniczeniem ryzyka w planowaniu działań jest:

- prowadzenie w szerokim zakresie analiz popytu – potrzeb mieszkańców i poddawanie propozycji działań konsultacjom społecznym. W tym celu będą wykorzystywane nowe, już wdrożone i planowane do wdrożenia narzędzia komunikacji z mieszkańcami. Dotyczy to również zagrożenia protestami różnych grup społecznych, np. ekologów.

W procedurach przetargowych stosowane są następujące sposoby zapobiegania i ograniczania ryzyka:

- korzystanie z dobrych doświadczeń w zakresie przygotowywania przetargów tak, by uniknąć wyboru wykonawców o małym doświadczeniu,
- Stałe podnoszenie kompetencji i wiedzy przez osoby odpowiedzialne za przygotowywanie i prowadzenie przetargów,
- Wprowadzanie do umów z wykonawcami klauzul zabezpieczających dobre wykonanie pracy oraz zabezpieczające zamawiającego na wypadek upadku wykonawcy lub niewywiązywanie się z warunków umowy,
- Wprowadzenie do umów zapisów uwzględniających możliwość wystąpienia okoliczności zewnętrznych, takich jak gwałtowne zjawiska pogodowe i wynikające stąd przedłużanie umów.

Na etapie realizacji działań inwestycyjnych:

- Ograniczanie ryzyk administracyjnych przez realistyczne planowanie terminów uzyskiwania wszystkich pozwoleń i uzgodnień,
- Stały monitoring realizacji harmonogramu rzeczowo-finansowego przez wysoko kwalifikowany nadzór inwestorski i Zespoły Wykonawcze UM,
- Planowanie budżetu pozwalające na zachowanie rezerw na wypadek niezależnego od stron umowy wzrostu kosztów inwestycyjnych.

Ryzyka charakterystyczne dla PRI. Skupiają się w obszarze dotyczącym jakości i wykorzystywania zasobów ludzkich. Podstawowymi formami mitygacji takich ryzyk jest:

- Podnoszenie kompetencji personelu, w tym, systemu uczenia się od siebie wzajemnie, system szkoleń oparty o zidentyfikowane potrzeby,
- Organizacja pracy wykorzystująca zespoły zadaniowe pozwalająca na wykorzystywanie potencjału i kompetencji wielu pracowników w realizacji działań wymagających podejścia wieloaspektowego,
- Wdrażanie systemów motywacyjnych opartych na jasnych kryteriach oceny pracy,
- Wyjazdy studyjne i zapoznanie się z dobrymi praktykami w zarządzaniu ryzykiem.
- Wdrażanie platform cyfrowych do kontaktu z interesariuszami.

W odniesieniu do ryzyka związanego z przedłużaniem się epidemii, ważnymi formami dla obydwu programów jest wdrażanie e- usług i platformy cyfrowej współpracy z interesariuszami.

W odniesieniu do projektów infrastrukturalnych, dotychczasowa praktyka pokazała, że epidemia nie stanowi istotnego zagrożenia dla realizacji takich działań.

9.2. Zestawienie analiz ryzyka wykonanych dla działań PRL przy pomocy analizy ryzyka generatora PRL/ PRI

Tabela 129. Analiza ryzyka dla działań inwestycyjnych PRL

Nazwa działania: 1. Rewitalizacja ruin zamku na Centrum Kultury i Tradycji			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Poważny	Prawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Poważny	Prawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 2. Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary inwestycyjne			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Awarie systemów informatycznych	Techniczne	Poważny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 3. Rowerem do pracy i szkoły - inwestycyjne			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Kłopoty komunikacyjne	Instytucjonalne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 4. Żarski Rower Miejski 1			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Pojawienie się nagłych przeszkód technicznych	Techniczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 5. Nowe tereny inwestycyjne ul. Żagańska			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Protesty ekologów	Środowiskowe	Umiarkowany	Prawdopodobne
Paraliż decyzyjny (np. utrata większości w Radzie przez Burmistrza)	Instytucjonalne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się problemów własnościowych	Prawno-administracyjne	Poważny	Nieprawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Tabela 130. Analiza ryzyka dla działań nieinwestycyjnych.

Nazwa Działania: 6. Rewitalizacja ruin zamku na Centrum Kultury i Tradycji			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Poważny	Prawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Poważny	Prawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 7. Młodzieżowy Inkubator Aktywności			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Umiarkowany	Prawdopodobne
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niemożliwość znalezienia zasobów koniecznych do wykonania projektu	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Poważny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 8. Uzbrojenie terenów pod budowę EKO Osiedla mieszkaniowego przy ul. Żagańskiej w Żarach (Opracowanie dokumentacji projektowej)			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Poważny	Prawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się nagłych przeszkód technicznych	Techniczne	Poważny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 9. Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych – projekt budowlany - Dom Pomocy Społecznej wraz z Dziennym Domem Wsparcia i usługami wytchnieniowymi			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Poważny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 10. Innowacyjny system monitorowania i analizy jakości powietrza w mieście Żary nieinwestycyjne			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się nagłych przeszkód technicznych	Techniczne	Poważny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 11. Opracowanie systemu zagospodarowania wód opadowych			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się nagłych przeszkód technicznych	Techniczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Zmiany w dochodach i wydatkach zagrażające finansowaniu projektu	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 12. Rowerem do pracy i szkoły - działania nieinwestycyjne			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Błędy w dokumentacjach technicznych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 13. Żarski Rower Miejski 2			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przekroczenie terminów wskazanych w dokumentach	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 14. Poszerzenie terenów zielonych i urozmaicenie zieleni w mieście Żary			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 15. Ogród sensoryczny			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 16. Nowe Tereny inwestycyjne ul. Żagańska			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Poważny	Nieprawdopodobne
Rozpad partnerstwa projektowego	Instytucjonalne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Bardzo poważny	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Protesty ekologów	Środowiskowe	Umiarkowany	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 17. Prorozwojowy system wsparcia przedsiębiorczości w mieście Żary			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Konieczność wcześniejszych niż zaplanowano remontów	Operacyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Poważny	Prawdopodobne
Awarie systemów informatycznych	Techniczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Negatywny wpływ na infrastrukturę (np. przeciążenia sieci)	Operacyjne	Poważny	Prawdopodobne
Wycofanie poparcia społecznego dla projektu	Psychospołeczne	Poważny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 18. Świadome gospodarowanie przestrzenią			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Wycofanie poparcia społecznego dla projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 19. Sporządzenie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Żary			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Wycofanie poparcia społecznego dla projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 20. Opracowanie koncepcji budowy wspólnego systemu ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF.			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Rozpad partnerstwa projektowego	Instytucjonalne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Zmiana nawyków społecznych	Psychospołeczne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Protesty ekologów	Środowiskowe	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 21. Tworzenie oferty turystycznej i gospodarczej w oparciu o zasoby kulturowe i przyrodnicze ŻŻOF.			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Rozpad partnerstwa projektowego	Instytucjonalne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Zmiana nawyków społecznych	Psychospołeczne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 22. Wykorzystanie potencjału ŻŻOF dla rozwoju energetyki odnawialnej i zasilania miast.			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Rozpad partnerstwa projektowego	Instytucjonalne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niekorzystna zmiana polityki Państwa	Instytucjonalne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Umiarkowany	Bardzo nieprawdopodobne
Pojawienie się problemów własnościowych	Prawno-administracyjne	Poważny	Bardzo nieprawdopodobne

Tabela 131. Analiza ryzyka dla działań uzupełniających

Nazwa Działania: 23. Rewitalizacja ruin zamku na międzynarodowe centrum kultury i tradycji			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Bardzo poważny	Prawdopodobne
Konieczność wcześniejszych niż zaplanowano remontów	Operacyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Poważny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 24. Uzbrojenie terenów pod budowę EKO Osiedla mieszkaniowego przy ul. Żagańskiej w Żarach (roboty budowlane, nadzory)			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wybór niewłaściwej technologii	Techniczne	Poważny	Nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Poważny	Prawdopodobne
Pojawienie się nagłych przeszkód technicznych	Techniczne	Poważny	Prawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Poważny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 25. Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych - system szkoleń w zakresie opieki nad osobami starszymi i dziećmi do lat 3.			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Nieemożność znalezienia zasobów koniecznych do wykonania projektu	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Minimalny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 26. Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych – wspieranie niepublicznych form opieki nad dziećmi do lat 3, tj. dziennych opiekunów.			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 27. Dostosowanie polityki społecznej do zmian demograficznych – zaadoptowanie budynku i prowadzenie – DPS wraz z Dziennym Domem Wsparcia i usługami wytchnieniowymi.			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne
Nieemożność znalezienia zasobów koniecznych do wykonania projektu	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 28. BIBLIOTEKA DOSTĘPNA +			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niestabilni dostawcy	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Umiarkowany	Prawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 29. Koncepcja nowoczesnego domu kultury			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Przekroczenie terminów wskazanych w dokumentach	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Niestabilni dostawcy	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 30. Młodzieżowy Inkubator Aktywności 2			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Zmiany w dochodach i wydatkach zagrażające finansowaniu projektu	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Zapotrzebowanie na produkty projektu niższe niż zakładano	Rynkowe	Poważny	Nieprawdopodobne
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Minimalny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 31. Rowerem do pracy i szkoły - działanie uzupełniające			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Obciążenie finansowania zewnętrznego	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Wybór niewłaściwej technologii	Techniczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Brak finansowania w odpowiedniej wysokości	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 32. Montaż mikroinstalacji OZE na wybranych budynkach użyteczności publicznej			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Wybór niewłaściwej technologii	Techniczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Prawdopodobne
Pojawienie się nagłych przeszkód technicznych	Techniczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Obciążenie finansowania zewnętrznego	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 33. Termomodernizacja obiektów oświatowych przy ul. Częstochowskiej			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 34. Modernizacja energetyczna budynku Ratusza w Żarach			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Błędy w dokumentacjach technicznych	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 35. Modernizacja energetyczna obiektu pływalni miejskiej Wodnik w Żarach			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Bardzo poważny	Prawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Bardzo poważny	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Bardzo poważny	Nieprawdopodobne
Błędy w dokumentacjach technicznych	Prawno-administracyjne	Minimalny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 36. Żary, zadbajmy o czyste powietrze – zmiana sposobu ogrzewania mieszkań komunalnych na ciepło sieciowe			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Błędy w dokumentacjach technicznych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Poważny	Nieprawdopodobne
Zmiany w dochodach i wydatkach zagrażające finansowaniu projektu	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 37. Program wymiany pieców			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Zmiany w dochodach i wydatkach zagrażające finansowaniu projektu	Finansowo-inwestycyjne	Bardzo poważny	Prawdopodobne
Wybór niewłaściwej technologii	Techniczne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Trudności z akceptacją społeczną projektu	Psychospołeczne	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne
Niedostosowanie projektu do potrzeb beneficjentów	Rynkowe	Minimalny	Bardzo nieprawdopodobne

Nazwa Działania: 38. Przebudowa ul. Piastowskiej			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Błędy w dokumentacjach technicznych	Prawno-administracyjne	Bardzo poważny	Prawdopodobne
Niedotrzymanie terminów oddania inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się dodatkowych (nieplanowanych) kosztów operacyjnych	Operacyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Poważny	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 39. Nowe tereny inwestycyjne Żagańska			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Protesty ekologów	Środowiskowe	Umiarkowany	Prawdopodobne
Paraliż decyzyjny (np. utrata większości w Radzie przez Burmistrza)	Instytucjonalne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Pojawienie się problemów własnościowych	Prawno-administracyjne	Poważny	Nieprawdopodobne
Problemy z zamówieniami publicznymi	Prawno-administracyjne	Minimalny	Nieprawdopodobne
Wzrost kosztów inwestycji	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Prawdopodobne

Nazwa Działania: 40. Świadome gospodarowanie przestrzenią			
Ryzyko	Kategoria ryzyka	Wpływ na projekt	Prawdopodobieństwo
Niedostateczne kwalifikacje pracowników/urzędników	Zasobowe	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Brak doświadczenia wykonawców	Finansowo-inwestycyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Wycofanie poparcia społecznego dla projektu	Psychospołeczne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Niekorzystne zmiany prawne	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne
Przeciąganie procedur administracyjnych	Prawno-administracyjne	Umiarkowany	Nieprawdopodobne

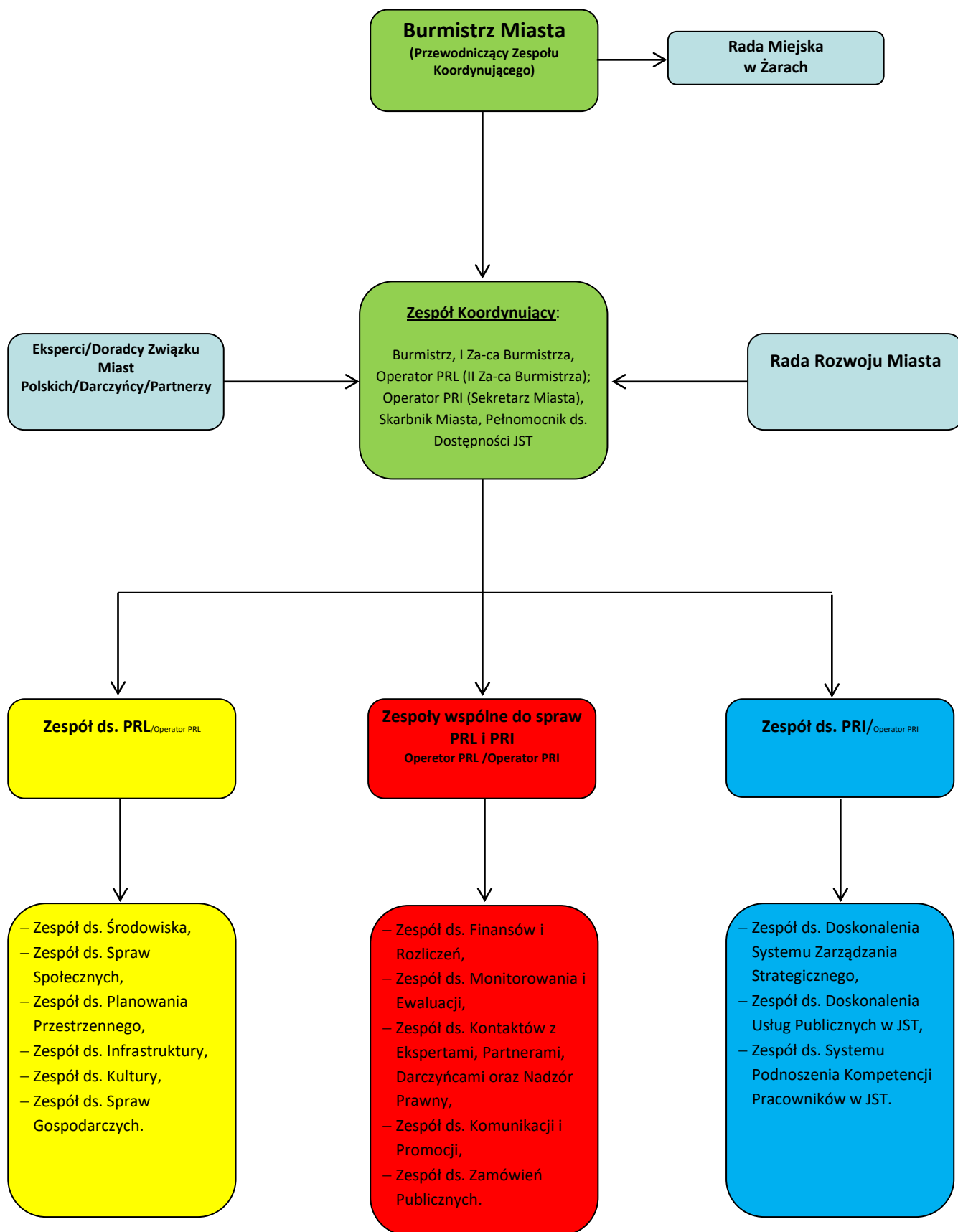
Rozdział X. System wdrażania Planu Rozwoju Lokalnego oraz procedura jego modyfikacji

10.1. Struktura zarządzania Planem Rozwoju Lokalnego / Planem Rozwoju Instytucjonalnego

System wdrażania został przygotowany jako wspólny, spójny system dotyczący obydwu przygotowanych dokumentów, Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego. Tworzenie dwu odrębnych systemów wdrażania byłoby nieefektywne. Plan Rozwoju Instytucjonalnego w zasadniczy sposób warunkuje skuteczność realizacji celów Planu Rozwoju Lokalnego i jego realizacja wymaga ścisłej harmonizacji z procedurą wdrażania PRL. Najskuteczniej możemy to osiągnąć poprzez wspólny system wdrażania.

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem strategiczno-operacyjnym, który zostanie przyjęty do realizacji na podstawie uchwały Rady Miejskiej w Żarach. Wszystkie zadania zaplanowane do realizacji mają określony budżet rozłożony w czasie w ramach przyjętego harmonogramu realizacji. Ich finansowanie w ramach budżetu miasta wprowadza również rodzaj nadzoru radnych miejskich nad jego kierunkiem i prawidłowym wykonaniem. Dodatkowo należy wskazać, że radni miejscy są członkami powołanej przez Burmistrza Miasta Rady Rozwoju, która brała udział w całym procesie przygotowania dokumentów, tj. Planu Rozwoju Lokalnego jak i Planu Rozwoju Instytucjonalnego. Struktura Zarządzania wraz z opisanymi zadaniami i sposobem komunikacji zostanie zatwierdzona i wdrożona na podstawie Zarządzenia Burmistrza Miasta. Realizacja obu dokumentów, tj. PRI i PRL będzie prowadzona w sposób zintegrowany, który pozwoli na jednorodne zarządzanie, koordynowanie i monitorowanie wszystkich wytyczonych dla nowej ścieżki rozwoju miasta celów.

Rysunek 1. Struktura zarządzania Planem Rozwoju Lokalnego / Planem Rozwoju Instytucjonalnego



Elementy struktury zarządzania:

- **Przyjęcie PRL przez Radę Miasta Żary;** za jego wykonanie będzie odpowiadał Burmistrz
- **Bieżący nadzór nad realizacją PRL** należy do Operatora PRL, tj. II Zastępca Burmistrza (w procesie przygotowania PRL II Zastępca Burmistrza pełnił funkcję kierownika Zespołu Miejskiego oraz przewodził grupie opracowującej PRL);
- Obejmuje on dbanie o rzetelną, właściwą oraz skuteczną realizację zapisów przyjętego dokumentu; nadzór nad realizacją przyjętych działań i przedsięwzięć, nadzór nad planowaniem budżetu i WPF, proponowanie wprowadzenia zmian do budżetu i WPF na wniosek Kierowników zespołów wykonawczych, nadzór nad szacowaniem kosztów dla działań i przedsięwzięć; rekomendowanie zmian i korekt w PRL; nadzorowanie pracy zespołów wykonawczych w obrębie Urzędu Miasta i Miejskich Jednostek Organizacyjnych, których realizacja PRL/PRI dotyczy;
- **Operator PRL** należy również do Zespołu Koordynującego w ramach realizacji projektu „Żary, tu chcę żyć!”, wraz z Sekretarzem Miasta, Operatorem PRI, Skarbnikiem Miasta oraz Pełnomocnikiem ds. Dostępności w JST.
- **Zespół Koordynujący** koordynuje realizacją, obu Planów (PRI oraz PRL), monitorowanie ich wskaźników, przyjmuje, opiniuje i zatwierdza raporty półroczne i roczne oraz rekomenduje ich przyjęcie RR.
- W Strukturze zarządzania PRL/PRI są również **eksperti zewnętrzni**, tj. stali doradcy miasta oraz doradcy sektorowi; eksperci pełnią rolę wspierającą i doradczą.
- **Partnerzy projektu**- krajowi i zagraniczni; Partnerzy uczestniczą w realizacji PRL/PRI w ramach zawartych porozumień/umów partnerskich.
- **Zespoły Wykonawcze PRL:** ds. Środowiska, ds. Spraw Społecznych, ds. Planowania Przestrzennego, ds. Infrastruktury, ds. Kultury, ds. Spraw Gospodarczych.
- **Zespoły wspólne dla PRL/PRI:** ds. rozliczeń i finansów, ds. monitorowania i ewaluacji, ds. Zamówień Publicznych, ds. Kontaktów z Ekspertami, Partnerami, Darczyńcami oraz Nadzór Prawny, ds. Komunikacji i Promocji. Ich zadania są ściśle związane z administrowaniem i zarządzaniem zadaniami w projekcie, wynikającymi z podpisanej umowy o dofinansowanie.
- **Zespoły Wykonawcze PRI:** ds. Doskonalenia Systemu Zarządzania Strategicznego; ds. Doskonalenia Usług Publicznych w JST; ds. Systemu Podnoszenia Kompetencji Pracowników w JST.

10.2. System obiegu informacji

10.2.1. Zakres odpowiedzialności i kompetencji organów/ komórek/ jednostek organizacyjnych JST zaangażowanych we wdrażanie PRL/PRI

- 1) **Burmistrz:** właściciel PRL/PRI i Przewodniczący Zespołu Koordynującego; podejmuje decyzje o kierunkach realizacji, zmianach i korektach w PRL/PRI, w tym związanych z finansowaniem zadań; współpracuje z Radą Miejską oraz Radą Rozwoju; jest liderem procesu zmian instytucjonalnych i rozwojowych, odpowiada za kształt systemu realizacji i jego efektywne działanie (wydawanie zarządzeń, motywowanie pracowników; zapewnienie zasobów i środków niezbędnych do realizacji PRL/PRI).
- 2) **Zespół Koordynujący** - Przewodniczącym ZK jest Burmistrz Miasta, który przedkłada raporty roczne z monitorowania obu Planów Radzie Miejskiej. Ponadto Zespół Koordynujący uczestniczy w procesie ewaluacji efektów realizacji obu Planów, zatwierdza Plan Ewaluacji, przyjmuje wyniki prowadzonych ewaluacji oraz współpracuje z zespołami wykonawczymi ws. rekomendacji i sposobu ich wdrożenia. Burmistrz Miasta jako Przewodniczący ZK zatwierdza składy zespołów wykonawczych do realizacji PRL/PRI oraz zespołów wspólnych dla PRL/PRI; Operatorzy odpowiadają również za analizę i zarządzanie ryzykiem w ramach PRL/PRI; koordynację działań związanych z wdrażaniem PRL/PRI, tj.: wyznaczenie zespołów wykonawczych odpowiadających za poszczególne obszary PRL/PRI; uzupełnianie składu zespołów, jeśli jest to konieczne; bieżącą aktualizację harmonogramów realizacji działań i przedsięwzięć PRI; bieżące monitorowanie realizację wskaźników określonych dla PRL/PRI (monitorowanie bieżącego rzeczowego oraz finansowego postępu) na podstawie przygotowywanych raportów/sprawozdań oraz

nadzór nad realizacją wskaźników i przyjętych dla nich wartości; podejmowanie decyzji o rekomendacji zmian w PRL/PRI na podstawie raportów z realizacji PRI; koordynację pracy wszystkich zespołów wykonawczych (wspólne narady; odprawy, zebrania; omawianie bieżących kwestii dot. realizacji PRL/PRI); bieżąca aktualizacja harmonogramów rzeczowo-finansowych; upowszechnienie rezultatów wdrożenia Planu (komunikacja z interesariuszami, mediami, itp.); udział w procesie ewaluacji PRL/PRI; określanie ryzyka i jego ocena.

- 3) **Operator PRL/PRI**- Sekretarz / II Zastępca Burmistrza: nadzoruje i koordynuje realizację PRL/PRI, koordynuje pracę zespołów wykonawczych za pośrednictwem kierowników tych zespołów; zarządzanie finansowe PRL/PRI (zapewnienie środków finansowych na realizację działań); nadzoruje bieżące monitorowanie realizacji wskaźników; nadzoruje przygotowanie i wykonanie planu komunikacji z interesariuszami; ustala współrealizację zadań (zależności pomiędzy działaniami PRL i PRI); delegowanie zadań do MJO, których przedstawiciele są członkami ZW.
- 4) **Pełnomocnik ds. Dostępności** – w strukturze UM to naczelnik Wydziału Spraw Społecznych; należy do ZK i odpowiada za nadzorowanie i koordynowanie dot. realizacji zasad dostępności w ramach PRI/PRL
- 5) **Zespół Wykonawczy**: odpowiada za bieżącą realizację przydzielonych przez Operatora zadań, współpracuje z innymi zespołami, w ramach struktury zarządzania,
- 6) **Kierownik Zespołu Wykonawczego**: deleguje zadania do realizacji członkom ZW i nadzoruje ich realizację.
- 7) **Kierownicy MJO** - realizują przydzielone im zadania przez BM w ramach zespołów wykonawczych.
- 8) **Zespoły wspólne dla PRL/PRI**: są odpowiedzialne za operacyjną realizację projektu, podlegają ZK, ponieważ ich zadania mają charakter horyzontalny i dotyczą operacyjnych aspektów realizacji projektu. Zespoły te pozostają w stałym kontakcie z Zespołami wykonawczymi ds. PRL/PRI, a także z ekspertami i Partnerami projektu. W strukturze podlegają bezpośrednio Operatorom. Pracę Zespołów nadzorują kierownicy. Ich zadaniem jest bieżąca realizacja przydzielonych zadań.
- 9) **Partnerzy** (krajowi i partnerzy z Państw - Darczyńców) - Biorą udział w podejmowaniu decyzji związanych z realizacją działań (rola doradcza i opiniująca), monitorowaniu ich przebiegu; Partnerzy projektu uczestniczą w realizacji działań projektowych w ramach zawartej umowy partnerskiej. Partner wnosi do projektu, oprócz doświadczenia w zakresie realizacji inwestycji i zarządzaniami nimi, wkład w postaci zasobów osobowych.
- 10) **Eksperti zewnętrzni** - ich zadaniem będzie nadzór nad utrzymywaniem głównego kierunku projektu i nadzór nad prawidłowością jego realizacją, w zakresie merytorycznej poprawności. Doradcy będą wspierać Zespół Koordynujący podczas procesu monitorowania i podejmowania działań naprawczych, będą wspierać Zespół w analizie raportów z monitorowania; w analizie rekomendacji pochodzących z badań ewaluacyjnych PRL/PRI.
- 11) **Rada Rozwoju** - bierze udział w procesie monitorowania i ewaluacji PRL/PRI; opiniuje raporty roczne, projekty raportów z badań ewaluacyjnych, raporty ewaluacyjne wraz z rekomendacjami. Raporty roczne przekazywane są do opiniowania RR przez ZK. Rada Rozwoju pełni rolę forum dyskusyjnego, doradczego, opiniującego oraz forum współpracy między JST, a mieszkańcami i pozostałymi interesariuszami.

Pracownicy zaangażowani we wdrażanie PRL/PRI są pracownikami JST (UM i MJO). To pracownicy na samodzielnych stanowiskach, specjaliści, naczelnicy. Posiadają doświadczenie i kompetencje w zakresie realizacji projektów i inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych, głównie pochodzących z budżetu UE. Posiadają również wieloletni staż pracy w administracji samorządowej, na kierowniczych/zarządczych stanowiskach, przydzielone im zadania odpowiadają dziedzinowo zakresowi ich stałych obowiązków. Kierownicy Zespołów Wykonawczych to naczelnicy lub zastępcy naczelników wydziałów, specjaliści zajmujący samodzielne stanowiska w strukturze UM oraz dyrektorzy MJO). Cieszą się zaufaniem społecznym i zaufaniem pracowników JST, które to stanowi ich silny mandat do realizacji niniejszego projektu. Należą do Zespołu Miejskiego, w ramach którego pracowali w trakcie przygotowania PRL/PRI oraz KPP. Doświadczenie pracy w Zespole Miejskim jako zespole wielozadaniowym, wykształcone relacje, sposób przepływu informacji, wypracowane w ramach przygotowania PRI//PRL zostaną wykorzystane i zaadaptowane w ramach struktury zarządzania PRL/PRI. Partnerzy projektu dysponują pożądanym i oczekiwanym doświadczeniem i zasobami niezbędnymi do realizacji działań w projekcie.

Szczegółowy podział zadań w ramach przyjętej struktury realizacji PRL/PRI zostanie określony w Zarządzeniu Burmistrza Miasta.

10.2.2. Sposoby informowania o postępach we wdrażaniu PRL/PRI w relacjach wewnętrznych i zewnętrznych

Sposób informowania o postępach we wdrażaniu PRL/PRI jest elementem Planu Komunikacji i informacji. W przypadku PRL, odbiorcami są interesariusze zewnętrzni (mieszkańcy, partnerzy społeczni, gospodarczy, pozarządowi, samorządowi) oraz pracownicy. Komunikacja wewnętrzna zostanie oparta na komunikacji bezpośredniej (spotkania; narady; warsztaty; wymiana informacji w formie elektronicznej). Komunikacja zewnętrzna: platforma informacyjna dot. wyników realizacji; wizualizacja postępów (mapa, "liczniki" postępów/rezultatów realizowanych działań/przedsięwzięć); kanały tradycyjne i nowoczesne (media społecznościowe).

10.2.3. Sposoby i formy pozyskiwania informacji o postępie prac

Sprawozdania i raporty przygotowywane przez ZW dla Operatora; przygotowanie systemu komunikacji wewnętrznej (w formie elektronicznych baz danych udostępnianych ZW, Operatorom pozwalających na bieżące śledzenie postępów realizacji, dostęp do dokumentów, pozwalający Skarbnikowi na monitorowanie finansowe i planowanie budżetu na bieżący rok i kolejne lata).

10.2.4. Sposoby włączenia mieszkańców miasta w bieżący nadzór nad wdrażaniem PRL

Mieszkańcy Żar są ważnym interesariuszem dla władz miasta. PRL uwzględni w działaniach oraz przedsięwzięciach udział mieszkańców w ciałach doradczych i opiniotwórczych (Rada Rozwoju): konsultowanie postępów realizacji, rekomendacje do wdrażania PRL/PRI; Interesariusze będą mogli korzystać również z platformy konsultacyjnej i informacyjnej wdrożonej przez miasto już na etapie przygotowania PRL/PRI (zbieranie pomysłów, konsultacje budżetu JST, itd.).

10.3. Promocja i informacja

Proces informowania mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy o postępach w realizacji PRL/PRI będzie miał charakter dwustronny. Proces ten będzie elementem planu komunikacji dla projektu. Zaplanowane działania i narzędzia spełniają wymogi zawarte w *Wymogach dotyczących Informacji i Komunikacji*, a także są spójne z przygotowanym Planem Komunikacji przyjętym przez JST w ramach projektu. W ramach działań promocyjnych i informacyjnych określono następujący cel: Zmiana wizerunku Żar poprzez promowanie działań JST w ramach nowej ścieżki rozwoju oraz zwiększanie świadomości społecznej i przekazywanie opinii publicznej informacji na temat zmian instytucjonalnych i rozwojowych służących mieszkańcom i rozwojowi miasta.

Grupy docelowe podjętych działań to: pracownicy JST, instytucje samorządowe, rządowe na terenie regionu lubuskiego, partnerzy skupieni w ŻŻOF, partnerzy społeczni, partnerzy gospodarczy, mieszkańcy Żar/powiatu/regionu.

Plan będzie obejmował następujące elementy:

Formy i sposoby informowania o celach prowadzonych działań, rezultatach i efektach:

- kanały tradycyjne: spotkania bezpośrednie z pracownikami (PRI) i interesariuszami, w tym mieszkańcami (PRI, PRL)
- relacje foto-wideo z wydarzeń na stronie internetowej
- informacja o stanie wdrażania PRL/PRI na stronie internetowej
- dedykowane hashtagi # na IG i FB
- Artykuły w prasie i notatki prasowe: artykuły sponsorowane w prasie branżowej oraz portalach samorządowych; notatki prasowe; case studies oraz wywiady z interesariuszami oraz władzami miasta;
- publikacje, w tym broszury informacyjne projektu i infografiki
- filmy/spoty/animacje/gry plenerowe
- debaty publiczne

- warsztaty dla mieszkańców/organizacji pozarządowych
- pikniki/spacery dot. projektów jako narzędzie informacji i badania opinii publicznej
- kanały internetowe: strona internetowa/platforma komunikacji; FB/Twitter/IG;

Odpowiedzialne jednostki/osoby/stanowiska

Promocja i informacja dotycząca realizacji PRL/PRI będzie zadaniem Zespołu ds. Komunikacji i Promocji. Jego zadaniem będzie wdrożenie Planu Promocji i Komunikacji opracowanego na potrzeby projektu pn. "Żary, tu chcę żyć!!!", który obejmuje m.in.:

- wdrażanie narzędzi komunikacyjnych i informacyjnych,
- dobór metod partycypacji społecznej w działania Urzędu w ramach projektu (organizowanie spotkań bezpośrednich, warsztatów, konferencji, seminariów itp.)
- prowadzenie kampanii informacyjno – promocyjnej wdrażania PRL i PRI zgodnie z wytycznymi zawartymi w podręczniku „Komunikacja i identyfikacja wizualna. Fundusz EOG i fundusze norweskie 2014 -2021”
- analiza i ocena skuteczności istniejących kanałów komunikacyjnych,
- włączanie mieszkańców miasta w na każdym etapie wdrażania PRI i PRL,
- sprawozdawczość z jakości zrealizowanych działań i narzędzi komunikacyjnych.

Zespół współpracuje z Zespołami wykonawczymi ds. PRI/PRL, a także z ekspertami i Partnerami projektu. W strukturze zarządzania Zespół ten podlega bezpośrednio Operatorom PRL i PRI. W ramach funkcjonowania Zespołu zostanie powołany kierownik, który będzie wyznaczony jako osoba do kontaktu w sprawach komunikacji.

Kanały komunikacji: wewnętrzne i zewnętrzne (interesariusze):

- kanały wewnętrzne: spotkania/narady, intranet, ankiety (pracownicy, MJO)
- kanały zewnętrzne: warsztaty, konferencje prasowe, strona internetowa, FB, IG, konkursy; publikacje; publikacje prasowe, badanie opinii, itp.

Informacja zwrotna

Komunikacja dwustronna zakłada pozyskiwanie informacji zwrotnej od interesariuszy, w tym również pracowników JST, którzy również są grupą docelową PRL/PRI. Informacja zwrotna pozyskiwana od pracowników będzie miała ogromne znaczenie w zakresie oceny efektów wdrażania, skuteczności podejmowanych działań i ewentualnych zmian i korekt w PRL/PRI. Informacja zwrotna w tym przypadku będzie również częścią procesu monitorowania. Poza tym informacja zwrotna zostanie pozyskana, w przypadku pracowników MJO, za pośrednictwem ankiet, badań opinii, wywiadów, cyklicznych spotkań i narad. W przypadku interesariuszy zewnętrznych informacja zwrotna zostanie pozyskana z ankiet, konsultacji dot. PRL/PRI, badań opinii; bezpośrednich spotkań w formie warsztatów.

10.4. Procedura modyfikacji PRL/PRI w wyniku przeprowadzania działań monitoringowych

Monitorowanie realizacji celów PRL/PRI będzie stanowić podstawę do podejmowania decyzji ws. zmian i korekt w dokumentach, po to, aby dalsza realizacja przebiegała prawidłowo.

Za wprowadzanie zmian/korekt w PRL/PRI jest odpowiedzialny Operator, który identyfikuje obszar wymagający zmian, zakres zmiany, przyczynę, skutki i ryzyka, po przedstawieniu propozycji przez kierownika zespołu wykonawczego, przedstawia zmianę Przewodniczącemu - Burmistrzowi Miasta. Akceptacja BM ostatecznie kończy proces zmian w dokumencie.

Operator podejmuje decyzję o rekomendowaniu zmian/korekt na podstawie informacji przekazywanych przez kierowników ZW, odpowiedzialnych za realizację przydzielonych im zadań. Dane dot. bieżącego monitorowania realizacji działań kierowane są do Operatora w formie raportu. Raport powinien zawierać informację dot. przyczyny zasadności wprowadzenia zmian oraz jej skutków. Raport z procesu monitorowania podlega analizie Operatora wraz z ZW, a następnie rekomendacja zmian trafia do ZK i BM. ZK i BM zasięgają również opinii członków/członkiń Rady Rozwoju, która analizuje raport z monitorowania, przekazując ZK i BM własną opinię w tej sprawie. Rada Rozwoju może również wystąpić z wnioskiem o zmianę rekomendacji i wypracowanie wspólnej decyzji w sprawie zmian/korekt. Raporty z monitorowania są udostępniane nie tylko RR, ale i mieszkańcom, na ogólnodostępnej platformie komunikacji. Tam są poddawane konsultacjom w zakresie zmian.

Jeśli zmiany obejmują kwestie finansowania działań w ramach PRL/PRI, każdorazowo raporty z monitorowania bieżącego oraz powstałe rekomendacje dot. kierunków zmian podlegają opiniowaniu Skarbnika, który wchodzi w skład ZK. Skarbnik również wydaje własną opinię dot. dokonania zmiany i przekazuje ją Operatorowi i BM. Decyzje o zmianach/korektach wspólnie uzgodnionych/wypracowanych podejmuje BM.

Zmiany w dokumentach są inicjowane przez Operatora, na podstawie danych z monitorowania zawartych w raportach, na podstawie opinii Skarbnika oraz RR. Decyzję w sprawie zmian podejmuje BM jako Przewodniczący ZK. Zmiany powinny być wprowadzane w miarę potrzeb i po analizie raportów z realizacji PRL/PRI czy rekomendacji z prowadzonych ewaluacji. Podstawą do inicjowania zmian powinny być raporty roczne dot. realizacji PRL/PRI.

Szczegółowa procedura dokonywania zmian zostanie opisana i uregulowana na podstawie Zarządzenia Wewnętrznego Burmistrza dot. systemu wdrażania PRL/PRI wraz z opisem kompetencji w tym zakresie i przebiegu całego procesu.

Rozdział XI. Monitorowanie postępów na podstawie zrealizowanych działań wraz z określeniem wskaźników

11.1. System monitoringu oraz zasady pomiaru i doboru wskaźników

Wskaźniki obrazujące określone cele PRL/PRI zostały określone na podstawie założeń Programu „Rozwój Lokalny”. Określają one wszystkie zaplanowane cele, na kilku poziomach. Są to wskaźniki nadrzędnego celu projektu, wskaźniki rezultatu oraz produktu. Wybrano i oszacowano wartości dla wskaźników obligatoryjnych oraz głównych, a także innych- własnych sformułowanych przez ZM w trakcie opracowania dokumentu. Wybrano wskaźniki (główne i obligatoryjne oraz uzupełniające) adekwatne do rodzaju zaplanowanych do realizacji działań. Tabela wskaźników została przedstawiona poniżej.

Pomiar wskaźników dokonywany jest zgodnie z określonymi w dokumencie zasadami i terminami oraz w oparciu o dane zbierane przez Kierowników Zespołów Wykonawczych w trakcie realizacji określonych celów. Źródła danych stanowią zarówno dane własne miasta jak i zasoby statystyki publicznej, w zależności od wskaźnika. Dla wskaźników obligatoryjnych przyjęto rok 2019 jako rok odniesienia. Dla wskaźników pozostałych (głównych, uzupełniających i własnych) opierających się o dane z bazy GUS, BDL przyjęto jako rok bazowy rok 2019. W pozostałych przypadkach rok odniesienia uzależniono od dostępu do danych (lata 2019 lub 2020) W ramach monitorowania zmian instytucjonalnych/zmian dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej w mieście (PRL) obligatoryjne działania monitoringowe będą prowadzone w odniesieniu do postępu w realizacji przedsięwzięć i działań oraz ustalonych celów dla PRL/PRI.

Tabela 132. Wskaźniki dla Planu Rozwoju Lokalnego.

Poziom wskaźnika	Nazwa	Wskaźnik	Jednostka miary	Źródło weryfikacji	Częstotliwość raportowania	Rok bazowy	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Cel projektu	<p>Poprawa jakości życia w małych i średnich polskich gminach</p> <p>Cele: 1. Wspierać aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców</p> <p>2: Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto.</p> <p>3: Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu.</p> <p>4: Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna.</p> <p>5: Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)</p>	Liczba mieszkańców w wieku 24-35 lat na 1000 mieszkańców	osoba	BDL GUS -	rocznie	2019	5561	4861
		Poziom zadowolenia osób uczestniczących w konsultacjach społecznych na poziomie lokalnym z jakości tych konsultacji;	Skala od 1 do 6	UM Żary Badania ankietowe	półrocznie	2019	wartość do podania po wyborze do dofinansowania	≥4
		Jakość życia w mieście	Indywidualna skala zastosowana przez Miasto	Raport Koordynatora projektu	Rocznie	2020	3,26	≥4
		liczba dni w roku charakteryzujących się dobrą jakością powietrza spełniającą normy UE w danej gminie	dzień	GIOŚ	Rocznie (od 2021)	2019	wartość do podania po wyborze do dofinansowania	+ 9 dni
		Udział bezrobotnych zarejestrowanych powyżej roku w ogólnej liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym	punkt procentowy	PUP Żary	Rocznie	2019	0,51	0,50
		Relacja liczby nowo rejestrowanych przedsiębiorstw do wyrejestrowanych w CEIDG	punkt procentowy	CEIDG BDL GUS	rocznie	2019	139	135
		Dochody z tyt. podatku od nieruchomości przeznaczonych na działalność gospodarczą przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat – średnia trzyletnia	PLN	UM Żary	2024	2019	1.305.538,00	1.600.466,00
		Udział wydatków majątkowych budżetu gminy przypadających na 1000 mieszkańców	PLN	UM Żary	rocznie	2019	909.265,00	748.694,00
		Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy na 1km ² powierzchni	sztuka	BDL GUS	rocznie	2019	3,16	2,68
		Liczba użytkowników korzystających z profilu zaufanego lub ePUAP w kontaktach z instytucjami gminy na 1000 mieszkańców	użytkownik	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	29	100
		Odsetek budynków użyteczności publicznej spełniających standardy dostępności w gminie	punkt procentowy	Raport Koordynatora projektu	Rocznie	2020	wartość do podania po wyborze do dofinansowania	+ 5
Rezultat 1	Opracowany Plan Rozwoju Lokalnego	Odsetek pracowników ze znajomością procedur/procesu przygotowywania Planu Rozwoju Lokalnego	punkt procentowy	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo, na koniec XII.2020	2020	0	24,63
		Stworzono podstawy pod systemowe i zintegrowane zarządzanie Miastem	Tak/Nie	Raport Koordynatora	Jednorazowo, na koniec	2020	Nie	Tak

				projektu	XII.2020			
Produkt 1.1	Badania ankietowe mieszkańców	Liczba badań ankietowych dla grup mieszkańców	Szt.	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo, na koniec XII.2020	2020	0	12
Produkt 1.2	Mieszkańcy uczestniczący w konsultacjach społecznych	Liczba mieszkańców gminy, którzy uczestniczyli w konsultacjach społecznych dotyczących Planu Rozwoju Lokalnego (w podziale na płeć)	Osoba	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo, na koniec XII.2020	2020	OK OM	1005.K 909 M
Produkt 1.3	Szkolenia pracowników administracji samorządowej	Liczba pracowników administracji lokalnej przeszkolonych w przygotowaniu PRL (w podziale na płeć)	Osoba	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo, na koniec XII.2020	2020	OK OM	21.K 13.M
Rezultat 2³⁵	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie wykorzystania zasobów dziedzictwa kultury i dostosowanie ich do nowych funkcji	Liczba użytkowników obiektów dziedzictwa kulturowego dostosowanych do pełnienia nowych funkcji	osoba	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1000
		Powierzchnia obiektów infrastruktury kultury na 1000 mieszkańców	m ² /1000osób	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	128,89	145,8
Produkt 2.1	Przygotowane inwestycje z zakresu rewitalizacji i dostosowania obiektów zabytkowych	Przygotowane projekty budowlane rewitalizacji Zamku w Żarach	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Produkt 2.2	Zrewitalizowane i przystosowane do nowych funkcji obiekty zabytkowe	Powierzchnia obiektów, które zostały przystosowane do pełnienia funkcji kulturalnych	m ²	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	588
Rezultat 3	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie zaufania mieszkańców do przekazywanych danych o stanie powietrza	Odsetek mieszkańców oceniających dobrze stan powietrza w mieście	Punkt procentowy	Badanie ankietowe	rocznie	2020	50	+10
Produkt 3.1	Przygotowane programy ochrony powietrza	Liczba wdrożonych programów monitoringu powietrza	sztuka	UM Żary	rocznie	2020	0	1
Produkt 3.2	Stacje monitoringu powietrza	Liczba nowych czujników monitoringu powietrza w Żarach	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	5
Produkt 3.3	Systemy informatyczne monitoringu powietrza	Liczba zakupionych systemów informatycznych monitoringu powietrza	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1

³⁵ Dotyczy Rezultatów 2,3,4,5i6. W zestawieniu działań podstawowych w pięciu przypadkach znalazły się projekty obowiązkowe, zgodnie z wymaganiami podzielona na działania inwestycyjne i nieinwestycyjne. W działaniach nie inwestycyjnych znalazły się przedsięwzięcia bezpośrednio związane z wykonywaniem robót(nadzory inwestorskie). W związku z powyższym, żeby uniknąć podwajania wartości wskaźników dotyczących wybudowanej infrastruktury wskaźniki dla tych działań są prezentowane łącznie i przypisane jednej nazwie rezultatu.

Rezultat 4	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie udziału transportu ekologicznego w mobilności mieszkańców	Liczba użytkowników nowo wybudowanych ścieżek rowerowych	osoba	UM Żary badania własne	rocznie	2020	0	200
		Zwiększenie długości sieci ścieżek rowerowych na terenie miasta	km	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	22	23,3
Produkt 4.1	Zaprojektowane ścieżki rowerowe	Liczba projektów budowlanych ścieżek rowerowych	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	4
Produkt 4.2	Zaprojektowane kładki dla rowerów	Liczba projektów budowlanych kładek dla rowerów	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	2
Produkt 4.3	Wybudowane ścieżki rowerowe	Długość ścieżek rowerowych wybudowanych w gminie	km	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	0	1,3
Produkt 4.4	Wybudowane kładki dla rowerów	Liczba wybudowanych kładek dla rowerów	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	0	1
Rezultat 5	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie udziału transportu ekologicznego w mobilności mieszkańców	Liczba stacji wypożyczeń rowerów na 10km ² powierzchni gminy	liczba	UM Żary system rowerów miejskich	rocznie	2020	2,38	17,31
		Liczba wypożyczeń rowerów miejskich	liczba	Raport Koordynatora projektu, system rowerów miejskich	rocznie	2020	7000	21000
Produkt 5.1	Nowe stacje wypożyczeń rowerów miejskich	Liczba zainstalowanych nowych stacji rowerów miejskich	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	50
Produkt 5.2	Nowe rowery w systemie roweru miejskiego	Liczba zakupionych rowerów miejskich	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	150
Rezultat 6	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie dostępności terenów inwestycyjnych	Powierzchnia terenów inwestycyjnych o zwiększonej dostępności	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	30
Produkt 6.1	Zaprojektowane połączenia dojazdowe do stref przemysłowych	Liczba przygotowanych projektów budowlanych połączeń dojazdowych do stref przemysłowych	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Produkt 6.2	Wybudowane połączenia dojazdowe do stref przemysłowych	Długość wybudowanych połączeń dojazdowych do stref przemysłowych	km	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	500
Rezultat 7	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej ludzi młodych	Liczba wspartych inicjatyw start up	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	3
		Liczba pobrań aplikacji mobilnej wspierającej aktywność obywatelską	pobranie	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	2000

		Liczba ofert pracy wygenerowanych przez Młodzieżowy Inkubator Aktywności	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	30
Produkt 7.1	Wsparcie start-upów	Liczba nowych inicjatyw wspierających aktywność społeczną i zawodową ludzi młodych	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	12
Produkt 7.2	Nowe aplikacje wspierające aktywność obywatelską	Liczba przygotowanych aplikacji na urządzenia mobilne	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Produkt 7.3	Imprezy dedykowane młodym i tworzone przez młodych	Liczba nowych imprez przygotowanych przez uczestników	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	16
Produkt 7.4	Nowe oferty pracy dla młodych ludzi	Liczba osób korzystających z Młodzieżowego Inkubatora Aktywności	osoba	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	300
Rezultat 8	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie oferty mieszkaniowej	Liczba przygotowanych do realizacji inwestycji mieszkaniowych o podwyższonych standardach energetycznych	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	78
		Liczba planowanych lokali mieszkalnych w projektowanej zabudowie	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	78
Produkt 8.1	Tereny przeznaczone pod zabudowę	Obszar terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową o podwyższonym standardzie energetycznym	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	11
Produkt 8.2	Przygotowane projekty budowlane obiektów mieszkalnych	Liczba przygotowanych działek dla budynków mieszkalnych o podwyższonym standardzie energetycznym	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	78
Rezultat 9	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Większa dostępność stacjonarnej opieki nad seniorami	Liczba przygotowanych do realizacji inwestycji - obiektów pomocy społecznej	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
		Projektowane zwiększenie miejsc dziennego pobytu	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	30
		Projektowane zwiększenie miejsc całodobowego i dziennego pobytu dla osób zależnych, których opiekunowie potrzebują wytchnienia	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	10
		Liczba projektowanych całodobowych usług opiekuńczych w domu pomocy społecznej.	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	60
Produkt 9.1	Przygotowane projekty budowlane	Liczba przygotowanych projektów budowlanych	sztuka	Raport Koordynatora	rocznie	2020	0	1

				projekt				
Rezultat 10	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Lepsze dostosowanie miasta do zmian klimatu	Przyjęty program działań dostosowujących system kanalizacyjny miasta do zmian klimatu	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo 2022	2020	Nie	Tak
		Liczba dofinansowanych form przydomowych zagospodarowania wód opadowych.	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	20
Produkt 10.1	Inwentaryzacja sieci kanalizacyjnej	Opracowana inwentaryzacja sieci kanalizacji deszczowej w Zarach	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Produkt 10.2	Koncepcja projektowa	Opracowana koncepcja projektowa z oszacowaniem kosztów realizacji	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Produkt 10.3	Formy zagospodarowania wód opadowych	Wdrożony program dofinansowania przydomowych systemów zagospodarowania wód opadowych	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo 2022	2020	Nie	Tak
Rezultat 11	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Poszerzenie terenów zielonych i urozmaicenie zieleni	Udział powierzchni parków i terenów zieleni w powierzchni gminy	punkt procentowy	UM Żary	rocznie	2020	1,58	1,61
		Powierzchnia terenów, które zostały przystosowane do pełnienia nowych funkcji	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1,01
		Liczba nowych form zieleni miejskiej wspierających retencję wód opadowych	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	5
Produkt 11.1	Nowe formy zieleni miejskiej	Urządzone zielone wiaty przystankowe	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	5
Produkt 11.2	Nowe formy zieleni miejskie	Urządzone ogrody deszczowe	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	0,5
Produkt 11.3	Nowe formy zieleni miejskie	Urządzone łąki kwietne	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	0,5
Produkt 11.4	Nowe formy zieleni miejskie	Urządzone parki kieszonkowe	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	0,015
Produkt 11.5	Nowe formy zieleni miejskie	Urządzone ogrody skrzyniowe	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	2
Rezultat 12	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie atrakcyjności terenów zielonych dla mieszkańców	Liczba nowych form zieleni rekreacyjnej	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
		Powierzchnia terenów, które zostały przystosowane do pełnienia nowych funkcji	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	0,0995

Produkt 12.1	Nowe formy zieleni miejskie	Urządzony park sensoryczny	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Rezultat 13	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie zakresu i poprawa jakości wsparcia przedsiębiorczości	Relacja liczby nowo rejestrowanych przedsiębiorstw do wyrejestrowanych w REGON	punkt procentowy	CEIDG BDL GUS	rocznie	2020	1,39	1,35
		Udział start-upów technologicznych wśród nowopowstałych firm	punkt procentowy	Raport Koordynatora projektu	Rocznie	2020	0	5
		Utworzenie nowego partnerstwa instytucji otoczenia biznesu z wyższą uczelnią w zakresie transferu technologii	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Rok 2022	2020	Nie	Tak
Produkt 13.1	Wsparte instytucje otoczenia biznesu	Liczba instytucji otoczenia biznesu wspartych w zakresie profesjonalizacji usług	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Produkt 13.2	Prorozwojowy system wsparcia przedsiębiorczości	Liczba zaawansowanych usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez instytucje otoczenia biznes	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	2
Produkt 13.3	Wsparcie przedsiębiorców	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	80
Rezultat 14	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Poszerzenie obszaru gminy objętego planami zagospodarowania przestrzennego	Odsetek powierzchni gminy objęty MPZP	punkt procentowy	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	27	40
		Zwiększenie powierzchni wyznaczonych terenów inwestycyjnych	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	35
Produkt 14.1	Przygotowane MPZP	Powierzchnia gminy objęta przygotowanymi MPZP	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	800
Rezultat 15	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Uporządkowanie gospodarki przestrzennej na terenie gmin	Określona aktualna polityka przestrzenna gminy	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	Nie	Tak
		Wyznaczone tereny inwestycyjne i pod budownictwo mieszkaniowe	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	Nie	Tak
Produkt 15.1	Przygotowane Studium Uwarunkowań i Kierunków Rozwoju Przestrzennego	Przyjęte aktualne Studium Uwarunkowań i Kierunków Rozwoju Przestrzennego	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo IV kwartał 2022	2020	Nie	Tak
Produkt 15.2	Wyznaczone tereny inwestycyjne	Powierzchnia wyznaczonych terenów inwestycyjnych	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	180
Produkt 15.3	Wyznaczone tereny pod budownictwo	Powierzchnia wyznaczonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe	ha	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	250

Rezultat 16	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego	Przyjęty do realizacji harmonogram budowy ścieżek rowerowych na terenie ŻŻOF	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo IV kwartał 2022	2020	Nie	Tak
	Zwiększenie udziału komunikacji rowerowej w mobilności mieszkańców ŻŻOF	Przyjęte do realizacji koncepcje rozwoju transportu rowerowego na terenie Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego	sztuka	Raport Koordynatora projektu	Rocznie	2020	0	1
Produkt 16.1	Koncepcje rozwoju ścieżek rowerowych	Przygotowane dokumenty koncepcyjne rozwoju sieci ścieżek rowerowych terenie Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Rezultat 17	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie zakresu i poprawa efektywności promocji turystycznej i gospodarczej ŻŻOF	Liczba zapytań o tereny inwestycyjne w gminach ŻŻOF	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	22	30
		Liczba miejsc noclegowych w ŻŻOF	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	408	430
Produkt 17.1	Imprezy targowe	Liczba imprez targowych w których wzięły udział gminy ŻŻOF	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	0	2
Produkt 17.2	Materiały promocyjne	Liczba materiałów promocyjnych wyprodukowanych w ramach programu	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2019	0	20000
Rezultat 18	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie wykorzystania energii odnawialnej na terenie ŻŻOF	Identyfikacja potencjałów rozwojowych OZE na terenie ŻŻOF	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo IV kwartał 2022	2020	Nie	Tak
		Zidentyfikowane potencjalne inwestycje w OZE	Tak/Nie	Raport Koordynatora projektu	Jednorazowo IV kwartał 2022	2020	Nie	Tak
Produkt 18.1	Potencjał rozwojowy OZE	Przygotowany raport dotyczący potencjałów rozwojowych OZE	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	1
Rezultat 19³⁶	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie zakresu nieinstytucjonalnej opieki nad osobami starszymi i dziećmi do lat 3	Liczba osób, które podniosły kompetencje w zakresie opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi	osoba	MOPS Żary	rocznie	2020	0	100
		Liczba członków rodzin osób starszych i niepełnosprawnych które podniosły kompetencje w zakresie opieki nad nimi	osoba	MOPS Żary	rocznie	2020	0	100
		Liczba osób, które podniosły kompetencje w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3	osoba	MOPS Żary	rocznie	2020	0	60

³⁶ Rezultaty od nr.19 do 22 dotyczą działań uzupełniających realizowanych w okresie realizacji działań podstawowych.

Produkt 19.1	Szkolenia dla opiekunek osób starszych i niepełnosprawnych	Liczba szkoleń dla opiekunek osób starszych i niepełnosprawnych	edycja	MOPS Żary	rocznie	2020	0	2
Produkt 19.2	Szkolenia dla opiekunek dzieci do lat 3	Liczba szkoleń dla opiekunek dzieci do lat 3	edycja	UM Żary	rocznie	2020	0	2
Produkt 19.3	Szkolenia dla członków rodzin osób starszych i niepełnosprawnych	Liczba szkoleń dla członków rodzin i bliskich osób starszych i niepełnosprawnych	edycja	MOPS Żary	rocznie	2020	0	2
Rezultat ³⁷20	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zwiększenie efektywności energetycznej obiektów publicznych	Udział obiektów zmodernizowanych energetycznie w liczbie gminnych obiektów użyteczności publicznej	Punkt procentowy	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	23	28
		Spadek emisji gazów cieplarnianych	Równoważnik CO ² / tona/rok	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	769,98
Produkt 20.1	Termomodernizacja obiektów publicznych	Liczba obiektów publicznych poddanych termomodernizacji	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	2
Produkt 20.2	Instalacje OZE	Liczba wybudowanych instalacji produkcji energii elektrycznej z OZE	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	2
Rezultat 21	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych z mieszkań komunalnych	Udział liczby mieszkań komunalnych ogrzewanych paliwem stałym w ogólnej liczbie mieszkań komunalnych	punkt procentowy	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	77,57	71,09
		Spadek emisji gazów cieplarnianych	Równoważnik CO ² / tona/rok	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	72
Produkt 21.1	Źródła ciepła w budynkach komunalnych	Liczba mieszkań komunalnych w których dokonano wymiany źródła ciepła	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	111
Rezultat 22	Wdrożony Plan Rozwoju Lokalnego Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych z mieszkań prywatnych	Liczba mieszkań, w których dokonano wymiany systemu ogrzewania w ramach programów ograniczania niskiej emisji	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	79	399
		Spadek emisji gazów cieplarnianych	Równoważnik co ₂ / tona/rok	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	72
Produkt 22.1	Źródła ciepła w budynkach prywatnych	Liczba prywatnych budynków w gminie dofinansowanych w celu poprawy efektywności energetycznej	sztuka	Raport Koordynatora projektu	rocznie	2020	0	320

Podstawowe założenia metodyki ustalania wskaźników.

Zgodnie z wyjaśnieniami, dla wskaźników obowiązkowych przyjęto rok odniesienia 2019. Dla pozostałych wskaźników ustalono go zgodnie z posiadanymi danymi.

³⁷ Opisane w działaniach uzupełniających jako odrębne działania dwa projekty termomodernizacyjne budynków publicznych w celu uniknięcia podwajania identycznych wskaźników zostały przyporządkowane jednej nazwie rezultatu.

System monitoringu dla PRL/PRI to system składający się z wytyczonych celów PRL/PRI opisanych mierzalnymi wskaźnikami oraz harmonogramem ich realizacji. Monitoring został zaplanowany na kilku poziomach, tj. monitoring realizacji przedsięwzięć (wskaźniki produktu i rezultatu), monitoring stopnia realizacji PRL/PRI (wskaźniki celu projektu). Monitoring będzie miał również wymiar jakościowy, a tym samym stanie się użyteczny dla planowanego procesu ewaluacji rezultatów PRL/PRI, tj. będzie prowadzony w odniesieniu do zachodzących zmian społeczno-gospodarczych w mieście będących skutkiem zaplanowanych działań w PRL/PRI.

Podmioty biorące udział w procesie monitorowania:

- Burmistrz Miasta jako Przewodniczący ZK
- Rada Miejska
- Zespół Koordynujący (za jego pośrednictwem eksperci zewnętrzni)
- Rada Rozwoju (ciało opiniująco-doradcze)
- Zespół ds. PRL/PRI wraz z Zespołami Wykonawczymi
- Zespół ds. Monitorowania i Ewaluacji PRL/PRI
- Mieszkańcy/pozostali interesariusze

Główne założenia systemu monitorowania postępów w poprawie funkcjonowania administracji lokalnej:

- ZW wraz z koordynatorami przygotowują raporty półroczne służące bieżącemu monitorowaniu postępów dla Operatora; oraz roczne, które podlegają opiniowaniu przez RR, a wcześniej podlegają zatwierdzeniu ZK i BM jako Przewodniczącego ZK.
- Raporty roczne są kierowane do RR w celu ich zaopiniowania. Raporty publikowane są również na platformie komunikacji z mieszkańcami i podlegają konsultacjom.
- Raporty roczne są również konsultowane przez RM za pośrednictwem Burmistrza, który przedstawia je Radzie.
- Raporty roczne w zakresie postępów w realizacji PRL/PRI są przygotowywane do końca I kwartału roku następującego po roku, którego dotyczą. Raporty stanowią również jakościowe podsumowanie realizacji PRL/PRI.
- Raporty roczne są wykorzystywane również do ewaluacji rezultatów PRL/PRI, ponieważ stanowią podsumowanie postępów w realizacji założonych celów/działań oraz przedsięwzięć. Stanowią podstawę do dokonywania zmian w PRL/PRI na podstawie rekomendacji i zaleceń, które są ich częścią.
- Wszystkie Raporty roczne wymagają również opinii Skarbnika (członek ZK), który za ich pośrednictwem dba o prawidłowość i aktualność przygotowywanych planów finansowych (budżet oraz WPF)
- Raporty roczne zawierają również informacje dot. wyników monitorowania Planu Komunikacji przygotowanego dla projektu „Żary, tu chcę żyć!” obejmującego oba Plany (tj. PRL oraz PRI).
- Na zakończenie realizacji projektu współfinansowanego ze środków EOG zostanie przygotowany Raport końcowy z realizacji Projektu, który zostanie złożony do Operatora Programu Rozwój Lokalny oraz przez Burmistrza Miasta (jako Przewodniczącego Zespołu Koordynującego) do Rady Rozwoju i Rady Miasta.

Rozdział XII. Ewaluacja rezultatów wdrożenia Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego

12.1. Systematyczna ocena PRL/PRI

Ewaluacja rezultatów wdrożenia PRL/PRI jest prowadzona w celu:

- określenia wpływu PRL/PRI na osiągnięcie celów określonych w PRL/PRI
- poprawienia jakości, skuteczności i efektywności realizacji PRL/PRI oraz usprawnić sposób funkcjonowania JST (jednostek/komórek uczestniczących w realizacji PRL/PRI),
- lepszego odpowiadania na potrzeby interesariuszy PRL/PRI,
- dostarczenia pogłębionych informacji dla zarządzających JST i jednocześnie PRL/PRI oraz dla interesariuszy.

Proces ewaluacji jest ściśle związany z cyklem realizacji oraz monitorowania PRL/PRI, w ramach którego ewaluacja pozwala na stałe doskonalenie rozwoju w JST, ocenę skuteczności działań i przedsięwzięć zorientowanych na rozwój instytucjonalny/rozwój społeczno-gospodarczy. Jedną z funkcji ewaluacji jest wzmocnienie procesu uczenia się organizacji. Celem ewaluacji jest również zwiększenie poziomu wiedzy o tym, co działa, a co nie, tak, aby można było odpowiednio szybko podejmować decyzje na temat działań naprawczych, w oparciu o wiedzę i „dowody” dostarczone w ramach badań oraz wyciągać wnioski na temat skuteczności realizowanych przedsięwzięć.

Ewaluacja dla PRL/PRI będzie pełniła następujące funkcje:

- pozwala podsumować efekty działań realizowanych w ramach PRL/PRI, ustalić związki przyczynowo-skutkowe między działaniami i efektami; zwiększy zasób wiedzy na temat oddziaływania podjętych działań;
- posłuży poprawie jakości działań podejmowanych w ramach PRL/PRI; dzięki wdrażaniu rekomendacji pozwala na podnoszenie skuteczności, efektywności i użyteczności interwencji;
- pozwala na zwiększenie poziomu uspołecznienia PRL/PRI; przyczyniającego się do zwiększenia poparcia społecznego i politycznego dla interwencji; służącą podniesieniu motywacji i współodpowiedzialności aktorów zaangażowanych w realizację; zwiększającą przejrzystość działań i legitymizującą działania władz publicznych.

Ewaluacja PRL/PRI będzie miała charakter wewnętrzny i będzie prowadzona przez Zespół ds. Monitorowania i Ewaluacji funkcjonujący w strukturze wdrażania PRL/PRI (Zespół wspólny dla obu przygotowanych Planów). Zespół składa się z doświadczonych pracowników UM. Dopuszcza się również, że Zespół ten będzie korzystał z zewnętrznych ekspertów (ewaluatorów). Szczególnie w przypadku prowadzenia ewaluacji tematycznych czy horyzontalnych. Jednocześnie Zespół będzie dbał o uspołecznienie procesu ewaluacji, czyli prowadzenie go z czynnym i aktywnym udziałem interesariuszy, w szczególności mieszkańców, np. za pośrednictwem Rady Rozwoju oraz bezpośrednio w innych formach.

W celu zintegrowania procesu zarządzania rozwojem w mieście, proces monitorowania i ewaluacji zostanie uspołniony z system monitorowania Gminnego Programu Rewitalizacji aktualnie obowiązującego w Żarach oraz jego następnych wersji, a także z systemem aktualnego Programu Rozwoju Gminy (oraz jego aktualizacji/kolejnych wersji) oraz pozostałymi sektorowymi dokumentami strategicznymi obowiązującymi w mieście istotnymi z punktu widzenia realizacji PRL/PRI.

System ewaluacji PRL/PRI uwzględni następujące zasady:

- integralność procesów monitorowania w ramach PRI oraz PRL, a także Programu Rewitalizacji dla Żar i aktualnego Programu Rozwoju Gminy;
- komplementarność działań badawczo-ewaluacyjnych w ramach PRI oraz PRL, a także Programu Rewitalizacji dla Żar i aktualnego Programu Rozwoju Gminy;
- realizacja badań ewaluacyjnych w oparciu o wiarygodne dane i fakty;
- niezależność procesu ewaluacji w stosunku do podmiotów zaangażowanych we wdrażanie PRL/PRI;
- przejrzystość realizowanych badań, w tym udostępnianie ich szerokiemu gronu odbiorców/interesariuszy;
- partnerstwo i współuczestniczenie różnych podmiotów, interesariuszy, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców.

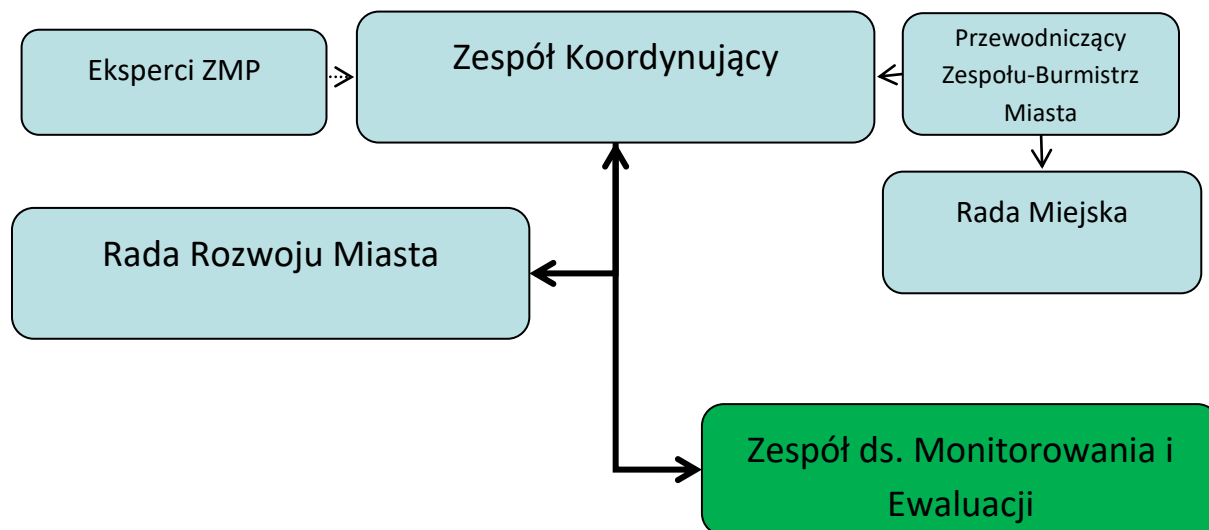
12.2. Procedura prowadzenia ewaluacji i kryteria ewaluacji

Organizacja procesu ewaluacji

Za koordynację procesu ewaluacji PRL/PRI odpowiada Zespół Koordynujący, a za jego realizację Zespół ds. Monitorowania i Ewaluacji. W realizację procesu ewaluacji zaangażowani są także realizatorzy projektów, którzy dostarczają informacji na użytek prowadzonych badań ewaluacyjnych. Istotną rolę w systemie odgrywa również Rada Rozwoju. Jest ciałem doradczym, opiniującym i monitorującym dla realizacji PRL/PRI. Reprezentuje również mieszkańców oraz innych interesariuszy, którzy również są zaangażowani w cały proces ewaluacji, podobnie jak w przypadku monitorowania i wdrażania obu dokumentów. Cały proces ewaluacji zostanie uspołeczniony i będzie prowadzony z udziałem mieszkańców, z uwzględnieniem upowszechnienia wyników ewaluacji.

Realizacja planów ewaluacji podlega monitorowaniu przez RR. Zespół Koordynujący zobowiązany jest do raportowania/sprawozdawania RR postępów z realizacji planu ewaluacji, w tym m.in. stopnia wdrożonych rekomendacji, które zostaną wypracowane w trakcie prowadzenia badań ewaluacyjnych. Zespół Koordynujący przyjmuje Plan Ewaluacji dla PRI i PRL.

Rysunek 2. Struktura organizacji procesu ewaluacji



Zadania Przewodniczącego Zespołu Koordynującego w procesie ewaluacji PRL/PRI (Burmistrz Miasta):

- Ustalenie składu zespołu prowadzącego Ewaluację (rozszerzenie składu o ekspertów zewnętrznych, członków Rady Rozwoju, interesariuszy spoza Rady Rozwoju)
- Akceptowanie Planu Ewaluacji (oraz jego proponowanych zmian).
- Akceptacja projektu Raportów z badań ewaluacyjnych oraz ostatecznych Raportów
- Prezentacja projektów Raportów z badań ewaluacyjnych Radzie Rozwoju wraz ze sposobem wdrożenia/wykorzystania rekomendacji
- Prezentacja projektów Raportów z badań ewaluacyjnych Radzie Miejskiej wraz ze sposobem wdrożenia/wykorzystania rekomendacji.
- Opracowanie procesu ewaluacji PRL/PRI
- opracowanie i koordynacja procesu ewaluacji PRL/PRI;
- opracowanie tematów badań ewaluacyjnych oraz zakresu badań ewaluacyjnych;
- wyłonienie zewnętrznego ewaluatora do pracy w Zespole (jeśli ZK podejmie taką decyzję);
- nadzór nad realizacją badań ewaluacyjnych, wynikających z przyjętego planu;
- współpraca z jednostkami/institucjami/osobami/komórkami organizacyjnymi UM/MJO zaangażowanymi w zarządzanie i/lub wdrażanie PRL/PRI w zakresie przeprowadzanych badań ewaluacyjnych i analiz;
- monitorowanie wykorzystania wyników badań ewaluacyjnych dotyczących PRL/PRI (wdrożenie rekomendacji z przeprowadzonych badań);
- upublicznianie i uspołecznienie wyników ewaluacji PRL/PRI.

Zadania Zespołu ds. Monitorowania i Ewaluacji:

- pozyskiwanie oraz gromadzenie danych z systemu monitorowania PRL/PRI niezbędnych dla przeprowadzenia procesu ewaluacji;
- współpraca z jednostkami/institucjami/osobami/komórkami organizacyjnymi UM/MJO zaangażowanymi we wdrażanie PRL/PRI;
- Prowadzenie badań ewaluacyjnych zgodnie z przyjętym Planem Ewaluacji dla PRL/PRI; Określenie czasu trwania badania ewaluacyjnego; Określenie celu i zakresu badania ewaluacji; Określenie formy podsumowania badania ewaluacyjnego: Raport z ewaluacji (przygotowanie raportu z badania wraz z rekomendacjami); Określenie metodologii przeprowadzania poszczególnych/zaplanowanych badań

ewaluacyjnych zgodnie z Planem Ewaluacji PRL/PRI; Określenie zakresu danych/dokumentów/zasobów do wykorzystania podczas badania ewaluacyjnego).

- Przygotowanie Raportów z badań ewaluacyjnych.

Zadania/rola RR w procesie ewaluacji:

- opiniowanie i akceptowanie tematów oraz zakresu ewaluacji zawartych w Planie Ewaluacji lub propozycjach jego aktualizacji;
- omawianie/dyskusowanie nt. założeń i wyników konkretnych badań ewaluacyjnych lub innych kwestii związanych z systemem ewaluacji;
- opiniowaniu informacji na temat stanu i efektów wdrażania konkretnych rekomendacji wynikających z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych.

Istotnym aspektem funkcjonowania systemu ewaluacji PRL/PRI będzie jego powiązanie z systemem monitorowania i prowadzoną sprawozdawczością. Operator w tym zakresie wykorzystywał informacje i dane pochodzące z monitorowania realizacji PRL/PRI w celu koordynacji i wzajemnego wsparcia systemu ewaluacji i sprawozdawczości.

Dostęp do danych w procesie ewaluacji:

- dane pozyskiwane i gromadzone w ramach procesu monitorowania PRL/PRI, w ramach przygotowanego i wdrożonego narzędzia
- statystyka publiczna
- MRL

Kryteria oceny PRL/PRI:

- **Trafność:** W jakim stopniu cele PRL/PRI odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby i problemy;
- **Skuteczność:** W jakim stopniu rezultaty programu zostały osiągnięte;
- **Wpływ i Oddziaływanie:** W jakim stopniu program przyczynia się do realizacji ogólnych celów PRL/PRI; Jak oddziałuje na środowisko, społeczność lokalną, gospodarkę, itd.;
- **Wpływ:** W jakim stopniu obserwowane zmiany można przypisać wpływowi PRL/PRI;
- **Efektywność:** Jak mają się nakłady do osiągniętych rezultatów; Jak mają się koszty do korzyści;
- **Użyteczność:** W jakim stopniu program rzeczywiście przyczynił się do rozwiązania zidentyfikowanych problemów.

W ramach procesu ewaluacji zostanie opracowany przez Operatora PRL/PRI Plan Ewaluacji dla PRL/PRI.

Najistotniejsze Elementy Planu ewaluacji PRL/PRI:

- cele badań,
- tematy/obszary badań,
- sposób realizacji,
- terminy realizacji,
- planowany koszt ewaluacji.

Do procesu oceny efektów realizacji PRI są włączani interesariusze. Formy i narzędzia aktywnego włączenia zostały szczegółowo opisane w Rozdziale poświęconym Partycypacji społecznej.

PRL/PRI mają perspektywę 10-letnią, jednak realizacja kluczowych działań będzie finansowana ze środków EOG w ramach projektu, którego zakończenie przypada na kwiecień 2024. Zakończenie wdrażania PRL/PRI nastąpi w roku 2030. Ewaluacja mid-term oraz ex-post będą realizowane po zakończeniu projektu. W trakcie realizacji nacisk zostanie położony przede wszystkim na ewaluację on-going, która będzie w najszerszym zakresie informować o postępach w realizacji PRL/PRI, nie tylko w ujęciu ilościowym, ale i jakościowym. Pozwoli to na określenie wpływu PRL/PRI na otoczenie i pozwoli ocenić realne zmiany związane z wdrożeniem PRL/PRI.

W ramach procesu ewaluacji zaplanowano przede wszystkim:

- **ewaluację ex-ante** zaplanowaną na początku wdrażania PRI (2021); przeprowadza ją operator PRL/PRI
- **ewaluację mid-term** w 2023, w celu oceny efektów wdrażania PRL/PRI w trakcie realizacji projektu oraz w odstępach 2-letnich po zakończeniu realizacji projektu; Ewaluacja mid-term posłuży również do prac nad aktualizacją Gminnego Programu Rewitalizacji; to ewaluacja przeprowadzana w zakresie analizy pierwszych produktów i rezultatów, co pozwala ocenić efekty wdrażania (pokazuje, w jaki sposób założenia przekładane są na działania i wskazuje konieczne zmiany).
- **ewaluację on-going**, prowadzona na bieżąco, przede wszystkim w oparciu o roczne raporty z monitorowania PRL/PRI; na tej podstawie będą podejmowane decyzje dot. zmian w PRL/PRI.
- **ewaluację ex-post** powinna odbyć się po zakończeniu wdrażania PRL/PRI w części dotyczącej projektem EOG (2024r), oraz dla całości PRL/PRI dla których przyjęto 10-letnią perspektywę (2030+),

wobec tego decyzja ws. przeprowadzenia tego typu ewaluacji zostanie podjęta w trakcie realizacji PRL/PRI, po analizie efektów wdrażania, postępów, stopnia zmian wprowadzonych do dokumentów w wyniku wdrażania; w przypadku decyzji o przeprowadzeniu ewaluacji ex-post zostanie ona zrealizowana po roku 2030; ewaluacja ex post to ewaluacja podsumowująca i oceniająca cały przebieg interwencji w ramach PRL/PRI i czynniki wpływające na sukces lub niepowodzenie interwencji oraz efekty PRL/PRI, w tym wpływ na trwałą zmianę społeczno-gospodarczą w mieście; dla działań uzupełniających, trwających po zakończeniu realizacji projektu EOG w 2024 r., wskaźniki monitoringu znajdują się w kartach działań i na jej podstawie będą mierzone; monitoring realizacji celów do końca trwania 10 letniej perspektywy Będzie prowadzony w odniesieniu do ustalonych wskaźników oddziaływania odnoszących się do jakości życia mieszkańców oraz zmian instytucjonalnych, które powinny być trwałe i utrzymać się (oraz poprawiać) w perspektywie długofalowej.

Ewaluacja PRL będzie dotyczyć:

- stopnia realizacji określonych dla PRL wskaźników,
- stopnia oddziaływania realizacji PRL na zmiany w mieście,
- efektywności realizacji celów PRL.

Wynik badań ewaluacyjnych, w tym wynikające z nich rekomendacje podlegają upublicznieniu interesariuszom, nie tylko za pośrednictwem Rady Rozwoju.

Tabela 133. Upowszechnianie wyników badań ewaluacyjnych/narzędzia komunikowania wyników interesariuszom

Lp.	Narzędzie	Sposób wykorzystania wyników	Odbiorcy
1	Strona internetowa miasta/portal informacyjny poświęcony realizacji projektu	informacje dot. badań (rozpoczęcie, zakres badań; publikacja raportów)	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy • Partnerzy (JST, instytucje rządowe; inni partnerzy instytucjonalni, przedsiębiorcy, ngo) • media lokalne
2	Broszury informacyjne/publikacje formie elektronicznej	Po zakończeniu badań zostaną przygotowane: broszury informacyjne prezentujących wyniki badania (najistotniejsze elementy) oraz opisy dobrych praktyk wraz z fotografiami. Broszury te będą następnie dostępne w UM i jednostkach UM, konferencjach, spotkaniach w UM.	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy • Partnerzy (JST, instytucje rządowe; inni partnerzy instytucjonalni, przedsiębiorcy, ngo), • media lokalne
3.	Spotkania otwarte/dyskusje z mieszkańcami	Spotkania dot. wyników badań ewaluacyjnych w zakresie oceny rezultatów	<ul style="list-style-type: none"> • Mieszkańcy • Partnerzy (JST, instytucje rządowe; inni partnerzy instytucjonalni, przedsiębiorcy, ngo), • media lokalne

Źródło: Opracowanie własne

Niezwykle istotnym narzędziem w ramach ewaluacji są raporty z realizacji PRL/PRI, które są przygotowywane w procesie monitorowania. Raporty te oprócz informacji ilościowych nt. wskaźników realizacji celów, będą zawierały także jakościowy opis rezultatów, podsumowanie kolejnych etapów realizacji PRL, osiągniętych postępów czy pojawiających się trudności, a także informacje nt. stopnia i sposobu wdrożenia rekomendacji wynikających z prowadzonych badań ewaluacyjnych.

Rozdział XIII. Powiązanie Planu Rozwoju Lokalnego z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

Plan Rozwoju Lokalnego pozostaje w relacji z innymi obowiązującymi w mieście dokumentami o charakterze strategicznym oraz planistycznym. Poniższe zestawienia obrazują je za pośrednictwem celów głównych i strategicznych wszystkich istotnych dokumentów. Należy jednocześnie zaznaczyć, że Żary przystąpiły również do aktualizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Żary o statusie miejskim, Programu Rozwoju Kultury i Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Rozpoczęcie prac nad ich aktualizacją nastąpiło już po rozpoczęciu przygotowywania PRL w Żarach. Doświadczenia, wnioski oraz rekomendacje płynące z tego procesu, ze szczególnym uwzględnieniem jego uspołecznienia, staną się podstawą do wytyczenia nowych celów ww. dokumentów sektorowych. W ten sposób miasto osiągnie pełną spójność w zakresie planowania rozwoju.

Tabela 134. Powiązanie celów PRL z celami Programu Rozwoju Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2016-2023

Lp.	Plan Rozwoju Lokalnego	Program Rozwoju Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2016-2023
Cele główne/strategiczne		
1.	Cel 1 Wspieramy aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców.	Cel 1 Wysoka jakość usług społecznych wyróżniająca miasto na tle regionu Cel 2 Rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna obszarów kryzysowych i wsparcie rozwoju mieszkalnictwa
2.	Cel 2 Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	Cel 3 Poprawa stanu środowiska i budowa zrównoważonej mobilności miejskiej
3.	Cel 3 Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Zrównoważony rozwój gospodarczy opierający się o dwa filary – duże firmy i dynamiczny sektor MŚP	Cel 4 Osiągnięcie wysokiej konkurencyjności gospodarczej miasta w skali kraju
4.	Cel 4 Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	Cel 3 Rewitalizacja społeczna i infrastrukturalna obszarów kryzysowych i wsparcie rozwoju mieszkalnictwa Cel 4 Osiągnięcie wysokiej konkurencyjności gospodarczej miasta w skali kraju
5.	Cel 5 Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)	Cel 1 Wysoka jakość usług społecznych wyróżniająca miasto na tle regionu Cel 3 Poprawa stanu środowiska i budowa zrównoważonej mobilności miejskiej

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 135. Powiązanie celów PRL z celami Programu Rewitalizacji Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2016-2022

Lp.	Plan Rozwoju Lokalnego	Program Rewitalizacji Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2016-2022
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1 Wspierajmy aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców.	Cel 1 Spójne i aktywne społeczeństwo Cl 3 Dziedzictwo kulturowe jako fundament kształtowania tożsamości lokalnej
2.	Cel 2 Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	Cel 2 Atrakcyjna przestrzeń do życia i rekreacji
3.	Cel 3 Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Zrównoważony rozwój gospodarczy opierający się o dwa filary – duże firmy i dynamiczny sektor MŚP	Cel 1 Spójne i aktywne społeczeństwo Cel 2 Atrakcyjna przestrzeń do życia i rekreacji
4.	Cel 4 Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	Cel 2 Atrakcyjna przestrzeń do życia i rekreacji Cel 3 Dziedzictwo kulturowe jako fundament kształtowania tożsamości lokalnej
5.	Cel 5 Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)	Cel 2 Atrakcyjna przestrzeń do życia i rekreacji Cel 3 Dziedzictwo kulturowe jako fundament kształtowania tożsamości lokalnej

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 136. Powiązanie celów PRL z celami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Żary o statusie miejskim

Lp.	Plan Rozwoju Lokalnego	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Żary o statusie miejskim
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1 Wspierajmy aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców.	- tworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców,
2.	Cel 2 Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	- tworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców, - ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego miasta.
3.	Cel 3 Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Zrównoważony rozwój gospodarczy opierający się o dwa filary – duże firmy i dynamiczny sektor MŚP	- poprawa struktury funkcjonalno – przestrzennej miasta i podniesienie poziomu ładu przestrzennego - tworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców,
4.	Cel 4 Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	- poprawa struktury funkcjonalno – przestrzennej miasta i podniesienie poziomu ładu przestrzennego - tworzenie atrakcyjnych i zróżnicowanych możliwości dla rozwoju gospodarczego i poprawy jakości życia mieszkańców, - ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego miasta.
5.	Cel 5 Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)	- poprawa struktury funkcjonalno – przestrzennej miasta i podniesienie poziomu ładu przestrzennego - ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego miasta.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 137. Powiązanie celów PRL z celami Strategii Rozwoju Oświaty Miasta Żary do 2022 roku

Lp.	Plan Rozwoju Lokalnego	Strategia Rozwoju Oświaty Miasta Żary do 2022 roku
Cele główne/ strategiczne		
1.	Cel 1 Wspieramy aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców.	Cel 1 Modernizacja systemu Lokalnej oświaty Cel 2 Wysoka jakość Lokalnej oświaty
2.	Cel 2 Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	-
3.	Cel 3 Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Zrównoważony rozwój gospodarczy opierający się o dwa filary – duże firmy i dynamiczny sektor MŚP	Cel 2 Wysoka jakość Lokalnej oświaty Cel 3 Sprawne zarządzanie Lokalną oświatą
4.	Cel 4 Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	-
5.	Cel 5 Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)	-

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 138. Powiązanie celów PRL z celami Strategii Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego

Lp.	Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Żary o statusie miejskim	Strategia Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego
Cele główne/ strategiczne		
	Cel 1 Wspieramy aktywność i kreatywność społeczną mieszkańców.	Cel 1 Wysoka jakość i dostępność edukacji na wszystkich poziomach
	Cel 2 Zmieńmy Żary w zielono-niebieskie miasto	Cel 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego, szczególnie w obszarze zmniejszenia oddziaływania niskiej emisji
	Cel 3 Nowe impulsy dla rozwoju gospodarki i bezpieczeństwo biznesu. Zrównoważony rozwój gospodarczy opierający się o dwa filary – duże firmy i dynamiczny sektor MŚP	Cel 2 Dynamiczna gospodarka
	Cel 4 Skoordynowana i oparta o zidentyfikowane potrzeby polityka przestrzenna	Cel 2 Dynamiczna gospodarka
	Cel 5 Żary liderem Żarsko – Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (ŻŻOF)	Cel 2 Dynamiczna gospodarka Cel 3 Poprawa stanu środowiska naturalnego, szczególnie w obszarze zmniejszenia oddziaływania niskiej emisji

Źródło: Opracowanie własne

Spis tabel, wykresów, rysunków, map, zdjęć

1) Spis tabel

Tabela 1. Przekrój statystyczny Gminy Żary o statusie miejskim

Tabela 2. Liczba mieszkańców miasta Żary

Tabela 3. Przekrój statystyczny gminy Żagań o statusie miejskim

Tabela 4. Przekrój statystyczny gminy Nowa Sól

Tabela 5. Przekrój statystyczny gminy Bolesławiec

Tabela 6. Prognoza ludności dla miast porównawczych na lata 2017- 2025

Tabela 7. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Żary

Tabela 8. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Żagań

Tabela 9. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Nowa Sól

Tabela 10. Liczba mieszkańców z podziałem na płeć Bolesławiec

Tabela 11. Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia

Tabela 12. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem w latach 2014 – 2018 (%)

Tabela 13. Dochody ogółem budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (zł)

Tabela 14. Dochody własne budżetu miasta w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Tabela 15. Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT i CIT w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Tabela 16. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Tabela 17. Zadłużenie ogółem do dochodów ogółem w latach 2014-2018 (w%)

Tabela 18. Wydatki ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Tabela 19. Wydatki majątkowe ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2014 – 2018 (w zł)

Tabela 20. Dochody na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)

Tabela 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto

Tabela 22. Analiza grupy porównawczej wskaźnika „Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej (ogółem) na 1000 mieszkańców”

Tabela 23. Nieruchomości przekazane na rzecz Gminy Żary o statusie miejskim.

Tabela 24. Powierzchnia gruntów gminy Żary o statusie miejskim komunalnych wg prawnych form użytkowania (ha)

Tabela 25. Podmioty gospodarcze na obszarze Gminy Żary o statusie miejskim wg sekcji PKD

Tabela 26. Liczba i wartość udzielonych pożyczek

Tabela 27. Frekwencja wyborcza w wyborach prezydenta, burmistrza, wójta, w 1 turze (%)

Tabela 28. Nowo zarejestrowane fundacje, stowarzyszenia, organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Tabela 29. Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców

Tabela 30. Uczestnicy imprez kulturalnych w Żarach

Tabela 31. Kwota wydatków na dotacje do organizacji pożytku publicznego przypadające na 1000 mieszkańców.

Tabela 32. Wskaźnik standaryzowany dla obszaru badawczego nr 5 Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury

Tabela 33. Uczestnicy imprez kulturalnych w Żarach

Tabela 34. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców

Tabela 35. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca

Tabela 36. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców

Tabela 37. Kluczowe wydatki w 2018 r. poniesione na pomoc społeczną i rodzinę w Gminie Żary o statusie miejskim

Tabela 38. Kluczowe wydatki w 2018 r. poniesione na pomoc społeczną w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Żarach

Tabela 39. Poziom wydatków na pomoc społeczną w Gminie Żary o statusie miejskim w latach 2016 - 2018

Tabela 40. Liczba osób korzystających z zasiłku stałego przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Tabela 41. Liczba osób korzystających z zasiłku okresowego przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Tabela 42. Liczba osób korzystających z zasiłku celowego przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Tabela 43. Liczba osób korzystających z zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego (finansowanie opału) przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Tabela 44. Liczba osób objętych programem rządowym „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i „Posiłek w szkole i w domu” (zasiłek celowy) w latach 2016 – 2019

Tabela 45. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych przyznanych decyzją Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach w latach 2016 – 2019

Tabela 46. Koszty ponoszone przez Gminę Żary o statusie miejskim za pobyt w DPS w latach 2016 – 2019

Tabela 47. Realizacja zadania publicznego w zakresie wsparcia osób bezdomnych w latach 2016-2019

Tabela 48. Liczba osób korzystających z noclegowni ogółem w latach 2016 - 2019

Tabela 49. Liczba osób spoza Gminy Żary o statusie miejskim lub osób nietrzeźwych dowożonych przez SOR, Policję i Straż Miejską, które korzystały z noclegowni w latach 2016 -2019

Tabela 50. Koszty współfinansowania za pobyt w pieczy zastępczej poniesione przez Gminę Żary o statusie miejskim w latach 2016 - 2019

Tabela 51. Liczba etatów na asystentów rodzin w MOPS Żary oraz liczba rodzin, objętych asystenturą w latach 2016 – 2019

Tabela 52. Liczba etatów psychologów w MOPS Żary oraz liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego w latach 2016 - 2019

Tabela 53. Liczba etatów specjalistów terapii uzależnień w MOPS Żary oraz liczba osób korzystających z terapii uzależnień w latach 2016 -2019

Tabela 54. Wydatki na świadczenia rodzinne wypłacane w latach 2016-2018

Tabela 55. Udział liczby miejsc w przedszkolach do liczby dzieci w wieku 3-6 (%)

Tabela 56. Stosunek liczby miejsc w żłobkach do liczby dzieci w wieku 0-2 lata (%)

Tabela 57. Miejsca w żłobkach podlegających samorządowi.

Tabela 58. Liczba dzieci i miejsce w żłobkach na terenie Żar

Tabela 59. Liczba żłobków/klubów dziecięcych działających na terenie Żar

Tabela 60. Liczba dzieci do lat 3 i liczba miejsc w żłobkach na 1000 mieszkańców w grupie porównawczej.

Tabela 61. Liczba dzieci do lat 3 w gminach z grupy porównawczej

Tabela 62. Liczba dzieci do lat 3 objętych opieką w żłobkach

Tabela 63. Interwencje Straży Miejskiej

Tabela 64. Ruch dobowy na drogach krajowych w okolicach Żar i innych drogach dojazdowych.

Tabela 65. Pomiar ruchu na ul. Tunelowej w Żarach

Tabela 66. Wartość i dynamika wskaźnika standaryzowanego dla obszaru środowiska.

Tabela 67. Dane o właścicielach nieruchomości i złożonych deklaracjach z danymi o liczbie mieszkańców oraz sposobie zbierania odpadów

Tabela 68. Masa odpadów komunalnych odebranych od właścicieli nieruchomości z terenu Gminy Żary o statusie miejskim

Tabela 69. Ujęcia wody na terenie miasta Żary.

Tabela 70. Dane charakteryzujące stan gospodarki wodnej w latach 2016-2018

Tabela 71. Dane charakteryzujące stan gospodarki ściekowej w latach 2016-2018

- Tabela 72. Dane charakteryzujące stan gospodarki wodnej w latach 2016-2018
- Tabela 73. Dane charakteryzujące stan gospodarki ściekowej w latach 2016-2018
- Tabela 74. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w latach 2014-2018.
- Tabela 75. Ilość uchwalonych planów zagospodarowania przestrzennego ogółem w latach 2014-2018.
- Tabela 76. Podsumowanie wykonanych analiz.
- Tabela 77. Żary. Migracja ogółem.
- Tabela 78. Zatrudnienie wg. PKD
- Tabela 79. Wynagrodzenia wg. wieku w latach 2016-2017 r.
- Tabela 80. Zaliczka na podatek dochodowy w grupach wiekowych.
- Tabela 81. Aktywność osób w wieku emerytalnym.
- Tabela 82. Liczba cudzoziemców zameldowanych na pobyt czasowy – stan na 31 XII
- Tabela 83. Świadczenia społeczne dla cudzoziemców.
- Tabela 84. Ilość wydanych decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w latach 2014-2018.
- Tabela 85. Ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy ogółem w latach 2014-2018.
- Tabela 86. Ilość wydanych decyzji dotyczących zabudowy mieszkaniowej w latach 2014-2018.
- Tabela 87. Ilość wydanych decyzji dotyczących zabudowy usługowej i produkcyjnej w latach 2014-2018.
- Tabela 88. Ilość wydanych decyzji dotyczących innej zabudowy w latach 2014-2018.
- Tabela 89. Wydatki na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu (zł) na 1 mieszkańca
- Tabela 90. Wyniki badań pyłu zawieszonego PM10 dla stacji w Żarach w latach 2013-2017
- Tabela 91. Wyniki badań benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 dla stacji w Żarach w latach 2013- 2017
- Tabela 92. Liczba osób przyjeżdżających do pracy
- Tabela 93. Liczba pojazdów Żary powiat żarski.
- Tabela 94. Prognozowany wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym w Żarach do 2030 roku (osoby w wieku: kobiety 60+ i mężczyźni 65+)
- Tabela 95. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym, korzystających z usług opiekuńczych oraz koszt usług opiekuńczych
- Tabela 96. Wsparcie finansowe w latach 2017-2019 w zakresie realizacji zadania publicznego dot. świadczenia usług publicznych
- Tabela 97. Mieszkania chronione w Żarach
- Tabela 98. Przewidywany wzrost liczby osób przebywających w DPS i koszt utrzymania mieszkańca

Tabela 99. Liczba etatów na psychologa w MOPS Żary oraz liczba osób korzystających ze wsparcia psychologicznego w latach 2016 - 2019

Tabela 100. Żłobki publiczne w Żarach

Tabela 101. Żłobki niepubliczne w Żarach

Tabela 102. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania

Tabela 103. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę

Tabela 104. Liczba mieszkań na 1 000 mieszkańców

Tabela 105. Wydane decyzje przez Urząd Miejski w Żarach

Tabela 106. Wydane pozwolenia przez Starostwo Powiatowe dla miasta Żary

Tabela 107. Zgłoszenia do użytkowania do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Żarach dla miasta Żary

Tabela 108. Budżet Obywatelski w gminie miejskie Żary w latach 2014-2010

Tabela 109. Łączna liczba podatników z terenu Żar (wszystkie źródła dochodów).

Tabela 110. Liczba podatników (osób fizycznych), którzy przekazali wsparcie w ramach 1% na organizacje pożytku publicznego (odliczenie od podatku)

Tabela 111. Udział Relacja liczby podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od podatku w ramach 1% na organizacje pożytku publicznego do ogólnej liczby podatników. Wskaźnik obrazuje dziesiątą część limitu odliczenia. Jeśli wskaźnik wynosi 0 oznacza to, że relacja wynosi mniej niż 0,01.

Tabela 112. Wartość wyrażona w PLN [zł]. Wartość rzeczywistego odliczenia od podatku dokonana przez osoby fizyczne w ramach 1% na organizacje pożytku publicznego.

Tabela 113. Liczba podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu dla organizacji na prowadzoną przez nie działalność pożytku publicznego w sferze działań publicznych.

Tabela 114. Wartość rzeczywistego odliczenia od dochodu dokonane przez osoby fizyczne dla organizacji n prowadzona przez nie działalność pożytku publicznego w sferze działań publicznych

Tabela 115. Wartość rzeczywistego odliczenia od dochodu dokonana przez osoby fizyczne wynikająca z odrębnych ustaw

Tabela 116. Liczba podatników (osób fizycznych), którzy dokonali odliczenia od dochodu na cele wynikające z odrębnych ustaw

Tabela 117 Dochody własne z tytułu udziału w podatku PIT i CIT – wykonanie według stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (w zł)

Tabela 118. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości od osób prawnych– wykonanie wg stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (zł)

Tabela 119. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości od osób fizycznych– wykonanie wg stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (zł)

Tabela 120. Dochody własne z tytułu podatku od nieruchomości ogółem – wykonanie wg stanu na dzień 30 czerwca w latach 2019 – 2020 (zł)

Tabela 121. Analiza SWOT

Tabela 122. Działania rozwojowe projektu pn.: „Żary, tu chcę żyć !!!”

Tabela 123. Zespół kluczowych interesariuszy („Rada Rozwoju”) ds. projektu pn.: „Żary, tu chcę żyć !!!”

Tabela 124. Przebieg procesu partycypacji społecznej w trakcie przygotowywania PRL

Tabela 125. Planowane metody do wykorzystania w celu animacji społeczności lokalnej

Tabela 126. Zasady oceny wpływu i prawdopodobieństwa ryzyka.

Tabela 127. Zasady oceny stopnia prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka

Tabela 128. Rodzaje i kategorie ryzyka

Tabela 129. Analiza ryzyka dla działań inwestycyjnych PRL

Tabela 130. Analiza ryzyka dla działań nieinwestycyjnych.

Tabela 131. Analiza ryzyka dla działań uzupełniających

Tabela 132. Wskaźniki dla Planu Rozwoju Lokalnego.

Tabela 133. Upowszechnianie wyników badań ewaluacyjnych/narzędzia komunikowania wyników interesariuszom

Tabela 134. Powiązanie celów PRL z celami Programu Rozwoju Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2016-2023

Tabela 135. Powiązanie celów PRL z celami Programu Rewitalizacji Gminy Żary o statusie miejskim na lata 2016-2022

Tabela 136. Powiązanie celów PRL z celami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Żary o statusie miejskim

Tabela 137. Powiązanie celów PRL z celami Strategii Rozwoju Oświaty Miasta Żary do 2022 roku

Tabela 138. Powiązanie celów PRL z celami Strategii Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego

2) Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wiekowa (udział %) ludności Gminy Żary o statusie miejskim.

Wykres 2. przedstawiający relację dochodów bieżących do wydatków bieżących miasta.

Wykres 3. Relacja spłat rat kredytów do nadwyżki operacyjnej miasta.

Wykres 4. przedstawiający spełnienie wskaźników zadłużenia miasta.

Wykres 5. Wpływy JST z tytułu udziału we wpływach BP z PIT przypadające na 1 mieszkańca.

Wykres 6. Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

- Wykres 7. Liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych na 1000 mieszkańców
- Wykres 8. Ilość zużytej energii w zasobach mieszkaniowych gminy na 1000 mieszkańców
- Wykres 9. Dochód od osób fizycznych z podatku od nieruchomości, rolnego i leśnego przypadające na 1000 osób w wieku od 18 lat
- Wykres 10. Rynkowa wartość powierzchni mieszkaniowej w gminie w przeliczeniu na 1 mieszkańca
- Wykres 11. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych REGON na 1000 mieszkańców
- Wykres 12. Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem (w %) – średnia trzyletnia
- Wykres 13. Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych – średnia trzyletnia.
- Wykres 14. Zmiana liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ostatnich pięciu latach (jako % ogólnej liczby mieszkańców)
- Wykres 15. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia na 1000 mieszkańców.
- Wykres 16. Oświadczenia rejestrowane w PUP w Żarach w poszczególnych latach.
- Wykres 17 Liczba długotrwale bezrobotnych zarejestrowanych na 1000 mieszkańców gminy.
- Wykres 18. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań w latach 2015 - 2019
- Wykres 19. Liczba osób objętych działaniami w latach 2015 - 2019
- Wykres 20. Liczba uczniów w szkołach zawodowych do liczby osób w tej grupie wiekowej (%)
- Wykres 21. Liczba odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy, koncerty na 1000 mieszkańców
- Wykres 22. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca
- Wykres 23. Liczba członków klubów sportowych na 1000 mieszkańców.
- Wykres 24. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców
- Wykres 25. Kwota dotacji na zadania zlecone z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca
- Wykres 26. Kwota wydatków na zadania własne z zakresu pomocy społecznej przypadająca na 1 mieszkańca
- Wykres 27. Liczba łóżek w szpitalach ogólnych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2014-2018
- Wykres 28. Liczba ludności przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną w latach 2014-2018 w wybranych miastach.
- Wykres 29. Liczba pomiotów gospodarczych świadczących usługi na 1000 mieszkańców
- Wykres 30. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców
- Wykres 31. Miejsca noclegowe w hotelach, motelach, pensjonatach i innych obiektach hotelowych na 1000 mieszkańców
- Wykres 32. Wydatki gminy na OSP

Wykres 33. Przestępstwa stwierdzone przez policję w z zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko mieniu na 10 tys. mieszkańców 2014-2018

Wykres 34. Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu i zdrowiu na 10 tys. mieszkańców

Wykres 35. Liczba odnotowanych wypadków i kolizji drogowych w Żarach w latach 2014-2018

Wykres 36. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni gminy (%)

Wykres 37. Udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w powierzchni gminy (%)

Wykres 38. Emisja zanieczyszczenia pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na 1km² powierzchni powiatu w ciągu roku (kg)

Wykres 39. Ogólny wskaźnik rozwoju gminy.

Wykres 40. Sprzedaż lokali mieszkalnych w latach 2005-2018.

Wykres 41. Relacja dochodów majątkowych i dochodów ze sprzedaży majątku z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego.

Wykres 42. Relacja dochodów bieżących do wydatków bieżących miasta z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego

Wykres 43. Relacja spłat rat kredytów do nadwyżki operacyjnej miasta z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego

Wykres 44. przedstawiający spełnienie wskaźników zadłużenia miasta z uwzględnieniem Programu Rozwoju Lokalnego i Programu Rozwoju Instytucjonalnego.

Wykres 45. przedstawiający relację kwoty długu do dochodów ogółem z uwzględnieniem Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego

Wykres 46. Macierz ryzyka

3) Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura zarządzania Planem Rozwoju Lokalnego / Planem Rozwoju Instytucjonalnego

Rysunek 2. Struktura organizacji procesu ewaluacji

4) Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Zamek i Pałac w Żarach

Zdjęcie 2. Georg Philipp Telemann.

Zdjęcie 3. Zamek i Pałac w Żarach.

5) Spis map

Mapa 1. Lokalizacja Żar

Mapa 2. Teren Zielonego Lasu

Mapa 3. Infrastruktura transportu

Mapa 4. Ruch na rondzie DK12/ DK27

Mapa 5. Skrzyżowanie DK12/27 z drogą wojewódzką 287 i ul. Piastowską.

Mapa 6. *Żary- Żagań, Wyd. Sygnatura* z liczbą mieszkańców w dzielnicach Żar

Załączniki

1. Karty działań:
 - 1) Karty działań podstawowych PRL (Nr 1-22)
 - 2) Karty działań uzupełniających PRL (Nr 23-40).

2. Analiza dochodowości PRL:
 - 1) Analiza dochodowości przedsięwzięć podstawowych PRL,
 - 2) Zbiorcza analiza dochodowości przedsięwzięć podstawowych PRL.

3. Szczegółowa analiza finansowa Planu Rozwoju Lokalnego i Planu Rozwoju Instytucjonalnego Gminy Żary o statusie miejskim w ramach projektu „Żary, tu chcę żyć!!!” z modelu „Symulacja WPF”:
 - 1) WPF Analiza
 - 2) Bilansowanie
 - 3) WPF Analiza PRZ
 - 4) Symulacja PRL-PRI,
 - 5) Zbiorcza informacja o finansowaniu działań,
 - 6) Przedsięwzięcia (WPF)/Działania (PRI/PRL) – 50 szt.,